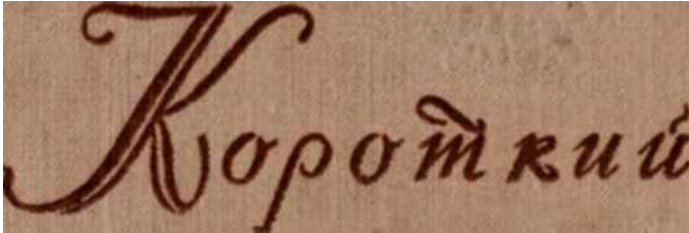

П. М. ДЕРКАЧ

**СЛОВНИК
СИНОНІМІВ
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ**

П. М. ДЕРКАЧ

**КОРОТКИЙ СЛОВНИК
СИНОНІМІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Доопрацювання і відповідальна редакція кандидата
філологічних наук ЛЕВЧЕНКА С. П.

ДЕРЖАВНЕ УЧБОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
«РАДЯНСЬКА ШКОЛА» КИЇВ — 1960

ПЕРЕДМОВА

(Про побудову Словника і добір синонімів)

Давно назріла потреба в синонімічному словнику української мови. Ним цікавляться широкі кола працівників культурного фронту, але особливо потрібний він викладачам мови в школі. Випускники середньої школи мають досконало знати і вільно володіти рідною мовою. Це потрібне їм для набуття всебічної освіти і майбутньої громадської та трудової діяльності.

«Короткий словник синонімів української мови» П. М. Деркача має своїм завданням допомогти викладачеві мови в організації занять, спрямованих на розвиток усної і письмової мови учнів старших класів, на піднесення їхньої стилістичної майстерності і загальної мовної культури. Праця з синонімічним словником сприятиме збагаченню активного запасу слів, виробленню навички добирати потрібне слово або синонім до нього, розвиватиме здатність мислити і розуміти слово з усіма його семантичними відтінками.

Словник синонімів допоможе учням і в самостійній творчій праці. Відомо, що не тільки учень, а нерідко й дорослий через брак словникового запасу при оформленні своїх думок щоразу зустрічається з непереборними' труднощами. Нарешті, словник синонімів значно полегшить учням і заощадить їх час у виконанні багатьох домашніх завдань, спрямованих на розвиток мови.

Р е е с т р С л о в н и к а . Автор цього словника П. М. Деркач назвав Словник «коротким». Це значить, що в ньому нема багатьох можливих синонімічних рядів і взагалі опрацьований він у вужчому об'ємі, ніж повний. Виявляється це в реєстрі слів, до яких добираються синоніми.

Реєстр обмежено за рахунок багатьох загальноживаних слів, до яких можна було б підібрати синоніми. Не розробляються в Словнику й окремі лексичні

групи, як-от: власні імена, назви народів, жителів міст, аббревіатурні слова-синоніми, лексика, пов'язана з' релігійним культом, тощо. Цілоком природно нема в Словнику номенклатурної і термінологічної лексики, бо здебільшого терміни однозначні і синонімів не мають.

Ве було потреби розробляти в короткому словнику і деякі граматичні категорії слів, до яких можна було б добирати синоніми, як-от: службові слова, синонімічні прикметники і прислівники вищого і найвищого ступенів та ін.

Значно обмежено розробку дієслів, особливо префіксальних та різних віддієслівних утворень. Так, наприклад, за незначним винятком не подаються в Словнику синонімічні ряди з віддієслівних іменників на *-ння*, *-ття* і зовсім не даються синонімічні дієприслівники, дієслова в пасивній формі та ін.

Взяті до Словника особові дієслова також не розробляються в загальноприйнятій системі недокожаного і докожаного виду. Дієслова як реєстрові слова даються тут здебільшого в недокожаному виді. В докожаному виді беруться в реєстр дієслова лише тоді, коли вони в докожаному виді творять синонімічний ряд з іншими синонімами, ніж у недокожаному, наприклад, *б и т и* і *у д а р и т и*, *в і д р і з у в а т и* і *в і д р і з а т и* та ін. Однак зрідка, коли до дієслова в недокожаному виді як синонімічний відповідник виступає дієслово, вживане лише в докожаному виді, то воно дається як синонім до реєстрового дієслова в недокожаному виді. Наприклад, при реєстровому дієслові *з в а ж у в а т и с я* з відповідною ремаркою виступає в синонімічному ряді дієслово докожаного виду *п о с м і т и*, при реєстровому дієслові недокожаного виду *в і д р у б у в а т и* дається образне дієслово докожаного виду *в і д ч у х р а т и*. Правда, таких випадків видової невідповідності у дієслівних синонімічних рядах небагато.

Морфологічні варіанти різних слів, слова-синоніми здрібнених, зменшених форм розробляються в Словнику теж обмежено і, як правило, тоді, коли в даному синонімічному ряді є й інші синоніми. Взагалі бралися для розробки тільки такі, з лексичних дублетів, які мають продуктивні морфемі. Якщо слово вживається в різних фонетичних варіантах і не має синонімів, то з таких слів не створювано рядів.

Утворення з приставкою *анти-*, що відповідає значенням українським *проти-*, *не-*, також подаються в Словнику досить обмежено.

Таким чином, обсяг лексичного складу в цьому синонімічному словнику неповний. «Короткий словник синонімів української мови», як було сказано спочатку, призначається для шкільного вжитку.. Отже, природна річ, у ньому, як і в кожному шкільному словнику, склад розробленої лексики має бути трохи вужчий, ніж у повному словнику синонімів. Крім того, і в самій розробці

багатозначних реєстрових слів цілком виразно взято настанову на скорочення, а тому в багатьох випадках синонімічні ряди добираються не до всіх значень полісемантичних реєстрових слів, а тільки до найбільш поширених.

Розроблено в Словнику близько 4279 синонімічних рядів. Творються синонімічні ряди із слів словникового складу сучасної загальнонародної української мови, із діалектних слів (за винятком вузько діалектних або обласних), з іншомовних слів, що широко вживаються в українській мові. Дається в синонімічних рядах з відповідними позначками і застаріла синонімічна лексика, правда, здебільшого така, що використовується тепер як стилістичні варіанти загальноновживаних слів. Всі синоніми, які не відповідають літературній нормі сучасної української мови, позначені в синонімічних рядах скороченими відповідними ремарками, як-от *заст.*, що дається при застарілому слові, *рідк.* — при рідко вживаному слові, *обл.* — при обласному і под.

Структура Словника. В реєстровій частині Словника в алфавітному порядку вміщено слова, до яких добираються синоніми (або хоч один синонім).

Як окремі реєстрові синоніми даються в реєстрі і омонімічні слова; позначаються омоніми римськими цифрами коло них і пояснюються відповідними тлумачними ремарками в дужках. Наприклад, в реєстрі маємо баня I (*приміщення для миття*) і окремо баня II (*купол*). Проте, коли один з омонімів не розробляється, а має при собі відси-лочну позначку до іншого реєстрового слова, тоді тлумачна ремарка при ньому не дається, наприклад, ^ вистигати I (*втрачати тепло*) і вистигати II — *див.* виспівати. За наведеним зразком оформляються в реєстрі майже всі слова-омоніми.

Крім таких слів, в реєстр Словника внесено ще всі від-силочні слова, тобто ті, які не мають при собі синонімічної групи слів, а самі входять як синоніми в синонімічні ряди при інших реєстрових ¹. Вміщуються такі слова в реєстрі з відсилочною позначкою (в другій частині) *див.* на відповідне слово (або слова), при якому воно виступає як синонім. Наприклад: атлет — *див.* силач; бабахнути — *див.* 1) тарахнути; 2) упасти. Ці відсилочні слова в реєстрі роз'єднують синонімічні ряди Словника, проте вони дають можливість читачеві вільно орієнтуватися в зібраному синонімічному матеріалі, тим більше, що при Словнику нема (як звичайно буває) алфавітного покажчика або індексу.

Розробка і оформлення синонімічних рядів. Реєстровим синонімом у синонімічному ряді, як правило, береться таке слово, яке своїм значенням охоплює основні прикмети, спільні всім словам даного синонімічного ряду. Отже, реєстровий синонім — це слово найзагаль-ніше значенням з усього синонімічного ряду. Воно найбільш нейтральне, тобто здебільшого не має

якогось виразного стилістичного забарвлення. Так, наприклад, з синонімічної групи слів — гарний, прегарний, прекрасний, чудовий, хороший, красивий, красний, гожий, пригожий, вродливий, чепурний та ін.— найбільш містким буде слово гарний. Воно має найменше додаткових значень, властивих для всіх інших слів даної групи слів².

Слова-синоніми в синонімічному ряді розміщуються не довільно, а здебільшого в певній послідовності. Порядок розміщення витриманий в основному за принципом градації — від найпоширеніших до менш уживаних. Бралася також до уваги і змістова насиченість синоніма, емоціональне забарвлення та стильові особливості синонімів утворюваного ряду.

Звідси принагідно в деяких синонімічних рядах синоніми подають більш-менш посилену або, навпаки, послаблену варіацію основного змісту

¹ Такий спосіб реєстрування цих слів був прийнятий при укладанні повного словника синонімів- української мови в Інституті мовознавства АН УРСР — див. опубліковані матеріали і зразки розробки синонімічного словника в «Лексикографічному бюлетені» Інституту мовознавства АН УРСР, 1955, вип. V.

² У спеціальній літературі такі вихідні слова синонімічного ряду називають звичайно заголовними.

реєстрового слова. Наприклад, в синонімічній групі безжалісний, безжальний, безсердечний, безсердний, жорстокосердий, жорстокий, безпощадний весь час посилюється емоціональна прикмета. Навпаки, величина якості або сили прикмети відповідно зменшується в такому ряді: бездарний, нездібний, недотепний, безталанний.

За ознакою емоціональної прикмети, величини якості або сили якоїсь прикмети групувалися і деякі дієслівні синоніми. Градацію основного змісту за логічною ознакою матеріальної величини якоїсь прикмети має і більшість іменникових синонімічних рядів у Словнику.

Слова синонімічного ряду, які різняться відтінками в значенні або приналежністю до того чи іншого мовного стилю, мають при собі відповідні пояснення. Ці пояснювальні ремарки визначають сферу вживання, розкривають відтінки в значенні або вказують стилістичний характер слова. Відтінки в значенні слова розкриваються стислими описовими тлумаченнями (курсивом в дужках), стилістичний аспект синонімів — скороченими стилістичними позначками (теж курсивом, але без дужок). Наприклад, до реєстрового замучити з ремаркою (*фізичними муками*) дається закатувати; *рідк.* замордувати. Або

взіммімо другий ряд при реєстровому захотіти — *забажати; (сильно, пристрасно) зажадати; заст. запрагнути; (про химерне бажання) забажти, забажнути.*

В окремих випадках додаються пояснення ще додатково постремарками в дужках, як-от ремарка при останньому синонімі в такому синонімічному ряді: *неоднаковий — (що відрізняється чим-небудь) відмінний, різний; несхожий; (щодо величини, умов тощо) нерівний (про права і под.).* Проте змістові ремарки, як правило, стоять перед синонімами.

Скорочена стилістична позначка ставиться після дужок змістової ремарки або зразу перед синонімом, якщо відтінок його не тлумачиться. Наприклад, позначка *розм* (овне) у такій синонімічній групі: *поганий — (без позитивних якостей) лихий; (протилежний хорошому) злий, недобрий; (про справи і под.) розм. кепський; без змістових ремарок: пожитки — розм. збіжжя; погордл. манатки, манаття.*

У тих випадках, коли стилістична позначка стосується тільки одного синоніма із ряду, то вона ставиться після цього синоніма, але в дужках, як наприклад, позначка *рідк.* при синонімі *утертий* в такому синонімічному ряді: *заяложений перен. — (про фразу, анекдот тощо) затасканий, утертий (рідк.); банальний, тривіальний.*

Тотожні або дуже близькі відтінками і стилем слова-синоніми одного синонімічного ряду відокремлюються комами; якщо ж синонімічний ряд містить у собі не близькі за вказаними ознаками синоніми, то перед такими синонімами ставиться крапка з комою. Наприклад, *верхоріччя — верхів'я, верхня течія; але: припинятися — (про розмову і под.) уриватися; (про рух і под.) завмирати.*

Реєстровим словом у Словнику досить часто виступає багатозначне слово, причому в одному значенні в ньому будуть одні синоніми, а в іншому — інші. Так, наприклад, різні будуть синоніми до *верх* (дерева) і *верх* (гори) — в першому випадковій можна назвати з них хоч би *верхів'я, верхівка, верховина, вершина, верховіття, а в другому — верхів'я, вершина, шпиль і обласне ґрунь.*

Оформляються в Словнику синонімічні ряди до багатозначних слів подвійно. Рідше вживаний варіант — коли добираються синоніми різних сфер вживання, причому стислими ремарками підказується, звичайно, сфера вживання (як при згаданому слові *верх*) або якість предмета, в інших випадках показується характер дії тощо. Наведемо ще приклад: *відбиватися — віддаватися; (про світло і под.) відсвічуватися; (на блискучій поверхні — це) віддзеркалюватися]; (рідше) відкидатися; (тільки про голосний звук) розлягатися; (луною) відлунувати; (далеко розкотом) розкочуватися.*

Другий варіант більш поширений. Полягає він у тому, що до багатозначного заголовного слова синонімічний ряд добирається тільки до найбільш поширеного значення. До інших значень такого слова синоніми тут не добираються, проте в кінці наведеного синонімічного ряду через відси-лочну ремарку *Пор.* вказується те реєстрове слово або слова, при якому друге значення даного багатозначного слова виступає як синонімічний варіант нового синонімічного слова. Наприклад, при двозначному жевріти маємо синоніми в прямому значенні тліти, жаріти. Далі зазначеною ремаркою зв'язується воно ще з ширшою групою синонімів у прямому значенні горіти і переносним вживанням з реєстровим червоніти. Отже, на відповідних місцях у Словнику читач знайде знову це слово з відповідною ремаркою серед наведених синонімів до вказаних заголовних слів. Аналогічне посилання на переносне значення маємо також і при реєстровому дзвонити, де після синонімів дзеленькати, дзеленчати, теленькати, бовкати, бевкати стоїть *Пор.* розголошувати.

Виходячи з принципу змістової адекватності значень синонімів, що з'єднуються в одному ряді, розгортання деяких синонімічних рядів дається трохи зужено. Так, наприклад, з синонімічних відповідників до слова говорити створено кілька окремих синонімічних груп з своїми влас-ними реєстровими словами. Одна з них при реєстровому говорити, друга при базікати, третя при мимрити, четверта при товкмачити та ін. Кожен з цих реєстрових синонімів має свої особливі додаткові відтінки, за якими і, добиралися до них синоніми *. Проте, щоб не втрачався зв'язок між цими синонімічними рядами, вони зв'язуються відси-лочною ремаркою *Пор.* або рідше *див. ще*, при яких зазначається той або інший реєстровий синонім іншого ряду. Наприклад: говорити—(більш конкретно) казати; (до кого) мовити; (з ким) розмовляти; (про всячину) розм. балакати, гомоніти; обл. гутбрити. *Пор.* 1) базікати; 2) мимрити.

Так само синонімічний ряд при заголовному базікати зв'язується відповідною ремаркою з синонімічним рядом при реєстровому просторікати. Наприклад: базікати розм. фам. — (образно про недоречну балаканину) варнякати, верзякати, верзти, п'ятакати, плести (нісенітницю), плескати (язиком), ляпати (язиком), молоти (язиком), клепати (язиком); (рідше) бевкати, бовкати. *Пор.* просторікати. Інших зразків не наводимо.

Таким чином, за допомогою таких посилань дається можливість користувачеві Словника знайти всі слова з особливими додатковими відтінками, в яких наявний елемент сумарного значення дієслова говорити. Разом з тим таке оформлення подібних синонімічних рядів дає змогу уникнути поплутання в одному синонімічному ряді синонімів з несхожими (неадекватними), хоч і

¹ Докладніше про це див. статтю С. П. Левченка «До питання про принципи укладання словника синонімів української мови» в «Лексикографічному бюлетені» Інституту мовознавства АН УРСР, 1955, вип. V.

близькими в сумарному розумінні словами.

Основним принципом при добиранні синонімів до реестрового слова був такий. В синонімічні ряди з'єднувалися слова тільки за основними значеннями, які встановлені для слів у тлумачних словниках, а не за випадковим контекстуальним значенням. Нарівні з основними значеннями слова в певні синонімічні ряди вводилися і слова з тими переносними значеннями, які закріпилися в загальнонародному мовному вжиткові.

Обов'язковою умовою при підбиранні і розташуванні синонімів було усвідомлення істотних прикмет синонімічного слова, основних його властивостей і особливостей, якими відрізняється одне синонімічне слово від інших, близьких до нього в певному конкретному випадку і до інших в синонімічному ряді.

Проте нерідко зустрічаються в словнику і такі синонімічні ряди, в яких синоніми підібрані автором з погляду практичного вживання слова, через що в окремих випадках захоплюється сфера аналогій. Пояснюється це тим, що в лінгвістичній літературі, на жаль, до цього часу не встановилося одностайного погляду в розумінні самого поняття синоніма, хоч учення про синоніми в нашому вітчизняному мовознавстві і досягли досить високого ступеня.

Відомо, що традиційне визначення синоніма зводиться в різних варіаціях до того, що це слова мови, різні по звучанню, але однакові або подібні за значенням. Радянські мовознавці в більшій або меншій мірі відходять від такого традиційного розуміння синонімічності. Пор. визначення у тлумачному словнику російської мови під редакцією Д. М. Уш а к о в а , в підручнику «Курс сучасної української літературної мови», т. I, К., 1951 за редакцією акад. Л. А. Бу л а х о в с ь к о г о і в його ж підручнику «Введение в языкознание», ч. II, М., 1954 і статті «Нариси з мовознавства» (журнал «Українська мова в школі», 1952, № 5, стор. 14). Пор. також у підручнику «Русский язык» А. М. Зе м с ь к о г о , С. Є. К р ю ч к о в а і М. В. С в е т - л а е в а за редакцією акад. В. В. Виноградова, М., 1950 р., а також у підручниках: С. А. А б а к у м о в , Современный русский язык, 1942; Є. М. Г а л к і н а - Ф е д о р у к , Современный русский язык. Лексика, 1954 та стаття «Синонимы в русском языке» (журнал «Русский язык в школе», і 959, № 3); О. М/Ф і н к е л ь і М. М. Б а ж е н о в , Современный русский язык, 1959; О. М. Г в о з д е в , Очерки по стилистике русского языка, М., 1952 і 1955 (стор. 55—56); О. І. Е ф і м о в , Стилистика художественной речи, 1957 (стор. 245—246); М. А. Ж о в т о б р ю х , Б. М. К у л и к , Курс сучасної української літературної мови, ч. I, К., 1959, стор. 24—25, А. Б. Ш а п і р о , Некоторые вопросы теорий синонимов. Докл. и сообщ. Института языкозн. АН СССР, і 955, т. VII. (Див. також його рецензію в журналі

«Русский язык в школе», 1953, № 6 на невдалий науково-популярний нарис В. К. Фаворіна «Синонимы в русском языке»); Г. О. В и н о к у р , О синонимах, 1926; М. Д. К у з н е ц ь , Стилистические функции синонимов, Ученые записки ЛГПИИЯ, т. I, 1940 к

Друге, що ускладнювало роботу над Словником, було те, що в лінгвістичній літературі нема також єдності і в питанні класифікації синонімів. Відомо, що класифікуються (як і визначаються) вони різними авторами по-різному. Досить порівняти класифікацію синонімів у деяких статтях, підручниках і розвідках хоч би останніх років видання. Так, акад. В. В. Виноградов встановлює два різновиди синонімів: 1) ідеографічні, пов'язані з диференціацією відтінків одного й того ж значення, і 2) стилістичні, які і собі поділяються на функціонально-мовні і синоніми експресивно-сміслові². О. М. Гвоздев у посібнику з стилістики встановлює шість різновидів синонімів³. Б. М. Щербацький у посібнику для вчителів дає три різновиди⁴. По-іншому класифікуються синоніми в авторефераті кандидатської дисертації П. С. Александрова⁵ і в науково-популярному нарисі В. К. Фаворіна⁶, також у статті С. Абакумова і Н. Солоніно¹ і в статті В. М. Клюєвої², також у Є. М. Галкіної-Федорук³, М. М. Нікольського⁴ та багатьох інших.

Отже, надзвичайна строкатість у визначенні і класифікації синонімів, що обумовлена різним тлумаченням поняття синонімічності, а також відсутність

¹ Більш повну бібліографію з цього питання можна знайти в «Библиографическом указателе литературы по русскому языкознанию», вин. 2, вид. АН СРСР, М., 1954.

² Журнал «Вопросы языкознания», 1955, № 1, стаття «Итоги обсуждения стилистики».

³ А. Н. Г в о з д е в , Очерки по стилистике русского языка, М., 1952 и 1955.

⁴ Б. М. Щ е р б а ц к и й , Занятия по стилистике в старших классах, 1951.

⁵ П. С. А л е к с а н д р о в , Принципы составления словаря синонимов современного русского литературного языка, Куйбышев, 1953.

⁶ В. К. Ф а в о р и н , Синонимы в русском языке, Свердловск, 1953.

науково розроблених принципів укладання такого типу словників — усе це ускладнювало роботу як автора, так і редактора над видаваним «Коротким словником синонімів української мови».

Дискусійними у зв'язку з цим тут можуть бути деякі синонімічні слова, з'єднані автором за ознакою функції їх, або ті, що перебувають у відношенні роду і виду, також синонімічні ряди з морфологічними варіантами того самого слова, як-от зменшено-пестливі або згрубілі варіанти синонімів при реєстрових б а б а ,

дід, горщик та ін. Проте групи з морфологічними (як і фонетичними) варіантами слів, на наш погляд, цілком правомочні в синонімічному словнику.

Так само вважаємо можливими синонімічні ряди, в яких з'єднуються слова з тією або іншою оцінкою і позбавлені такої. От чому в Словнику негативно-забарвлені синоніми при слові *шкапа* пов'язані ремаркою з синонімами при реєстровому *кінь*. Синонімізуються у Словнику з відповідними поясненнями і слова різних соціальних планів, хоч на все це і нема сталого погляду в спеціальній літературі⁵.

В окремих випадках можна сперечатися про вміщення в якомусь синонімічному ряді того чи іншого синоніма або про повноту синонімічного ряду, про характер пояснювальних ремарок і под. Проте слід мати на увазі, що це перша в українській лексикографії спроба укласти словник синонімів. Потрібні були роки самовідданої праці автора, щоб зібрати за певним принципом синонімічний матеріал. На жаль, смерть не дала йому можливості повністю завершити почату ним роботу. Словник доопрацьовано і підготовано до друку

¹ С. Абакумов и Н. Солонино, К вопросу о работе 'Н ад синонимами, журнал «Русский язык в школе», 1929, № 2.

² В. Н. Клюева, Синонимы в русском языке, журнал «Русский язык в школе», 1954, № 3.

³ Див. названий підручник і статтю.

⁴ «Учебное пособие по стилистике и литературному редактированию», вип. I, М., 1954.

⁵ Пор., наприклад, щодо цього погляд В. М. Клюєвої у передмові до згаданого її «Краткого словаря синонимов русского языка» і зауваження проти нього проф. Є. М. Галкіної-Федорук у статті «Синонимы в русском языке», «Русский язык в школе», 1959, № 3.

вже після смерті автора.

Незаперечна заслуга автора Словника полягає і в тому, що він зробив початок у цій складній справі. «Короткий словник синонімів української мови» П. М. Деркача разом з іншими матеріалами, що останнім часом з'являються в періодичних виданнях полегшить створення в майбутньому повного науково опрацьованого словника синонімів української мови.

С. П. Левченко.

¹ Маємо на увазі «Матеріали до синонімічного словника української мови» А. Багмета, що почали друкувати в журналі «Вітчизна», 1959, № 2 і далі, а також теоретичні розробки до укладання словника синонімів, надруковані в «Лексикографічному бюлетені» Інституту мовознавства АН УРСР, 1955, вип. V, та ін.

Умовні скорочення, вживані в Словнику

ав.— авіація
архт.— архітектура
безос.— безособове дієслово
бот.— ботаніка
військ.— військова справа
вульг.— вульгарне слово або вираз
див.— дивись
дипл.— дипломатія
докон.— доконаний вид
дорев.— дореволюційне слово
друк.— друкарська справа
ек.— економіка
етн.— етнографія
жарт.— жартівливо
заст.— застаріле слово або вираз
зб.— збірне
змени.— зменшене
знев.— зневажливо
ім.— іменник
і под.— і подібне
ірон.— іронічне слово
іст.— історичне
канц.— канцелярське слово або вираз
книжн.— книжне слово або вираз *крав* — кравецька справа *кул.*— кулінарія
лайл.— лайливе слово або вираз
лінгв.— лінгвістика
мед.— медицина
мисл.— мисливське
міф.— міфологічне
мн.— множина
мор.— морська справа
муз.— музика

наук.— наука
невідм.— невідміюване
несхв.— несхвально
обл.— обласне слово або вираз
одн.— однини
офіц.— офіційне
перен.— переносно, переносне значення
пестл.— пестливе
підсил.— підсилювальне
погордл.— погордливо
поез.— поетичне
політ.— політика
пор.— порівняй, порівняйте
предик.— предикат
прийм.— прийменник
присл.— прислівник
прям.— пряме значення
рит.— риторично, риторичне слово
рідк.— слово, що рідко зустрічається *ф*
розм.— розмовне слово або вираз
с.-г.— сільськогосподарське
спец.— спеціальне
спорт.— спортивний термін
сusp.-політ.— суспільно-політичне
та ін.— та інше
театр.— театральний термін
техн.— техніка
уроч.— урочисто
фам.— фамільярне слово або вираз
фольк.— фольклор *церк.*— церковне слово або вираз *шкільн.*— слово або вираз шкільного вжитку *юр.*— юридичний термін

А

Абетка — *див.* азбука. Абетковий — *див.* азбучний. Абихто — *див.* будь-хт<х
 Абищия — *див.* дрібниця. Абищо — *див.* що-небудь. Абияк — *див.* як-небудь.
 Абиякий—який-небудь, будь-який;
 (*дещо зневажливо*) сякий-та-

кий, такий-сякий. Абориген — *див.* житель. Абсолютний — *див.* повний.
 Абсолютно — *див.* зовсім. Абсурд — *див.* безглузда. Абсурдний — *див.* безглуздий.
 Авіатор — *див.* льотчик. Автентичний — *див.* справжній.

Автобіографія — *див.* біографія.
 *Автограф — *див.* 1) рукопис;
 2) підпис. /
 Автомобіль — (*легковий*) *розм.* авто,
 машина. *Пор.* грузовик.
 Авторитет — *див.* знавець.
 Автострада — *див.* дорога.
 Автохтон — *див.* житель.
 Автохтонний — *див.* тубільний.
 Агент — *див.* сийчик.
 Адвокат — *див.* оборонець;
 Аероплан — *див.* літак.
 Азбука — абетка, алфавіт.
 Азбучний — абетковий, алфавітний.
 Активний — *див.* 1) діяльний; 2) дійовий.
 Актор — *див.* артист.
 Акторка — *див.* артистка.
 Актуальний — *див.* злободенний.
 Акула *перен.* — *див.* хижак.
 Акуратний — (*у виконуванні обов'язків*)
 старанний, ретельний;
 'розм. справний.
 Акуратність — *див.* старанність.
 Акуратно — *див.* старанно. Акцент (*у*
слові) — наголос. Алкоголік — *див.*
 п'яниця. Алфав'т — *див.* азбука.
 Алфавітний — *див.* азбучний. Альманах
 — збірник. Аматор — любитель. Аматорка
 — любителька. Амбар — *див.* комбра.

Амб'ція — *див.* самолюбство.
 Аналогічний — *див.* подібний. Аналогія
 — *див.* подібність. Анахорет — *див.*
 сам'тник. Антиквар, антикварій — *див.*
 книгар.
 Антипатичний — *див.* несимпатичний.
 Антипо — *див.* чорт. Анулювання —
див. скасування. Анулювати — *див.*
 касувати. Анцібол — *див.* чорт.
 Анціболот, анціболотник — *див.* чорт.
 Апатичний — *див.* байдужий.
 Апатично — *див.* байдуже.
 Арапник — *див.* бат г.
 Арба — *див.* віз.
 Аргамак — *див.* румак.
 Арго — *див.* жаргон.
 Аргумент — *див.* довід.
 Арештант — *див.* в'язень.
 Арештантська—(*образно*) *розм.* холодна,
 буцегарня, каталажка, кутузка; *дорев.*
 каземат.
 Арештантський — *див.* тюремний.
 Арідник — *див.* чорт.
 Армієць — *див.* солдат.
 Армія — *див.* військо.
 Аромат — *див.* запах.
 Ароматний — *див.* запашний.

Артилерист

16

Багатоколірність

Артилерист — гармаш, гарматник; (*в*
особовому складі батареї) батареєць;
іст. пушкар, канонір.
 Артист — (*театру*) актор; *заст., ірон.*
 лицедій.
 Артистичний — *див.* мистецький.
 Артистка — актриса; акторка; ли-
 цедійка. *Пор.* артист.
 Архаїчний — *див.* застарілий.

Атака — *див.* ніступ. Атакувати — *див.*
 наступати. Атеїст — безвірник,
 невірничий;
 (*рідше*) безбожник. Атеїстка -
 безвірниця, невірничка;
 (*рідше*) безбожниця.
 Ательє — *див.* майстерня.
 Атестат — *див.* посвідка. Атлет
 — *див.* силач. Атрамент — *див.*
 чорнило.

старенька. *Пор.* 1) жінка; 2) знахарка; 3)
 довбня.

Баба — (*про жінку в похилому віці—це*)
 старуха, бабка; *пестл.* бабонька,
 бабуня, бабуся, бабусенька, бабусечка,

Баба-сповитуха — *див.* повитуха.
 Бабахати *розм.* — (*про звук пострілу*) бахати;
 (*сильніше*) бахкати, бабахкати, бухати. *Пор.*
 стріляти.

Бабахнути — *див.* 1) тарахнути; 2) упасти.
 Баба-яга — *див.* чарівниця.
 Бабіти, бабитися — *див.* морщитися.
 Бабка — *див.* баба.
 Баблятися — *див.* бабратися.
 Бабонька — *див.* баба..
 Бабрати — *див.* бруднити.
 Бабратися (коло чого) *розм.* — длубатися; *обл.* баблятися.
 Бабуня, бабусенька, бабусечка, бабуся — *див.* баба.
 Бавити — *див.* забавляти.
 Бавитися — забавлятися; (*про дітей—це*) гратися; (*про старших*) розважатися.
 Багатий — (*що живе в достатку*) заможний; *книжн.* Амущий (*клас*): *заст.* маїтний, маючий; (*дуже багатий*) багатючий; (*на гроші*) *розм.* грошовитий. *Пор.* рясний.
 Багатир — *див.* багач.
 Багатирка — *див.* багачка.
 Багатій — *див.* багач.
 Багатійка — *див.* багачка.

Б

Багатіти — (*щораз більше*) багатшати, багатішати; (*про накопичування*)
 Багатolistий

Багатolistий — *див.* рянолистий.
 Багатолітній — *див.* довголітній.
 Багатолюдний — людний; *заст., уроч.* велелюдний; (*про країну*) густозселений.
 Багатомовний — (*про балакуна*) велемовний, великомовний; *розм.* просторікуватий.
 Багаторазовий — (*про децю меншу кількість*) кількаразовий, неодноразовий, неоднократний; (*що буває нерідко*) частий.
 Багаторазово — *див.* часто.
 Багаторічний — *див.* довголітній.
 Багатство — *див.* достаток.
 Багаття — *див.* вогнище.
 Багатшати — *див.* багатіти.
 Багатючий — *див.* багатій.
 Багацько — *див.* багато.
 Багач — *розм.* багатир, баїатій; (*сільський власник*) куркуль; (*грошовитий*) *розм.* товстооум; *заст.* дукач, дук, дука, дукар; *рідк.* срібляник.

майна і под.— *це*) розживатися; (*ставати можливим*) заможніти; (*примножуючи багатства*) збагачуватися; (*нечесним способом*) наживатися.
 Багато — *розм.* ^багацько; (*доволі багато*) чимало; (*у значенні кількісного слова розм.* — *зрідка*) куша, сила; (*дуже багато*) безліч, сила-силенна, маса, тьма, тьма-тьмуца, видимо-невидимо; хмара; *фам.* достобіса. *Пор.* значно.
 Багатобарвний — різнобарвний, багатоколірний; різноколірний; (*про яскравість кольорів*) барвистий, квітчастий, кольористий.
 Багатобарвність — багатоколірність; барвистість, квітчастість, кольористість. *Пор.* багатобарвний.
 Багатознаменний — *див.* знаменний.
 Багатозначний — (*з особливим значенням — про погляд, усмішку тощо*) значущий, значливий; (*з особливим' виразом — це*) промовистий, вимовний; (*про очі, погляд — це*) виразистий.
 Багатозначно — значуще, значливо; промовисто, вимовно, виразисто. *Пор.* багатозначний.
 Багатоколірний — *див.* багатобарвний.
 Багатоколірність — *див.* багато- * барвність.

Багачка — багатирка, багатійка, ^ куркулька; дукарка. *Пор.* багач.
 Багnistий — мочаруватий; (*з водою на поверхні*) болотистий; (*про дно ріки*) тванистий.
 Багно — драгва, драговина, мочар; (*з поверхню, що трясеться*) трясовина, багнище; (*здебільшого з водою на поверхні*) болото. *Пор.* грязь.
 Багнука — *див.* грязь.
 Баговиння — твань; (*про намул з глиною*) глей, мул.
 Багрити — *див.* червонити.
 Багріти — *див.* багровіти.
 Багровий — багрянний, темно-червоний, криваво-червоний; *розм.* буряковий. *Пор.* червоний.
 Багровіти — (*рідше*) багріти; *поєз.* багряніти. *Пор.* червоніти.
 Багрянний — *див.* багровий.
 Багрянити — *див.* червонити.
 Багряніти — *див.* червоніти.

Бадилина — (трави) билина; (збіжжя, квітів) стеблина.

Бадилля — гичка, гич; (бурякове) бурачиння, буряковиння, ботвина; (картопляне) картоплиння;

2—637

(гарбузове) гарбузиння; (кавунове, гарбузове, диняче, огіркове) огудиння, огудина, гудиння, гудина; (морквяне) морко-віння.

Бадьористий — див. бравий. Бадьоритися — храбрувати[ся]

храбритися; (ходити гоголем) козиритися, хизуватися. Бажання — див. хотіння. Бажати (кому що)—зичити.

Пор. хотіти.

Базар — ринок; (де торгують приношеними речами) розм. товкучка; заст. тандїта. Пор. торг.

Базарїнка — див. хабар.

Базарний — ринковий.

Базарувати — див. торгувати.

Базграти — див. мазюкати.

Базіка, базікало — див. 1) балакун; 2) балакуха.

Базікання — див. балаканина.

Базікати розм. фам. — (образно про недоречну балаканину) варнякати, верзякати, верзти, патякати, плести (нісенітницю). плескати (язиком), ляпати (язиком), молоти (язиком), клепати (язиком); (рідше) бевкати, бовкати. Пор. просторікати.

Базуватися — див. ґрунтуватися.

Байда — див. 1) гуляка; 2) скїб[к]а.

Байдак — див. човен.

Байдарка, байдара — див. човен.

Байдикування — див. безділля.

Байдикувати — див. ледарювати.

Байдуже — байдужно, байдужливо, апатично; (в значенні присудка) однаково, все одно.

Байдужий—байдужний; рідк. бай-дужливий; апатичний; (про вираз очей) холодний; (до чужого'горя) нечулий.

Байдужно — див. байдуже.

Байка — див. вигадка.

Байрак — див. яр.

Бакай — див. вибоїна.

Бал — див. бенкет.

Балаган — див. буд[к]а.

Балаканина розм.— (пусті) балачки; знев., фам. базікання, вер-" зіння, патякання, ляпання, (язихбм), пустомолотство, марно-слівство; (пишномовна) ірон. просторікання, просторікування.

Балакати — див. 1) говорити; 2) розмовляти.

Балакливий — див. балакучий.

Балакун розм.— говорун; (жартівливий) баяндрасник; заст. перебендя; (що любить пусті балачки) знев. пустомолот, пустомеля, патякало; перен. базіка, базікало; (що любить багато говорити — образно) торохтїй, тарахкало; балалайка; рідк. тала-лай.

Балакуха розм. — говоруха; (про веселу) щebetуха, цокотуха; ба-ляндрасниця; пустомеля, базіка, базікало, торохтїйка, тарахкало; балалайка, талалайка. Пор. балакун.

Балакучий — балакливий; говіркий, говорючий, говорлївїй, гомінкий, гомі[о]нлївий; (про жїнок) щebetливий; язикатий; рідк. слизькоязикий.

Балалайка перен.— див. 1) балакун; 2) балакуха.

Баламут — див. 1) підбурювач; 2) спокусник.

Баламута — див. бунтар.

Баламутити — див. 1) підбурювати; 2) туманити.

Баламутка — див. спокусниця.

Балачка — див. розмова.

Балія — див. цебрик.

Балка—(мениша розміром) вїярок, видолинок, улоговина, лощовина, лощина.

Балувати — див. бенкетувати.

Балухатий — див. витрішкуватий.

Балухи — див. очі.

Баяндраси — див. теревені.

Баяндрасити розм. — баяндраси правити, баяндраси торочити, баяндраси розпускати, баяси точити, теревені правити, теревенити, верзти нісенітницю. Пор. базікати.

Баяндрасник — див. балакун.

Баяндрасниця — див. балакуха.

Баяси — див. теревені.

Бамбула— див. вайло.

Банальний — див. заяложений.

Банда — (про суспільно шкідливий елемент) зграя, ватага.
 Бандит — (учасник грабіжницької банди) грабіжник; (рідше) розбійник; розм. розбишака, горлоріз, хижак.
 Бандитизм — див. розбишацтво.
 Бандитський—грабіжницький; розбійницький; розбишацький. Пор. бандит.
 Банкет — див. бенкет.
 Банність — див. туга.
 Банувати — див. тужити.
 Баня I (приміщення для миття)— лазня.
 Баня II архт. — купол; (зрідка) верх.
 Баняк — див. чавун.
 Банька (водяна) — див. булька.
 Банькати — див. витрішкуватий.
 Баньки — див. очі.
 Барабанити — див. стукати.
 Бараболя — див. картопля.
 Баранці—див. 1) хмара I; 2)хвіля.
 Барахло — див. мотлох.
 Барва — див. 1) колір; 2) (про шерсть тварин) масть.
 Барвистий — барвний, пішнобарвний, кольористий, квітчастий. Пор. багатобарвний.
 Барвистість — див. багатобарвність.
 Барвний — див. барвистий.
 Барило — бочонок; (на сир та інші молочні продукти) обл. бер-беніця.
 Барити (того, хто квапиться) — розм. (рідше) гаяти; обл. бавити.
 Баритися — гаятися; розм. забаряться; обл. бавитися, длатися.
 Барис — див. прибуток.
 Баришник — див. перепродувач.
 Барліг — див. 1) лівгище; 2) ка.* лужа.
 Бархат — оксамит.
 Бархатний — оксамитний, оксамитовий.
 Баский (кінь) — (в бігу) прудкий, шпаркий, швидкий, бистрий; (про температуру) гарячий.
 Бастувати — див. страйкувати.
 Басувати — див. скакати.
 Басун — див. румак.
 Баталія — див. сварка.
 Батаресць — див. артилерист.
 Батіг — пуга; (довгий) бич; (з плетених ремінців) нагай, нагайка, малахай, канчук; мисл. гарапник, арапник; фюльк. карбач.
 Батожити — див. бити.
 Батрак — наймит.
 Батракувати — батрачити, наймитувати.
 Батрачка — наймичка.
 Ватувати — див. різати.
 Батьківщина I — вітчизна, рідний край; обл. вітчйна.
 Батьківщина II — див. спадщина.
 Батько—розм. тато; (рідше) отець; заст. родітель; обл. неньо.
 Бахати — див. бабахати.
 Бахкати — див. бабахати.
 Бахнути — див. ударити.
 Бахнутися — див. упасти.
 Бахрома — див. торочки.
 Бахур — див. розпугник.
 Бацнути — див. таракнути.
 Бачити — розм., рідк. видати.
 Бачитися (кому) — див., увиятися.
 Башта — див. вежа.
 Баюра — див. калюжа.
 Баяти — див. розказувати.
 Бгати — див. м'яти.
 Бджільництво—(розведення бджіл на пасіці) пасічництво; (про примітивний лісний промисел) бортництво.
 Бджоляр — (що розводить бджіл у пасіці) пасічник; (що займається примітивним лісним бджільництвом) бортник.
 Бебехи — див. нутроці.
 Бебехнути[ся] — див. упасти.
 Бевзь, бевзень — див. дурень.
 Бевкати — див. 1) дзвонити; 2) базікати.
 Бегеря — див. ціпок.
 Безбаченко — див. сирота.
 Безбережний, безберегий — див. безмежний.
 Безбережність — див. безмежність.
 Безбережно — див. безмежно.
 Безбожник — див. атеїст.
 Безбожниця — див. атеїстка.
 Безборонний — див. 1) беззаборонний; 2) беззахисний.
 Безбоязний — небоязкий, небоязливий; неполохливий; (що нічого не лякається) безстрашний. Пор. відважний.
 Безвинний — див. невинний.
 Безвихідний (про становище) — див. скрутний.
 Безвихідь — див. тупик.
 Безвідплатний — див. безплатний.

Безвідплатно — див. безплатно.
Безвідрадний, безвідрадісний — див. безрадісний. Безв'рник — див. атеїст. Безвірниця — див. атеїстка.
Безв'чний — див. вічний. Безглуздий — (про річ) абсурдний, нісенітний, неподобний. Пор. дурний.
Безглуздя — абсурд, нісенітниця, безглуздість, неподобність. Пор. безумство.
Безголовий — див. дурний.
Безголов'я, (рідше) безголів'я — див. нещастя.
Безграмотний — див. неграмотний.
Безграничний — див. безмежний.
Бездомник — (рідше) бездбмок; (без рідні і власної хати) бурлака; нетяга.
Бездонний — див. глибокий.
Бездощевий, бездощовий «— див. засушливий.
Бездощів'я — див. засуха.
Бездушний — див. 1) неживий; 2) нечулий.
Безжалісний — безжалний, (що не знає співчуття) безсердечний; (рідше) безсердний; (сильніше) жорстокосердий, жорсткий; (що не знає пощади) безощадний.
Безжалісність — див. жорстокість.
Безжалісно — безжално, безсердечно, безсердно; жорстоко; безощадно. Пор. безжалісний.
Безжалний — див. безжалісний.
Безжално — див. безжалісно.
Безжурний — (що нічим не журиться) нежурливий; (рідше) безсумний; (що не має турбот) безтурботний; (рідше) безклб-потний.
Беззаборонний — безборонний; (в чому нема заборони) незаборонений, дозволений; (без обмежень в користуванні) вільний.
Беззавітний — див. самовідданий.
Беззавітність — див. самовідданість.
Беззаконний — див. злочинний.
Беззаконник — див. злочинець.
Беззахисний — безборонний; (рідше) безоборонний.
Беззвучний — безгучний; (про працю мотора тощо) безшумний; (про голос, плач тощо) глухий; див. ще приглушений.

Безгранично — див. безмежно.
Безгрунтовний — необґрунтований, безпідставний. Пор. неспроможний.
Безгрунтовність — див. неспроможність.
Безгучний — див. беззвучний.
Бездарний — нездібний, недотепний, безталанний.
Безді'лля — неробство; розм. байдикування; обл. гульки (мн.) \ (про брак активності) бездіяльність.
Бездовідний — бездоказовий; (про обвинувачення тощо) голослівний.
Бездолля, безділля — див. недоля.
Бездольний — див. безталанний.
Бездомний — безхатній; (про дітей — звичайно) безпритульний.
Беззвучно — див. тихо.
Безземельний — див. бідний.
Беззмістовний — пустий; (про фрази тощо) порожній; (сильніше) пустомовний; розм. пустопорожній.
Безклботний — див. безжурний.
Безкочний — див. безмежний.
Безкочність — див. безмежність.
Безкрайі, безкрайній — див. безмежний.
Безкрайсть, безкрайність, безкрай— див. безмежність.
Безкровний — див. блідий.
Безладдя; (рідше) безлад — нелад, непорядок; (повний брак організованості) хаос; розм. розгардіяш.
Безладний — неорганізований; (позбавлений порядку і под.) хаотичний. Пор. недоладний. Безліччк — див. безсоромний.
Безліччик — див. безсоромний.
Безлічність — див. безсоромність.
Безліч — див. багато.
Безлюдний—(без жителів) неза-селений, ненаселений; (такій, де не видно або нема в даний момент людей) пустинний.
Безлюдько — див. відлюдник.
Безмежний — (про простір) безкрайі, безкрайній; (рідше) безкочний; (якому не видно кінця— берегів) безбережний, безберегий; (якому нема міри) безмірний, незмірний; (якого* оком годі охопити) неосяжний, неоглядний, неозорий; (про по-чуття) безмірний; (рідше) без-граничний.
Безмежність — безкрайсть, безкрайність; (рідко) безкрай* (розм.) \ безкочність;

- безбережність; безмірність; неосяжність; неоглядність, неозорість; безмірність; обл. безмір. *Пор.* безмежний.
- Безмежно — без краю, без кінця; (*сильніше*) без кінця-краю, без бережно; неосяжно, неоглядно, неозорно, неозоро; безмірно; безгранічно. *Пор.* безмежний.
- Безмірний — *див.* безмежний.
- Безмірність, безмір — *див.* безмежність.
- Безмфо — *див.* безмежно. Безмовний — *див.* мовчазний. Безмовно — *див.* мовчки.
- Безмозкий — *див.* дурний. Безнадійний — *див.* розпачливий.
- Безнадійність—безнадія; (*крайня*) відчай, роздач; обл. розпука.
- Безнастанний — *див.* безупинним.
- Безнастанно — *див.* безупинно*.
- Безневинний — *див.* невинний.
- Безоборонний — *див.* беззахисний.
- Безодній — *див.* глибокий. Безодня — *див.* 1) глибина; 2) провалля.
- Безоплатний — *див.* безплатний.
- Безоплатно — *див.* безплатно.
- Безпам'ятний — *див.* забутливий.
- Безперейбійний—*див.* безперервний.
- Безперейбно — **див.** безперервно.
- Безперервний — (*про правильну налагоджену працю*) — без затримки, простоїв і под.) безпе-реривний, безперейбійний; (*про дію, що довгий час не припиняється*) безперестанний, безнастанний, безустанний, безупинний, невпинний; (*що раз по раз повторюється*) *заст.* разураз-ний.
- Безперервно — безперейвно, безперейбно; безперестанно, безперестану, безперестанку, безнастанно, безупинно, невпинно. *Пор.* безперервний.
- Безперервний — *див.* безперервний.
- Безперейвно — *див.* безперервно.
- Безперестанку, безперестанно, безперестану — *див.* безперервно. .
- Безперестанний — *див.* безперервний.
- Безперечний — безспірний, незаперечний; (*що виключає всякий сумнів*) безсумнівний, цілком певний, очевидний.
- Безперечно — незаперечно, безсумнівно; (*вставне слово*) нема[є] сумніву; певна річ.
- Безпідставний — *див.* безгрунтовний.
- Безпідставність — *див.* неспроможність.
- Безплатний — безоплатний, безвідплатний; (*набутий даром*) даровий.
- Безплатно — безоплатно, безвідплатно; даром. *Пор.* безплатний.
- Безплідний — неплодний; (*про землю*) неродючий; (*про худобу*) яловий.
- Безпомилковий — непомильний, непохибний; (*зрідка*) непогрішимий.
- Безпомилковість — непомильність.
- Безпорадний — безпомічний; (*не-спроможний*) безсилий, безсильний.
- Безпорядки — *див.* бунт.
- Безпосередній — *див.* пірий.
- Безпощадний — *див.* безжалісний.
- Безпощадно — *див.* безжалісно.
- Безпритульний — *див.* бездомний.
- Безпросвітний — (*про мряку, тьму і перен.*) непроглядний; (*сильніше*) темний. *Пор.* безрадісний.
- Безпутний — *див.* непутний.
- Безп'ятко — *див.* чорт.
- Безрадісний — невеселий; (*у вищій мірі*) безвідрадісний; (*рідше*) безвідрадісний; (*про життя, долю*) безпросвітний.
- Безрадісно — *див.* сумно.
- Безрідний — *див.* одинокий.
- Безрога — *див.* свиня.
- Безрозсудний — нерозсудний, нерозсудливий, нерозважливий, нерозважний, неблагорозумний; (*при крайньому ступені виявлення*) безумний.
- Безсердечний, безсердний — *див.* безжалісний.
- Безсердечність — ^*див.* жорстокість.
- Безсердечно, безсердно — *див.* безжалісно.
- Безсилий — безсильний; (*тільки при нестатку фізичних сил — ще*) слабкий, немічний, кволий, недолугий, недолужний.
- Безсилля — безсилість, слабкість, неміч, кволість; недолужність. *Пор.* безсилий.
- Безсильний — *див.* 1) безсилий; 2) безпорадний.
- Безславний — *див.* ганебний.
- Безсмертний—вічний, немирущий; (*такий, що ніколи не забудеться*) немеркнучий; *поєз.* неув'ядний.
- Безсонний — невиспаний (ніч). Безсоння — безсонниця, нічніці; (*у дітей*) *заст.* несплячки. Безсоромна — *див.* соромітниця. Безсоромний — безстидний; *рідк.*

- безлічний; (*про слова, пісню*)
 Безсоромний, -ного — безстидник, соромітник; *рідк.* безлічник.
 Безсоромність — безстидність, безстидство; *рідк.* безлічність.
 Безсп'рний — *див.* безперечний.
 Безстидний — *див.* безсоромний.
 Безстидник — *див.* безсоромний.
 Безстидниця — *див.* соромітниця.
 Безстидність, безстидство — *див.* безсоромність.
 Безстрашний — *див.* безбоязний.
 Безстрашність — *див.* відвага.
 Безстрашно — *див.* см'ливо.
 Безсумний — *див.* безжурний.
 Безсумнівний — цілком певний, очевидний; (*спртий на доказах*) доведений; (*що не викликає заперечень*) безперечний, незаперечний.
 Безсумн.вно — *див.* безперечно.
 Безталанний — нещасний; (*рідше*) безщасний; *розм.* бездільний.
 Безталання — *див.* недоля.
 Безтурботний — *див.* безжурний.
 Безтямний — (*від схвилювання тощо*) нестямний; (*як не свій*) несамовитий. *Пор.* дурний.
 Безтямно — нестямно.
 Безугавний — неугавний, неугаву-ч[ий], неугамовний, незмбк-ний, невмовкаючий; (*про оплески і под.*) нестихаючий, невщу-хаючий.
 Безугавно — без угаву, неугавно, не вгаваючи, неугамовно, не-змбкно; не стихаючи, не вщухаючи. *Пор.* безугавний.
 Безумний — *див.* 1) безрозсудний; 2) божевільний.
 Безумство (*про поведінку*) — безумність, *поез.* безум, нерозум, нерозумність; (*у вищій мірі*) дурість, глупба, безглуздя; (*доведене до крайніх меж*) божевілля, шаленство, навіженство.
 Безумствувати — дуріти; (*сильніше*) шаленіти, шаліти; (*діяти безрозсудно*) божеволіти.
 Безупинний — невинний, безнастанний, безустанний, безперестанний. *Пор.* безперервний.
 Безупинно — невинно, безнастанно, безустанно, безперестану, *див.* соромітний.
 безперестанку, безперестанно. *Пор.* безперервно.
 Безустанний — *див.* безупинний.
 Безустанно — *див.* безупинно.
 Безут'шний — *див.* нерозважний.
 Безутішно — *див.* сумно.
 Безутомний — *див.* невтомний.
 Безхатній — *див.* бездомний.
 Безхитрий — нелукавий. *Пор.* прямодушний.
 Безхмарний — *див.* ясний.
 Безцеремонний — зухвалий, нахабний.
 Безчесний — *див.* ганебний. Безчестити — *див.* ганьбити. Безчестя — *див.* ганьба.
 Безчинство — *див.* бешкет.
 Безчинствувати — *див.* бешкетувати.
 Безштанько — *див.* 1) злидар; 2) шарпак.
 Безшумний — *див.* беззвучний.
 Безщасний — *див.* безталанний.
 Бельбас — *див.* телепень.
 Белькотати, белькотіти *розм.* — жевоніти, бубоніти; (*про дітей і зневажливо*) лепетати. *Пор.* говорити.
 Бенкет—(*урочистий*^ банкет; *заст.* учта; (*офіціальний, влаштовуваний в дипломатичних колах*) прийом; (*з музикою і танцями*) бал.
 Енкетар — *див.* гуляка.
 Бенкетувати — *розм.* балувати; (*про розвагу з п'ятикою у просторіччі*) п'йти-гуляти.
 Бентежити — непокоїти, турбувати; (*сильніше*) хвилювати.
 Бентежитися — (*від сорому тощо*) ніяковіти; (*від хвилювання — це*) розгублюватися; *розм.* збиватися з пантеліку. *Пор.* збентежитися.
 Бербеніця — *див.* барло.
 Береги — *див.* 1) стеретги; 2) хоронити.
 Беркицьнутися — *див.* упасти. Берлин — *див.* карета. Беручкий — *див.* липкий.
 Бесаги — *див.* сакві.
 Бсїда — *див.* розмова.
 Бесїдник — *див.* співбесїдник.
 Бесїдувати — *див.* розмовляти.
 Бескид, бескед, бескет—*див.* 1) яр; 2) обрив; 3) скеля.
 Бечївка — *див.* 1) вірївка; 2) шворка.
 Бечова — *див.* канат.
 Бешкет — безчинство, буйство, не-подобство; скандал; *розм.* дебош; *обл.* галабурда.

Бешкетник — буян; скандалист; *розм.* дебошйр; (*охочий до бійки розм. — це*) задирака, забіяка; *обл.* галабурдник.

Бешкетувати — безчинствувати, буйствувати,* буянити, скандалити; *розм.* дебошйрити, брбіти, колобродити; *рідк.* шурубурити; *обл.* галабурдити.

Бештати — *див.* картати.

Бик — *див.* бугай.

Билина (*трави*) — *див.* бадиллина.

Билиця — *див.* бувальщина.

Бильця — *див.* поруччя.

Бйнда — *див.* стрічка.

Биндюги (*мн.*) — *див.* віз.

Биндюжник — *див.* візник.

Бистрий (*в бігу*) — *див.* швидкий.

Бистрина — бистринь, бистря.

Бистріше — *див.* швидше.

Бистро — *див.* швидко.

Бистровбд[н]ий — бистрий; (*про потік річки*) бігучий.

Бистроногий — прудконогий, ско-рохбдий, швидконогий.

Бистроплинний — швидкоплинний.

Бистрота — *див.* швидкість.

Бистря — *див.* бистрина.

Битва — *див.* бій.

Бительня — *див.* терлиця.

Бити — (*наносити удари бато́гом або чим-небудь гнучким*) батожити, бичувати, шмагати; (*образно розм.* періщити, парити, шпарити, сікти, стьобати, хльостати, хвбїти, хворостїти, манїжити, хвиськати, чесати, чустри-ти, чухрати; (*кулаком, палицею, чим-небудь тяжчим*) кулачити, стусувати, дубасити, духопелити, бухати, бухкотїти; *підсил.* гатити, гамселити, гателити, гилити, гніздити, голомштити, грїти, жарити, клепати, колошматити, кресати, лушити, лущювати, локшити, лущити, молотити,

Бідний

мотлоштити, окладати, пірчи-ти, стригти (*по спині*), товкти човпти, товкмачити.

Битися (*дрижати*) — колотитися; (*сильніше*) кидатися, тіпатися; (*про серце від схвилювання — це*) тьохкати, тельнькати. *Пор.* воювати.

Битюг, битюк — *див.* ломовик.

Бич — *див.* батїг.

Бичувати — *див.* батожити.

Біг — *див.* течія.

Біганина — *розм.* метушня; (*рідше*) мотанина.

Бігати — (*метушливо*) ганяти, гасати; (*якнайшвидше — образно*) літати; (*туди й назад*) *розм.* шмиглати; (*про покусану ге-дзьом худобу й перен.*) гедз[к]а-тися.

Бігом — *розм.* бігцем, підтюпцем, тьощем, трушкбм.

Бігти — (*скоро*) гнати[ся], мча-ти[ся]; (*якнайшвидше — образно*) летїти; (*тільки про істот*) *розм.* махати (*звичайно докон.*) чесати, чухрати.

Бігунка — *див.* дизентер'я.

Бігунки, бігунці — *див.* дрозжки.

Бігучий — *див.* бистровод[н]ий.

Бігцем — *див.* бігом.

Біда I — (*про нещасливий випадок*) пригода, причина; *розм.* халепа, пеня; (*як зло*) безголов'я, безголів'я (*рідше*) \ лихо, лиха година; *підсил.* нещастя, горе. *Пор.* 1) злидні; 2) лихо.

Біда II — *див.* дроколка.

Бідак, (*рідше*) бідар — *див.* злидар.

Бідарка — *див.* двоколка. Бідаха — *див.*

бідолаха. Біди — *див.* злигодні. Бідка —

див. двоколка. Бідкання — *див.*

нарікання. Бідкатися — *див.* 1)

нарікати;

2) бідувати. Бідкувати — *див.*

турбуватися.

24

Бликнути

Бідний — убогий, небагатий, не-їмущий; (*про селян дореволюційного села*) безземельний, неможливий; (*про життя, побут і под.*) злиденний, нужденний; (*рідше*) нищий. *Пор.* нещасний.

Бідність — убогість, убогтво, не-статки, недостатки; (*у вищій мірі*) біда, нужда, злидні.

Бідніти — убожіти, зводитися (*з хазяїства*), підпадати, занепадати.

Бідно — убого; (*дуже*) злиденно.

Біднота зб. — *заст.* голота, голь, сірома, сіромашня; *знев.* хар-пацтво.

Бідняк — *іст.* незможник.

Бідолаха *розм.* — бідолах (*рідше*), бідолашний, -ного, бідаха, бідняга,

неборака, неборак, сердега, сірома, сіромаха, горопаха.
 Бідолашка — *див.* 1) сердешна; 2) сердешний.
 Бідолашний — бідний, нещасний; *розм.* сердешний; (*рідше*) сіромашний, горопашний.
 Бідування — *див.* злигодні.
 Бідувати — бідкатися; (*тяжко*) горювати, поневірятися; (*жити в злиднях*) злиднювати.
 Біжучий — *див.* поточний.
 Бій — битва; *заст.* брань.
 Бійка — боротьба; *розм.* тасканина; (*в якій не жасліють чубів* — *розм.*) чубаніна; (*на ножках*) різанина.
 Бік — (*рідше*) сторона.
 Білий — (*при порівнянні* — як сніг) білосніжний, сніжно-білий; (*як ліля*) *поез.* *заст.* лілейний, ле-лійний.
 Білка — вивірка; *обл.* біліця.
 Біловйк — *див.* чистовик.
 Білосніжний — *див.* білий.
 Біля (кого, чого) — коло, край, обік, побіля, близ, близько.
 Білявий — *див.* ясноволосий.
 Біляк — *див.* заєць.
 Біль — *див.* страждання.
 Більшати — збільшуватися; (*про день, воду і под.*) прибувати; (*людей і под.*) *розм.* *рідк.* примножитися.
 Біографія — життєпис; (*свого життя*) автобіографія. Бір — *див.* ліс.
 Біс *міф.* — *розм.* враг; *лайл.* дідько. *Пор.* чорт.
 Бісчуватий — шалений, скажений; (*сам не свій*) несамовитий.
 Бімлати

25

Бімати — мигати; (*про світло це*) мигтати, миготіти, мигкотіти (*обл.*), мерехтати. *Пор.* світа[ТІСЯ].
 Блімаючий — *див.* мерехтливий.
 Блімнути — *див.* глянути.
 Блиск — *обл.* блиск; *підсил.* виблиск; (*відбите світло*) відблиск, відсвіт.
 Блискавка — блискавиця; *розм.* мигавка; *заст.* громовійна, грімниця; (*про відблиск далекої грози*) зірниця.
 Блискати — (*світлом*) блищати; *підсил.* виблискувати, блискотіти; (*рідше*) *поез.* бриніти; (*очима* — *сердито*) блимати; *обл.* блйкати.
 Блискуче — *див.* успішно.
 Блискучий — *див.* 1) яскравий; 2) талановитий.

Біснуватися — шаліти, шаленіти, скаженіти.
 Благати — *див.* просити.
 Благо — *див.* добро.
 Благовірна, -ної — *див.* дружина І.
 Благовірний, -ного — *див.* чоловік.
 Благоденствувати — *див.* гараздувати.
 Благодійний — *див.* благотворний.
 Благозвучний — *див.* милозвучний.
 Благополучний — (*про результат тощо*) щасливий, вдалий, успішний.
 Благополучно — *див.* щасливо.
 Благородний — (*про вчинок і т. п.*) великодушний; *заст.* шляхетний, лицарський.
 Благорозумний — *див.* розсудливий.
 Благорозумність — *див.* розсудливість.
 Благорозумно — *див.* розсудливо.
 Благотворний — благодійний, корисний; (*про вплив — це*) позитивний.
 Благоуханний — *див.* запашний.
 Благуватий — *див.* недоумкуватий.
 Блакитний — голубий, небесно-го-лубий, ясно-сінній, лазуровий, лазурний. *Пор.* синій.
 Блакитніти — *див.* голубіти.
 Блакитнішати — *див.* голубіти.
 Блакить — *див.* голубизна.
 Ближчий — *див.* поблизький.
 Близ, близько (кого, чого) — *див.* біля.
 Близнята — близьнюки; *розм.* двійнята.
 Близький (*у просторі*) — недалекий; (*зовсім близький*) поблизький; (*у недалекому сусідстві*) сусідній. *Пор.* тісний.
 Блікати — *див.* 1) блискати; 2) мигати.
 Блікнути — *див.* глянути.

Боронувати

Блістіти — *див.* вилискувати.
 Блищати — *див.* 1) блискати; 2) світити[ся]; 3) вилискувати[ся].
 Блідий — (*хворобливого вигляду*) безкровний.
 Бліднути — *див.* блякнути.
 Блудяга — *див.* бродяга.
 Блукати — бродити; (*лише про людину*) *розм.* вештатися, валандатися, тинятися; сновигати; (*без діла*) швендяти[ся]; (*шукаючи дороги*) блудити. *Пор.* сновигати. .
 Блякнути — (*про зорі, місяць*) бліднути.
 Бляск — *див.* блиск.
 Бляха — жерсть.
 Бляхар — жерстяник.
 Бляшаний — жерстяний.

Бляшанка — жерстянка.
 Бовваніти — *див.* види ітися.
 Бовдур I — *див.* димар.
 Бовдур II *фам. лайл.* — лобур, лобуряка, лобас, безвень, беззь; (*тулиця — це*) йолоп, телепень, довбеха.
 Бовкати — *див.* 1) дзвонити; 2) базікати.
 Бовкнути — *див.* сказати.
 Бввтатися — (*у воді*) плескати-ся, хлопатися; *розм.* хлопостатися.
 Бввтнути — *див.* шубовснути. Бовтун — *обл.* запороток. *Пор.* яйце.
 Богатир — *див.* силач.
 Богомаз — маляр; *звев* мязій
 Бодня — *див.* діжка.
 Боць — *див.* солдат.
 Божевілля — безумство; *підсил.* навіженство; *розм.* шаленство.
 Божевільний — безумний; (*про людину*) причинний; (*у вищій мірі*) навіжений, навісний, шалений; *розм.* не сповна розуму.
 Божеволіти — *див.* безумствувати.
 Божитися — *див.* клястися. Бойовик — *див.* солдат. Бокал — *див.* чарка.
 Боклатий (*глекчик*) — *див.* череватий.
 Болісний — *див.* 1) болючий; 2) хоровитий.
 Боліти — (*що у кого*) нити, щеміти.
 Болотистий — грязький; (*про вулиці і т. н.*) грязний; *розм.* *рідк.* кальний.
 Болотник — *див.* чорт.
 Болото — *див.* грязь.
 Болючий — болісний. *Пор.* злободенний.
 Болячка — нарив, чиряк.
 Болящий — *див.* хворий.
 Бордо *невідм.* — бордовий, тем-но-червоний.
 Боржій — *див.* швидше.
 Борзій *поєз.* — бистрий, прудкий, швидкий.
 Борзо — *див.* швидко.
 Борзописець — *див.* писака.
 Борікатися — *див.* боротися!
 Боріння — *див.* боротьба.
 Бормотати, бормотіти — *див.* мимрити.
 Борня — *див.* боротьба.
 Боронити — *див.* 1) обороняти; 2) забороняти; 3) с.-г. боронувати.
 Боронувати с.-г. — боронити; (*перед сівбою*) скородити; (*після сівби*) волочити.
 Боротися (*міряться силою*) — *розм.* борюкатися; (*рідше*) бо-рікатися. *Пор.* воювати.
 Боротьба — (*рідше*) борня; *заст.* боріння.
 Борошно — мука; *обл.* мливо, ме-ливо.

Борсатися — *див.* кидатися. Бортник — *див.* бджоляр. Бортниктво — *див.* бджільництво. Борюкатися — *див.* боротися. Босій — босоногий, невзутий, необутий.
 Босяк — обірванець, обідранець; *обл.* ракло. *Пор.* халамидник.
 Ботвина — *див.* буряковиння.
 Ботінки — *див.* черевики.
 Бочка — діжка; (*пряма, циліндричної форми*) кадіб, кадівб; *рідк.* кйдуб, кухва; *див.* *це* барило.
 Боягуз — страхополох.
 Боягузливий — *див.* боязкий.
 Боягузливість — *див.* боязкість.
 Боягузливо — *див.* боязко.
 Боягузтво — *див.* боязкість.
 Боязкий — боязливий; *підсил.* бо-ягузливий; (*що будь-чого ^ лякається*) лякливий, полохливий; *рідк.* трепетний, жахливий.
 Боязкість — боязливість, боягузливість, боягузтво; лякливість, полохливість; жахливість. *Пор.* боязкий.
 Боязко — боязливо, боязно; боягузливо; лякливо, полохливо; жахливо. *Пор.* боязкий.
 Боязливий — *див.* боязкий.
 Боязливо — *див.* боязко.
 Боязно — *див.* боязко.
 Боязь — *див.* страх.
 Боярин — *див.* шляхтич.
 Боятися — (*при несподіваній причині страху*) лякатися, страхатися; (*відчувати жах*) жахатися; (*про тварин — звичайно*) полошитися, полохатися.
 Бравий — бадьористий, хвацький, молодецький; *розм.* голінний.
 Брак (*нехватка*)—недостача, нестача; (*повний*) відсутність (*даних тощо*).
 Бракороб — *див.* партач.
 Бракувати (чого) — *див.* невістачати. Брама — *див.* ворота. Бран — *див.* полон. Бранець — *див.* полонений. Бранка — *див.* полонянка. Брань — *див.* бій. Братаниця — *див.* племінниця.
 Братанич — *див.* племінник. Брататися — дружити; *розм.* *жарт.* куматися. Братерський — *див.* братній.
 Брати — (*поспіхом, скорим рухом*) хапати.
 Братися I — (*скорим рухом рук*) хапатися.
 Братися II — *див.* женитися.
 Братки — *див.* щипці.
 Братній — братський, братерський.

Бредень — *див.* сітка.
Бредня — дурниця, нісенітниця, маячня.
Брезклий — обрезклий, набряклий, одутлий, обрюзглий, опухлий.
Брезкнути — набрякати, брюзгнути, опухати.
Бренькіт — *див.* дзвенькіт.
Брести — (*в різних напрямках*) бродити; (*по воді, болоту і под*) роза. брьохати[ся].
Брехання — *див.* гавкання.
Брехати *розм.* — (*трохи*) побріхувати; (*для більшого враження* — *про хвалька*) прибріхувати; *розм.* брехню

Брижі

Брижі (*на воді*) — зиб; (*дрібні*) жмури.
Бризкати — прискати; (*ротом*) порскати; (*іскри*) сипати.
Бризкати[ся] — (*про коня*) хвицатися], вихати. *Пор.* упрятися.
Бриль — *див.* капелюх.
Бриніння — *див.* трем'ння.
Бриніти — *див.** дзвеніти.
Бриньчати — *див.* дзвеніти.
Брити — *див.* голити.
Бритися — *див.* голитися.
Бричка — *див.* повозка.
Бришкати — *див.* пишатися.
Брід — *див.* перехід.
Бродити — *див.* 1) брести; 2) ходити; 3) шумувати.
Бродяга — *розм. погордл.* заброда, волоцюга; *обл.* блудяга, га-лайда.
Броїти *розм.* — колобродити, шурбурити. Брость — *див.* пуп'янок.
Бруд — грязь, нечистота; (*на тілі*) *обл. лей.*
Брудний — нечистий; (*про обличчя*) замурзаний; (*про одяг тощо*) забруднений; (*жирним*) заяложений, засмальцований, засалений.
Бруднити — каляти; (*грязю тощо*) валяти, мазати; *розм.* бабрати; (*обличчя*) замурзувати; (*жирним*) ялозити, заяложувати, засмальцовувати, засалювати.
Брукувати — *див.* мостити.
Брунька — брость, пуп'янок.
Брутальний — грубий, грубіанський.
Брюзгнути — *див.* брезкнути.
Бряжчання — брязкання, брязкіт, бряк; брязкотня; брязкотіння; дзвякання, дзвяк; деренчання; деренькотання, деренькотіння; дзвеніння, дзвенькіт,

точити; (*образно*) *рідк* дзвін великий лити. *Пор.* гавкати.
Брехач — *див.* брехун.
Брехачка — *див.* брехуха.
Брехливий — *див.* неправдивий.
Брехня — *див.* неправда.
Брехун *розм.* — брехунець; *знев.* брехач, брехачка; *фам.* брехуняка; (*вправний*) *рідк.* чистобреха, скоробреха.
Брехуха *розм.* — брехунка; брехачка; чистобреха, скоробреха. *Пор.* брехун.
Бреш — *див.* вилом.
Бридитися — *див.* гидувати.
Бридкий — гидкий, поганий, паскудний.
Брижа — *див.* складка.

27

Будувати

дзенькіт, дзеньк (*рідше*), дзеленчання, дзеленькання, дзенькання, дзенькотіння. *Пор.* бряжчати.
Бряжчати — (*про звук металу, скла, посуду*) брязкати; *підсил.* брязкотіти; (*доволі неприємно* — *про звук залізних предметів*) дзвякати; (*при дрижванні*) деренчати; *підсил.* деренькотати, деренькотіти; (*дзвінким звуком*) дзвеніти, дзеленчати, дзеленькати, дзенькати, дзенькотіти, дзеленькотіти. Бряк, бряжкання — *див.* бряжчання.
Брязкати — *див.* бряжчати. Брязкіт, брязкотіння — *див.* бряжчання.
Брязкотіти — *див.* бряжчати.
Брязкотня — *див.* бряжчання.
Брязнути — *див.* упасти.
Брякнути — *див.* бубнявіти.
Брьбхати[ся] — *див.* 1) чалапати; 2) хлопатися.
Брьохнутися — *див.* упасти.
Бубнити — *див.* вибивати.
Бубнявіти (*про бруньки дерев*) — набухати, бракнути, набрякати. *Пор.* розбухати.
Бубоніти — *див.* бурмотати.
Бувалий — *див.* досвідчений.
Бувальщина — биліця.
Бувати — *див.* траплятися.
Бугай — (*кастрований*) бик; (*здебільшого робочий*) віл.
Бугор — *див.* горб.
Бугорчатий — бугристий. *Пор.* горбкуватий.
Буде — *див.* годі.
Буденний — будній; (*про день — це*) робочий; (*прям. і перен.* — *про життя, події тощо*) щоденний, повсякденний.

Боротися	24	Брижа
Будинок — дім; (<i>про кам'яний — рідше</i>) кам'яниця, каменїця; (<i>власний для однієї сім'ї</i>) особняк. <i>Пор.</i> 1) хата; 2) палац.	Буд[к]а — (<i>базарна, ярмаркова</i>) балаган, ятка, палатка; (<i>для пастухів</i>) обл. коліба.	
Будитися — пробуджуватися, прокидатися, просипатися, просинатися, прочинитися.	Будній — <i>див.</i> буденний.	
Будівля — <i>див.</i> споруда.	Будова — <i>див.</i> споруда.	
	Будувати — (<i>споруду</i>) споруджувати, споруджати; (<i>з цегли, каменю</i>) мурувати; (<i>фундамент тощо</i>) класти; <i>розм.</i> ставити; (<i>стіну під верх</i>) виводити.	
Будучина	28	Буря
Будучина, будучність, будущина — <i>див.</i> майбутність.	Бунтар — бунтівник, заколотник, підбурювач, підбурник, баламут; <i>рідк.</i> баламута.	
Будь-хто — хто-будь, абихто, хто-небудь.	Бунтувати — підбурювати, підбивати (до бунту), баламутити.	
Будь-що — <i>див.</i> що-небудь.	Буравити — <i>див.</i> свердлити.	
Будь-який — <i>див.</i> абиякий.	Буран — <i>див.</i> завірюха.	
Бузув'р — <i>див.</i> фанатик.	Бурда — <i>див.</i> юшка. —	
Бузько — <i>див.</i> бусол.	Буревій — <i>див.</i> втер.	
Буйний — (<i>ростом</i>) великий, високий; (<i>про злаки, траву і под.</i>) дорідний. <i>Пор.</i> 1) бурхливий; 2) ясний.	Бурій — <i>див.</i> сірий.	
Буйно — <i>див.</i> ясно.	Бурити — <i>див.</i> 1) розвалювати; 2) текти.	
Буйство — <i>див.</i> бешкет.	Бурити — <i>див.</i> свердлиги.	
Буйствувати — <i>див.</i> бешкетувати.	Буритися — <i>див.</i> хвилювати.	
Бук — <i>див.</i> кий.	Буркати — <i>див.</i> бурчати.	
Буква — літера.	Буркіт — <i>див.</i> шум.	
Буквальний — (<i>про переклад</i>) дослівний, точний; (<i>про сенс, розуміння</i>) прямий.	Буркотати, буркотіти — <i>див.</i> 1) бурчати; 2) воркувати.	
Буквоїд <i>ірон.</i> — начотчик, талмудист.	Буркотливий — воркотлівий; <i>розм.</i> гарикливий.	
Буквіст — <i>див.</i> книгар.	Буркотун — буркун, воркотун; <i>обл.</i> воркун.	
Буланій — <i>див.</i> жовтявий.	Буркотуха — воркотуха.	
Булат — <i>див.</i> сталь.	Буркун — <i>див.</i> буркотун.	
Булатний — <i>див.</i> сталевий.	Бурлака — <i>див.</i> бездомник.	
Булка — <i>див.</i> хліб.	Бурливий — <i>див.</i> бурхливий.	
Бульба — <i>див.</i> картопля.	Бурлити — вирувати, буяти; (<i>про збурені хвилі і перен.</i>) кипіти, клекотати, клекотіти.	
Булька (<i>водяна і под.</i>) — бульбашка; (<i>мильна і под.</i>) банька, (<i>мильна</i>) пазир.	Бурмотати, бурмотіти — <i>див.</i> мимрити.	
Булькати — <i>див.</i> витрішкуватий.	Бурний — (<i>неспокійний</i>) розбурханий; (<i>про море і под.</i>) бурхливий; (<i>про зливу, супроводжувану бурєю</i>) буряний.	
Булькнути — <i>див.</i> шубовснути.	Бурта — купа, куча.	
Бундючитися <i>розм.</i> — (<i>про пихатого</i>) пиндючитися, приндитися, індічитися, кокошитися, лужитися; (<i>про гонористого</i>) гонорувати; (<i>здавати бравого</i>) гороїжитися, їжитися, козиритися; <i>обл.</i> фудулитися.	Бурувати — <i>див.</i> буяти.	
Бундючний — пиндючний, пихатий; гордовитий, гонористий, гоноровитий; фудульний. <i>Пор.</i> бундючність.	Бурун — хвиля, (<i>висока</i>) вал.	
Бундючність — пиндючність, пихатість, пиха; гордовитість, гонористість; фудулія. <i>Пор.</i> бундючність.	Бурхати — <i>див.</i> бушувати.	
Бунт — заколот, заворушення; (<i>дореволюційне</i> — <i>про масові народні повстання</i>) <i>заст.</i> безпорядки.	Бурхливий — (<i>про стихійні сили, море, хвилі</i>) бурливий, бурний, розбурханий; (<i>про вітер</i>) буйний, рвучкий, поривчастий, навальний.	
	Бурхнути — <i>див.</i> ринути.	
	Бурчак — <i>див.</i> потік.	

Бурчати (з незадоволення) — буркати; підсл. буркотати, буркотіти; (рідше) розм. ворчати; (грубо) гарикати.
Буряковий

Буря — (сильна з грозами) гроза; розм. громовиця; (на морі) шторм. Пор. хуртовина.

29

Важкий

..Буряковий (колір) — див. багровий.
Буряковиння — бурячиння, ботвина. Пор. бадилля.
Бур'ян — обл. хопта.
Бурянний — див. бурний.
Бурячиння — див. буряковиння.
Бусол — бусел, делека, чорногуз; обл. бузько; рідк. бусень.
Буті — існув ати, (про наявність чого) матися.
Бутлявий — див. трухлявий.
Буття — див. існування.
Буфет — див. закусочна.
Бухан, буханець — див. стусан.
Бухати розм. — див. 1) бити; 2) (про постріл) бабахати.
Бухикати — див. кашляти.
Бух[к]ати — див. стріляти.
Бухкотіти — див. бити.
Бухнути — див. 1) ударити; 2) упасти.
Бухнутися — див. упасти.
Бухон — див. хліб.

Бухта — див. затока.
Буцати — будатися; розм. буцкати; (рогами) бити, колоти.
Буцегарня — див. арештантська.
Буцефал — див. шкапа.
Буцкати — див. буцати.
Буча розм. — тарарам, гармидер; (рідше) шарварок, веремій, веремія, содом, содома.
Бучавіти — див. 1) набрякати; 2) тверднути.
Бучний — бучливий (обл.); (що викликає сенсацію) гучний; (що вражає своєю розкішю, багатством) пишний.
Бушувати — (про море, стихійні сили) бурхати, буюти; обл. шпу-вати.
Буян — див. бешкетник. Буянити — див. бешкетувати. Буяти — (на хвилях) нестися; (в повітряних просторах) ширяти; (круговим польотом) кружляти. Пор. 1) бурлити; 2) рости.

В

Ваба — див. зваба.
Вабити — манити, надити; (сильніше) тягти.
Вабитися (на кого, на що) — ласитися, ласуватися, надитися, квапитися.
Вабливий — див. привабливий.
Вага (приклад для важення) — ваги, вагівниця; заст. важниця; (тільки з коромислом) терези; (меншій розміром) шальки. Пор.
1) вантаж; 2) тягар; 3) значення.
Вагання — хитання, нерішучість; заст. вага.
Вагатися — не зважуватися, не наважуватися, не насмілюватися; обл. варуватися.
Ваги — див. вага.
Вагівниця — див. вага.
Ваговитий — див. 1) важливий; 2) важкий.

Ваговоз — див. 1) грузовий; 2) (про коня) ломовик.
Вагота — див. тягар.
Вада — (фізична — звичайно у тварин) гандж; (в механізмі, товарах тощо) дефект; (в науковій праці, організації роботи тощо) недолік, хиба; (моральна) порок.
Вадити — див. шкідити.
Вадливий, вадкий — див. шкідливий.
Вадливість — див. шкідливість.
Вадливо — див. шкідливо.
Важитися (перен.) — наважуватися, насмілюватися, осмілюватися; див. ще зважуватися.
Важіль — підойма, двигун, рушій.
Важкий — (фізичною вагою) ваговитий; розм. важучий. Пор. Нелегкий.
Важкість — див. трудність.
Важко — див. скрутно.

Важливий — важний; *рідк.* (*великої ваги справа — рідше*) ваговитий; (*винятково серйозного характеру*) відповідальний. *Пор.* поважний.

Важливість — *див.* значення.

Важний — *див.* 1) важливий; 2) поважний.

Важниця — *див.* вага.

Важучий — *див.* важкий.

Вайло *розм.* — вахлай, вахлак, тютхтій; *фам.* бамбула, мамула, макуха. *Пор.* м'яло.

Вайлуватий — незграбний, неповороткий, лантухуватий.

Вал — *див.* 1) наспиг; 2) хвиля; 3) шанець.

Валандатися — *див.* блукати.

Валити — *валяти*; (*стіни і т. п.*) розвалювати, бурити; (*догори дном*) перекидати, перевертати. *Пор.* сунути П.

Валитися — завалюватися, розвалюватися; (*про людину — від втоми*) падати.

Валій — *див.* шаповал.

Валка — *див.* ватага.

Валкувати — *див.* громадити.

Валування — *див.* гавкання.

Валувати (*про собак*) — *див.* гав'-кати.

Валюшник — *див.* шаповал.

Валянки, валянці — повстяники, повстяки.

Валяти (*гряззю*) — *див.* бруднити.

Валятися (*про порозкидані речі*) — *див.* лежати.

Вандрівка — *див.* подорож.

Вандрувати — *див.* подорожувати.

Вантаж — вага, поклада; груз; кладь.

Вантажити — (*на коня, верблюда і под.*) в'ючити.

Ванькір — *див.* кімната.

Вар — *див.* 1) жара; 2) окріп.

Варити — (*страву*) готувати.

Варнякати — *див.* базікати.

Варта — сторожа, караул; (*прикордонна*) застава; *заст.* чага.

Вартий, варт (чого) — *див.* гідний.

Вартовий, -вого — сторож; *заст.* вартівник; *військ.* караульний; *рим.* страж.

Вартувати — сторожити; *військ.* кярялити; *заст.* чатувати.

Варуватися — *див.* вагатися.

Васильковий — *див.* волошковий.

Ватаг — *див.* чабан.

Ватага — (*організована*) загін; (*неорганізована*) натовп, валка; (*рідше*) купа; *знев.* зграя.

Ватажкувати — *див.* верховодити.

Ватажок, *рідк.* ватажко, ватаг — проводир, вожак; (*заправила*) верховод; (*рідше*) верховода.; *розм.* заводій; *перен.* отаман.

Ватра — *див.* багаття.

Вахлай, вахлак — *див.* вайло.

Вбачатися — *див.* увижатися.

Вбивати (*втикати*) — вганяти, заганяти. *Пор.* встромляти.

Ввижатися — *див.* увижатися.

Ввічливий — *див.* увічливий.

Вгавати — *див.* угавати.

Вганяти — *див.* 1) вбивати;* 2) встромляти.

Вгороджувати — *див.* встромляти.

Вдалий — (*з добрим результатом*)' успішний, благополучний; (*про зауваження тощо*) влучний.

Вдача — натура, характер; (*рідше*) норов.

Вдивлятися — *див.* дивитися.

Вдиратися — *див.* вторгатися.

Вежа — башта; (*сторожова*) вишка; (*пожежна*) каланча.

Везти *безос.* — *див.* щастити.

Велелюдний — *див.* багатолюдний.

Велемовний — *див.* багатомовний*..

Велет — *див.* велетень.

Велетенський — титанічний; гігантський, колосальний. *Пор.* велетень.

Велетень — велет (*поез.*), титан (*рим.*)\ (*про речі звичайно*) гігант, колос.

Великий — (*доволі*) чималий; (*на зріст, розмір*) рослий; (*великого зросту*) крупний; *розм.* здоровий.

Великодушний — *див.* благородний.

Великомовний — *див.* багатомовний.

Великопанський — *див.* шляхетський.

Велитель — *див.* володар.

Велителька — *див.* володарка.

Велич — величчя, величність; (*у поєднанні з урочистістю*) величавість.

Величавий — *див.* величний. Величавість — *див.* велеч. Величати — *див.* 1) звати; 2) славити.

Величатися — *див.* пишатися. Величний — величавий, грандіозний.

Величність — *див.* велеч.

Величчя — *див.* велеч.

Веління — *див.* наказ.

Веліти — *див.* наказувати.

Вельми — *див.* дуже.

Вельможа *заст., ірон.* — магнат, можновладець.

Вепр — *див.* кабан.

Вервечка — *див.* юрба.
 Вергати — *див.* кидати.
 Вердикт — *див.* вирок.
 Веред, вереди — *див.* примха.
 Вередити — *див.* роз'ятрувати.
 Вередливий — капризний, примхливий;
 (*у кого пусті вигадки, забаганки*)
 вибагливий, вигадливий, вимисливий;
 (*у виборі*) перебірливий; (*з чудними*
примхами) химерний; *заст.*
 химорбд-ний.
 Вередувати — капризувати, прім-хати,
 вигадувати; *розм.* витре-бецькувати,
 перебендювати, хи-м'єрувати; (*у*
виборі) перебирати.
 Вередун, вередник, (*рідше*) вередій —
розм. капризун, капризуля; (*у виборі*
 — *це*) перебірник; *рідк.* перебендя.
Пор. вередувати.
 Вередунка, вередуха, вередниця — *розм.*
 капризуха, капризуля; (*у виборі* — *це*)
 перебірниця.
 Веремій, веремія — *див.* буча.
 Вереск — *див.* крик.
 Верескливий — *див.* крикливий.
 Верескун — *див.* крикун.
 Верета — *див.* рядно.
 Верещака — *див.* крикун. Верещати —
див. 1) кричати; 2) вищати.
 Верзіння — *див.* базікання.
 Верзти — *див.* базікати.
 Верзтися — *див.* увижайсін.
 Верзякати — *див.* базікати.
 Верлань — *див.* крикун.
 Верства — пласт; (*про соцгрупу*
населення — *це*) шар.
 Верхогони

Вертатися — *див.* повертатися.
 Вертеп — *див.* 1) печера; 2) яр.
 Вертихвіст — *див.* вітрогон.
 Вертихвістка — *див.* вітрогонка.
 Вертіти — крутити; (*хвостом*) вляти,
 махати, молоти.
 Вертітися — крутитися; (коло кого) витися,
 увиватися; (*квалливо*) зиватися;
 (*неспокійно сидіти*) *розм.* вовгузитися,
 соватися.
 Верткий — в'юнкий, вертливий, вертлявий.
Пор. рухливий.
 Верткість — *див.* рухливість.
 Вертливість, вертлявість — *див.* рухливість.
 Вертун — дзіга; (*що не може всидіти на*
місці) *розм.* непосида; (*рідше*) крутько.
 Вертуха — дзіга; непосида. *Пор.* вертун.
 Верх I — (*дерева, гори*) верхів'я, верхівка,
 верховина, вершина; (*тільки дерев* — *це*)
 верховіття; (*тільки гори* — *це*) шпиль;
 обл. грунь.
 Верх II — *див.* перевага. Верхівець — *див.*
 вершник. Верхівка — *див.* верх I. Верхів'я
 — *див.* 1) верх I; 2) верхоріччя.
 Верхній — (*що знаходиться вгорі*) горішній;
 (*тільки про бік тканини*) лицьовий,
 правий.
 Верховина — *див.* верх I.
 Верховинець — *див.* горянин.
 Верховинний — *див.* гірський.
 Верховіття — *див.* верх I.
 Верховод, верховода — *див.* ватажок.
 Верховодити — ватажкувати; (*в хазяйстві*
тощо) порядкувати, хазяйнувати;
 (*розпоряджатися*)

розм. заправляти; (*зневажливо*)
 орудувати.
 Верхогони — *див.* перегони.
 Верхоріччя — верхів'я, верхня течія.
 Берцадло — *див.* дзеркало. Верчик —
див. жмут[бк]. Верша — *див.* хватка.
 Вершина — *див.* верх I. Вершити
 (*розпоряджатися*) — *див.* робити.
 Вершник — верхівець, їздець. *Пор.*
 кіннотник.
 Веселий — радісний.
 Веселик — *див.* журавель.
 Веселити — *звеселяти*, *розвеселяти*;
 (*давати радість*) радувати, тішити.
 Веселитися — *звеселятися* (*звичайно*
докон.); (*відчувати радість*) радіти,
 радуватися; (*справляти торжество*)
 підсил. торжествувати, тріумфувати.

Веселка — *див.* райдуга.
 Веселун — весельчак; забавник,
 потішник.
 Веслувати — гребти.
 Весляр — *див.* гребець.
 Веснянки — *див.* ластовиння.
 Вестися — *див.* щастити.
 Весь, увесь — *розм.* всенький; (*на*
визначення часу) цілий (*день і под.*).
 Ветхий — *див.* старий. †
 Вечірка — вечорінка. *Пор.* сходи́ни.
 Вечорниці — *заст.* досвітки.
 Вечоріти — *див.* смеркати[ся].
 Вештанець — *див.* сновига.
 Вештатися *фам.* — волочитися, віятися,
 тягатися, тинятися, швен-дяти[ся].
Пор. блукати.

Взаємини — взаємовідносини. *Пор.* відносини.
Взаємний — *(спільний для обох сторін)* обопільний.
Взаємовідносини — *див.* взаємини.
Взірець — *див.* зразок.
Взірцевий — *див.* зразковий.
Вибавляти — *див.* 1) винищувати; 2) виручати.
Вибагливий — *(з серйозними вимогами до кого)* вимогливий;
(з химерними вимогами) розбірливий, перебірливий.
Вибалок — *див.* ярок.
Вибалушувати (очі) — *див.* витріщати.
Вибачати — *див.* пробачаї.
Вибачення — *див.* пробачення.
Вибачливий — *див.* поблажливий.
Вибивати (в такт) — барабанити; тарабанити; *(на бубні)* бубнити*. *Пор.* танцювати.
Вибирати — *див.* виїмати.
Вибиратися — 1) *(нагору)* *див.** вилазити; 2) *(в дорогу)* *див.* вирушати.
Вибій — *див.* вибоїна.
Виблик — *див.* блиск.
Виблискувати, *(рідше)* виблїскуватися — *див.* блискати.
Вивокати *розм.* — *(таємницю)* виказати; *фам.* виляпати.
Вигадливий

Вигадливий — *див.* вередливий.
Вигадник — вигадчик, вигадько; *(пустотливий)* витівник; *заст.* штукар.
Вигадниця, вигадниця витівниця; штукарка. *Пор.* вигадник.
Вигадувати — видумувати, вимішляти, вимудрувати; фантазувати. *Пор.* вередувати.
Вигибати — *див.* вимирати.
Вигинистий — *див.* гнучкий.
Вигідний — корисний.
Вигідний *(для користування)* — *див.* зручний.
Вигін — *див.* пасовище.
Виглядати — *див.* скидатися.
Вигнатися *(про ріст)* — *див.* вирости.
Вигнічувати — *див.* видавлювати.
Виговорювати (кому) — *див.* докоряти.
Вигода — користь; *(в порівнянні з чим)* виграш, перевага.
Вигоднюватися — *див.* випогб-джуватися.

Вибовтувати — *див.* випліскувати.
Вибовтуватися — *див.* вихлопуватися.
Вибоїна *(на дорозі)* — вибій; *розм.* ковдбина; *юбл.* бакаї.
Виборсатися (з чого) — *див.* виплутатися.
Вибрик — *див.* вихватка.
Вибріхуватися — *див.* виправдуватися.
Вибухати — *див.* спалахувати.
Вибуюти — *див.* вирости.
Вивернутися — *див.* 1) виплутатися; 2) розлягтися.
Виверт—*(про хитроці)* викрут,, викрутка, викрутас.
Вивід — *див.* димар.
Вивірка — *див.* білка.
Вивіряти — *див.* випробувати.
Виводити — *див.* 1) винищувати; 2) будувати; 3) зображати.
Виводитися *(про плями)* — *див.* щезати.
Виволікати — *див.* витягати.
Вивчати — *(грунтовніше)* студіювати; *(практично)* досліджувати.
Вигад — *див.* вигадка.
Вигади — *див.* вигадки.
Вигадка — вигад, вимисел; *перен.* байка; фантазія. *Пор.* витівка.
Вигадки — *(химерні)* вигади; *розм.* витребеньки.

виготовляти — *див.* виробляти.
Вигоювати — *див.** виліковувати.
Вигравати — *див.* гарцювати.
Виграш — *див.* вигода.
Виграшка — *див.* 1) забава; 2) забавка.
Вигублювати, вигубляти — *див.* винищувати.
Вигук — *див.* викрик.
Вїгулькнути[ся] — *див.* виринати.
Вид — *див.* обличчя.
Видавати (кого) — зраджувати; *(на допиті)* виказувати.
Видавливати—видушувати, вичавлювати, вигнічувати, витискати, вижимати.
Видати — *див.* бачити.
Видатний — визначний, значний; *(про людину)* знатний; *(про становище)* видний; *(про подію — це)* знаменний.
Видзьобувати—*див.* викльовувати.
Видивлятися (на кого, в що) — *(пильно)* *розм.* втуплювати очі (в кого, в що), втуплюватися очима (в кого, в що).

Видиво — *див.* привид.
Видимий — (*що його можна побачити*)
видний; *книжн.* зрїмий. *Пор.*
очевидний.
Видимо-невидимо — *див.* багато.
Видирати — *див.* виривати.
Видиратися (*на гору*) — *див.* вилазити.
Виділятися — *див.* вирізнятися. Видіння
— (*рідше*) видиво. *Пор.* привид.
Видний — *див.* 1) видимий; 2) видатний;
3) ясний.
Видніти — *див.* розвиднятися.
Виднлися — (*невизразно*) бовваніти,
мріти; (*вдалині*) маячити, майоріти;
(*невизразними цятка* ми*) рябітися.
Видноколо — *див.* обрій.
Виднокруг — *див.* обрій.
Видобувати — *див.* 1) витягати; 2)
вихоплювати.
Видовбувати — *розм.* виколупувати.
Видолинок — лбщина, лошовина,
виярок, улоговина. *Пор.* балка.
Видряпуватися (*нагору*) — *див.*
вилазити.
Видужувати — одужувати, здоровіти,
здоровшати, здоровішати,

3-637

Визубрити *розм.* — визудити; *не-рен.*
фам. витовкти.
Визуджувати — *див.* учитися.
Визудити — *див.* визубрити.
Виймати — витягати; (*бистрим рухом*)
вихоплювати, вихвачувати; (*хліб з*
печі) вибирати.
Виказ — *див.* донос.
Виказати — *див.* вибовкати.
Виказувати — 1) (кого) *див.* видавати; 2)
(*свої почуття тощо*) *див.* виявляти.
Виказувач, викажчик — *див.* донощик.
Виканючувати — *див.* випрошувати.
Викапаній — *див.* вилитий.
Викінчувати — *див.* кінчати.
Викладати — *див.* учити.
Викладач — *див.* учитель.
Виклик — *див.* викрик.
Викликати (*неприємності і под.*)— *див.*
спричиняти.
Викльовувати — видзьобувати; ви-
дубувати.
Виколупувати — *див.* видовбувати.
Виконання — *див.* здійснення.
Виконувати — (*проводити в життя*)
здійснювати; реалізувати; (*чию волю*)
заст. чинити.

поправлятися; *розм.* виходжуватися,
вичунювати, очунювати; *фам.*
вичухуватися.
Видумувати — *див.* вигадувати.
Видурювати — *див.* виманювати.
Видушувати — *див.* видавлювати.
Вижидати — *див.* чекати.
Вижимати — *див.* видавлювати.
Визволяти (*з тяжкого становища*)—
див. виручати.
Визивний — *див.* зухвалий.
Визиск — *див.* експлуатація.
Визискування — *див.* експлуата-
ція.
Визискувати — *див.* експлуатувати.
Визискувач — *див.* експлуататор.
Визначатися — *див.* вирізнятися.
Визначення — *наук.* дефініція.
Визначний — *див.* видатний.
Визубень — *див.* щербина. 41
Визублений — *див.* щербатий.
Визублювати — *див.* вищерблю*вати.
Визублюватися — *див.* вищербл*
ватися.

Використання — *див.* ужиток.
Використовувати — *див.* користуватися.
Викор нювати, викорінити — (*кущі;*
образно) викорчовувати; корчувати;
(*зілля і перен.*) виполовувати.
Викохувати — пестити, леліяти, плекати.
Викривати — (*обман, брехню чию*)
виявляти.
Викрик — вигук, виклик.
Викришуватися — *див.* вищерблюватися.
Викрут — *див.* виверт.
Викрутас — *див.* виверт.
Викрутитися — *див.* виплутатися.
Викрутка — *див.* виверт.
Викручуватися — *див.* хитрувати.
Вилазити (*на гору і под.*) — вибиратися;
(*насилу*) видиратися, видряпуватися;
(*бистро*) вихоплюватися.
Вилискуватися—лискіти[ся], блищати;
(*рідше*) блискіти; (*різними кольорами*)
мінитися, леліти, відливати.
Вилитий *розм.*— викананий, досто-
менний. *Пор.* схожий.
Виліковувати— (*рідше*) зціляти; (*рани*)
вигоювати.
Вилічувати — *див.* вираховувати.

Вилога *крав.* — (на рукавах) обшлаг;
заст. закарваш, закав-раш.
 Вилом — *див.* пробойна. Вилуплюватися
 — *див.* витріщати. Вияпати — *див.*
 вибвкати. Вияск — *див.* відгомін.
 Вияти (*хвостом*) — *див.* вертіти.
 Вимагатель — *див.* хабарник. Вимагати
 (чого) — домагатися;
розм. допоминатися; (*рідше*)
 допевнятися, допевнюватися;
 (*настійно*) наполягати (на
 чому).
 Вимальовуватися (*ставати вид-*
ним) — *див.* вирисбвуватися.
 Виманювати (у кого що) — видурювати;
 (*лицхе докон.*) *розм.* виманчачити.
 Вимивина — *див.* водорій.
 Вимирати — (в боротьбі з тяжкими
 життєвими умовами) вигибати; (*про*
рід і под.) *розм.* переводитися.

Вимушеність

35

Вимушеність — *див.* силуваність.
 Вимушено — *див.* силувано. Вина — *див.*
 провина. Винагорода —
 винагородження,
 кго⁶б^{2*} ^з МетОЮ СТиМІКіЮва-Ти
 кого) премія.
 Виникати — з'являтися, появлятися;
 (*про' абстрактні поняття —*
питання тощо) поставати; (*про*
сумніви) зароджуватися.
 Виникнення — постання; зародження.
 Пор. виникати.
 Винищення — *див.* розгром.
 Винищувати — нищити, знищувати,
 вигублювати, вигубляти; (*шкідників,*
комах тощо) виводити, вибавляти;
 (*отрутою*) витруювати; (*голодом*)
 виморювати; *див.* ще викорінювати.
 Винний — провинний, винуватий.
 Винозорій — *див.* далекозорій.
 Виноколо — *див.* обрій.
 Виноска — *див.* примітка.
 Виноходець, винохід — *рив.* рисак.
 Винуватець — провинник. Винуватий —
див. винний. Винуватити — *див.*
 обвинувачувати.
 Винятковий — *див.* надзвичайний.
 Винятково — *див.* надзвичайно.
 Випадає *безос.* — годиться, лічить;
 подобає, належить, слід.
 Випадати — *див.* траплятися.

Вимисел — *див.* вигадка.
 Вимисливий — *див.* вередливий.
 Вимишляти — *див.* вигадувати.
 Вимовляти — *див.* 1) висловлювати; 2)
 докоряти.
 Вимовлятися — *див.* виправдуватися.
 Вимовний — *див.* виразистий.
 Вимовно — *див.* багатозначно.
 Вимога — (*настійна*) домагання,
 наполягання.
 Вимогливий — (у відношенні до кого)
 вибагливий; (в дрібницях)
 педантичний.
 Вимоїна — *див.* водорій.
 Вимолувати — *див.* випрошувати.
 Виморювати — *див.* винищувати.
 Вимудровувати — *див.* вигадувати.
 Вимушений — (*неприродний*) силуваний,
 роблений, удаваний.

Вирва

Випадковий — *див.* несподіваний.
 Випадок — *див.* подія.
 Випас — *див.* пасовище.
 Випереджати — обганяти.
 Випирати (кого звідки — *розм.*) — *див.*
 випихати.
 Виписка — (з протоколу і под.) випис,
 витяг; (з твору) цитата.
 Випихати (кого звідки) — *розм.*
 випирати, виштовхувати; *фам.*
 витурювати, витуряти; (з гурту і под.)
 витискати, витісняти.
 Випірникути — *див.* виринати.
 Виплат, виплата — *див.* розстрочка.
 Випливати — *див.* 1) (з води) виринати;
 2) (*логічно*) виходити. Виплигувати —
див. вискакувати. Виплід — *див.* витвір.
 Випліскувати — вихлопувати,
 ви-ббтувати.
 Випліскуватися — *див.* вихлопуватися.
 Виплодок *лайл.* *див.* виродок.
 Виплутатися — (з скрутного *ста-*
новища) повернутися, викрутитися;
розм. виборсатися.
 Виповідати — *див.* висловлювати.
 Випогоджуватися *безос.* — в'яснятися,
 в'яснюватися, прояснятися,
 прояснюватися, вигодинюватися,
 розгодинюватися.
 Виполовати — *див.* викорінювати.

Виправдуватися — виправлятися; обл. вимовлятися; (*брехливо*) вибріхуватися.
Виправляти — *див.* випростувати.
Виправлятися — *див.* виправдуватися.
Випробуваннй (*в моральному відношенні*) — *див.* над'їний.
Випробувати, випробовувати — (*справність тощо*) вивіряти, перевіряти.
Випростувати, (*рідше*) випробовувати — випрямляти; (*нерівне*) вирівнювати; (*зігнуте, зібгане і под.*) виправляти (листочки).
Випрошувати — випрохувати; (*пильними просьбами*) благати, вимолювати; (*настирливим проханням*) розм. виканючувати.

Виривати

Виривати (*сторінки з книжки і под.*) — видирати.
Виринати — впливати; (*лише до-кон.* — з води) випірнути, вигулькнути; обл. вигулькнулися.
Вирисбуватися — (*ставати видним*) вимальовуватися; (*виразніше*) вирізуватися, вирізьблюватися; (*з туману тощо*) проглядати.
Вирівнювати — *див.* випростувати.
Вирізнятися — (*серед інших*) виділятися; (*здібностями і под.*) визначатися.
Вірізуватися (*ставати виразним*) — *див.* вирисбуватися.
Вирізьблюватися — *див.* вирисбуватися.
Вирій — *див.* країна.
Вірішити — ухвалити, постановити; (*обдумавши, зважитися на щось*) розм. покласти; *заст.* урадити.
Вірішувати — *див.* ухвалювати. Вйрка — *див.* яма. Вирла — *див.* очі. Вирлоокій — *див.* витрішкуватій.
Виробляти (*про продукцію*) — вироблювати, виготовляти, продукувати. *Пор.* витворяти.
Виробник — *див.* продуцент.
Виродок — потвора; (*моральний*) вирожденець, дегенерат; *вульг.* виплодок, поріддя.
Вирок — присуд; *юр.* вердикт. *флор.* ухвала.
Виростати — *див.* вирощувати.
Вирости — (*про високий ріст*) вигнатися, вибуяти.

Випрямляти — *див.* випростувати.
Вир — вирва, коловорот; обл. кругіж.

Виражати — *див.* виявляти.

Виразистий — (*з особливим зовнішнім виразом*) виразний (*з особливим внутрішнім виразом про погляд і под.*) вимовний, промовистий, багатозначний, значущий.

Виразисто — *див.* багатозначно.

Виразний — (*про обриси тощо*) чіткий; (*про почерк — це*) розбірний, розбірливий. *Пор.* виразистий.

Вираховувати—вилічувати, обчислювати (*про остаточний підсумок*) підсумовувати.

Вирва—ворбнка. *Пор.* 1) яма; 2) вир.

36

Висок

Вирощувати — ростити; *рідк.* виростати (*лише недокон.*); (*вигодовувати*) викохувати.

Вироюватися *перен.* — *див.* висипати.

Вирувати *прям., перен.* — бурлі-ти; (*з повною силою*) кипіти, клекотіти, клекотати; (*рідше*) бурувати; (*про життя — це*) буяти.

Виручати (*кого в нещасті*) — ря-тувати; розм. визволяти; (*рідше*) обл. вибавляти.

Виручка — *див.* допомога.

В и р у ш а т и — руш ати; (*в дорогу*) вибиратися, виряджатися, відправлятися, подаватися.

Виряджатися — *див.* 1) (*куди*) вирушати; 2) убиратися.

Вирячкуватий — *див.* витрішкуватий.

Вирячувати (очі) — *див.* витріщати.

Вирячуватися — *див.* витріщати.

Висаджувати — *див.* розвалювати.

Висвітлювати — *див.* виясняти.

Висвічувати — *див.* світитися.

Виселенець — *див.* переселенець.

Виселок — *див.* хутір.

Виселятися — (*на нове місце проживання*) переселятися; (*рідше*) переміщатися; (*тільки про емігранта в чужу країну*) емігрувати.

Висипати — *перен.* вироюватися. *Пор.* з'являтися.

Висікання — *див.* хлбста.

Висказувати — *див.* висловлювати.

Вискакувати — (*стрибками*) виплигувати, вистрибувати. *Пор.* вихоплюватися.

Вискалювати (зуби) — *див.* скалити.
Висік — *див.* стрибок.
Вискубувати — вищипувати; (*стебло і т. п.*) висмикувати, висмикати; (*льон, коноплі*) брати, вибирати. *Пор.* виривати.
Виславляти — *див.* вихваляти.
Висловлювати — висказувати (*рідк.*) \ (*прям.* — *словами*) вимовляти; *розм.* вповідати.
Висмикати, висмикувати — *див.* вискубувати.
Виснажений — *див.* стомлений.
Виснаження — зморення; знесилення. *Пор.* виснажувати.
Виснажитися — *див.* стомитися.
Виснажливий — *див.* томливий.
Виснажувати — (*доводити до перетому*) зморювати; (*до втрати сил*) знесилювати.
Виснажуватися — *див.* томитися.
Висок — *див.* скрона.
Високий — (*на зріст*) рослий; (*високий і худий*) довготелесий, довгов'язий; (*про дерево, траву* — *образно*) гінкий.
Високість — *див.* височина.
Високодумний — *див.* зарозумілий.
Високодумство — *див.* зарозумілість.
Високомовний — пишномовний; (*про стиль*) високий.
Високоталановитий — *див.* талановитий.
Високоякісний — *див.* доброякісний.
Висолопити — *див.* висувати.
Висота — (*вертикальний вимір низу догори*) височина.
Височина — (*простір високо над землею*) висота, високість, височінь, вишина; *поез.* вись.
Виспівати — (*про плоди і под.*) вистигати, зріти. *Пор.* доспівати.
Вистава — спектакль.
Вистачати *безос.* — ставати; *заст.* виставати.
Вистигати I (*втрачати тепло*) — вихолоджуватися, вичахати; (*про траву*) простигати, вихолоняти; (*лише докон.*) прохолонуті; *обл.* прочахнути.
Вистигати II — *див.* виспівати.
Вистрибувати — *див.* вискакувати.
Вистромлювати, вистромляти — *див.* висувати.
Виступ (*про поведінку*) — (*нетактовний*) вихватка; (*несерйозний*) *розм.* вибрик.
Виступці — *див.* туплі.
Висувати, висовувати — (*звідки*) витикати, вистромлювати, ви-

стромляти; (*голову, тулуб*) * вихилати; (*тільки докон. про язик*) *фам.* висолопити.

Вись — *див.* височина.

Витаскувати — *див.* витягати.

Витверезуватися — *розм.* охмелятися.

Витвір — (*природи, людського розуму*) творіння, твір; (*рідше*) утвір; (*фантазії*) породження, плід, виплід; *обл.* твориво.

Витворяння — *див.* пустоці.

Витворяти, витворювати *розм.* —

(*про пустоці*) виробляти, коїти, витівати. Вити (*про собак, вовків і под.*) —

завивати, (*жалебно*) скиглити, квилити.

Витикати (*звідки*) — *див.* висувати.

Витискати — *див.* 1) видавлювати; 2) випихати.

Витися — (*звивистим рухом*) звиватися, крутитися; (*зигзагами* — *про річку, дорогу тощо*) *перен.* зміїтися, в'юнитися; (*дим клубами*) клуботітися, клубочітися. *Пор.* упадати.

Витівати — *див.* витворяти.

Витівка — (*пустотлива*) вигадка; (*хитра, злобна*) штука.

Витівник — *див.* вигадник.

Витівниця — *див.* вигадниця.

Витікати — (*краплями*) сочитися, слизити; (*струминкою*) цідитися, точитися; (*з силою*) бити (струменем).

Витісняти — *див.* випихати.

Витлумачувати — *див.* розгадувати.

Витовкти — *див.* 1) витоптувати; *перен.* 2) визубрити.

Витолочувати — *див.* витоптувати.

Витончений — (*слух, смак*) тонкий; (*про манери*) делікатний; (*з естетичного погляду*) вишуканий, добірний (*слово, мова*).

Витоптувати — (*траву, посіви*) витолочувати; (*лише докон.*) витовкти.

Витравний — *див.* ідкий.

Витрачати — *див.* тратити.

Витребеньки *розм.* — *див.* 1) вигадки; 2) дрібнички.

Витребенькувати — *див.* вередувати.

Витрішкувати — вирячкувати; *розм.* вирлокий, банькатий, лупатий; (*рідше*) булькатий; *вульг.* балухатий.

Витріщати (очі) *розм. фам.* — витріщатися, вирячувати (очі), вирячуватися, вибалушувати (очі), вилуплюватися.

Витруювати — *див.* винищувати.
Виття (*про звук*)—завивання; (*жالیбне*) скиглення, квиління.
Витурювати, витуряти — *див.* випихати.
Витяг — *див.* виписка.
Витягати (*звідки*) — виймати, видобувати; (*тяжкі речі*) виволікати; *розм.* витаскувати.
Витяжний — *див.* протяжний.
Витязь *поез.* — лицар^п, рицар, богатир.
Вихати — *див.* 1) махати; 2) (*про коня*) брикати[ся].
Вихвалка *розм.* — *див.* хвалба.
Вихваляти, вихвалювати — *заст.* величати, звеличувати; (*в піснях, в поезії*) оспівувати, прославляти, виславляти; *прон.* славословити.
Вихвалитися — *див.* хвалитися.
Вихватка — вибрик, вчинок.
Вихвачувати — *див.* вихоплювати.
Вихиляти (*звідки*) — *див.* висувати.
Вихлюпувати — *див.* випліскувати.
Вихлюпуватися — випліскуватися, вибовтуватися.
Вихованець — (*про дитину, взяту на виховання*) годованець; (*звідка*) *розм.* приймак.
Вихованка — годованка, приймачка. *Пор.* вихованець.
Вихователь — *див.* учитель.
Виховувати — *див.* учити.
Виходець—(*в чужу країну*) переселенець; емігрант.
Виходжуватися (*після хвороби*)— *див.* видужувати.
Виходити (*про логічний висновок*) — випливати.
Вихолоджуватися — *див.* вистигати I.
Вихолоняти — *див.* вистигати I.
Вихоплювати — вихачувати; (*шаблю з ніхов*) добувати, видобувати. *Пор.* виймати.
Вихоплюватися — вискакувати *Пор.* вилазити.
Війцівлий — *див.* полинялий.
Вицвітати — (*про тканину*) линяти; (*про збіжжя*) половіти.
Вичавлювати — *див.* видавлювати.
Вичахати — *див.* вистигати I.
Вичепурюватися — *див.* убиратися.
Вичерпний — *див.* докладний.
Вичитувати (кому)—*див.* 1) докоряти; 2) картати.
Вичікувати — *див.* чекати.

Вичунювати — *див.* видужувати.
Вичухуватися — *див.* видужувати.
Вишвальницьа — *див.* швачка.
Вишивати — *див.* шити.
Вишина — *див.* височина.
Вишка — *див.* вежа.
Вишкіряти, вишкірювати (зуби) — *див.* скалити.
Виштовхувати — *див.* випихати.
Вишуканий — (*мова, стиль*) витончений, добірний; (*одяг*) елегантний. *Пор.* витончений.
Вищати—(*пронизливо* 'кричати) верещати; (*пискливо*) пищати; (*про собаку*) скав[у]чати, скавуліти; (*про свиню*) кувікати.
Вищерблювати—(*ніж тощо*) визублювати, зазублювати.
Вищерблюватися—(*ніж*) визублюватися, зазублюватися; (*про зуб*) викришуватися.
Йищипувати — *див.* вискубувати.
Вищиряти (зуби) — *див.* скалити.
Вищість — *див.* перевага.
Виявляти — (*почуття тощо*) виказувати, показувати; (*словами*) висловлювати; (*іншими засобами вияву*) виражати. *Пор.* викривати.
Виярок — *див.* видолинок.
Вияснюватися, вияснитися *безос.*— *див.* випогоджуватися.
Вияснити, вияснювати — з'ясувати; (*завдання тощо*) висвітлювати.
Вівчар — чабан; *обл.* гайдар. *Пор.* пастух.
Вівчарня — *див.* кошара.
Відав, відай — *див.* мабуть.
Відбатовувати — *див.* відрізувати.
Відбатувати — *див.* відкраяти.
Відбивати — (*в свідомості*) відображати; *див.* *ще* відбиватися.
Відбиватися — віддаватися; (*про світло і под.*) відсвічуватися; (*на блискучій поверхні* — *ще*) віддзеркалюватися]; (*рідше*) відкидатися; (*тільки про голосний звук*) розлягатися; (*луною*) відлунувати; (*далеко розкотом*) розкочуватися. Відбирати (що ^від кого) — (*силою*) віднімати; *юр.* відчужувати.
Відбиток — *див.* 1) відображення; 2) відпечаток.
Відбиття — відображення; віддзеркалення. *Пор.* відбивати.
Відбірний — *див.* добрий.

Відблиск — відлиск, відсвіт; (*від пожежі тощо*) заграва; *обл.* проміття; (*сонячного проміння від поверхні дзеркала*) *розм.* зайчик.

Відбороняти — *див.* обороняти.

Відбуватися — *див.* діятися.

Відвага — відважність, сміливість; смілість; безстрашність; одчай-душність. *Пор.* відважний.

Відважний — сміливий, смілий; (*що не знає страху*) безстрашний; (*до безумства*) одчайдушний, відчайдушний. *Пор.* хоробрий.

Відважність — *див.* відвага.

Відважно — *див.* сміливо.

Відважуватися (*що зробити*) — *див.* зважуватися.

Відвертати — *див.* 1) відраджувати; 2) запобігати.

Відвертий—(*про почуття*) неприхований; (*що не маскується*) явний (ворог); (*про людину без хитроців, лукавства і т. п.*) прямий, прямодушний.

Відвертість — прямота, прямодушність. *Пор.* відвертий.

Відверто — *див.* щиро.

Відвикати — відзвичаюватися; (*від поганої звички*) відчуватися.

Відвідини — відвідання (кого); завітання (до кого); *офіц.* візит.

Відвідувати — навідувати, провідувати (кого); заходити; *розм.* навертатися; (*лише докон.*) завітати (до кого).

Відвічний — *див.* одвічний. Відволікати — *див.* відтягати. Відволога — *див.* відлига. Відворотний — *див.* відразливий. Відгадувати — *див.* угадувати. Відганяти — *див.* Відзвичаюватися

відтискати. Відтворювати — *див.* відраджувати.

Відгомін — відголос, відгук, відзвук; (*про голосний різкий звук*) відляск, виляск; (*про відбиття звуку*) луна, відлунок; *поез.* відлуння.

Відгонити (чим) — віддавати; (*гнилизною*) тхнути; (*неприємним запахом*) нести; (*сильніше*) *фам.* воняти, смердіти.

Відгороджуватися — *див.* відмежовуватися.

Відгрібати — відгортати.

Відгук — *див.* відгомін.

Відгукуватися — *див.* озиватися.

Віддавати — *див.* відгонити.

Віддаватися (*про звук*)—*див.* відбиватися.

Віддавна — *див.* здавна.

Віддалення, віддалина — *див.* віддаль.

Віддалік, віддалеки — *див.* здалека.

Віддаль — віддалення, відстань; (*рідне*) відлеглисть; *поез.* віддалина.

Відданий — *див.* вірний. Відданиця — *див.* д'вчина. Відданість — *див.* в'рність.

Віддарунок — *див.* дарунок.

Віддзеркалення — *див.* відбиття.

Віддзеркалюватися — *див.* відбиватися.

Віддирати — *див.* танцювати.

Віддихати — *див.* дихати.

Відділятися — відрізатися; (*від гурту тощо*) відлучатися; (*пориваючи зв'язок з ким, з чим*) відокремлюватися, відособляти-ся.

Віддячувати — *див.* відплачувати.

Відживати — *див.* оживати. Відживляти — *див.* оживляти. Віджилий — *див.* застар'лий.

Відзвичаюватися — *див.* відвикати.

Відзвук — *див.* відгомін.

Відземок — *див.* стовбур.

Вгдзів—*див.* рецензія.

Відзиватися — обзиватися, озиватися; *див.* *ще* озиватися.

Відзначати — *див.* відмічати.

Відійти — *див.* умерти.

Відітхнути — *див.* передихнути.

Відказувати — *див.* відповідати.

Відкараскатися (від кого, від чого) — *розм.* відкрутитися, відпекатися, відскіпатися. *Пор.* збутися (кого, чого).

Відкид — *див.* схил.

Відкаснутися — *див.* відрікатися.

Відкидати — *див.* 1) відтискати; 2) запербчувати.

Відкидатися — *див.* відбиватися.

Відкинутися (від кого) — *див.* відрікатися.

Відкликатися — *див.* озиватися.

Відкорковувати — *див.* відтикати.

Відкраювати — *див.* відр'зувати.

Відкраяти — відрізати; *розм.* відкременсати; (*про великий шматок і под.*) відбатувати.

Відкривати — (*вікно, двері* — *звичайно*) відчиняти; (*щось затулене*) відтуляти;

(*заслонене*) відслоняти, відслбнювати; (*злегка*) прочиняти. Пор. розкривати.
Відкритий — *див.* явний.
Відкрито — *див.* явно.
Відкровоувати — *див.* відрізувати.
Відкрутитися (від кого, від чого) — *див.* відкараскатися.
Відкупорювати — *див.* відтикати.
Відламати — *див.* відчахнуті.
Відламок—уламок, обламок; (*снаряда і т. п.*) осколок; (*палки, дерева тощо*) розм. оцупок.
Відламувати—відломлювати. Пор. відчахнути.
Відлеглисть — *див.* відстань.
Відливати — *див.* вилискувати.
Відлига — відволога.
В'длик— *див.* відблиск.
Відломлювати — *див.* відламувати.
Відлунок, відлуння — *див.* відгомін.
Відлунювати — *див.* відбиватися.
Відлучатися (*від гурту*) — *див.* відділятися.
Відлюдкуватий, відлюдькуватий — відлюдний, нелюдимий; (*про похмурого*) вовкуватий.
Відлюдний (*про місцевість*) — безлюдний; (*далекий від культурного центра*) глухий.
Відлюдник — нелюдим; розм. відлюдько, відлюдок, безлюдько.

Відокремлюватися

Відокремлюватися — *див.* відділятися.
Відомий — (*в широких колах суспільства*) загальновідомий; (*рідше*) знаний; (*про людину — це*) популярний. Відомщати — *див.* відплачувати. Відособлятися — *див.* відділятися. Відпастися — *диф.* розтовстіти. Відпекатися — *див.* відкараскатися.
Відпечаток — відбиток; (*про слід і т. п.*) відтиск; (*про вплив*) *не-рен.* печатя.
Відпирати — *див.* відмикати.
Відпихати (кого)—(*з розмахом*) відштовхувати; (*натискаючи юрбу*) відтискати, відтісняти; розм. відпирати; *обл.* відтручувати.
Відплачувати — віддячувати; (*за кривду, зло і под.— це*) відомщати.
Відплив — *див.* стік.

Відплудниця — нелюдимка; відлюдько. Пор. відплудник.
Відплудок — *див.* відплудник.
Відлюдько — *див.* 1) відплудник; 2) відплудниця.
Відляск — *див.* відгомін.
Відмежовуватися — відгороджуватися.
Відмерзати — *див.* відтавати.
Відмикати (*двері, ворота*) — відпирати; (*замкнені на заціпку*) відщипати.
Відміль, (*рідше*) відм'лина — *див.* мілина.
Відмінний (*по суті інший*) — різний; неоднаковий; (*про думки * і под.*) розбіжний. Пор. хороший.
Відмінність — різність; неоднаковість[^] розбіжність. Пор. відмінний.
Відмітка — *див.* позначка.
Відмічати (*знаком*) — відзначати, позначати; (*з метою обліку і под.*) реєструвати.
Відмовляти (*в розмові*) — *див.* 1) відповідати; 2) відраджувати.
Відмовлятися — *див.* зрікатися.
Віднімати — відбирати; (*силою*) видирати.
Відносини—(*приватні*) стосунки; (*взаємні*) взаємни, взаємовідносини.
Відноситися — *див.* стосуватися. Відносно — *див.* стосунково. Відображати — *див.* відбивати. Відображення — *див.* відбиття. Відозва — (*з закликом*) звернення. Пор. заклик.

41

Відстрибувати

Відплигувати— *див.* відскакувати.
Відповідальний — *див.* важливий.
Відповідати — (*в розмові на чій слова*) відмовляти; розм. відказувати; *заст.* відвічати. Пор. відрізати.
Відповідний — (*такий, як слід*) належний; (*що відповідає даним вимогам*) підходящий; (*для досягнення мети*) доцільний.
Відпочинок — спочинок; (*недовгий*) перепочинок, передишка; (*в поході*) привал.
Відпочити — *див.* спочити.
Відправлятися (*туди*)—*див.* вирушати.
Відрада — розрада, утіха, відрадність; (*рідше*) відрадість.
Відраджувати — відмовляти, відговбрювати, відвертати; розм. відраювати (кого від чого).
Відрадісний — *див.* відрадний.

Відрадість — *див.* вірада.
 Відрадний — відрадісний; (*про звістку і под.*) утішний; (*сповнений радості*) світлий; (*рідше*) просвітлий.
 Відрадність — *див.* вірада.
 Відраза — огида; *під сил.* гидливість.
 Відразливий — гидкий, огидний, гидотний, противний, відворотний.
 Відраювати — *див.* віраджувати.
 Відривчастий — *див.* уривчастий.
 Відрізати *перен.*—(*різко відповісти і под.*) *розм.* відрубати.
 Відрізнятися (*від гурту*) — *див.* відділятися.
 Відрізувати — (*шматок хліба*) відкраювати; (*тканину і под.*) відкроювати; *розм.* відчиркйжува-ти, відбатбувати.
 Відрікатися (*від кого*) — відступитися; (*лише докон.*) відкинутися, відцуратися; *розм.* відкаснутися, відсахнутися. *Пор.* зрікатися.
 Відроджуватися — *див.* оживати.
 Відрубати — *див.* відрізати.
 Відрубний — *див.* уривчастий.
 Відрубувати — відтинати, відсікати; (*лише докон.* — *гілку від стовбура і т. н.*) *розм.* відчухрати.
 Відсапатися — *див.* передихнути.
 Відсапнути — *див.* передихнути.
 Відсахнутися — *див.* 1) відсакаувати; 2) відрікатися.
 Відсвіжувати, відсвіжати — *див.* оживляти.
 Відсвіт — *див.* відблиск.
 Відсвічуватися — *див.* відбиватися.
 Відсікати — *див.* відрубувати.
 Відсакаувати — (*стрибками*) відплигувати, відстрибувати; (*лише докон.*— *раптово відхилитися*) *розм.* відсахнутися.
 Відскіпатися — *див.* відкараска-тися.
 Відслоняти, відслнювати — *див.* відкривати.
 Відсоток — *див.* процент.
 Відсотувати — *див.* розмотувати.
 Відстань — віддаль, віддалення; (*рідше*) відлеглість; *спорт.* дистанція.
 Відстоювати — *див.* 1) обороняти; 2) обстоювати.
 Відстрибувати — *див.* відсакаувати.
 Відступатися (*від кого*) — *див.* відрікатися.
 Відступник— (*хто зрадив свої переконання*) перевертень; *перен.* перебіжчик; *рідше.* перекинчик. *Пор.* ренегат.

Відсутність — *див.* брак.
 Відтавати — відмерзати; (*про землю і под.*) розмерзати.
 Вт'дгак — *див.* потім.
 Відталий — *див.* розталлий.
 Відтаскувати — *див.* відтягати.
 Відтворювати — *див.* зображати.
 Відтеплий — *див.* розталлий.
 Відтикати — (*закупорену пляшку*) відкупорювати; (*закорковану рідк.*) відкорковувати.
 Відтинати — *див.* відрубувати.
 Відтиск — *див.* відпечаток.
 Відтискати—(*орбу і под.*) відтіснати; (*атакуючи, примушувати відступати*) відкидати, відганяти; *розм.* відпірати.
 Відтіснати — *див.* 1) відпихати; 2) відтискати.
 Відтручувати — *див.* відпихати.
 Відтуляти — *див.* відкривати.
 Відтягати, відтягувати (*звідки*) — відтаскувати, відволікати.
 Відчуватися — *див.* відживати.
 Відхилити (*вікно, двері*) — *див.* відчиняти.
 Відхлинити, відхлунитися — *див.* передихнути.
 Відходити — *див.* умирати.
 Відцуратися — *див.* відрікатися.
 Відчай — розпач; *обл.* розпука.
 Відчайдушний — *див.* 1) відважний; 2) розпачливий.
 Відчахнути—(*смикнувши*) відламати; (*відколюючи — це*) відщепити.
 Відчиркйжувати — *див.* відрізувати.
 Відчиняти (*вікно, двері*) — *див.* відкривати. Відчужувати — *див.* відбирати. Відчужуватися — *див.* цуратися. Відчухрати — *див.* відрубувати. Відштовхувати — *див.* відпихати. Відщепенць — *див.* ренегат. Відщепити — *див.* відчахнути. Відщіпати — *див.* відмикати.
 Відьма — *див.* \ чарівниця. Відьмак — *див.* чарівник. Віз — (*довший, для возня снопів тощо*) гарба; (*рідше*) арба; (*для йЄрЄвОЗКи диШОК, без ко-роба*) биндюг; (*драбиччастий*) *розм.* драбняк; *обл.* мажа. *Пор.* хура.
 Візит — *див.* відвідни.
 Візник — *розм.* биндюжник; *обл.* дрогаль.
 Візниця — *див.* кучер.
 Візок — *див.* повозка.
 Військо — (*про сукупність озброєних сил*) армія; (*образно — про великі з'єднання*) полчище; *заст.* , книжн.

воїнство, вояцтво; *Лет, поез.* рать; (*у древній Русі — це*) дружина.
Військовий — (*що стосується війни*)
воєнний; (*про об'єкт тощо*)
стратегічний.
Військовополонений — *див.* полонений.
Війя — *див.* дишель.
Вік — *див.* століття.
Віковий — *див.* одвічний.
Віковічний — *див.* одвічний.
Вікодавній — *див.* давній.
Вікопомний — *див.* пам'ятний.
Вікувати — *див.* жити.
Віл — *див.* бугай.
Вільгий — *див.* вогкий.
Вільготний — *див.* вогкий.
В'льгість — *див.* вогкість.
Вірогідний

Вірогідний — *див.* достовірний.
Віроломний — *див.* зрадливий.
Віроломність, віроломство — *див.*
зрада.
Віртуозний — *див.* майстерний.
Віршувальник — *заст.* віршник;
(*рідше*) віршописець. *Пор.*
поет. *ф*
Вір'я — *див.* огорожа.
Віршовка — мотузка, мотузок, шнур,
бечівка.
Вісник — *перен.* посланець; гонець; *рідк.*
вістун.
Віспуватий — *див.* таранкуватий.
Вістка — звістка, вість; (*не перевірена*)
чутка, поголоска.
Вістовий — вістовець; (*рідше*) вістовик;
(*про нарочною*) посланець.
Вістун — *див.* вісник.
Вістря — (*голки, бритви і под.*) жало;
(*холодної зброї*) лезо; (*рідше*) лезво.
Вість — *див.* вістка.
Вітальний — *див.* поздоровний.
Вітальня — гостинна; *заст.* салон; *див.*
це приймальня.
Вітання — *див.* привіт.
Вітати — (*у зв'язку з якоюсь радісною*
подією) поздоровляти; *обл.* здоровити;
(*при нагоді якогось свята тощо*) *заст.*
віншувати.
Вітер — *поез.* вітровий; (*легкий*) легіт;
(*сухий і гарячий*) суховій; (*навальний*)
буревій.
Віти — *див.* вітка.
Вітстий — *див.* гіллястий.
Вітка — гілка; (*велика*) *розм.* гілляка;
рідк. галузь; (*лише в мн.*) віти; *див.* *це*
галузка.

Вільний — свобідний, свобдний; (*про*
умови життя — це) привільний; (*про*
поведінку і под.) невимушений. *Пор.*
дозвільний.
Вільність — *див.* свобода.
Вінець — *див.* шлюб.
В'ник — (*стертий, без листя*) дер-
кач.
Вінок — *див.* в'язка.
Вінчальний — *див.* шлюбний.
Вінчання — *див.* шлюб.
Віншування — *див.* поздоровлення.
Віншувати — *див.* вітати. Вірити (*кому*)
— *див.* довіряти. В рний — незрадливий;
(*безмежно*) відданий. Вірність —
відданість.

Віточка — *див.* галузка.
Вітровий — *див.* вітер.
Вітровіня — *див.* повів.
Вітрогон — *розм.* вертихвіст, шелихвіст;
жевжик, шалапут.
Вітрогонка — вертихвістка, шелихвістка.
Пор. вітрогон.
Вітчизна, *обл.* вітчйна — *див.* бать-
ківщина I.
Віха — *див.* тичка.
Віхола — *див.* хуртовина.
Віхоть — *див.* 1) жмут; 2) ганчірка.
Вічко — очко; (*тільки вулика*) льоток.
Вічний — безвічний; (*з уваги на*
майбутнє) довічний.
Віщати — *див.* чіпляти.
Віщати — *див.* провіщати.
Віщий — *див.* пророчий.
Віщувати — *див.* провіщати.
Віщун — (*особа*) провісник; (*ознака чого*)
передвісник.
Віщунський — *див.* пророчий.
Віяти (*про вітер*) — (*злегка*) повівати,
подихати, подувати; (*сильніше*) дути;
(*навално*) бурхати, бущувати.
Віятися (*куди-небудь*) — *розм.* вештатися,
волочитися, тинятися, шлятися.
В'їдливий — *див.* ущіпливий.
Вказ'вка — (*провідний принцип*)
настанов; (*керівна від вищих органів*)
директива; (*про правила щодо*
виконання) інструкція.
Вкрадливий — *див.* улесливий. Вкрай —
див. цілком. Вкупі — *див.* укупі. Влада —
(*необмежена*) всевладдя.
Владар — *див.* володар.
Владарка — *див.* володарка.

Владика — *див.* володар.
 Владичиця — *див.* володарка.
 Власник — *див.* волод'лець.
 Власниця — *див.* волод'льниця.
 Власноручний — *див.* справжній.
 Властивий — притаманний; (*як ознака*)
 характерний.
 Властивість — притаманність; (*ха-
 рактерна*) особливність.
 Влови — *див.* лови.
 Вовтузитися

Влучити — попасти (в ціль); поцілити;
обл. уцілнити.
 Влучний — *див.* цілкий.
 Вміщуватися — *див.* втручатися.
 Вовківня — *див.* 1) лівгище; 2) пастка.
 Вовкуватий — *див.* 1) понурий; 2)
 відлюдкуватий.
 Вовкувато — *див.* понуро.
 Вовна — *поез.* руно.

Вовтузитися — *див.* 1) (*про зайву возю*)
 марудитися; 2) ^ (*неспо-
 'кійно сидіти*) вертїтися.
 Вогкий — вологий; *рідк.* вільготний,
 вільгий; (*про погоду, дрова і под.*)
 сирий; *перен.* гнилий; *підсил.* мокрий.
 Вогкість — вологість, вільгість; сирість,
 гнилизна; мокрість. *Пор.* вогкий.
 Вовкуватий — волжистий; сируватий,
 гнилуватий; мокруватий. *Пор.* вогкий.
 Вогненний — *див.* вогняний.
 Вогнестрільний — огнестрільний,
 вогнепальний, огнепальний.
 Вогнистий — *див.* вогняний.
 Вогнище — багаття; (*піонерське*) костер;
обл. ватра-!
 Вогняний —• огняний, вогненний,
 огнений, вогнистий, огнистий.
 Вогонь — *див.* стрілянина.
 Водитися (*з ким*)—знатися, при-
 ятелювати; (*різко, несхвально*) *розм.*
 лигатися, злигуватися; *фам.*
 знюхуватися.
 Водник (*діжка*)—*див.* діжка.
 Водовмістище — *див.* водоймище.
 Водограй — *див.* фонтан.
 Водоймище — водойма, водовмістище,
 водосховище.
 Водомий — *див.* водорій.
 Водопілля — *див.* повінь.
 Водорій — водомий, вимивина, вимоїна.
 Водосховище — *див.* водоймище.
 Водяник — *див.* чорт. Водянка — *див.*
 діжка. Воєначальник — *див.*
 полководець.
 Воєнний — *див.* військовий.
 Вожак — *див.* ватажок.
 Вождь — проводир; (*ідейний*) керівник;
 (*політ, партії* — *зрідка*) лідер. *Пор.*
 командир.
 Возз'єднувати — *див.* з'єднувати.
 Возитися (з ким, з чим) — (*занадто*)
 панькатися, цяцькатися; (*задовго*)

вовтузитися; (*з чим трудним,
 залутаним*) морочитися.
 Возовик (*кінь*)—*див.* ломовик. Возовня —
див. сарай.
 Возорб — *див.* стельмах.
 Воїстину — *див.* справді.
 Воїн — вояк, вояка, войовник;
 (*жартівливо*) рубака. *Пор.* солдат.
 Воїнство — *див.* військо.
 Воїнський — вояцький.
 Войовник — *див.* воїн.
 Волати — *див.* кричати.
 Воло — *див.* підгруддя.
 Воловник, воловня — *див.* хлів.
 Воловбдити[ся]—*див.* марудити[ся].
 Вологий — *див.* вогкий.
 Вологість — *див.* вогкість.
 Вологнути — *див.* сиріти.
 Володар — (*що має владу*) владар,
 владика, господар; *книжн.* велитель,
 повелитель. *Пор.* володілець.
 Володарка — владарка, владичиця,
 велителька, повелителька. *Пор.*
 володар.
 Володілець — (*що володіє чим*) володар;
 (*рідше*) володільник; (*що сам
 розпоряджається своїм майном*)
 господар; (*лише приватного майна*)
 власник.
 Володільниця — володарка; господиня;
 власниця. *Пор.* володілець.
 Воложистий — *див.* вогкуватий. Волок —
див. сітка. Волоха — *див.* шнурок.
 Волокїта — тяганина. Волокти — *див.*
 тягти. Волоктися — *див.* тягтися. Волося
 — (*про кучеряве*) кучері; (*у жінок* —
сплетене) коса. *Пор.*
 1) патли; 2) чуб.
 Волоць — *див.* гроно.
 Волохатий — (*занадто оброслий
 волоссям, шерстю*) кошлатий, косматий,
 мохнатий, пелехатий; (*з скуповдженим
 волоссям*) патлатий, кудлатий*.
 Волоццога — *див.* бродяга.
 Волочити—*див.* 1) боронувати;

2) тягти.
Волочитися — *див.* вештатися.
Волошковий (*колір*) — васильковий.
Ворина

Ворина — *див.* жердина. Воріння — *див.* огорожа. Ворітця — *див.* хвіртка.
Воркотати, воркотіти — *див.* воркувати.
Воркотливий — *див.* буркотливий.
Воркотун — *див.* буркотун.
Воркотуха — *див.* буркотуха.
Воркун — *див.* буркотун.
Воркувати — воркотати, воркотіти, туркотати, туркотіти; *розм.* буркотати, буркотіти.
Ворог — (*особистий*) недруг, супротивник; (*ідеологічний, військ, і под.*) противник; *заст., поез.* враг; *рідк. заст.* супостат.
Ворогування — *див.* ворожнеча.
Ворожит — *див.* знахар.
Ворожитка — *див.* знахарка.
Вороже, (*рідше*) ворожо — неприязно, недружелюбно. *Пор.* ворожий.
Ворожий — (*в індивідуальному відношенні*) неприязний, недружелюбний; *заст., поез.* вражий.
Ворожити — *див.* чарувати.
Ворожість — неприязнь, неприязність, недружелюбність.
Ворожнеча — ворогування. *Пор.* чвари.
Ворон — крук; *обл.* гавран.
Ворона — гава; *обл.* гавря.
Вороний — *див.* чорний.
Воронка — *див.* яма.
Ворота — брама.
Ворох — *див.* купа.
Ворушливий — *див.* рухливий.
Ворчати — *див.* бурчати.
Воскресати — *див.* оживати.
Воскрешати — *див.* оживляти.
Воювати — (*добиватися чого-небудь, перемагаючи перешкоди*) боротися; (*зрідка*) битися.
Вояк, вояка — *див.* воїн.
Вояцтво — *див.* в'їсько.
Вояцький — *див.* воїнський.
Впитися — *див.* учепитися.
Впихати — *див.* сунути I.
Впірнати — *див.* поринати.
Вплив — (*фізичних сил і под.*) діяння, дія; (*про шкідливий вплив на хід життя і под.*) засилля; (*необмежений*) всесилля.

Всесторонній

Воля — *див.* свобода. Вонючий — *див.* смердючий. Воняти — *див.* відгонити.

45

Весильний

Впливати — *Єна організм тощо*) діяти; (*шкідливо — ці*) відбиватися.
Вплутуватися — *див.* втручатися.
Вправний — (*в роботі*) умілий; (*в рухах*) спритний.
Вправність — *див.* спритність.
Вправно — *див.* спритно.
Враг — *див.* I) ворог; 2) чорт.
Вражати — (*рідкістю, незвичайністю тощо*) дивувати; (*надто сильно*) приголомшувати; (*до глибини душі*) потрясати.
Враження — (*викликане мистецькими і под. засобами*) ефект.
Вражий — *див.* ворожий.
Враз — нараз, раптом; (*несподівано*) зненацька.
Вразливий — *див.* чувлий.
Вранішній — *див.* ранішній.
Врода — краса, красота, вродливість; *рідк.* ліпота.
Вродливий — гарний, гарний на вроду, хороший, красовитий, гожий, пригожий; (*з лиця*) милолиций, миловид[н]ий.
Вродливиця — *див.* красуна.
Вродливість — *див.* врода.
Вруна — руна, рунь, сходи, про- рість; (*прям. — осіннього сіву*) озимина; (*весняного сіву*) ярина.
Врунитися — *див.* розростатися.
Вручати — *див.* давати.
Вряди-годи — *див.* зрідка.
Врятуватися — *див.* уціліти.
Всаджувати — *див.* встромляти.
Всебічний — всесторонній. *Пор.* ґрунтовний.
Всевадда *див.* влада.
Всемогутній — всемогутний, всемогучий; (*фізичною силою, також силою аргументації тощо*) всесильний. .
Всемогутність — *див.* всесилля.
Всенародний — *див.* народний.
Всецький — *див.* весь.
Всеперемагаючий — всепереможний. *Пор.* переможний.
Всесвіт — *див.* світ.
Всесвітній — *див.* світовий.
Всесилля — всемогутність. *Пор.* вплив.
Всесильний — *див.* всемогутній.

46

В'янути

Всесторонній — *див.* всебічний.
 Всисати — *див.* всмоктувати.
 Всілякий — всякий, всякий можл. вий, різний; *підсил.* найрізноманітніший.
 Всіляко — всяко, всяким способом; (*по-різному*) різно.
 Всмоктувати—всисати; (*вогкість*— *про землю і под.*) убирати (в себе); вбирати (в себе).
 Вспомин — *див.* спомин.
 Вставати — (*з місця, з ліжка*) підводитися, підніматися; (*рідше*) зводитися; (*насилу*) зволікатися. *Пор.* схоплюватися.
 Встромляти — (*тичку в землю тощо*) втикати; всаджувати; (*з розмахом*) вбивати, вгороджувати, вганяти; *перен.* заганяти, затопляти.
 Встрявати — *див.* втручатися.
 Вступати — *див.* втручатися.
 Всувати — *див.* сунути I.
 Всупереч — *див.* наперекір.
 Всякий — *див.* всілякий.
 Всяко — *див.* всіляко.
 Втикати — *див.* встромляти.
 Втискати, втискувати — *див.* сунути I.
 Утихомирювати — *див.* утихомирювати.
 Утихомирюватися — *див.* утихомирюватися.
 Утіха — *див.* утіха.
 Вторгатися (*на територію*)—*розм.* вдиратися. *Пор.* ломитися.
 Второпати — *див.* збагнути.
 Втратитися — *див.* збиток.
 Втручатися — вмішуватися, мішатися; (*в розмову — це*) вступати; *розм.* встрявати; *фам.* вплутуватися.
 Втуплювати (очі), втуплюватися (очима) — *див.* вдивлятися.
 Вудильник — *див.* рибалка.
 Вузечка — уздечка, гнuzдечка; (*без вудил*) недоуздок; (*мотузьяна без вудил*) оброть; *обл.* кантар.
 Вузівець — *див.* студент.
 Вузівка — *див.* студентка.
 Вузлуватий *перен.*— *див.* хитрий.
 Габа

Вузький — (*завширишки, попереk і под.*) тісний.
 Вуй, вуйко — *див.* дядько.
 Вуйна — *див.* іііка.
 Вулиця — (*вузька, поперечна*) пе-реулок, провулок.
 Вурдитися — зурджуватися, зсідатися; (*про молоко — це*) ски-патися.
 Вусач — усач, вусань; *розм.* пру-дійус, прутійвус; *фам.* крутивус.
 Вутлий — *див.* 1) слабий; 2) хиравий.
 Вушанка — *див.* шапка.
 Вхідчини, входини — *див.* новосілля.
 Вчинок — учинок, дія (*звичайно в мн.*); (*геройський*) пбдвлг; (*нахабний, зухвалий*) *розм.* вихватка, вибрик.
 Вщухнути — *див.* унишкнути.
 В'юнитися — *див.* витися.
 В'юнкий — *див.* 1) верткий; 2) зви-вистий.
 В^онкість — *див.* рухливість.
 В'ючити — *див.* вантажити.
 В'язанка — (*дров, сіна і под.*) в'язка.
 В'язати — *див.* плести.
 В'язень — ув'язнений, -ного; *розм., заст.* 'арештант, острожник, тю-ряжник.
 В'язи — *див.* плечі.
 В'язка — (*нанизаних предметів*) низка; (*цибулі*) вінок; *обл.* коса. *Пор.* в'язанка.
 В'язкий—чпкий; (*що липне*) липкий, клейкий; *розм.* беручкий; (*що в ньому можна загрузнути*) грузький, глейкий, глеюватий.
 В'язкість — липкість, клейкість, грузькість. *Пор.* в'язкий.
 В'язниця—тюрма; *поез.* темниця; *заст.* острог, кримінал; (*образно*) *розм.* хурдига, хурдигарня.
 В'язничний — *див.* тюремний.
 В'язнути — (*в болоті*) грузнути, загрузати, стрягнути, застрягати. *Пор.* присікуватися.
 В'ялий *перен.* — *див.* млявий.
 В'янути *перен.* — *див.* марніти.

Гава — *див.* 1) ворона; 2) роззява.

Габа — *див.* 1) облямівка; 2) по-

Гавань—(для вантаження і розвантажування* суден) порт; (для причалювання суден) пристань.
 Гавкання — розм. гавкіт, гавк, брехання; підсил. гавкотня; валування, гвалтування; дзвякання. Пор. гавкати.
 Гавкати—розм. брехати; (про багатьох собак — ще) валувати, гвалтувати; (про малих собак, цуценят) дзвякати.
 Гавкіт — див. гавкання.
 Гавкотня — див. гавкання.
 Гавкун — див. собака.
 Гавра — див. лівчице.
 Гавран — див. ворон.
 Гавря—див. 1) ворона; 2) роззява.
 Гад — див. змія.
 Гаданий — див. уявний.
 Гадати — (про вільний хід думок, не за логічними категоріями) думати; (беручи до уваги різні думки, мотиви — ще) міркувати; (мати свій погляд на що) уважати.
 Гадка — (більш мотивована) думка; (в наукових питаннях і под.) погляд.
 Гадюка — див. змія.
 Газда — див. господар.
 Газдиня — див. господиня.
 Газдівство — див. господарство.
 Газдівський — див. господарський.
 Газдувати — див. господарювати.
 Газета — заст. часопис.
 Гай — лісок; (зарості на низині, на пригорках яру) розм. луг, байрак.
 Гайдар — див. вівчар.
 Гайний — загайний, забарний, марудний.
 Гайнувати — див. марнотратити.
 Гайнути — див. махнути. Гайовий, -вого — див. лісник. Гак — крюк; (дерев'яний) розм. ключка.

Г

Ганебний

Ганебний—(що плямує чиєсь ім'я, славу) безславний; (що плямує честь) безчесний; (такий, що за нього треба "соромитися") соромний; під сил. обл. страмний.
 Ганити — гудити; підсил. ганьбити; обл. ганьбувати.
 Ганок — рундук; присінки, підсіння.
 Ганчірка — шматка; (для миття посуду) віхоть; (якою обвивають ногу при взуванні) онуча.
 Ганчір'я — див. лахміття.

Галабурда — див. бешкет. Галабурдити — див. бешкетувати.
 Галабурдник — див. бешкетник.
 Галайда — див. бродяга.
 Галайстра — див. юрба.
 Галайкати — див. горляги.
 Галайкотати, галайкотіти — див. горляги.
 Галанці — див. штани.
 Галас — крик; (децю слабший) гам, гамір; (виразний шум голосів) гомін. Пор. гармидер.
 Галасати — див. кричати.
 Галасливий — (про вдачу, також перен. про місто тощо) гомі[о]н-ліввий, гомінкий; (повний гомору) гамірливий, гамірний; (схильний до шумливості) розм. галасуватий.
 Галасувати розм. — знев. галдикати. Пор. кричати.
 Галасуватий — див. галасливий.
 Галдикати — див. галасувати.
 Галїтїся — див. квапитися.
 Галопувати — див. їхати.
 Галузка змени.— гілочка, віточка.
 Галузь (сфера діяльності тощо)— ділянка; (рідше) ділянка, царина, область.
 Гальява, гальявина — див. поляна.
 Гальмувати — затримувати; (зовсім) зупиняти.
 Гам — див. галас.
 Гамазей, гамазея, гамазїн — див. комора.
 Гамалик — див. потилиця.
 Гаман, гаманець — (на гроші, тютюн) кашшук, кисет; (з металевим затвором) калитка; обл. киса.
 Гамір — див. галас.
 Гамірливий, гамірний — див. галасливий.
 Гамселити — див. бити.
 Гамувати — (неспокійного, сердитого) угамовувати, утихомирювати.
 Гана — див. догана.
 Гандж — див. вада.

48

Гендляр

Ганяти — див. б'гати.
 Ганятися — (за ким, чим) уганяти.
 Ганьба — неслава; безчестя; сором; розм. соромота, срамота. Пор. ганебний.
 Ганьбити, обл. ганьбувати — плямувати, плямити; неславити, безчестити; (сильніше) паплюжити.
 Гаптарка — див. швачка. Гаптувати — див. шити. Гаразд — див. 1) добре; 2) щасливо.
 Гараздувати — див. розкошувати.
 Гарапник — див. батіг.

Гарасівка — *див.* стрічка.
Гарба — *див.* віз.
Гарбати — *див.* грабувати.
Гарбузиння — *див.* бадилля.
Гарикати — *див.* 1) бурчати; 2) кричати.
Гарйкатися — *див.* сваритися.
Гарикливий — *див.* буркогливий.
Гарман — *див.* тік.
Гарматник, гармаш — *див.* артилерист.
Гармидер *розм.* — галас, крик; (з *сваркою, метушнею* — *образно*) базар, шарварок. *Пор.* буча.
Гармонійний, гармонічний — (*про звуки*) стройний, суголосний; (*рідше*) зграйний.
Гарненький — *див.* миловидний.
Гарний — хороший; (з *зовнішньо-го вигляду*) красивий, красний; чепурний; (*на вроду—ще*) вродливий, гожий, пригожий; (з *лиця*) милолиций, миловід[н]ий; (*що викликає подив, захоплення*) прегарний, прекрасний, чудовий, чарівний, розкішний; (*про одяг, взуття тощо*) елегантний; *обл.* файний, леспський. *Пор.* добрий.
Гарнішати — кращати; (*рідше*) гарніти.
Гарно — *див.* добре.
Гарнюк — *див.* красунь.
Гартувати — *див.* сталити.
Гарувати — *див.* трудитися.
Гарцювати — (*конем*) вигравати. *Пор.* іхати.
Гаряче — *див.* палко.
Генеральний

49

Глум

Генеральний — *див.* головний. Генерація — *див.* покоління. Геніальний — *див.* талановитий. Гепнути — *див.* 1) ударити; 2) кидати.
Гепнути[ся] — *див.* упасти. Герготати, герготіти — *див.* гелготати.
Геркулес — *див.* силач.
Герць — *див.* поодинок.
Геть-чисто — *див.* зовсім.
Гибель — *див.* загибель.
Гібіти — *див.* хиріти.
Гідкий—бридкий, поганий; (*сильніше*) огидний, прогивний, пас-скудний.
Гидливість — *див.* відраза.
Гидота — гидь; (*сильніше*) паскудство; (*про річ і про вчинок*) мерзота.
Гидотний — *див.* відразливий.
Гидувати — (*відчувати огиду*) бридитися; (*ставитися зневажливо*) гребувати, гребати. /*Тор-* гордувати.
Гидь — *див.* гидота.

Гаряче *предик.* — жарко; парно, душно. *Пор.* гарячий.
Гарячий — (*сильно нагрітий*) жаркий; *підсил.* пекучий; (*насичений гарячою парю*) паркий, душний. *Пор.* палкий.
Гарячка — пропасниця; *розм.* лихоманка, трясця; (*про підвищення температури тіла*) жар.
Гасати — *див.* бігати.
Гасло — лозунг, заклик.
Гаснути — погасати.
Гаспид — *див.* диявол.
Гателити — *див.* 1) бити; 2) уминати.
Гатити — *див.* 1) бити; 2) стріляти, і Гатунок — сорт.
Гать, гатка — *див.* гребля.
Гачкуватий — карлючкуватий.
Гаяти (*час*) — марнувати, марно витратити; переводити. *Пор.* барити.
Гаятися — *див.* баритися. Івалт — *див.* 1) крик; 2) насильство.
Івалтування — *див.* гавкання.
Івалтувати — *див.** 1) кричати; 2) (*про собак*) гавкати. Гедз[к]атися (*про худобу*) — *див.* бігати.
Гелготати, гелготіти — гелгати; (*про гусей — ще*) геgekати, геготати; (*про індику та ін.*) герготати, герготіти.
Гембель — *див.* рубанок.
Гемон — *див.* чорт.
Гендлювати — *див.* крамарювати.
Гендляр — *див.* торговець.
Гилити — *див.* бити.
Гильнути — *див.* ударити.
Гинути — загинати, погинати; (*про все живе*) пропадати. *Пор.* 1) умирати; 2)дохнути.
Гйркатися — *див.* сваритися.
Гирліга, герліга — *див.* щіпок.
Гич, гичка — *див.* бадилля.
Гігант — *див.* велетень.
Гігантський — *див.* велетенський.
Гідний, годен, годний—достойний; (чого) вартий, варт.
Гідність — *див.* самоповага.
Гілка — *див.* вітка.
Гілляка — *див.* вітка.
Гіллястий — гілчастий; (*рідше*) вітистий; (*про дерево з широким гіллям*) крислатий, розложистий, розлогий.
Гілочка — *див.* галузка.
Гілчастий — *див.* гіллястий.
Гінкий — *див.* високий.

Гірний — див. гірський.
 Гірник — див. шахтар.
 Гірняк — див. горянин.
 Гірський — (про положення) верховинний; (рідше) гірний.
 Глябці — див. сани.
 Глава — див. розділ.
 Гладити (праскою) — прасувати; (рідше) утюжити. Гладінь — гладь.
Пор. поверхня. Гладкий — (що не має загібів і под.) рівний; (про поліровану поверхню меблів тощо) обл. плавкий.
 Гладкий — (про істоту) огрядний, опасистий, повнотілий, ситий, повний; розм. годований; обл. тілистий. **Пор.** товстий.
 Гладкість — див. огрядність.
 Гладнути — (щораз більше) гладшати, набирати тіла, повнішати. **Пор.** товстіти.
 Гладун — див. черевань.
 Гладуха розм. — товстуха, товстуля; (образно про повнотілу жінку низького росту) жарт., фам. пампушка, кубушка.
 Глумитися

Гладущик — див. глек.
 Гладшати — див. гладнути.
 Гладь — див. гладінь.
 Глей — див. 1) баговиння; 2) мул.
 Глейкий — див. в'язкий.
 Глек — (на воду) дзбан; (рідше) дзбан; (з вузькою шийкою) обл. гладущик.
 Глеюватий — див. в'язкий.
 Глибина — глибінь, глиб, глибочінь; (дуже велика) безодня.
 Глибокий — бездонний; (рідше) безодній.
 Глибокодунний — мудрий. **Пор.** розумний.
 Глибочінь — див. глибина.
 Глинути — див. глянуги.
 Глитай — куркуль.
 Глитати — див. ковтати.
 Глодати — див. гризти.
 Глузд — див. 1) толк; 2) розсудок.
 Глузливий — (що ховає в собі насмішку) глумливий, насмішкуватий, іронічний.
 Глузування — насмішка, насміх; (рідше) кепкування; рідк. кпни.
 Глузувати — див. насміхатися.
 Глум — насмішка, насміх, посміх; (в образливій формі) наруга, знуцання, збиткування.

50

Годі

Глумитися — див. знуцатися. Глумливий — див. глузливий. Глупак — див. дурень.
 Глупота, (рідше) глупота — див. дурість.
 Глухий — див. 1) беззвучний; 2) відлюдний.
 Глухо — див. тихо.
 Глушина — глуш, (глухий) закуток; перен. вора.
 Глядачі — див. публіка.
 Глядіти — див.]) дивитися; 2) доглядати.
 Глянуги — поглянути, позирнути; (уважніше) подивитися; (бистро) зиркнути; розм. блимнути (очима), блйкнути (очима); обл. глигнути (очима).
 Глянц, глянець — див. лиск.
 Гнати — див. 1) їхати; 2) переслідувати.
 Гнатися — (за ким) гонитися; улягати; (скоро бігти, їхати) мчатися, мчатися, нестися; розм. (гоном) гонити; (гоном) гнати.
 Гнилизна — гниль, гнилятина; (на дереві) трухлявина, трухлятина, порохня, порохно.

Гнилий — (про дерево) трухлий, трухлявий, порохнявий. **Пор.** 1) вогкий; 2) затхлий.
 Гнилуватий — див. вогукуватий.
 Гнилятина, гниль — див. гнилизна.
 Гнити — (про дерево) трухлявіти, трухнути, порохнявіти; (в землі) гліти, пріти.
 Гнів — (рідше) гнівання, пере-сердя; (до крайніх меж) лють, лютість.
 Гніватися — сердитися.
 Гнівити — сердити; підсил. розлючувати.
 Гнівний — сердитий; підсил. розгніваний, розсерджений; (до крайніх меж) розлючений, розлютований.
 Гніздити — див. бити.
 Гніздитися — (про птахів — ще) моститися; (на землі) кублитися.
 Гніздо — (птахів, дрібних тварин і перен*) кубло; див. ще лігвище.
 Гніт — (про режим насильства) утиск, гнобительство, гноблення, пригноблення.
 Гнітити — (фізично, також психічно) пригнічувати, давити; див. ще гнобити.

Гнобитель — пригноблювач, утискувач, утижник; (*вільного слова, волі*) душитель; *книжн.* тиран.
Гнобительство — *див.* гніт.
Гнобити — пригноблювати, утискати, утискувати, гнітити; (*репресіями і под.*) душити.
Гноблення — *див.* гніт.
Гнуздечка — *див.* вуздечка.
Гнути — згинати; (*злегка*) % нагинати; (*додолу*) хилити, нахилити, клонити.
Гнутися — *див.* хилитися.
Гнучкий — (*рідше*) гнучий; *розм.* вигинистий.
Говір — *див.* 1) діалект; 2) гомін.
Гов'рка — *див.* 1) діалект; 2) розмова.
Говіркий — *див.* балакучий.
Говорити — (*більш конкретно*) ка-% зати; (*до кого*) мовити; (*з ким*) розмовляти; (*про всячину*) *розм.*

Годованець

досить; (*при вигуках*) кінець!, буде!, край!
Годованець (*про дитину*) — *див.* вихованець.
Годованка — *див.* вихованка.
Годований — *див.* гладкий.
Годувати — (*забезпечувати потрібним для життя*) харчувати; (*рідше*) кормити.
Годуватися — *див.* харчуватися.
Годящий — придатний, догідний; (*для здійснення задуманого плану тощо*) відповідний.
Гожий — *див.* 1) гарний; 2) придатний; 3) чистий.
Гоїти — *див.* лікувати.
Гоїтися (*про рану*) — загоюватися, заживати.
Гойдати—хитати, коливати; (*злегка*) колихати; (*дитину в колисці*) колисати.
Гойдатися — *див.* хитатися.
Гойний—*див.* 1) цілющий; 2) щедрий.
Голий — *заст.* нагий; (*про ноги*) босий.
Голити — брити.
Голитися — бритися.
Голінастий — *див.* довгоногий.
Голінний — *див.* 1) бравий; 2) здатний.
Головний — (*про проблему тощо*) основний; *книжн.* кардинальний; (*провідний, ведучий — про лінію, план і под.*) генеральний.

балакати, гомоніти; *обл.* гуго-рити. *Пор.* 1) базікати; 2) мимрити.
Говорлйвий — *див.* балакучий. Говорун — *див.* балакун. Говоруха — *див.* балакуха. Говорючий — *див.* балакучий.
Гоготіння, гоготання — *див.* гудіння.
Гоготіти, гоготати — *див.* гуд.'ти.
Годен, годний — *див.* гідний.
Година — *див.* 1) погода; 2) час.
Годинник—(*баштовий з музикою*) куранти; (*стінний*) *заст.* дзигар, (*звичайно в мн.*) дзигари.
Годити (к о м у) — догоджати.
Годитися І (кому) — здаватися, надаватися, знадоблятися (*звичайно лише докон.*).
Годитися ІІ (*давати згоду на що*)—*див.* згоджуватися.
Годиться — *див.* випадає.
Годі *предик.* — буде; (*звичайно з неозначеною формою дієслова*)

51

Гординя

Головокрутний — запаморочливий, запаморочний.
Головоріз — горлоріз, бандит, розбишака.
Голодренець — обідранець, обірванець, обшарпанець, шарпак; *обл.* гольтіпака, гультіпака.
Голомозий — *див.* лисий.
Голомштити — *див.* бити.
Голопуцьок — *див.* пташеня.
Голосити — заводити; (*за вмерлим*) тужити. *Пор.* плакати.
Голосіння — *див.* плач.
Голослівний — *див.* бездовідний.
Голосний—(*про голос*) гучний; (*з сильним відгомоном*) лункий; *підсил.* громовий; *засг.* громо-гласний.
Голота — *див.* біднота.
Голубизна — голубінь, блакить. *Пор.* синява.
Голубий — ясно-сінній, блакитний. *Пор.* синій.
Голубити — *див.* пестити.
Голубінь — *див.* блакить.
Голубіти — блакитніти; *підсил.* голубішати, блакитнішати.
Голубливий — *див.* пестливий.
Голяк — *див.* злидар.
Голяр — *див.* парикмахер.
Голь — *див.* біднота.

Гольтіпака, гультіпака — *див.* годранець.
 Гомін — (*голосів розмови*) говір; (*про шум голосів*) гамір, гам; *підсил.* гук. *Пор.* галас.
 Гомінка — *див.* розмова.
 Гомінливий, гомонливий, гомінкий — *див.* 1) балакучий; 2) галасливий.
 Гомоніти — *див.* розмовляти.
 Гонець — *див.* посланець.
 Гонитва (*за чим*) — гоньба, погоня.
 Гонитель — гнобитель, переслідувач; (*вільного слова*) ДУШитель.
 Гонити (*за ким*) — *див.* гнатися. Гонитися — *див.* гнатися. Гоніння — утиски, переслідування. Гонки — *див.* перегони.
 Гонор — *див.* пиха. Гонористий, гоноровитий — *див.* пихатий.
 Гордитися

52

Гострити

Гордитися — (*почувати заслужену гордість*) пишатися.
 Гордівливий — *див.* гордовитий.
 Гордівник — гордій; *розм.* гординя; *рідк.* ГОрДУН.
 Гордівниця *розм.* — гординя, гордячка.
 Горд'ї — *див.* гордівник.
 Гордість — (*те, чим хто гордиться*) гордощі. *Пор.* гордовитість.
 Гордо — *див.* згорда.
 Гордовитий, гордівливий, гордуватий — (*сповнений гордощі*) гордий; (*що високо несеться*) зарозумілий, високодумний (*рідше*), пихатий, гонористий, гоноровитий, бундючний; *обл.* фу-дульний.
 Гордовитість, гордівливість — гордість; зарозумілість, високодумство (*рідше*), пиха, пихатість, бундючність, гонористість; *обл.* фудульність. *Пор.* гордовитий.
 Гордовито — *див.* згорда.
 Гордощі — *див.* гордість.
 Гордування — *див.* презирство.
 Гордувати — (*про поведінку гордовитого*) високо нестися, заноситися, гонорувати. *Пор.* гребувати.
 Гордуватий — *див.* гордовитий. Гордун — *див.* гордівник. Гордячка — *див.* гордівниця. Горе — *див.* 1) біда; 2) лихо; 3) сум.
 Горезвісний *ірон.* — пресловутий.
 Горець — *див.* горянин.
 Горизонт — *див.* обрій.

Гонористість — *див.* гордовитість.
 Гонорувати — *див.* пишатися.
 Гоньба — *див.* > гонитва.
 Гопцювати — *див.* ганцювати.
 Гора — *обл.* бескид, бескед, бескет.
 Горб (*підвищена місцевість*) — бугор, пагорок; сугорб; шпиль. *Пор.* курган.
 Горбкуватий — горбистий, горбастий, бугорчатий, бугристий, пагористий, шпильястий.
 Горбок — *див.* пагорок.
 Горгоші — *див.* плечі.
 Гордий — (*занадто*) пишний, гордовитий; *рідк.* думний.
 Гординя — *див.* 1) гордівник; 2) гордівниця.

Горлінець — навзнак, навзнаки.
 Горіти *прям.* — палитися; (*сильним вогнем*) палати; (*спалахуючи полум'ям*) палахкотіти, палахкотати; *див.* ще жевріти.
 Гор'шній — *див.* верхній.
 Горланити — *див.* горлати.
 Горлянь — *див.* крикун.
 Горла[с]тий — *див.* крикливий.
 Горлати *розм.* — горланити (*рідше*), репетувати, зіпати; *обл.* галайкати; *підсил.* галайкотати, галайкотіти. *Пор.* кричати.
 Горло (*в образному вживанні*) — *розм.* горлянка; *вульг.* пелька.
 Горлоріз — *див.* головоріз.
 Горлянка — *див.* горло.
 Горн *муз.* різок. *Пор.* сурма.
 Горнець — *див.* горщик.
 Горниця — *див.* кімната.
 Горні'ст — *див.* сурмач.
 Горнути — *див.* 1) гребти; 2) тулити.
 Горнутися — пригортатися; (*ближче*) тулитися, пригулятися.
 Горня, горнятко — *див.* горщик.
 Город — *див.* місто.
 Горожа — *див.* огорожа.
 Горойжитися — *див.* бундючитися.
 Горопаха — *див.* бідолаха.
 Горопашний — *див.* бідолашний.
 Горстка — *див.* жмут.
 Горщик — горшок; *зменш.* горщикок, горщечок, горня, горнятко; *обл.* горнець.

Горювати (за ким, за чим *i* по кому, по чому) — сумувати, журитися, тужити.
Пор. бідувати.
Горянин — горець; *обл.* верховий-ц нець, гірняк.
Госпіталь — *заст.* шпиталь. *Пор.* лікарня.
Господа — *див.* домівка.
Господар — хазяїн; (*в сільському господарстві*) *обл.* газда.
Господарка — *див.* господиня.
Господарчий — *див.* хазяйновитий.
Господарство — хазяйство; (*сільське*) *обл.* газдівство.
Господарський^ — хазяйський; *обл.* газдівський. ^
Гострокінцевий

Господарювати — хазяювати; *обл.* газдувати.
Господиня — господарка, хазяйка; *обл.* газдиня. *Пор.* господар.
Гостинець I — *див.* дарунок.
Гостинець II — *див.* дорога.
Гостиниця — готель.
Гостинна, -ної — *див.* вітальня.
Гостити — угощати, пригощати, частувати.
Гострий — (*з гострим лезом*) гостролезий.
Пор. 1) різкий; 2) їдкий; 3) проникливий.
Гострити — точити; (*на ремені*)

53

Громада

на бруску) правити; (*косу ман-тачкою*) мантачити.
Гострокінцевий — *дав.* шпичастий.
Гостролезий — *дав.* гострий.
Гострослов — *див.* дотгшик.
Готель — *див.* гостиниця.
Готувати — *див.* 1) споряджати; 2) варити.
Готуватися — *див.* лагодитися.
Гра — *див.* забава.
Грабар — землекоп; (*рідше*) копач.
Грабилно — граблище. *Пор.* держак.
Грабж — грабунок, грабування; *підсил.* розбій.
Грабжник — *див.* бандит.
Грабжницький — *див.* бандитський.
Граблище — *див.* грабилно.
Грабування, грабунок — *див.* грабж.
Грабувати — гарбати, загарбувати.
Гравій — рінь; *спец.* жорства.
Град — *див.* місто.
Грайливий — (*про вдачу*) жартівливий, пустотливий; (*про погляд тощо*) кокетливий.
Грамотний — (*що вміє читати й писати*) письменний.
Грандіозний — *див.* величний.
Границя — (*між державами*) кордон, рубж.
Гранйчити — *див.* межувати.
Грань — *див.* жар.
Грасувати — *див.* топтати.
Грати (*про "переливи кольорів"*) — переливати[ся], мінитися, леліти. *Пор.* 1) шумувати; 2) хвилювати.
Гратися — *див.* бавитися.
Графа — *див.* шпальта.

Графоман — *див.* писакаГ
Грач — *див.* музикант.
Гребати — *див.* гребувати.
Гребець (*на човні*) — весляр. *Пор.* громадГльник.
Гребля — (*тимчасова*) загата, гать, гатка; *рідк.* тама.
Гребти — (*греблями*) громадити; (*сіно у вал*) валкувати; (*сипке* — *А лопатом*) горнути. *Пор.* веслувати.
Гребувати — гребати. *Пор.* гидувати.
Гречний — *див.* чемний.
Гризня *розм.* — гризота; *заст.* за-їдня. *Пор.* сварка.
Гризти — (*горіхи, сім'я*) лузати; (*що-небудь тверде*) глодати; (*шашіль дерева*) точити.
Гризтися (*про сварку*) — *див.* сваритися.
Гримати — гуркати, грюкати; *розм.* грюкати; *підсил.* гуркотати, гуркотіти, грюкотати, грюкотіти, гримотати, гримотіти, гримкотіти. *Пор.* кричати.
Гриміги — гуркотіти, гуркотати; (*про глухий далекий грім*) рокотати, рокотіти.
Грімнутися — *див.* упасти.
Гримотати, гримотіти — *див.* 1) гуркотіти; 2) торохтіти.
Гринджоли — *див.* сани.
Грища — *див.* ігри.
Гріб — *див.* гроб.
Грізний — (*з вигляду вдачі*) суворий; *див.* це жорстокий.
Грізність — *див.* суворість.
Грізно — *див.* суворо.
Грізьба, грізьба — *див.* погроза.
Грімниця — *див.* блискавка.

Гріти — *див.* бити.
Гріх — прогріх, прогрішення. *Пор.*
провина.
Гріш — шаг; (*про дрібну монету*) шеляг.
Гроб — гріб, домовина (*рідше*) могила.
Гробар — *див.* гробокоп.
Гробище — *див.* кладовище.
Гробокоп—гробокопатель, могильщик,
могильник; *обл.* гробар.
Гроза — *розм.* громовиця; (*з сильним*
дощем) туча. *Пор.* буря.
Громадити

54

Гуляння

Громадити — *див.* гребти.
Громадильник — гребець.
Громадський — (*що стосується су-*
спільства) суспільний; (*стосовно*
загалу, народу) загальний, народний,
всенародний. *Пор.* публічний.
Громадськість (*як колектив*) —
суспільність, суспільство; *загал.* *Пор.*
публіка.
Громило — погромник, розбишака. *Пор.*
бандит.
Громити — бити; *підсил.* розбивати,
розгромлювати, розтрощувати.
Громовий (*про звук*) — *див.* голосний.
Громовина — *див.* блискавка.
Громовиця — *див.* гроза.
Громогласний — *див.* голосний.
Гроно (*ягід тощо*) — китиця; *розм.* кетяг;
обл. кім'ях; (*кукурудзи, проса*) волоть.
Грошовитий — *див.* багатий.
Грошлюбний — *див.* користлюбний.
Груба — *див.* піч.
Грубий (*про характер*) — грубіянський,
брутальний; (*про об'єм, розмір*) *див.*
товстий.
Грубник — топільник, опалювач; (*при*
печях парових котлів) кочегар.
Грубнути — *див.* товстіти.
Грудка — *див.* др'бка.
Грудь — *поез.* перса.
Груз — *див.* щабінь.
Грузнути — загрузати, стрягнути,
застрягати.
Грузовик — грузовий автомобіль, грузова
машина; (*рідше*) ваговоз. *Пор.*
автомобіль.
Грузький—грузлий, грузний, драг-
листий, багний; (*про дно ріки*)
тванистий.
Грузькість — *див.* в'язкість.
Грунт — земля.

Грозити — грозітися, погрожувати
(кому), нахвалятися (на кого)-
Грозітися — *див.* погрожувати.
Грозовий — грозяний (*поез.*); (*про*
розкати грому тощо) громовий; (*про*
дощ заст. — *це*) тучний.
Громада I (*людей*) — *див.* гурт.
Громада II (*предмет величезних*
розмірів)—громаддя; *розм.* громадина,
громадище, махина; (*про споруду розм.*
— *зрідка*) оз ія.

Ґрунтовний — (*про знання, вивчення чого*
і под.) глибокий, всебічний; (*про зміни*
тощо) докорінний.
Ґрунтуватися — (на чому) оснований,
базуватися.
Ґрунь — *див.* верх I.
Ґрупа — *див.* гурт.
Ґрюкати — *підсил.* ґрюкотати, ґрюкотіти.
Пор. гримати.
Ґрюкіт, ґрюк — *див.* гуркіт.
Ґрюкнутися — *див.* упати.
Ґрюкотати, ґрюкотіти — *див.* ґрюкати.
Ґрядущий — *див.* прийдешній.
Ґрязний — *див.* болотистий.
Ґрязь — *підсил.* ґрязюка; *рідк.* болото,
багно, багнюка, калюка.
Ґрязький — *див.* болотистий.
Ґрякати — *див.* гримати.
Ґуби — *заст., поез.* уста.
Ґубити (*доводити до загибелі*) —
занапащати, запропащати; *заст.*
збавляти.
Ґубитися — *див.* сезати.
Ґугіт — *див.* гудіння.
Ґуготіння — *див.* гудіння.
Ґуготіти, ґугоніти — *див.* гудіти.
Ґуд — *див.* гудіння.
Ґудина, гудиння — *див.* бадилля.
Ґудити — *див.* ганити.
Ґудіння — гул; (*рідше*) гуд; (*по-*
% лум'я, також про далекий звук грому
тощо) ґугіт, ґуготіння, гоготання,
гоготіння; стугін, стугоніння. *Пор.*
гудіти.
Ґудіти — густі; (*про полум'я, далекий*
зрім тощо) гоготати, гоготіти; *підсил.*
гуготіти; (*рідше*) ґугоніти; (*глухо — про*
мотор тощо) стугоніти, рокотати, роко-
тіти.
Ґук — (*єрому, вибуху снаряда тощо*)
ґрюк, гр'бкіт.

Гукати — див. 1) кричати; 2) (кого) кликати.
Гукнути — див. покликати.
Гул — див. гудіння.
Гулі — див. гуляння.
Гуляка — гульгай; гульвіса; (безжурний) бенкетар; рідк. байда.
Гулящий

55

Давній

Гулящий (про людину) — розгульний.
Пор. дозвільний.
Гульвіса — див. гульгай.
Гульба — див. гуляння.
Гульбощі див. гуляння.
Гульки — див. безділля. *
Гулькнути, гульнути — див. поринати.
Гульня — див. гуляння.
Гульгай — ледар, нероба; гульвіса, гуляка; обл. гультіпака, ша-лапун.
Гульгаювати — див. ледарювати.
Гуманний — див. людяний.
Гуманність — див. людяність.
Гуня — див. свята.
Гупати — (ногами) тупати; (дверми тощо) гуркати, "грюкати, гримати. Пор. стукати.
Гупнути — див. 1) ударити; 2) упасти.
Гупотіти — див. тупотіти.
Гуркати — див. гримати.
Гуркіт — грюк, грюкіт; ^підсил. розм. гуркотнеча, гуркотня, гуркотнява, торохтіння; туркіт, рокіт. Пор. гуркотіти.
Гуркотіти, гуркотати — гримотіти, гримотати, грюкотіти, грюкотати; (про мотор, віз тощо) торохтіти; туркотати, туркотіти; (про глухий далекий грім тощо) рокотати, рокотіти.
Гуркотнеча, гуркотня, гуркотнява — див. гуркіт.
Гурма — див. юрба.
Гурман — див. ідець. Гурт — група; (більше число людей) громада;

Гулянка розм. —■ (у вузькому колі гостей) заст. бесіда. Пор. гуляння.
Гуляння — (на дозвіллі) погуляння, погулянка; (про товариські розваги молоді) розм. гулянка, гулі, гульня, гульба; обл. гуль-бощі, гульки.

(неорганізований наповн — це) юрба, юрма, купа; (про осіб, що спільно проводять час) компанія, товариство.
Гуртовий — див. спільний.
Гуртожиток — інтернат.
Гуртом — спільно, разом, вкупі.
Гуртувати — див. об'єднувати.
Гуртуватися — згуртуватися; (для спільної мети — це) єднатися, з'єднуватися, об'єднуватися.
Гурчати — див. дзюрчати.
Гуснути — густіти; (щораз більше) густішати; (про грязь, рідину тощо) тужавіти.
Густи — див. гудіти.
Густий — (за станом згузненості) тугий; (про кашу і под.) крутий. Пор. рясний.
Густіти — див. гуснути.
Густ.'шати — див. іуснути.
Густо — див. рясно.
Густолистий — див. ряснолистий.
Густонаселений — див. багатолюдний.
Гутірка — див. розмова.
Гутрити — див. розмовляти.
Гуцати — див. підкидати.
Гучний — див. 1) голосний; 2) бучний.
Гучок — див. дзйга.
Гуца — (в рідині) осад, оденки, поденки; обл. фус. Пор. гуцавина.
Гуцавина (про густі зарослі) — гущина, хаша, гуца; обл. гуца-ва, гуцак; (непрохідна) негрі. Пор. чагар.

Д

Давати — (кому до рук) офіц. вручати; Давнина—(далеке минуле) старовина; (тільки у формі дару) дарувати. (предкієвські часи) предківщина; (про часи дідів) дідівщина.
Давильце — див. щипці.
Давити — тиснути; (про взуття, бандаж і Давній — давніший; (що стосується недалекого минулого) колишній; (що стосується давно минулих часів) незапам'ятний, старий, стародавній; (рідше) древній; поєз. днедавній, вікодавній.
Давка — див. тиснява.

Давніш, давніше — раніш, раніше; передніше, перше, колись.
 Давніший — *див.* давній.
 Далеко — *див.* значно.
 Далекоглядний — *див.* передбачливий.
 Далекозорий — *поез.* винозбрій.
 Далечинь — далечина, далина, далеч, даль. Далі — *див.* потім. Дальший — *див.* наступний. Дамський — *див.* жіночий.
 Данина — дань.
 Дар — *див.* 1) дарунок; 2) хист.
 Дараба — *див.* пліт II.
 Даремний — марний; *обл.* надаремний; (*з уваги на доцільність*) непотрібний.
 Даремно, даремне — марно, даром, дарма, дарма; (*рідше*) дармо; *розм.* дурно; *обл.* надаремно, надаремне; *заст.* надармо.
 Дармовий — *див.* даровий.
 Даромід — *перен.* трутень. *Пор.* нероба.
 Даровий — (*що за нього не треба платити*) безплатний; *обл.* дармовий.
 Даром (*безвідплатно*) — *розм.* дурно. *Пор.* даремно.
 Дарування — *див.* талант.
 Дарувати — *див.* 1) давати; 2) пробачати.
 Дарунок — подарунок; (*більш уроч.*) дар; (*для віддяки за одержаний*) віддарунок; (*для домашніх при нагоді відвідин*) гостинець; (*при нагоді офіційного візиту*) *заст.* ралець.
 Дах — *див.* покрівля.
 Дбайливий — дбайлий, клопітливий; (*що сумлінно ставиться до своїх обов'язків і под.*) старанний, ретельний; (*бережливий*) *обл.* кукібний, кукібливий.
 Дбайливість — клопітливість; старанність, ретельність. *Пор.* дбайливий.
 Дбайливо — *див.* старанно.
 Дбайлий — *див.* дбайливий.
 Дбати — клопотатися, турбуватися; (*мати під своїм опікуванням*) піклуватися.
 Двигати — *див.* рухатися. Двигнути — *див.* ударити. Двигтіння — *див.* тремтіння. Двигтїти — *див.* дрижати.
 ДВИГУН — *див.* Бажиль.

Держати

Двійнята — *див.* близнята.
 Двір — (*площа з будинками*) подвір'я, дворище. *Пор.* садьба.
 Двобі'й — *див.* поєдинок.
 Дводушний — дволичний, лицемірний.
 Двоколка — візок; *розм.* біда, бід-ка, бідарка, тарадайка (*рідше*).
 Дволичний — *див.* двоєдушний.
 Дворець — *див.* палац.
 Дворище — *див.* двір.
 Дворянин — *див.* шляхтич.
 Дворянство — *див.* шляхта.
 Дебелий — (*про палицю і подібні предмети*) товстий; (*рідше*) грубий. *Пор.* 1) кремезний; 2) гладкий.
 Дебош — *див.* бешкет.
 Дебошїр — *див.* бешкетник.
 Дебошїрити — *див.* бешкетувати.
 Дегенерат — *див.* виродок.
 Дезертир — *див.* утітка.
 Деколи — *див.* іноді.
 Декрет — *див.* постанова.
 Делегат — *див.* представник.
 Делікатний — *див.* 1) увічливий; 2) дражливий.
 Деморалізація — *див.* розпуста.
 День — *розм.* днина.
 Депутат — *див.* представник.
 Дерга — *див.* 1) рядно; 2) спідниця.
 Дерево — (*поодиноке, також зрубане*) деревина; *поез.*, *заст.* древо.
 Дерев'яніти — *див.* 1) клякнути; 2) терпнути.
 Деренчання — *див.* бряжчання.
 Деренчати, підсил. деренькотати, деренькотіти — *див.* бряжчати.
 Деренькотання, деренькотіння — *див.* бряжчання.
 Державний — *див.* урядовий.
 Держак, держално, (*рідше*) держало — ручка; (*частина* *ручного інструмента*) рукоятка; (*в плузі*) чепіга; (*сокири*) топорї-

57

Дибати

ще, сокирище; (*списа*) ратище; (*прапора*) древко; (*при косі*) кісся; (*у*

граблях) грабілно. граблище; (*у ціні*) ділильно; (*для батога*) пужално.

Держати — тримати.

Дерій — *див.* здірщик.
 Деркач — *див.* вінк.
 Дертти (*що*) — драти; (*на куски*) роздирати, шматувати. *Пор.* лупити.
 Дертися — (*нагору*) видиратися, дряпатися; (*рідше*) братися. *Пор.* вилазити.
 Дерун — *див.* дерій.
 Десниці — *див.* правиці.
 Дегаль — *див.* подробиця.
 Дефект — *див.* вада.
 Дефін'ція — *див.* визначення.
 Дешевий — недорогий; (*про ціну*) помірний, невисокий; *підсил.* низький.
 Дешево — недорого; (*зовсім дешево*) за півдарма; *підсил** за без-цінь, за безцінок (продати, купити).
 Дешиця — *див.* дрібка.
 Децо — *див.* трохи.
 Деякий — (*зовсім не визначений*) якийсь; (*з умовним визначенням*) певний; (*з обмеженою визначеністю*) поодинокий (*лише в мн.*).
 Дженджеруха — *див.* чепуруха.
 Дженджик, джінджик — *див.* чепурун.
 Джеркотати, джерготати — *див.* щебетати.
 Джигати, джиг[о]нути—*див.* 1) кусати; 2) ударити.
 Джигун — *див.* залицяльник.
 Дзбан, (*рідше*) джбан—*див.* глек.
 Дзвеніння — *див.* бряжчання.
 Дзвеніти — бриніти; (*уриваними звуками*) дзенькати; (*про струну*) бриньчати; (*про скло, посуд*) дзинчати.
 Дзвенячий — *див.* дзвінкий.
 Дзвенькіт — дзенькіт; (*струнного інструмента*) бренькіт.
 Дзвинчати — *див.* дзижчати.
 Дзвінкий — (*рідше*) дзвенячий; (*далеко чутний*) звучний; (*про голос з сильним резонансом*) лункий.
 Дзвонити — (*про малі дзвінки*) дзеленькати, дзеленчати; *розм*
 Дибби

теленькати; (*про великий дзвін*) бовкати; (*бити в дзвін*) бевкати. *Пор.* розголошувати.
 Дзвяк — *див.* бряжчання.
 Дзвякання — *див.* бряжчання.
 Дзвякати — *див.* бряжчати.
 Дзеленчання, дзеленькання — *див.* бряжчання.
 Дзеленчати, дзеленькати — *див.* 1) бряжчати; 2) дзвонити.
 Дзенькання, дзенькотіння — *див.* бряжчання.
 Дзенькати, дзенькотіти, (*рідше*) дзеленькотіти — *див.* бряжчати.
 Дзеньк, дзенькіт — *див.* бряжчання.
 Дзеркало — *обл.* люстро; *заст.* вер-цадло, свічадо.
 Дзйга — (*рідше*) *обл.* фуркало, гучбк. *Пор.* 1) вертун; 2) вертуха.
 Дзигар, (*звичайно в мн.*) дзигарі — *див.* годинник.
 Дзиглик — *див.* стілець.
 Дзижчати — дзинчати, дзвинчати; (*з гудінням — про джмеля тощо*) гудіти, густити; (*дзвінком звуком — про бджіл, комарів, мух*) бриніти; (*дещо свистячим звуком — про веретено*) хурчати, сюрчати; (*про цвіркунів*) цвірчати, цвіркати.
 Дзинчати — *див.* 1) дзижчати; 2) дзвеніти.
 Дзюбати — *див.* дзьобати.
 Дзюбатий — *див.* таранкуватий.
 Дзюриви — *див.* текти.
 Дзюркіт—журкіт, дзюрчання, журчання.
 Дзюрчати — (*стиха*) журчати; (*дзвінко*) бриніти; *підсил.* дзюркотати, дзюркотіти; (*з шумом*) гурчати; (*рідше*) роптати.
 Дзявкання — *див.* гавкання.
 Дзякати — *див.* гавкати.
 Дзьобати — дзюбати; (*про птахів і риб*) клювати.
 Дзьобатий — *див.* таранкуватий.
 Дибати — цибати; (*поспішуючи*

іти) рідк. манджати. *Пор.* 1) чапати; 2) шкандибати.
 Дибби — *див.* колодки.
 Дибитися—ставати дйбом (диба); ставати дубом (дуба), ставати сторч.
 Дивак — чудака; (*про своєрідну людину*) *розм.* оригінал; *заст.* проява, химерник.

Дивацтво — *див.* примха.
 Дивина — *див.* 1) дивовижа; 2) диво.
 Дивитися — (*рідше*) глядіти; (*уважно*) вдивлятися, втуплювати очі, втуплюватися очима; (*з цікавістю*) видивлятися; (*образно*) *фам.* лупати очима; (*жодібно — на кого*) *розм.* пасти очима (*кого*).

Дивний — (що викликає здивування) чудний; розм. кумедний.
 Дивно — див. чудно.
 Диво — розм. дивина; (що викликає здивування) чудо, чудасія.
 Дивовижа — розм. диковина, дивина; обл. дивогляд.
 Дивовижний — розм. диковинний; чудернацький; обл. дивоглядний.
 Дивовижно — див. чудно.
 Дивогляд — див. дивовижа.
 Дивоглядний — див. дивовижний.
 Дивування — див. подив.
 Дивувати — див. 1) вражати; 2) дивуватися.
 Дивуватися — (рідше) дивувати; під сл. розм. дивом дивуватися, чудуватися.
 Дизентерія — розм. різачка, бігунка, кривавиця, червінка.
 Дик — див. кабан.
 Диковина — див. дивовижа.*
 Диковинний — див. дивовижний.
 Дим — кіпоть, кіптява.
 Димар — бовдур; (на покрівлі будинку) комин, вивід.
 Димити — курити; див. ще чадити.
 Димітися — димувати, куритися (димом).
 Димний — див. чадний.
 Димовище — див. пожарище.
 Димувати — див. димітися.
 Директива — див. вказівка.
 Директор — див. керівник.
 Дислокація — див. розміщення.
 Дистанція — див. відстань.
 Дитина — дитя; (грудна) немовля; (дещо більша) маля, малюк; розм. дівтвак; заст. чадо.
 Дитинчата — див. діти.
 Дитячий — (рідше) дитинячий; не-мовлячий; малечий. Пор. дитина.
 Дійсний

Дихати — (рідше) віддихати; (тяжко) сапати; (образно — роззявивши рота від спеки) обл. хахати.
 Дишель — дйшло; (у соловому возі) вйя.
 Диявол міф., лайл. — біс, дідько, гаспид; розм. враг. Пор. чорт.
 Діалект лінгв. — наріччя; (вужче — місцевий) говір, говірка.
 Діброва — див. ліс.
 Дівча, дівчатко — див. дівчинка.
 Дівчина — розм. дівка; (рідше) діва; фам. дівуля; фольк. дівиця; (на відданні) розм. відданиця.
 Дівчинка — дівча, дівчатко; (дещо старша, але неповнолітня) під.* літок, підросток.
 Дід (стара людина) — старик, пелех (рідк.); фам., знев. дідуга, дідуган, старигань; лайл. (старий) шкарбан, (старий) шкарбун, (старий) дундук.
 Дідизна — див. спадщина.
 Дідич — див. поміщик.
 Дідичка — див. поміщиця.
 Дідівщина — див. 1) спадщина; 2) давнина.
 Дідок — див. старик.
 Дідуга, дідуган — див. дід.
 Дідунь, дідуньо^дідусь — див. старик.
 Дідько — див. чорт.
 Діжечка — див. кадібець.
 Діжка — (на тісто) діжа; (з віком і замком) ббдня; (на воду) водник, водянка; (більша — це) кадіб.
 Дізнаватися — див. довідуватися.
 Дізнати — див. зазнати.
 Дізнатися — див. довідатися.
 Діймати — див. дошкуляти.
 Дійовий — діючий; (що проявляється в дії) активний; (що про-

яляється в наслідках) ефективний.
 Дійсний — справжній; (підтвержений фактами) фактичний.
 Дійсно — див. справді.
 Дійти — див. умерти.
 Дійшлий — див. дозрілий.
 Діл — див. 1) долина; 2) підлога; 3) спід.
 Діло — див. справа.
 Ділянка — див. галузь.
 Дільниця — див. участок.
 Дім — див. 1) будинок; 2) домівка.

Дірчастий, дірчатий — (з невеличкими порами) ніздрюватий.
 Дірявий — див. драний.
 Діставати (що) — див. одержувати.
 Дістатися (куди) — див. добратися. Дівтвак — див. 1) дитина; 2) хлопчак.
 Діти (малі) — пестл. дітки; зо. дітвора; розм. дитинчата, дітваки, дітлахи; (в образному вживанні) малеча, дрібнота, дріби-, на, дріб'язок; обл. дріб.
 Діючий — див. дійовий.

Д'я — *див.* 1) вплив; 2) вчинок; 3) чинність.
 Діяльний — (*в громадській роботі*) активний.
 Діяння — (*фізичних сил*) вплив, дія. *Пор.* чинність.
 Діяти (на кого, на що) — *див.* впливати.
 Діятися — робитися, чинитися; (*про щось незвичайне*) творитися; ставитися; (*про що-небудь погане*) коїтися; (*про події*) відбуватися.
 Длубати — *див.* колупати.
 Длубатися — *див.* 1) бабратися; 2) поратися.
 Длявий — *див.* повільний.
 Дляти — *див.* зволікати.
 Длятися — *див.* баритися.
 Дмухати — *див.* дути.
 Дмухнути *перен.* — *див.* 1) дременути; 2) ударити.
 Днедавній — *див.* давній.
 Днина — *див.* день.
 Дніти — *див.* розвиднятися.
 Дно — *див.* спід.
 Доба — *див.* 1) час; 2) епбха%
 Добавляти — *див.* додавати.
 Добавок — *див.* додаток.
 Добачати — *див.* помічати.
 Добиватися (чого) — домагатися; (*рідше*) допевнятися, допевнюватися; (*лише докон.*) розм. доп'ястися.
 Добитися (куди) — *див.* добратися.

Добйча — *див.* здобич. Доблесний — *див.* хоробрый. Добратися (куди) — дістатися, док битися.
 Добре — гарно; славно; (*рідше*) хороше; (*як слід*) гаразд. *Пор.* добрый.
 Добрести — *див.* дотягтися.
 Добре-таки — *див.* чимало.
 Добрий — (*з погляду позитивної якості і под.*) гарний, хороший* підсил. славний; (*доволі добрий*) розм. предобрый, добрячий.
 Добрити — *див.* хвалити.
 Добрість — *див.* доброта.
 Добро — (*матеріальне*) благо *Пор.* майно.
 Добробут — достаток, заможність; *рідк.* добро. Доброзвучний — *див.* милозвучний^ Доброзичливий — прихильний, зичливий.
 Доброзичливість — *див.* прихильність.
 Добросовісний — совісний, сумлінний.
 Добросовісність — *див.* сумлінність*
 Добросовісно — *див.* сумлінно. Доброта — добрість. Добротність — *див.* якість.
 Доброчесний — *див.* цнотливий.
 Доброякісний — добротний; під^ сил. високоякісний. Добрячий — *див.* добрий. Добувати — *див.* 1) здобувати; 2) досягати; 3) вихоплювати.
 Добуватися — *див.* ломитися. Довбати — *див.* колупати. Довбеха — *див.* бовдур II. Довбешка — *див.* молоток. Довбня — (*для трамбування*) трамбівка; (*підвісна для вби**

Довгий

60

Докидати

вання пал) баба; (*військ., іст.* — для розбивання стін) таран.
 Довгий (*в часі*) — *див.* тривалий.
 Довгість (*в часі*) — *див.* тривалість.
 Довговолосий — патлатий.
 Довгов'язий *розм.* — довготелесий. *Пор.* високий.
 Довголітній — (*що триває багато років*) багатолітній, багаторічний; - *рит.* м'ноголітній.
 Довгоногий — *розм.* цибатий, голінастий.
 Довгота (*в часі*) — *див.* тривалість.
 Довготелесий — *див.* довгов'язий.
 Довготривалий — *див.* тривалий.
 Довгочасний — *див.* тривалий.
 Доведений — *див.* безсумнівний.
 Довершений — *див.* досконалий.
 Довід — (*логічний*) аргумент; (*речовий*) доказ.

Довідатися — дізнатися; *розм.* прочути; *несхв., розм.* пронюха-ти. *Пор.* довідуватися.
 Довідка — *див.* повідка.
 Довідуватися — дізнаватися; (*шляхом розпитів*) допитуватися *несхв., розм.* *Пор.* розвідувати.
 Довірений — *див.* уповноважений.
 Довіреність — (*про документ*) доручення.
 Довірливий — легковірний.
 Довіряти (кому, чому) — (*іняти віру*) вірити; (*мати довір'я*) покладатися (*на кого, на що*), увірятися, звіратися, здаватися.
 Довічний — *див.* вічний.
 Довкола — *див.* навколо.
 Довколишній — навколишній, нав-
 кружний, околицьний; (*в близькому*

сусідстві) поблизький, ближчий, сусідній.
 Доводити (переконливо) — (давати доказ) доказувати; (являтися доказом) свідчити.
 Доволі — (скільки хочеться) уволю, удосталь, досхочу.
 Доволоктися — *див.* дотягтися.
 Догадка — здогад, домисел; (*рідше*) дбгад; (на основі деяких даних) припущення.
 Догідливий — *див.* кмітливий.
 Догадуватися — угадувати; *розм.* домислюватися; (*лише* докон.) доміркуватися, зміркувати.
 Догонам- (*рідше*) гана; (з боку громадськості) осуд.
 Догоняти — наздоганяти, здоганяти; (*при переслідуванні*) настигати; (*рідше*) наспівати.
 Догідливий — *див.* услужливий.
 Догідний — *див.* глядачий.
 Догляд — нагляд.
 Доглядати — (*про нагляд*) глядіти, пильнувати; (*рідше*) *розм.* пантрувати; (*про піклування*) ходити (коло кого); (*з винятковою дбайливістю* — *це*) упадати (коло кого); *рідк.* падати (коло кого).
 Доглядач — *див.* сторож.
 Договір — угода; (*міжнародний про ненапад і под.*) дипл. пакт, трактат.
 Докінчувати

Договорювати—(*до кінця*) доказувати, домовляти.
 Договорюватися (*про що*)—*див.* домовлятися.
 Догоджати — *див.* годити.
 Додавати — добавляти; (*до ціни*) накидати, набавляти; (*в розмові*) *розм.* докидати (слово).
 Додаток — додача; *розм.* добавок; (*до ціни*) набавка, накидка; (*понад умовлену ціну*) надда-ток; (*до тексту тощо*) доповнення.
 Додумуватися — *див.* угадувати.
 Дождити[ся] — *див.* ждати.
 Дозвільний — (*про час*) вільний; *розм.* гулящий.
 Дозволений — *див.* беззаборонний.
 Дозоляти — *див.* дошкуляти.
 Дозорець — *див.* 1) наглядяч; 2) сторож.
 Дозрілий — (*про літа, вік*) ді-йшлий, дорослий; обл. доходжа-лий. *Пор.* спілий.
 Дозрілість — *див.* спілість.
 Доїдати — *див.* досаждати.
 Дока *розм.* — дойда, митець, тя-муха; (*рідше*) дотена.
 Доказ — *див.* довід.
 Доказувати (*про підтвердження*)— *див.* доводити.
 Докидати — *див.* додавати.

Докінчувати — *див.* кінчати.
 Докір — *див.* закид.
 Докладний — вичерпний; (*про відзив, рецензію і под.*) розгорнутий. *Пер.* точний.
 Доконечне, dokonечно — *див.* обов'язково.
 Доконечний — *див.* настійний.
 Доконче — *див.* обов'язково.
 Докорінний — корінний; (*що зачіпає самі основи чого*) основний; *книжн.* радикальний.
 Докоряти — дорікати, вговорювати, вичитувати (кому); (*робити закид*) закидати; *рідк.* домовляти; обл. вимовляти.
 Доктор — *див.* лікар.
 Докучати — *див.* досаждати.
 Докучити — *див.* набриднути.
 Докучливий — надокучливий, докучний; (*що набридає*) набридливий; (*що його годі збутися*) настирливий.
 Долодний — *розм.* путній^ путящий.

Долина — діл; (*гірська*) полонина; (*стенова*) балка.
 Долинати — *див.* долітати.
 Долівка — *див.* підлога.
 Долілиць — *див.* ниць.
 Долшній — нижній.
 Долітати—(*про звуки*) доноситися, долинати.
 Доля — (*щаслива*) талан; *розм.* щастя-дбля.
 Домагання — *див.* вимога.
 Домагатися — вимагати; *розм.* до-поминатися; *заст.* доправлятися.
 Домашній — (*що є в хаті*) хатній; (*що є в домашньому хазяйстві*) свійський; *рідк.* подвірний.
 Домисел — *див.* догадка.
 Домислюватися — *див.* догадуватися.
 Домівка— (свій) дім, (свх)й ха-та, господа. ¹
 Доміркуватися — *див.* догадуватися.
 Домовик — *див.* чорт. Домовина — труна.
 Пор. гроб. Домовитий — *див.*

хазайновитий. Домовляти — *див.* 1) договорювати; 2) докоряти.
Домовлятися (*про що*)—договорюватися, умовлятися.
Домосід — *ірон.* сидень; *рідк. заст.* домонтар.
Донесення — *див.* повідомлення.
Донесочу, донехочу — *див.* досочу.
Донос — (*зрадницький співучасника*) виказ.
Доносити — *див.* 1) повідомляти; 2) ябедничати.
Доноситися (*про звуки*)—*див.* долітати.
Донощик — *розм.* виказувач, викажчик; (*рідше*) *книжн.* фіскал.
Доня, донька — *див.* дочка.
Допевнюватися, допевнятися — *див.* 1) переконуватися; 2) вимагати; 3) добиватися.
Допитливий — *див.* цікавий.
Допитливо — *див.* цікаво.
Допитуватися — *див.* довідуватися.
Допікати — *див.* дошкуляти.
Доплентатися — *див.* дотягтися.
Доп'ястися

Доп'ястися — *див.* добиватися (*чого*).
Доречно — до речі, до діла, до ладу.
Дорідний — *див.* 1) буйний; 2) урожайний.
Доріжка — *див.* 1) стежка; 2) постілка.
Дорікати — *див.* докоряти.
Доробало *лайл.*— доробло, одорб-бало, одорббло.
Дорога—(*уторована*) тракт, траса; *обл.* гостинець; (*польова, степова, міжселищна*) путівець; (*бруківана*) шосе; (*тільки для автомобільного руху*) автострада. *Пор.* шлях.
Дорогий — (*що має високу ціну*) коштовний; (*що має велике значення і прям.*) цінний; (*дуже важливий — це*) дорогоцінний.
Дорослий—(*дозрілого віку*) змужнілий.
Доручати — (*з повним довір'ям*) довіряти (*кому що*).
Доручення — (*про документ більш приватного характеру*) довіреність; *офіц.* повноваження.
Досада — *підсил.* злість; *обл.* бзлість.
Досадно — *див.* прикро.
Досаждати — докучати; *рідк.* на-доїдати; *обл.* доїдати (*кому*).
Досвідчений — (*теоретично і практично*) обізнаний (*з чим*); (*з великим досвідом*) *розм.* бувалий.

Доповідати — (*давати відомість*) повідомляти; (*у формі звіту — на зборах тощо*) звітувати; (*у формі прилюдної інформації на науковій і под. теми*) *книжн.* реферувати.
Доповідач — (*що виступає з прилюдною лекцією*) лектор; (*про виступаючого на науковому засіданні з короткою інформацією*) *книжн.* референт.
Доповідь — (*прилюдна на наукову тему*) лекція; (*про коротку інформацію на науковому засіданні*) *книжн.* реферат.
Доповнення — *див.* додаток.
Допомагати (*кому*) — помагати; (*справі тощо*) сприяти; *розм.* підсобляти, пособляти; (*в біді*) виручати (*кого*); *розм.* зарятовувати.
Допоминатися — *див.* домагатися.
Допомога — поміч; сприяння; виручка, порятунок. *Пор.* допомагати.
Допопний *перен.* — *див.* 1) старорівський; 2) старомодний.
Доправлятися — *див.* домагатися.
Допхатися — *див.* дотягтися.

62

Доход

Досвіт, досвіток, *мн.* досвітки — *див.* світанок.
Досвітний — передсвітанковий; (*рідше*) досвітковий, досвітчаний.
Досита — *див.* досочу. Досить — *див.* годі. Доскіпуватися — *див.* присікуватися.
Досконалий — (*рідше*) довершений; (*якого неможливо перевершити*) неперевершений.
Доскочити — *див.* здобувати.
Дослівний — буквальный.
Досліджувати — *див.* вивчати.
Доспівати (*про збіжжя, овочі*) — досягати, спіти, стигнути.
Доспілий — *див.* спілий.
Доспілість — *див.* спілість.
Достаток — заможність; *підсил.* багатство; (*рідше*) добро.
Достеменний — *див.* схожий.
Достигати — *див.* досягати.
Достиглий — *див.* спілий.
Достиглість — *див.* спілість.
Достобиса — *див.* багато.
Достовірний — (*цілком*) певний; (*що не викликає сумніву*) вірогідний.
Достойний — *див.* гідний.
Достойність — *див.* самоповага.
Достопамятний — *див.* пам'ятний.
Доступ (*до кого*) — приступ.
Доступати — *див.* приступати.

Доступатися — *див.* приступати.
Доступний — *див.* 1) приступний; 2) зрозумілий.
Досхочу — уволою; (*істи, пити і под.*) досита, до відказу; *розм.* донесхочу, донехочу; *фам.* по саме нікуди.
Досягати (що або чого) — (*власним зусиллям*) осягати, добувати, здобувати; (*розквіту, сили*) доходити. *Пор.* сягати.
Досягнення — (*про творчий результат*) здобутки; (*у науці» техніці — це*) завоювання.
Дотепа — *див.* дока.
Дотепний — гострий на язик. *Пор.* здатний.
Дотепник — *розм.* гострослов.
Доходжалий

Дотикатися — *див.* доторкатися.
Дотинати — *див.* дошкуляти.
Дотла — до рґшти, до останку, геть-чисто, доценту.
Доторкатися — дотикатися, торкатися; (*злегка*) приторкатися; *розм.* черкатися.
Дотягтися (куди) — *розм.* дотягти., добрести, доплентатися, доволоктися, дочвалати; *фам.* допхатися, дотґбпати[ся].
Дохідливий — *див.* зрозумілий.
Дохлятина — *див.* пахло.
Дохнути — здихати; (*про худобу*) гинути; (*від зарази*) падаги.
Доход — *див.* прибуток.

Доходжалий — *див.* літній.
Доходити — *див.* 1) досягати; 2) умирати.
Доходний — *див.* прибутковий.
Доцільний — *див.* відпвпшний.
Дочасний — тимчасовий; (*про лихо і под.* — *зрідка*) часовий *Пор.* передчасний.
Дочасно — *див.* передчасно.
Дочвалати — *див.* дотягтися.
Дочка — *пестл.* доня, донька, доця.
Дошка (*відпиляна*) — тергиця; (*при розпилюванні крайня*) обаліл; (*тесана*) тес; (*тонка — тесл.*) шалівка.
Дошкуляти *розм.* — діймати, допикати, дозволяти; *обл.* дотинати (язиком).
Дошкульний. — (*фізично*) різкий, гострий (біль), пронизливий (*холод і под.*); (*морально про слово і под.*) їдкий, уїдлиий; ущипливий.
Доц — (*залівний*) злива. *Пор.* мжичка.
Доценту — *див.* дотла.
Доцити — (*про доц з мрякою*) мрячити, імжити, мжити; (*образно — зрідка*) сіяти.
Дощовий — (*з частими дощами*) дощовитий; (*про довший період часу образно*) мокрий (літо).
Драбинчастий — *див.* сухоребрий.
Драбиняк — *див.* віз.
Драгва — *див.* драговина.
Драглистий — *див.* грузкпий.
Драгліти — *див.* трястися.
Драговина — драгва, мочар. *Пор.* багно.
Драговинний — *див.* трясовинний.
Драгоман — *див.* перекладач.
Дражливий — (*що вимагає особливого такту*) делікатний. *Пор.* дразливий.
Дражнити — *див.* дратувати.

Дразливий — (*що легко впадає в гніє*) дражливий, дратівливий.
Дразніти — *див.* дратувати.
Драконівський — *див.* суворий.
Драний — подертий; (*з дірами*) дірявий; (*про взуття*) *обл.* дрантивий.
Дрантя — *див.* 1) лахміття; 2) мотлох.
Драпіжка — *див.* здирство. Драпіжний — *див.* хижий. Драпіжник, драпіка — *див.* іл, й р-щик.
Драти — *див.* лупити.
Дратівливий — *див.* дразливий.
Дратувати — (*виводити з себе кого*) роздратовувати, дразніти; *розм.* дражнити, дровичти.
Драчка — *див.* здирство.
Древній — *див.* давній.
Древко — *див.* держак.
Древо — *див.* дерево.
Дременути *розм.* — кинутись навтікача (навтіки); *фам.* чкурнути, махнути, майнути, дмухнути, дризнати, лопонути, дряпонути, дати драла, дати дьору; дати драчки, п'ятами наківати.
Дрижаки *розм.* — дриґоти. *Пор.* дроз.
Дрижання — *див.* тремтіння.
Дрижати — (*звичайно під впливом психічних спонук*) тремтіти; (*при фізичній причині*) труситися, трястися; (*від сильного поштовху тощо*) двигтіти; (*про сльозу*) бриніти.
Дрижачий — тремтячий.
Дризнати — *див.* дременути.
Дріб — *див.* малеча.
Др'бка — дрібок, грудка; крихта; (*мала кількість*) пучка, щіпка; (*рідше*) *розм.* дешциця.

Дрібний — *див.* малий.
Дрібниця — (*мала річ*) малізна, малість;
(*маловажна річ*) абищія; (*пуста річ, без значення*) дурниця. *Пор.*
подробниця.
Дрібнички (*для прикраси*) — *розм.*
витребеньки.
Дрібнота — *див.* малеча.
Дрібок — *див.* дрібка.
Дрімота

Дрімота — *розм.* дрімки; *фольк.*
дрімливці.
Дробина — *див.* малеча.
Дрова — (*дрібно порубані*) поліна.
Дровина — *див.* поліно.
Дровітня — *див.* сарай.
Дровник — *див.* сарай.
Дрогаль — *див.* візник.
Дрог — тремтіння; *розм.* дрижаки,
дриготи.
Дрожки (*мн.*, (*рідше*) дрбжка (*одн.*) —
бігунки, бігунці.
Дрочіти — *див.* дратувати.
Друг — *розм.* другака. *Пор.* товариш.
Другий — *див.* 1) інший; 2) наступний.
Дружба — *див.* приятель.
Дружелюбний — *див.* приятний.
Дружина I — (*в подружжжі*) жінка; (*рідше*)
розм., *фольк.* жона; *жарт.* благовірна;
перен. стара. *Пор.* чоловік.
Дружина II — *див.* в'їсько.
Дружити (*з ким*) — приятелювати; (*про*
дівчат, подруж) *розм.* подругувати; *див.*
ще товаришу-⁴ вати.
Дружитися — *див.* женитися.
Дружний — *див.* мирний.
Дружній — приятельський; (*сповнений*
доброзичливості) приятний,
дружелюбний.
Другяка — *див.* друг.
Друкувати — *див.* писати.
Дрюк — дрючок, ломака, дубина. *Пор.*
палиця.
Дряпатися (*нагору*) — *див.* дертися.
Дряпонути — *див.* дременути. Дряхлий —
див. старий. Дряхліги — *див.* старітися.
Дуб — *див.* човен. Дубасити — *див.* бити.
Дубець — *див.* прут. Дубина — *див.* дрюк.
Дубіти — *див.* клякнути. Дудка — *див.*
сопілка. Дудлити — *див.* пити. Дудніти —
див. торохтіти. Дуель — *див.* поєдинок.
Дужак — *див.* силчак.
Дуже — вельми; (*при визначенні фізичної*
дії, стану) здорово; (*для визначення дії,*

Дріботіти, дріботати — *див.* 1) тюпати; 2)
чимчикувати.
Дрібцювати, дробцювати — *див.*
чимчикувати.
Дріб'язок — *див.* малеча.
Дрімати — (*сидячи*) *розм.* куняти;
(*образно*) кловати носом, окунів
ловити.

стану емоціонального характеру) *розм.*
сильно, страх.
Дужий — сильний; (*у вищій мірі*)
могутній, могутий, потужний.
Дужчати — (*ставати* *сильнішим*)
сильнішати; (*про вітер, мороз*)
кріпшати, кріпнути; (*про звук, голос*)
міцніти; *підсил.* міцнішати. *Пор.*
здоровіти.
Дук, дуга, дукар — *див.* багач.
Дукарка — *див.* багачка.
Дукач — *див.* багач.
Дулевина — *див.* сталь.
Дуло — (*гарматне*) жерло.
Думати — (*розмірковувати*) мислити;
розм. мізкувати; *перен.* сушити
(морочити, ламати) собі голову над чим;
фам. крутити мозком, метикувати. *Пор.*
гадати.
Думка — (*рідше*) мисль; (*про мір-кування*)
гадка; (*що відбиває індивідуальне*
переконання) погляд.
Думний — *див.* гордий. Дундук
— *див.* дід. Дур — *див.* одур.
Дурень *фам.*, *лайл.* — дурний; *розм.* ^
дурило, дурнило; (*рідше*) глупак; безвъ,
безвень, ббвдур, йолоп. *Пор.* телепень.
Дурепа — *див.* дурна.
Дурінда — *див.* дурна.
Дурисвіт — *див.* обманщик.
Дурисвітство — *див.* обман.
Дурити — *див.* обманювати.
Дурість — глупбта; (*рідше*) глупо-та,
дурний розум; (*дещо слабше*) нерозум,
нерозумність.
Дуріти *роз^н.* — (*про пустоці*) пустувати,
жирувати; (*з жури*) казитися; (*з*
розкоші) навіснити.
Дурка — *див.* дурна.
Дурманити — одурманювати, одуряти,
запаморочувати; (*про гост-рпий*
запах) п'янити, оп'яняти.
Дурманний — одурманючий, оду-
рничий, задушливий, запамороч-

ливий; (*про гострий запах*) оп'яняючий, п'янкий, п'янливий, п'янючий.

Дурна, -нбі — *розм.* дурка; *знев.* дурепа, дурйнда.

Дурненький — *див.* придуркуватий.

Дурний (*про людину*) — безглуздий, безмозкий, безголовий; *розм.* безямний; *фам.* дурноголовий, дурноверхий.

Дурнило — *див.* дурень.

Дурниця — (*безглузда річ*) нісенітниця. *Пор.* дрібниця.

Дурніти — *див.* туманіти.

Дурно — *див.* 1) даром; 2) даремно.

Дурноверхий — *див.* дурний.

Дурноголовий — *див.* дурний.

Дурнуватий — *див.* придуркуватий. Дути — (*ротом*) дмухати; (*у руки, на гаряче*)

хукати. *Пор.* вія-ти.

Дутися *розм.* — (*про невдоволено-го*) супнитися, мурмоситися, копилити губи. *Пор.* надуватися.

Дух — *див.* 1) запах; 2) тепло.

Духівництво — *див.* духовенство.

Духмяний — *див.* запашний. Духмяніти — *див.* пахнути. Духovenство — духівництво; *розм.*

попівство. Духовитий — *див.*

запашний. Духопелик — *див.* стусан.

Духопелити — *див.* бити. Духота — задуха. *Пор.* жара. Душа — *див.* людина.

Душитель — *див.* гнобитель. Душити — *див.* давити. Душити — *див.* пахнути.

Душний — паркий, парний. *Пор.* гарячий. Душно — *див.* парко.

Душогуб, душогубець — *див.* убійник.

Душогубка — *див.* 1) убійниця; 2) човен.

Душогубство — *див.* убивство.

Дядько — (*про брата батька в західних областях України*) обл. стрий; (*про брата матері*) обл. вуй, вуйко.

Дягел — обл. ятіл, кльойдерев.

Експлуатувати — (*чужу працю*) визискувати.

Екстаз — *див.* захоплення.

Е

Еlegantний — *див.* 1) вишуканий;

2) чепурний. Емігрант — *див.* переселенець. Емігрувати - - *див.*

переселятися. Енергія — *Оив.* сила І.

Ентузіазм — *див.* запал. Епоха — доба;

(*рідше*) пора, вік. Епідемія — *див.* пошесть.

Ерудит — *див.* знавець. Ескіз — *див.*

нарис. Ескулап — *див.* лікар. Естрада —

див. кін. Етаж — *див.* поверх. Етикетка —

див. наклейка. Ефект — *див.* враження.

Ефективний — *див.* дійовий.

Егоїзм — *заст.* себелюбство.

Егоїст — *заст.* себелюбець.

Егоїстичний — *заст.* себелюбний.

Екзамен — іспит.

Екзаменувати — іспитувати.

Екземпляр — *див.* примірник.

Економія — *див.* 1) заощадження; 2) фільварк.

Еконбний — ошадливий.

Експлуататор — (*чужої праці*) визискувач.

Експлуатація — (*чужої праці*) визискування, визиск.

5 — «7

Єдиний — (*рідше*) один; *підсил.* тільки один; одним один.

Єднати — з'єднувати; об'єднувати; (*про почуття дружби тощо*) зв'язувати.

Єднатися — (*для спільних дій*) Є

з'єднуються; об'єднуються; (*в організовані спілки, товариства і пнд*) організовуватися. *Пор* гуртуватися.

Ємкий — *див.* укладистий.
Єхидний — *див.* лукавий.

Ж

Жага — спрага. *Пор.* жадоба.
Жагуче — *див.* пристрасно.
Жагучий — *див.* 1) пристрасний; 2) спраглий.
Жадання — *див.* 1) хотіння; 2) жадоба.
Жадати — *див.* хотіти.
Жадібний — жадний, жадливий, пожадливий; (*рідше*) жаждй-вий; *див.* *це* зажерливий.
Жадібність — жадність, жадли-вість, пожадливість, жадоба; *див.* *це* зажерливість.
Жадібно — жадно, жадливо, пожадливо; *див.* *це* зажерливо.
Жадливий — *див.* жадібний.
Жадливість — *див.* жадібність.
Жадливо — *див.* жадібно.
Жадний — *див.* 1) жадібний; 2) спраглий.
Жадність — *див.* жадібність.
Жадно — *див.* жадібно.
Жадоба — (*непереможне бажання*) жадання, жага, прагнення. *Пор.* жадібність.
Жаждйвий — *див.* жадібний.
Жак — *див.* хватка.
Жалити (*про комах*) — *див.* кусати.
Жалібний — тужливий, тужний; (*сповнений суму*) сумний; (*рідше*) сумовитий; (*про похоронну музику тощо*) жалобний, траурний.
Жалібно — *див.* тужно.
Жалісливий — (*сповнений жалості*) жалісний.
Жалісний — *див.* 1) жалісливий; 2) скорботний.
Жалісно — *див.* скорботно.
Жалість — (*про вияв співчутливості*) жаль, жалоці.
Жалти — (*виявляючи жалість*) жалувати; (*виявляючи обайливість про здоров'я і под.— це*) шкодувати, шанувати.

Жалітися — жалуватися, скаржитися, нарікати; (*на гірку долю і под.*) плакатися, бідкатися; *обл.* жалкуватися.
Жалко — *див.* жаль ІІ.
Жалкувати — (*за втраченою річ-*цю*) шкодувати, жалувати.
Жалкуватися — *див.* жалітися.
Жало — *див.* вістря.
Жалоба — *див.* скарга.
Жалобний — *див.* жалібний.
Жалоці — *див.* жалість.
Жалувати — (*виявляючи жалість*) жаліти; (*із щупості*) жалкувати, шкодувати.
Жалуватися — *див.* жалітися.
Жалюгідний — (*з вигляду, з погляду моральної вартості*) злиденний, нужденний, мізерний.
Жаль І (*за ким, за чим*)—туга. *Пор.* жалість.
Жаль ІІ *предик.* — шкода, жалко.
Жар—(*гаряче вугілля*) *обл.* грань; (*з гарячим попелом*) присок. *Пор.* гарячка.
Жара — спека, вар; *підсил. розм.* жарота, спекота; (*що спирає дух*) духота.
Жаргон — аргю.
Жарити (*на вогні*) — смажити, прягти; (*сало на шкварки*) *розм.* шкварити. *Пор.* 1) пекти; 2) бити.
Жаріти — *див.* жевріти.
Жаркий — *див.* гарячий.
Жарко — *див.* гаряче.
Жарота — *див.* жара.
Жарт—(*злюбний*) витівка.
/КартіБЛивни — жартливіщ; (*з нахилом до пустоціє*) пустогливий.
Жартівник — жартун; (*про весело балакуна*) *розм.* баян-драсник; *заст.* кумедник.
Жартливий — *див.* жартівливий.
Жартувати — шуткувати; (*про незлбно насмішку*) глузувати (з кого); (*про*

несерйозне ставлення до кого) бавитися, гратися.
 Жартун — *див.* жартівник.
 Жаский — *див.* страшний.
 Жаско — *див.* страшно.
 Жах — *див.* страх.
 Жахати — *див.* лякати.
 Жахатися — *див.* лякатися.
 Жахливий — страхітливий; (з *зовнішнього вигляду*) потворний; (*про злочинний вчинок у моральному відношенні*) страшний; (*про крик тощо*) нелюдський, несамовитий.
 Жахливість — *див.* боязкість.
 Жахливо — *див.* боязко.
 Жахтіти — *див.* пашіти.
 Жбуряти — *див.* кидати.
 Жвавий — рухливий; (*що відзначається проворністю*) меткий, спритний, моторний.
 Жвавість — *див.* рухливість.
 Жваво — *див.* швидко.
 Жвакати, (*рідше*) жвякати — *див.* плямкати.
 Ждати — дожджати, дожджатися, чекати, очікувати.
 Жебоніти — *див.* белькотати.
 Жебрак — прошак, старець, нй-щий.
 Жебрання — *див.* жебрацтво.
 Жебрати — *див.* жебрачити.
 Жебрацтво — (*про дію*) жебрання, жебрування; *розм.* старцювання; (*про стан*) старецтво; (*про заняття*) жебри. *Пор.* жеброта.
 Жебрацький — старчачий.
 Жебрачити — жебрувати; просити (милостину); *розм.* старцювати[^] ходити на жебри, ходити з торбами.
 Жебрачка — старчиха. Жебри — *див.* жебрацтво. Жеброта *зб.* — жебрацтво, стяре-цтво.
 Жебрування — *див.* жебрацтво.
 Живлючий

Жебрувати — *див.* жебрати.
 Жевжик *розм.* — (*що любить похизуватися*) фат, ферт, фертик. *Пор.* вітрогон.
 Жевріти (*без полум'я — слабо*) — тліти, жаріти. *Пор.* 1) горіти; 2) *перен.* червоніти.
 Женитися — одружуватися; *розм.* дружитися; (*рідше*) братися II; (*реєструвати шлюб у загсі*) розписуватися.
 Жених — наречений; коханий; *фольк.* суджений, сужений; (*в часі весілля*) молодий.
 Женихання — *див.* залицяння.
 Женихатися — *див.* залицятися.
 Женчіха — *див.* жніця.
 Жердина — жердка; (*для огорожі — це*) ворїна; (*для перекриття стріхи*) ключина. *Пор.* тичка.
 Жердя *зб.* — (*для огорожі*) вір'я, ворїння.
 Жеребець — лошак; *обл.* огир; (*при стаді кобил*) стадник. *Пор.* кінь.
 Жерло — *див.* дуло.
 Жерстяний — *див.* бляшаний.
 Жерстяник — *див.* бляхар.
 Жерстянка — *див.* бляшанка.
 Жерсть — *див.* бляха.
 Жерти (*жсадібно їсти*) вульг. — пожирати, лопати, тріскати, лигати; (*квалпиво ковтаючи*) глитати, напихатися; (*рідше*) перти. *Пор.* уминати.
 Живець — *див.* щепа.
 Живильний — *див.* поживний.
 Живий (*про слід, рану*) — *див.* СВІЖИЙ.
 Живити — *див.* леліяти. Живитися *прям.* — годуватися; (*про тварин*) кормитися. *Пор.* харчуватися. Живіт — *фам.* череву, пузо.

Живлючий, живлющий — *див.* живущий.
 Живо — *див.* швидко.
 Живописати — *див.* малювати.
 Живописець — *заст.* маляр, *рідк.* маляр. *Пор.* художник.
 Живопл'т — *див.* огорожа.
 Живосилом — *див.* силоміць.

Животворний — життєдайний; *поез.* животворящий.
 Животина — *див.* худобина.
 ЖИВОТТИ — (*про нужденне життя*) нідіти, скніти. *Пор.* жити.
 Животрепетний — *див.* злободенний.

Живущий — живлющий; (*рідше*) живлючий; (*про воду, повітря і под.*) цілющий.

Жигати — *див.* кусати.

Жилець — *див.* квартирант.

Жир—(*рідше*) сить. *Пор.* сало.

Жирний — (*насичений жиром*) масний; (*про траву*) ситий.

Жирувати—*див.* 1) дур ти; 2) розкошувати.

Жируватися — *див.* розкошувати.

Жирун — *див.* пустун.

Житель — мешканець; *розм.* жи-тець; (*що довгий час живе в даній місцевості*) старожил; (*корінний якоїсь країни*) *книжн.* тубілець; автохтон, абориген; (*частіше у множині*) аборигени, автохтони.

Жителька — мешканка; старожилка; тубілка. *Пор.* житель.

Житець — *див.* житель.

Жити (*бути живим*) — *заст.* животіти, вікувати; (*образно про недовге життя, звичайно з запереченням*) ряст топтати.

Житло — *див.* оселя.

Життєдайний — *див.* животворний.

Життєпис — *див.* біографія.

Життя — (*в індивідуальному відношенні*) вік.

Жінка—(*рідше*) жінщина; (*про молоду заміжно — це*) молодиця; *ірон., погордл.* баба. *Пор.* дружина I.

Жіноцтво *зб.* — жінки; (*рідше*) жінота; *розм.* жіноча стать;

жарт. прекрасна стать; *погордл.* баби.

Жіночий — (*призначений для жінок*) дамський.

Жлуктати, жлуктити — *див.* пити.

Жмакати, жмакувати — *див.* 1) м'яти; 2) жувати.

Жорстокість

69

Завдавати

(*дуже безжалісний*) *перен.* звірячий, звірський. Жорстокість — жорстокосердність, безжалісність, безсердечність; лютість, нелюдськість. *Пор.* жорстокий.

Жорстоко — безжалісно, безсердечно; люто, нелюдськи, не по-людському, не по-людськи; звіряче, по-звірячому, по-звірсько-му, по-звірськи. *Пор.* жорстокий.

Жорстокосердий — *див.* безжалісний.

Жорстокосердність — *див.* жорстокість.

Жменя—(*обох долонь*) пригорща, пригорщ.

Жмикрут — *див.* скнара.

Жмури — *див.* брижі.

Жмурити—мружити, шулити (очі).

Жмут, жмуток — (*волосся, пряжі*) пасмо; (*соломи, сіна*) пук, віхоть; (*скручений з соломи*) *розм.* верчик; (*стебел, пруття і под.*) горстка.

Жниці — *обл.* женчйха.

Жовнір *обл.*— *заст.* москаль. *Пор.* солдат.

Жовтіти — *підсил.* жовтішати; (*про доспіваюче збіжжя*) половіти; (*золотим полиском*) золотіти; (*про осіне листя тощо і перен.*) жовкнути.

Жовтявий, жовтавий, жовтуватий — (*що нагадує колір золота*) золотавий, золотистий; (*про масть коня*) буланій; (*про масть вола*) половий.

Жовтяк — *див.* огірок.

Жоден, жодний, *рідк.* жадний — ні один, ніякий.

Жокей — *див.* наїзник.

Жолобина — *див.* улоговина.

Жолобитися — (*про матеріал, масу при нагріванні, висиханні тощо*) корбнитися, корчитися.

Жолобок — рівчачок; (*в бочці для дна*) утори.

Жона — *див.* дружина I.

Жонатий — *див.* одружений.

Жорства — *див.* гравій.

Жорсткий — (*про волосся, шкіру і под. — це*) шорсткий; (*про тканину і под.*) цупкий; (*про м'ясо — це*) сутугуватий; (*чобіт і под.*) *обл.* шкарубкий. *Пор.* твердий.

Жорстокий — (*про вдачу*) жорстокосердий, безжалісний, безсердечний; (*сильніше — про вчинок тощо*) лютий, нелюдський;

Жувати — жвакати; *розм.* жмакати, жмакувати. Жужмити — *див.* м'яти.

Жулик — *див.* злодій.

Жур, жура, журбота—*див.* журба.

Журавель — *фольк.* веселик.

Журба — *обл.* жура, журбота; (*рідше*) жур; (*з почуттям туги*) печаль, сум, смуток.

Журити — смутити, засмучувати, печалити.

Журитися — сумувати, печалитися. *Пор.* турбуватися.

Журкіт — *див.* дзюркіт.

Журливий—журний, сумний, смутний, сумовитий.
Журливо — *див.* тужно.
Журний — *див.* журливий.

Забава — гра; (*рідше*) ігра; *заст.* виграшка.
Забави — *див.* ігри.
Забавка — *прям.* іграшка, цяцька; (*перен.— про предмет забави*) іграшка; *заст.* виграшка.
Забавляти — (*дитину*) бавити; (*старших*) розважати.
Забавлятися — *див.* бавитися.
Забавний — *див.* смішний.
Забавник — *див.* веселун.
Забаванка — *див.* 1) хотіння; 2) примха.
Забавги, забавгути — *див.* захотіти.
Забатися — *див.* захотітися.
Забажати — *див.* захотіти.
Забажатися — *див.* захотітися.
Забандюритися — *див.* захотітися.
Забарвлювати — *див.* фарбувати.
Забарний — загайний, гайний, марудний; (*про роботу*) копіткий, неспірний; *обл.* піннявий.
Забартися — *див.* баритися.
Забастовка — *див.* страйк.
Забастовщик — *див.* страйкар.
Забастовщиця — *див.* страйкарка.
Забивати (що чим)—*див.* 1) завалювати; 2) затикати; 3) убивати.

З

Забирати (*чуже*) — (*жадібно, також силою*) гарбати, загарбувати; (*розбосм*) грабувати; (*силою у ворога трофеї і под.*) захоплювати.
Забіяка *розм.* — задирака, напасник; *обл.* заводяка.
Забороняти—(*про заборону*) боронити; (*рідше*) закаузувати.
Заброда — *див.* бродяга.
Забруднений — *див.* брудний.
Забруднити — закаляти, замазати; (*обличчя*) замузати; (*жирним*) заялозити, засмальцювати, засалити.
Забутливий — (*з слабою пам'яттю*) безпам'ятний, непам'яткйй,

Журно — *див.* тужно.
Журчання — *див.* дзюркіт.
Журчати — *див.* дзюрчати.

непам'ятливий, непам'ятущий; *обл.* забудькуватий.
Забуття — непам'ять.
Завада — *див.* перешкода.
Заважати — *див.* перешкоджати.
Завалювати (*чим*) — закидати; (*всюким мотлохом*) захарашувати; (*снігом шлях і под.*) забивати.
Завалюватися (*надати*) — *див.* обвалюватися. Завгодя — *див.* загодя.
Завдавати — *див.* спричиняти.
Завестися (*з'явитися*) — *розм.* розплодитися; (*про лихо, думку і под.*) уклонитися, заклонитися.
Завжденний — *див.* повсякчасний.
Завжди — ^авсди, псіійни, весь час, повсякчас; (*в підсилювальній функції в розповідній мові*) усе.
Завжденний — *див.* повсякчасний.
Завзятий — (*що вперто бореться за здійснення мети*) наполегливий; (*що діє під впливом непереможної пристрасті, відваги тощо*) запеклий; (*про боротьбу, про опір ворогові і под.*) упертий.
Завзятися — *див.* наважитися.
Завзяття — завзятість; наполегливість; запеклість; упертість. *Пор.* завзятий.
Завивання — *див.* виття.
Завивати—(*жадібно*) скиглити; (*про птахів*) квилити; *фольк.* проквиляти.
Завидки — *див.* заздрість.
Завідливий — *див.* заздрісний.
Завидувати — *див.* заздрити.
Завидуючий — *див.* заздрісний.
Завинити — *див.* провинитися.
Завідувач — завідуючий. *Пор.* керівник.
Завірюха — *див.* хуртовина.
Завіряти — *див.* 1) засв'дчувати; 2) запевняти.
Завіса — (*менша — на вікно*) завіска; *обл.* фіранка (*над ліжком*) запона; (*на двері*) порт'єра.
Завітання — *див.* відвідини. Завітати (до кого) — *див.* відвідувати.
Завмирати — *див.* припинятися.
Заводити — *див.* 1) (*за небіжчиком*) голосити; 2) установлювати.
Заводитися — *див.* задиратися.
Заводій — *див.* ватажок.
Заводіяка — *див.* забіяка.

Завойовник — *(що тимчасово вторгся на чужу територію)* за-і арбник; *рідк.* покоритель.
 Завойовувати — *див.* здобувати.
 Заволока *лайл.* — прибудла, приплента; *обл.* зайда.
 Завоняться — *див.* засмердітися.
 Заворожувати — *перен.* зачаровувати.
 Заворот (*ріки*) — *див.* поворот.
 Заворушення — *див.* бунт.
 Завоювання — *див.* досягнення.
 Завсіди — *див.* завжди.
 Завсідний — *див.* повсякчасний.
 Завчасно — завчасу, заздалегідь; *розм.* загодя; *обл.* загодя.
 Зав'язнути — *(в болоті)* загрузнути, застряти, застрягти, застрягнути.
 Зав'язувати — *(зашморгом)* за-шморгувати.
 Загабитися — *див.* задивлятися.
 Загадковий — *див.* таємничий.
 Загадувати — *див.* веліти.
 Загайний — *див.* забарний.
 Загал — *див.* громадськість.
 Загальний — *див.* 1) громадський; 2) спільний.
 Загальновідомий — *див.* відомий.
 Загальнонародний — *див.* народний.
 Заганяти — *див.* 1) вбивати; 2) встромляти.
 Загар — *див.* чад.
 Загарбник — *див.* завойовник.
 Загарбувати — гарбати. *Пор.* забирати.
 Загата (*на ріці*) — *див.* гребля.
 Загибати — *див.* гинути.
 Загибель — гибель, загин, погибель, згуба.
 Загилити (*кого по чому*) *розм.* — *вульг.* заіхатр, затопити, заїдчити. *Пор.* ударити.
 Загин — *див.* загибель.
 Загинути — *див.* умерти.
 Загін — *див.* 1) ватага; 2) загорода.
 Заглибина — *див.* улоговина. Заглядати — зазірати. Заглядатися — *див.* задивлятися.
 Загодя — *див.* завчасно. Заголовок — *(рідше)* наголовок;
(твору — зрідка) назва. Загонистий — *див.* запальний.
 Загорілий (*від сонця*) — засмалений, засмаглий.
 Загорода — *(для худоби)* загін, обора; *(для овець — ще)* Конторо
 ^ " по загоргати — *див.* загірбати.
 Загорювати — *див.* заробляти.
 Загоряти, (*рідше*) загорати (*від сонця*) — засмалюватися, смагнути; *рідк.* запалюватися.
 Загорятися, (*рідше*) загоратися — *(вогнем)* запалюватися, займатися; розгорятися; (*рідше*) розгоратися; *(сильним полум'ям)* спалахувати.
 Загострювати, загостряти — *див.* застругувати.
 Загоюватися — *див.* гоїтися.
 Заграва — *обл.* проміття. *Пор.* відблиск.
 Загранічний — *див.* закордонний.
 Загребущий — *див.* зажерливий.
 Загірбати — *(граблями)* загромаджувати; *(лопатою)* зашпратити.
 Загрузати — застрявати, застрягати.
 Загрузнути — *див.* зав'язнути. Загуба — *див.* згуба. Задавака — *див.* хвалько. Задаватися — *див.* зарозуміватися.
 Задержувати — *див.* затримувати.
 Задержуватий — *див.* задрпливий.
 Задивлятися — заглядатися; *(про неухважного)* *розм.* загабитися *(лише докон.).*
 Задимлювати — *див.* 1) закопчувати; 2) коптити.
 Задирака — *див.* забіяка.
 Задиратися (з ким) — *(про охочих до бійки)* заводитися; *(про розсарєних)* заїдатися.
 Задрпливий — *розм.* задержуватий; (*рідше*) задркуватий, задиракуватий, напасливий.
 Задихатися — засапатися, захакатися, захекатися.
 Задіти (*в невідомому місці*) — заподіти; *розм.* затасувати. *Пор.* закинути.
 Задник — *див.* закаблук.
 Задріпа — *див.* замазура.
 Задрипанка — *див.* замазура.
 Задрімати — *див.* заснути.
 Задубілий — *див.* косний.
 Задуб.'ти — *див.* заклакнути.
 Задум — замисел, думка, (*рідше*) план, ідея.
 Задума — задуманість, замислення, замисленість.
 Задумувати (*зробити що*) — надумувати; *(щось немудре, ризковане)* затівати; *рідк.* загадувати.
 Задурливий — *див.* дурманний.
 Задурювати (кого) — туманити; *розм.* забивати бакі; *(лише докон.)* затуркати голову (*кому*).
 Задуха — *див.* духота.
 Задушний — *(для дихання)* важкий.

Заєць—(мисл. — про сірого) русак; (мисл. — з білим хутром зимою) біляк.
 Зажадати — *див.* захот'ти.
 Зажерливий — неситий; (що *ш рад усе загарбати*) розм. загребущий.
 Зажерливість — неситість; *див.* *це* жадібність.
 Зажерливо — несито; *див.* *це* жадібно.
 Заживати — *див.* гоїтися. Зажити — *див.* зазнати. Зажмурювати — *див.* замружувати.
 Зажурений — *див.* засмучений.
 Заздальгідь — *див.* завчасно. Заздрий — Зазнати

див. заздрісний. Заздрити — завидувати.
 Заздритися (на що) — *див.* зазіхати.
 Заздрісний — заздрий; (що *завидує*) зазидливий; *розм.* зазидющий.
 Заздристь — заздроші; *розм.* зазидки.
 Зазивати — *див.* запрошувати.
 Зазимки — *див.* заморозки.
 Зазирати — *див.* заглядати.
 Зазіхати (на що) — заздритися, ласитися, квапитися;
 Зазнавати — *див.* терпіти.
 Зазнаватися — *див.* 1) зарозуміватися; 2) хвастатися.

72

Закривати

Зазнати (чого)—зажити; (*рідше*) дізнати, звідати.
 Зазначка — позначка, помітка.
 Зазублений — *див.* щербатий.
 Зазубина — *див.* щербина.
 Зазублювати — вищерблювати.
 Зазублюватися — *див.* вищерблюватися.
 Заінтересованість — *див.* зацікавлення.
 Заїдатися (про *розсварених*) — *див.* сваритися. Заїдня — *див.* гризня.
 Заїзд (*приміщення для ночівлі*) *розм.* — заїжджий двір; *заст.* постійний двір. Заїхати — *див.* ударити.
 Зайвий — *див.* непотрібний. Зайда — *див.* заволока. Зайдиголова — *див.* 1) навіжений;
 2) шибайголова. Займати (кого) — *див.* зачіпати. Займатися (про *горілля*)—*див.* загорятися. Зайчик (*світляні плямки*)—*див.* відблиск. Зайшлий — *див.* захожий.
 Закабаляти — *див.* поневолювати.
 Закаблук — задник; *рідк. обл.* зап'яток.
 Заказувати — *див.* забороняти. Закаляти — *див.* забруднити. Закамарок — *див.* закуток. Закапелок — *див.* закуток.
 Закарваш, закавраш — *див.* вилога.
 Закасувати — *див.* закачувати.
 Закатувати — *див.* замучити.
 Закачувати (*рукави тощо*) — закасувати, засукувати, закочувати.
 Заквітчувати — *див.* прикрашати.
 Закид — (*в легкій формі*) докір.
 Закидати — *див.* 1) докоряти; 2) натякати;
 3) завалювати.
 Закинути (*в невідоме місце*) — (про річ) задіти, заподіти; *розм.* запроторити, затасувати.
 Закінчення — *див.* 1) кінець; 2) розв'язка.

Закінчувати — *див.* кінчати.
 Закінчуватися — *див.* кінчатися. Закіп — *див.* шанець.
 Заклад (*організація*) — *див.* установа.
 Заклад — парі; битися об заклад;
 іти (йти) на (в) парі. Закладати — *див.* засновувати. Заклик — (*рідше*) поклик; *уроч.* клич.
 Закликати — *див.* запрошувати.
 Заклинатися — *див.* клястися.
 Заклопотаний— (*під впливом Турботи*) стурбований, занепокоєний.
 Заклопотаність — *див.* стурбованість.
 Заклопотано — *див.* стурбовано.
 Заклонутися, уклонутися — *див.* завестися.
 Заключний — *див.* кінцевий.
 Заклякати — *див.* клякнути.
 Заклякнутися — (*від холоду*) задубіти, одубіти; (*статт холодною як лід*) заледеніти; (*стверднути як кістка*) заkostenіти; *розм.* закоцобнути, закоцобти, заціпеніти; (*про почуття холоду — це*) змерзти, мерзнути. *Пор.* 'замерзати.
 Заклятий (*про ворога тощо*)—*див.* запеклий.
 Заколот — *див.* бунт.
 Заколотник — *див.* бунтар.
 Законний — *див.* слухний.
 Законність — *див.* слухність.
 Законно — *див.* слушно.
 Законопачувати — *див.* конопатити.
 Закопувати — заривати (*в землю*).
 Закопчувати — коптити; (*вкривати кіптем*) задимлювати, закурювати.
 Закордонний — заграничний, зарубіжний.
 Закорковувати — *див.* закупорювати.

Закортити — *див.* захотітися.
Закостеніти — *див.* заклякнути.
Закохання — *див.* кохання.
Закощобнути, закощобити — *див.*
заклякнути.
Закрут

73

Занехаювати

Закрут — *див.* поворбт. Закуняти — *див.*
задрімати. Закупорювати —
закорковувати. Закурювати — *див.*
закопчувати. Закуска — перекуска.
Закусочна, -ної — буфет. Закуток —
закапелок, закамарок.
Закушувати — *див.* Істи. Заледеніти —
див. заклякнути. Заливний, заливистий
— *див.* лун* кий.
Залицяльник — *розм.* зальотник;
(*рідше*) джигун.
Залицяння—женихання; (*рідше*)
зальоти.
Залицятися — лицятися; *розм.* же-
нихатися; *ірон.* лабузнитися.
Залишати — *див.* 1) занедбувати; 2)
покидати.
Залишки — рештки; (*розбитої армії і*
под.) знев. недобитки.
Залічувати — *див.* зараховувати.
Залом (*дороги, річки*)—ТЗІВ. поворот.
Заломистий — *див.* звивистий. Залубниці,
залубні, залубці — *див.* сани.
Залучати — *див.* приєднувати.
Залюбки — охоче, радо; *розм.* з дорогою
душею.
Залюдняти—*див.* заселяти.
Залягати — *див.* стихати.
Залякувати — *див.* застрашувати.
Зальоти — *див.* залицяння.
Зальотник — *див.* залицяльник.
Замазати — *див.* забруднити.
Замазура *розм.*— (*з замурзаним*
обличчям) замурза; (*з забрудненим в*
грязі одягом) задріпа; (*про жінку*)
задріпанка.
Заманливий — *див.* принадний.
Заманливість — *див.* принадність.
Заманутися — *див.* захотітися.
Замерзати (*про воду, річку*) — (*затягатися*
льодом) шерхнути, зашерхати,
леденіти. *Пор.* заклякнути.
Замет — кучугура; (*поперек дороги*)
перемет.
Заметистий — *див.* сніжний.
Заметіль — *див.* завірюха.
Замикати (*двері тощо*) — запирати; (*на*
зацінку) заціпати; (*на засувку*) засувати.

Закочувати — *див.* закачувати.
Закривати — (*отвір тощо*) затуляти;
(*вікно, обличчя*) заслоняти. *Пор.*
затикати.

Замилування (в чому; *обл.* до чб-го) —
див. схильність.
Замирення — *див.* мир.
Замисел — *див.* задум.
Замисленість — *див.* задума.
Замислення — *див.* задума.
Заміжня, замужня — *див.* одружений.
Замір — *див.* намір.
Замісник — *див.* заступник.
Замішання — *див.* збентеження.
Замішатися — *див.* збентежити.
Заміщати (*кого*) — *див.* заступати.
Замлівати — *див.* терпнути.
Замовкати — нишкнути, затихати.
Заможний — *див.* багатий.
Заможність — *див.* достаток.
Заможніти — *див.* багатіти.
Замок — *див.* палац.
Замордувати — *див.* замучити.
Заморозки — зазимки; (*ранішні*)
приморозки; (*рідше*) *поез.* недосвіт.
Заморозок — *див.* мороз.
Заморока — *див.* клопіт.
Заморочувати — *див.* туманити.
Замружувати — зажмурювати; (*зовсім*)
заплющувати.
Замурза — *див.* замазура.
Замурзаний — *див.* брудний.
Замурзати — *див.* забруднити.
Замурзувати — *див.* бруднити.
Замучити — (*фізичними муками*)
закатувати; *рідк.* замордувати.
Зам'ятися — *див.* збентежитися.
Занапастити — *див.* погубити.
Занапащати — *див.* губити.
Занедбувати — занехаювати; (*як річ,*
неварту уваги) залишати, закидати,
покидати.
Занедужати — *див.* захворіти.
Занепад — *див.* розпад.
Занепадати — *див.* 1) убожіти; 2)
розпадатися.
Занепокоєний — *див.* 1) заклопотаний; 2)
неспокійний.
Занепокоєння — *див.*^, *неспокій.* ^
Занепокоєність — *див.* стурбованість.
Занепокоєно — *див.* стурбовано.
Занехаювати — *див.* занедбувати.
Занишкнути — *див.* затихати.

Заніміти — *див.* умовкати.
Заноситися — *див.* 1) зарозуміватися; 2) хвастатися.
Занурятися — *див.* поринати.
Заняття — *див.* робота.
Заохта — *див.* спонукка.
Заочник — *див.* студент.
Заочниця — *див.* студентка.
Заощадження — економія.
Западина — *див.* 1) яма; 2) улоговина.
Западня — *див.* пастка.
Запал (*творчий порив*) — захоплення, ентузіазм.
Запалитися — *див.* розохотитися.
Запалюватися — *див.* 1) загорятися]; 2) спалахувати.
Запальний (*про вдачу*) — гарячий; (*рідше*) загонистий.
Запаморочення — *див.* одур.
Запаморочитися — *див.* чманіти.
Запаморочливий, запаморочний — *див.* головокрутний.
Запаморочувати—*див.* дурманити.
Запанібратський — *див.* фамільярний.
Запаска — *див.* 1)спідниця; 2)фартух.
Запасний, -ного *військ.* — (*в арміях деяких країн*) резервист.
Запах *розм.* — дух; (*приємний*) пахощі, аромат; *обл.* пах.
Запашний — (*з приємним запахом*) пахучий, ароматний; (*рідше*) духовитий; *підсил.* духмяний; *поез.* благоуханний.
Запевняти — упевнювати, завіряти.
Запеклий — (*у ворогуванні тощо*) завзятий; *підсил.* заклятий; (*в упертості*) затятий; (*про боротьбу*) жорстокий. *Пор.* завзятий.
Запеклість — *див.* завзяття.
Заперечувати (що) — (*в легкій формі*) осперювати; (*неправді закиди тощо*) спростовувати; (*в гострій формі*) відкидати.
Запивати — *див.* пиячити.
Запирати — *див.* замикати.
Записка—(*про незначчу за розміром і змістом*) *розм. жарт.* писулька, цидулка.
Запит, запитання — *див.* питання.
Запитувати — *див.* питати.
Запікатися — (*про губи*) смагнути, засмагати.
Запілка — *див.* фартух.
Запіл'я—*див.* тил.

Запірка (*при дверях тощо*) — (*якою засувають*) засувка; (*якщо заціпають*) заціпка.
Заплава — заплавина. *Пор.* лука.
Запліснявливий — *див.* пліснявий.
Заплутувати — *див.* ускладняти.
Заплющувати — *див.* замружувати.
Запобігання — *див.* улещання.
Запобігати (чому) — відвертати (що). *Пор.* підлабузнюватися.
Заповзятися (*що зробити*) — *див.* наважитися.
Заподіти — *див.* задіти.
Заподіювати — *див.* спричиняти.
Заполонювати — *див.* полонити.
Запомога — *див.* підмога.
Запона — *див.* зав'са.
Запопадливий — ревний, старанний, дбайливий; (*рідше*) падрковитий. *Пор.* працюючий.
Запопадливість — *див.* 1) пильність; 2) працюючість.
Запопадливо — *див.* пильно.
Запопадний — *див.* працюючий.
Запопасти (кого)—*див.* піймати.
Запор (*при дверях*) — запора; (*засувний*) засув.
Запороток — *див.* бовтун.
Запоясник — *див.* кинджал.
Заправляти — *див.* верховодити.
Запрагнути — *див.* захот.'ти.
Запрацьовувати — *див.* заробляти.
Заприсягтися — *див.* поклястися.
Заприсязнитися — *див.* здружитися.
Заприятелювати — *див.* здружитися.
Запроваджувати — *див.* установлювати.
Запроданець — *див.* зрадник.
Запроданство — *див.* зрада.
Запропацати — *див.* губити.
Запроторити — *див.* закинути.
Запрошувати— (*у гостину*) закликати, зазивати.
Зап'яток — *див.* закаблук.
Зараз — *див.* 1) негайно; 2) тепер.
Заразливий— (*про хворобу*) *розм.* чіпкий.
Зараховувати — залічувати, зачисляти.
Зареєструватися — *див.* одружитися.
Заривати — *див.* закоцувати.
Зарисовка — *див.* рисунок.
Зарібок — *див.* заробіток.
Зарідливий — *див.* урожайний.
Зарік, зарок — *див.* обітниця.
Зарість — *див.* зарослі.
Заробіток (*винагорода за працю*)— *обл.* зарібок, заробітна плата, зарплата; (*за*

працю в наймах, на службі) обл. заслуженійна.

Заробляти — (власною працею) запрацьовувати; (роботою на службі, в наймах) заслужувати; (тяжкою працею—лише докон.) розм. загорювати.

Зародження — див. виникнення.

Зароджуватися перен. — див. виникати.

Зарозуміватися — зазнаватися, задаватися, заноситися, високо нестися; фам. дерти носа, кирпу гнути.

Зарозумілий—(рідше) високодумний. Пор. гордовитий.

Зарозумілість — (рідше) високодумство. Пор. гордовитість.

Зарозуміло — див. згорда.

Зарослі — зарість, кущі; (лісові) чагар, чагарник.

Заросль — див. чагар.

Зарплата — див. заробіток.

Зарубіжний — див. закордонний.

Зарум'янитися — див. зачервоні-тися.

Заручини — заст. змовини.

Заряджати — (вогнепальну зброю з дула) набивати.

Зарятовувати — див. допомагати.

Засада — див. основа.

Засалений — див. брудний.

Засалити — див. забруднити.

Засалювати — див. бруднити.

Засапатися — див. задихатися.

Засвідчувати — (ідентичність особи) посвідчувати; (згідність з оригіналом) завіряти.

Заселяти— (незаселену місцевість тощо) залюдняти; (країну колоністами) колонізувати.

Засилля — див. вплив.

Засіб — див. захід.

Засідання — див. збори.

Засідати — див. підстерігати.

Заскочити (кого) — див. застигти.

Застигати

Заслабнути — див. захворіти.

Заслоняти (кому що) — (світло, сонце) заступати, заступати.

Заслуженіна — див. заробіток.

Заслужувати — див. заробляти.

Засмагати — див. запікати.

Засмаглий — див. 1) загорілий; 2) засохлий.

Засмалений — див. загорілий.

Засмалюватися — див. загоряти.

Засмальцьовати — див. забруднити.

Засмальцьований — див. брудний.

Засмальцьовувати — див. бруднити.

Засмердітися розм. — завонятися; (про рибу, воду) притхнутися.

Засмучений — (під впливом журби) зажурений, засумований; (підсил.— про тяжкий душевний стан) пригнічений.

Засмучено — див. сумно.

Засмучувати — див. журити.

Засновник — (наукової школи і под.) основоположник.

Засновувати — (установи I под.) закладати; (міста і под.) будувати.

Заснути — (легким сном) задрімати; (сидячи) розм. закуняти; (трохи) прикорхнути; (рідше) здрімати, здрімати, здрігатися.

Засохлий — підсил. пересохлий; (від спраги — про губи) засмаглий, смажний.

Заспаний — див. сонний.

Заспокоювати — див. утихомирювати.

Заспокоюватися — див. утихомирюватися.

Застава — див. варта.

Застарілий — перестарілий; (незгідний з духом часу) віджилий, архаїчний.

Застеляти — див. укривати.

Застереження — див. пересторога.

Застерігати — див. остерігати.

Застигати — стигнути; (від холоду і перен.) холонутися. Пор. простигати.

Застигти, застигнути (кого) — (несподівано) захопити; (знацька) заскочити, застукати.

Застилати — див. укривати.

Застосовування — див. ужиток.

Застосовувати — див. користуватися.

Застрашувати — страхати; підсил. залякувати.

Застролювати, застромляти (за що) — див. затикати.

Застругувати—(на гостро) загострювати, загостряти; (олівець) підстругувати; (кіл) затісувати.

Застрявати, застрягати — (в болоті) загрузати; (лише докон.) обл. захряснути.

Застрягти, застрягнути, застрягти — див. зав'язнути.

Застувати — див. заслоняти.

Застукати (кого) — *див.* застигти.
 Заступ — *обл.* рискаль. *Пор.* лопата.
 Заступати (кого) — (*тимчасово на роботі*) заміщати. *Пор.* заслоняти.
 Заступатися (за кого, за ким) — оступатися; *обл.* обставати.
 Заступник — (*по роботі і под.*) замісник; (*в ролі захисника*) покровитель.
 Засув — *див.* запор.
 Засувати — *див.* 1) затикати; 2) замикати.
 Засувка — *див.* запірка.
 Засуджений — *див.* приречений.
 Засудження — *див.* осуд.
 Засуджувати — (*на суді*) присуджувати, вносити вирок. *Пор.* осуджувати.
 Засукувати — *див.* закачувати.
 Засумований — *див.* засмучений.
 Засуха — посуха; *розм.* (*тривале*) бездощів'я.
 Засушливий — посушливий, посушний; (*про літо без дощів*) бездощовий; *підсил.* сухий.
 Затасканий *перен.* — *див.* заяложений.
 Затасувати — *див.* 1) задіти; 2) закинути.
 Затверджувати — *див.* ухвалювати.
 Затикати—(*за пояс тощо*) застромлювати, застромляти, засувати; (*загоняти ударом у що-небудь*) забивати. *Пор.* закупорювати.
 Затїлля — *див.* тїл.
 Затирати — *див.* уминати.
 Затискати — (*кулаки тощо*) стуляти, стулювати; (*зуби*) зціплювати.
 Захисний

Захисний — оборонний.
 Захисник — оборонець; *уроч.* поборник.
 Захист — оборона.
 Захисток — *див.* притулок.
 Захищати — обороняти.
 Захід (*для досягнення мети*) — засіб; (*неповний*) півзахід; *книжн.* паліатив.
 Захмелілий — *див.* 1) п'яний; 2) сг'янілий.
 Захований — *див.* таємний.
 Заховувати — *див.* ховати.
 Заходити — *див.* відвідувати.
 Захожий — (*про людину*) зайшлий; (*про тварину*) прибулний.
 Захолонути — застигнути; (*на морозі*) заледеніти, залякнутути, задубіти.
 Захопити — *див.* застигти.
 Захоплення (*про почуття*) — захват; (*доведене до крайніх меж*) *книжн.* екстаз. ^{1)*}

Затихати—(*голоси тощо*) стихати, утихати, притихати; (*зовсім*) замовкати; (*лише докон.*) занишкнути; (*про вітер, бурю*) упухати.
 Затичка — (*у пляшці*) пробка, корок; (*дерева в бочці*) чіп.
 Затишний — *див.* спокійний.
 Затівати — *див.* задумувати.
 Затісувати — *див.* застругувати.
 Затнутися — *див.* упертися.
 Затока—(*морська*) бухта; (*на ріці*) сага.
 Затопити — *див.* ударити.
 Затопляти — *див.* встромляти.
 Затримувати — задержувати; (*того, хто спішить*) *розм.* барити; (*рідше*) гаяти; *обл.* бавити.
 Затримуватися — *див.* зупинятися.
 Затуляти — *див.* закривати.
 Затхлий — тухлий, гнилий; *розм.* вонючий, смердючий.
 Затяжний — *див.* тривалий.
 Затятий (*в упертості тощо*)—*див.* 1) запеклий; 2) упертий.
 Затягтися (*про вертлого*) — *див.* упертися.
 Затятість — *див.* упергість.
 Затьмарений — *див.* хмарний.
 Зауважувати — *див.* помічати.
 Заулок — *див.* провулок.
 Захакатися — *див.* задихатися.
 Захарашувати — *див.* завалювати.
 Захват — *див.* захоплення.
 Захворіти — ослабнути, занедужати.
 Захекатися — *див.* задихатися.

Захоплювати (*чуже*) — загарбувати, гарбати. *Пор.* забирати.
 Захотіти — забажати; (*сильно, пристрасно*) зажадати; *заст.* за-прагнути; (*про химерне бажання*) забажти, забажнути.
 Захот тися *безос.* — забажатися; (*несповідано*) забажтиса; (*про химерне бажання*) заманутиса; *розм.* забандюритиса; (*нетерпляче*) закортіти.
 Захряснути — *див.* застрявати.
 Цвїлий — *див.* цвїлий.
 Зацідити — *див.* ударити.
 Зацікавленість — *див.* зацікавлення.
 Зацікавлення — зацікавленість, заінтересованість.
 Заціпеніти — *див.* залякнутути.
 Зачарувати — *див.* 1) заморожувати; 2) чарувати.

Зачервонітися (*на лиці*) — почервоніти, зашарітися, зарум'янитися.
Зачисляти — *див.* зараховувати.
Зачіпати (кого)—чіпати, займати.
Зачіпка — причіпка; (*рідше*) напасть.
Зачісуватися — *див.* причісуватися.
Зачудовання, зачудування — *див.* здивування.
Зашарітися — *див.* зачервонітися.
Зашерхати (*про воду*) — *див.* замерзати.
Зашивати — *див.* лагодити.
Зашкалубина — *див.* щілина.
Зашкарублий — *див.* косний.
Зашморг — *див.* петля.
Зашморгувати — *див.* зав'язувати.
Заціпати — *див.* замикати.
Заціпка — *див.* запірка.
Заяложений *перен.* — (*про фразу, анекдот тощо*) затасканий, утертий (*рідк.*)\ банальний, тривіальний.
Заяложувати — бруднити; засалювати, засмальцьовувати.
Заялозити — *див.* забруднити.
Збавляти (*здоров'я*) — *див.* 1) псувати; 2) губити.
Збагачуватися — (*матеріально*) розживатися; (*ставати заможним*) заможніти. *Пор.* багатіти.
Збагнути — зрозуміти, осягнути (врозум), зміркувати; *розм. фам.* второпати, уторопати. *Пор.* усвідомлювати.
Збентежений — зніяковілий; розгублений; *розм.* спантелечений. *Пор.* збентежитися.
Збентеження — зніяковіння, зніяковілість; замішання; розгубленість. *Пор.* збентежитися.
Збентежити — *див.* спантелечити.
Збентежитися — (*від втрати самовпевненості*) зніяковіти, замішатися, зам'ятися; (*сильніше*) розгубитися; *розм.* збитися з пан-теліку, спантелечитися.
Зберегтися — *див.* уціліти.
Зберігати — *див.* хоронити.
Збивати — *див.* 1) топтати; 2) колотити.
Збиватися (*докупи*) — *див.* скупчуватися.
Збиратися — *див.* лагодитися. Збитий — *див.* щільний. Збитися — *див.* спромогтися. Збиткування — *див.* знущання. Збиткуватися — *див.* знущатися.
Збиток — *див.* втрата.
Збиточник — *див.* шибеник.

Збіг—(*рідше*) збіжність; (*доволі заплутаний*) сплетення (обставин).
Збігати — *див.* минати.
Збіговище, збіговисько — (*про натовп*) зборище, стовпище; *обл.* здвиг (народу).
Збіднілий — зубожілий; (*доведений до злиденності* — *це*) зубожений; (*зовсім*) озлиднілий. *Пор.* збідніти.
Збідніти — *підсил.* зубожіти; (*рідше*) зубожитися, впасти в злидні; озлидніти; (*на хазяйстві*) підупати, звестися з хазяйства; *підсил.* зруйнуватися; *розм.* з'їхати ні на що.
Збіжжя — пашня; пашниця (*фольк.*); (*як с.-г. продукт* — *це*) хліб. *Пор.* майно.
Збіжність — *див.* збіг.
Збіглий — *див.* зблідлий.
Збіліти — *див.* збліднути.
Збільшення — *див.* 1) зростання; 2) посилення; 3) приріст.
Збільшувати — множити; (*зусилля тощо*) посилювати; (*тепми*) нарошувати; (*продуктивність праці*) підносити; (*кваліфікацію*) підвищувати.
Збільшуватися — більшати; (*про населення, капітал тощо*) приростати.
Збірка — (*творів*) зібрання (*рідше*); (*систематизованих предметів*) колекція.
Збірник — *див.* альманах.
Зближатися — *див.* наближатися.
Зблідлий — поблідний; збіглий, побіглий, пополотнілий, сполотнілий. *Пор.* збліднути.
Збліднути— (*рідше*) побліднути; *підсил.* збіліти, побіліти; (*образно про обличчя*) пополотніти, сполотніти.
Збори (*людей для наради*) — (*рідше*) зібрання; (*членів організації і под.*) засідання.
Збористий — *див.* фалдистий.
Зборище — *див.* збіговище.
Зборка — *див.* фалда.
Збура — *див.* упряж. Збуватися — *див.* здійснюватися. Збурений — *див.* схвильований. Збуритися — *див.* розбушуватися. Збутися (кого, чого)—позбутися;
розм. здихатися, скараскатися, спекатися. *Пор.* відкараскатися.
Зваба *мисл.* — ваба, принада.
Звабливий — *див.* спокусливий.
Зваблювати — вабити, знаджувати, -приманювати. *Пор.* спокушати.

Звабник — *див.* спокусник. Звабниця — *див.* спокусниця. Звада — *див.* 1) розбрат; 2) сварка.
Звадливий — *див.* сварливий.
Зважуватися (*зробити що*) — відважуватися, наважуватися, на-смілюватися, осмілюватися; (*при запереченні — лише докон*) посміти:
Звалища — *див.* руїни.
Звання — *див.* чин.
Зварювати — *див.* спаювати.
Звати — називати; (*з пошаною до кого*) величати.
Зведення — *див.* звід.
Звернення — *див.* відозва.
Звеселитися — *див.* зрадіти.
Звеселяти — *див.* веселити.
Звеселятися — *див.* веселитися.
Звивати — *див.* стуляти.
Звиватися (коло кого) — *див.* 1) вертїтися; 2) витися.
Звивистий — (*про дорогу, річку тощо*) — покручений; (*що в'ється*) в'юнкий¹ (*з заламами*) заломистий.
Звикати — обвикати; призвичаюватися (до кого, до чого); (*що робити*) навикати.
Звигляг — *див.* перемога.
Звигляжець — *див.* переможець.
Звигляжний — *див.* переможний.
Звичай — (*рідше*) обичай; *розм.* *рідк.* поведенція; *обл.* установка.
Звичайний — (*що нічим не вирізняється*) рядовий, абиякий, пересічний. *Пор.* увічливий.
Звичка — навичка, навик.
Звід (*законів*) — зведення кодекс.
Звідати — *див.* зазнати.
Звізда — *див.* зоря.
Звіку — *див.* споконвіку.
Звіку-правіку — *див.* споконвіку.
Звільняти — *див.* усувати.
Звір I — (*рідше*) звірина; (*великий*) *розм.* звірюка; *пряж, пе-рен.* хижак. *Пор.* тварина.
Звір II — *див.* яр.
Звірина — *див.* звір I.
Звірюка — *див.* звір I.
Звірятися (на кого) — *див.* покладатися.
Звіряче — *див.* жорстоко.
Звірячий, звірський — *див.* жорстокий.
Звістка — *див.* вєстка.
Звітувати — *див.* доповідати.
Зводитель — *див.* спокусник.
Зводити — *див.* 1) спокушати; 2) піднімати.

Зводитися — *див.* 1) "бідніти; 2) вставати.
Зволікати (що, з чим) — тягти; *заст.* длати.
Зволікатися — *див.* вставати.
Зволожуватися — *див.* сиріти.
Зворушення — (*про надмірну чутість*) розчулення.
Зворушувати—(*викликати надмірну чутість*) розчулювати; (*викликати жалість*) *рідк.* розжалоблювати, розжалити; (*звичайно докон.*) розжалобити, розжалити.
Зворушуватися — *див.* хвилюватися.
Звурджуватися (*про молоко*) — *див.* вурдитися.
Звучати — (*про звуки струни тощо*) бриніти; (*з відгомном — про спів тощо*) лунати, розлягатися.
Звучний — *див.* дзвінкий.
Зв'язатися (з ким) — (*про неохвальний зв'язок*) *розм.* злигатися, знюхатися.
Зв'язок — *див.* стосунки.
Зв'язувати — *див.* 1) єднати; 2) сполучати.
Згага — печія; *розм.* печійка.
Згадка — спогад, спомин.
Згадувати — споминати; (*лише докон.*) *поез.* спогадати.
Згарище — *див.* пожарище.
Згниаї — *див.* гнути.
Згідливий — зговірливий, несперечливий.
Згодний — *див.* тотожний.
Згідність — *див.* тотожність.
Зглядатися, зглядуватися (*з ким*) — *див.* переглядатися.
Зглянутися (на кого) — *див.* 1) змилюватися; 2) пожаліти.
Зговір — (*таємний проти кого*)-змова; *книжн.* комплот. Зговірливий — *див.* зг'дливий. Згода (*у співжитті*) — злагода. Згоджуватися — погоджуватися, годитися; *розм.* приставати (*на що*).
Згорда — гордо, гордовито, зарозуміло, пихато. *Пор.* гордовитий. Згористий — *див.* спадистий. Згористість — *див.* спадистість. Згористо — *див.* спадисто.
Згортати — *див.* 1) згрібати; 2) стуляти.
Згортка — *див.* складка.
Згорток — суверток, пакунок; (*полотна, паперу тощо*) сувій.
Зграйний — *див.* гармонійний*
Зграя — *див.* ватага.

Згрібати — (*граблями сіно тощо*) згромаджувати, громадити; (*лопатою сипке, також жар у печі*) згортати.
Згромаджувати — *див.* згрібати.
Згуба (*загибель*) — погуба, загуба, пагуба.
Згубити — *див.* погубити.
Згубний — *див.* 1) шкідливий; 2) убивчий.
Згубність — *див.* шкідливість.
Здалека

Здалека — здалеку, віддалік, віддалеки.
Здатися (*на що*) — придатися, пригодитися, стати в пригоді, знадобитися.
Здатний (*на що, до чого*) — дотепний, моторний; *розм.* зугарний, голінний; *підсил.* майстер (*на що*), спроможний (*зробити що*). *Пор.* придатний.
Здатність — *див.* хист.
Здвиг (*народу*) — *див.* збіговище.
Здвигатися — *див.* трястися.
Здебільшого — переважно.
Здержаний — *див.* стриманий.
Здержувати — *див.* стримувати.
Здбати — *див.* зустрічати.
Здивування — подив; *підсил.* зачудування; *обл.* зачудування. *Пор.* дивуватися.
Здирство (*прихований грабіж*) — *розм.* драчка, драпіжка.
Здирщик, здирник *розм.* — драпіжник, драпіка, дерій, дерун; *обл.* здірця. *Пор.* хабарник.
Здихати — *див.*дохнути.
Здихатися (кого) — *див.* збутися.
Здібний (*з хистом*) — здатний; (*рідше*) кебетливий; *див. ще* талановитий.
Здібність — *див.* хист.
Здійматися — *див.* підніматися.
Здійснення — виконання, реалізація; справдження. *Пор.* здійснювати.
Здійснювати — (*план, програму і под.*) виконувати, реалізувати; (*надії, мрії тощо*) справджувати.
Здійснюватися — (*про надії, мрії і под.—це*) збуватися, справджуватися; (*рідше*) ставатися.
Здір — *див.* сало.
Здобич — добыча; (*воєнна*) трофей.
Здобувати — (*своїми зусиллями, проворністю*) добувати; (*права тощо*) завойовувати; (*лише до-кон.* — *про*

Згубна—*див.* шкідливо.
Згуртовуватися — гуртуватися.
Здаватися (на кого) —*див.* 1) посилатися; 2) покладатися.
Здавлений — *див.* приглушений.
Здавлювати — *див.* стискати.
Здавна — віддавна, з давніх-давен, з давнього-давня.
Здасться *безос.* — бачиться; *заст.* бачся.

80

Зібрання

почесті і под.) фам. доскочити (*чого*).
Пор. досягати.
Здобутки — *див.* досягнення.
Здобуток — *див.* надбання. Здогад — *див.* догадка. Здоганяти — *див.* доганяти.
Здолати, здоліти — *див.* перемагати.
Здоровий — *див.* 1) великий; 2) сильний.
Здоровило — *див.* силча.
Здоровити — *див.* вітати.
Здоровіти — (*після хвороби*) здоровшати, здоровішати; (*набиратися сил*) дужчати. *Пор.* видужувати.
Здорово — *див.* дуже.
Здоровшати, здоровішати — *див.* здоровіти.
Здохлятина — *див.* падло.
Здрімати, здрімнути — *див.* задрімати.
Здружитися — подружитися, заприятелюватися, заприятелювати, потоваришувати.
Здуріти — *див.* одуріти.
Здушувати — *див.* стискати.
Зелений — *див.* неспілий.
Землекоп — *див.* грабар.
Землероб — *див.* хлібороб.
Землеробство — *див.* хліборобство.
Землеробський — *див.* хліборобський.
Земля—*див.* 1) країна; 2) суша.
Земляк — (*за державною приналежністю*) співвітчизник; (*рідше*) одноземець, краяннин.
Зерно — *див.* сім'я.
З'єднувати — (*заново*) возз'єднувати.
З'єднуватися — *див.* єднатися. Ззиратися — *див.* переглядатися Зиб — *див.* брижі.
Зик — *див.* крик. Зикати — *див.* кричати.
Зимний — *див.* холодний. Зимно — *див.* холодно. Зиркати — *див.* поглядати.
Зиркнути — *див.* глянути. Зиск — *див.* прибуток. Зисковий — *див.* прибутковий.
Зичити (кому що) — *див.* бажати.
Зичливий — *див.* доброзичливий.
Зібрання — *див.* 1) збірка; 2) збори.

Зівака

81

Злюговувати

Зівака — *див.* роззява. Зімкнений, зімкнутий — *див.* щільний.
Зіпака — *див.* крикун. Зіпати — *див.* кричати. Зірвиголова — *див.* шибайголова. Зірка — *див.* зоря. Зірниця — *див.* зоря. Зіскакувати — *див.* схоплюватися. Злагідний, злагідливий — *див.* мирний.
Злагода — *див.* згода.
Зле — *див.* недобре.
Зледачіти — *див.* розлінуватися.
Зледащити — *див.* 1) розлінуватися; 2) ослабнути.
Злетіти (*вгору*) — знятися; (*плавно*) злінути.
Злива — *див.* дощ.
Злигатися — *див.* зв'язатися.
Злигодні — бідвання, біди (*мн.*), нещастя (*мн.*) \ (*про лихі пригоди — звичайно мн.*) з"небди, негоди.
Злигуватися — *див.* 1) лигатися; 2) водитися (*з ким*).
Злидар — злидняк; *розм.* злидень, бідак, бідар; *лайл.* голяк, харпак; *вульг.* безштанько.
Злиденний — нужденний, ніщий. *Пор.* 1) бідний; 2) жалюгідний.
Злиденно — *див.* бідно.
Злидень — *див.* злидар.
Злидні — *див.* бідність.
Злиднювати — *див.* бідувати.
Злидняк — *див.* злидар.
Злий — (*про вдачу*) недобрий, лихий; *підсил. розм.* злючий, злющий. *Пор.* поганий.
Злинути — *див.* злетіти.
Злити — *див.* 1) роздражнювати; 2) сердити.
Злитися — сердитися. *Прр.* злоститися.
Злісний — (*рідше*) злісливий; (*сповнений злости*) злобний. *Пор.* злість.
Злість — (*про почуття недоброчливості*) злоба; *рідк.* озлість. Зліт — *див.* розмах. Злітати (*вгору, нагору*) — зніма-

6 — 637

тися; (*лише докон.*) поез. злінути. *Пор.* літати.

Зло — лихо.

Злоба — *див.* злість.

Злобительство — злочи́йлість; *підсил.* зловорожість.

Злобливий — злочи́йлівий; *підсил.* зловорожий.

Злобний — злісний; (*з почуттям ворожості*) злобливий.

Злободенний—(*про важливу для даної хвилини справу, питання тощо*) назрілий, актуальний, насущний, життєвоважливий; *підсил.* пекучий; (*важливий, але трудний для вирішення*) болючий.

Злобувати—(*про злісного*) злоститися, злостувати.

Зловити — *див.* піймати.

Зловісний — лиховісний.

Злобнний — *див.* смердючий.

Зловорожий — *див.* злобливий.

Зловорожість — *див.* злобительство.

Злоги — *див.* роди.

Злодій — крадій; (*про замаскованого в громадських установах*) розкрадач; (*що займається дрібними крадіжками, також про малолітнього*) *розм.* злодюжка, злодіячка; (*рідше*) жулик; (*кишеньковий*) карманник; *знев.* злодюга, злодіяка; (*що краде коней*) конокрад, коновод; (*що займається зломом у чужу квартиру і под.*) зломщик.

Злодіяння — *див.* злочин.

Злодюжка, злодюга — *див.* злодій.

Злочи́йлівий — *див.* злобливий.

Злочи́йлість — *див.* злобительство.

Зломщик — *див.* злодій.

Злоститися — злостувати; (*про гнівною*) злитися, сердитися.

Злостувати — *див.* злобувати.

Злочин — злочинство, злодіяння.

Злочинець — правопорушник *юр., заст.* беззаконник.

Злочинний — (*з юридичного погляду*) беззаконний.

Злочинство — *див.* злочин.

Злобитися — *див.* сподобатися.

Злобовувати — *див.* спаювати.

Злючий, злющий — *див.* злий.

Злягати — *див.* спиратися.

Злякати — *див.* сполохати.

Злякатися — налякатися, перелякатися; (*рідше*) настрахатися; (*про тварин і образно*) сполохатися; *розм.* схапаудитися.

Змагання — *див.* суперечка.

Змагатися — *див.* сперечатися.

Змазати — *див.* ударити.

Змальовувати — *див.* зображати.
Змарнілий — *див.* 1) миршавий; 2) схудлий.
Змарніти — схуднути, спасти з тіла.
Зменшення — *див.* убуток.
Зменшувати — убавляти; (*витрати і под.— звичайно*) скорочувати; (*ціну*) знижувати.
Зменшуватися — меншати, убавлятися; (*про рівень води*) спадати, убувати; (*про опух — в об'ємі*) стухати; (*ставати коротшим — про дні, ночі*) коротшати; (*про строк і под.*) скорочуватися.
Змерзлюх, змерзляк — *див.* мерзляк.
Зметикувати, *обл.* зметикнути — *див.* угадувати.
Змилюватися (над ким)—(*з жалості*) зглянутися (*на кого*); *заст.* змилюватися, змилюватися.
Зміїтися — *див.* витися.
Зміна — переміна; (*в особовому складі*) переміщення.
Змінити, змінювати — перемінити; (*надавати іншу форму, зміст*) переінакшувати.
Змінитися — *див.* чергуватися.
Зміркувати — *див.* збагнути.
Зміцніти — *див.* поздоровіти.
Зміцнювати — (*для більшої тривкості*) скріплювати, скріпляти; (*варту, сторожу тощо*) підсилювати.
Змішувати — *див.* переплутувати. Змія — *прям. і перен.* гадюка, гад.
Змова — *див.* зговор.
Змовини — *див.* заручини.
Змога (*зробити що*) — спроможність; (*рідше*) спримога; (*фізична*) можливість.
Змордуватися — *див.* стомитися.
Зморений — *див.* томливий.
Зморення — *бив.* виснаження.
Зморшки — *див.* складки.
Зморщитися — *див.* поморщитися.
Зморщуватися — *див.* морщитися.
Зморювати — *див.* виснажувати.
Змочувати — *див.* зрошувати.
Змужнілий — *див.* дорослий.
Змучений — *див.* стомлений.
Змушування — *див.* примус.
Змушувати — *див.* примушувати.
Знавець—(*у своїй спеціальності*) спеціаліст; *розм.* спец; (*глибокий знавець у науці*) ерудит; (*загальнонавчаний*) авторитет.
Знавісний — *див.* озвірілий.
Знаджувати — *див.* зваблювати.
Знадливий — *див.* принадний.

Знадний — *див.* спокусливий.
Знадобитися — здатися (на що), придатися. *Пор.* здатися.
Знадоблятися — *див.* годитися.
Знайомий — *див.* обізнаний.
Знайомити — *див.* представляти.
Знак — *див.* 1) шрам; 2) тавро.
Знаменитий — *див.* славетний.
Знаменний — *підсил.* багатозна-менний.
Пор. видатний.
Знамено — *див.* прапор.
Знаний — *див.* відомий.
Знаряддя — інструмент.
Знати — *див.* 1) уміти; 2) розумітися.
Знатися — *див.* водитися.
Знатний — *див.* видатний.
Знатник — *див.* знахар.
Знатниця — *див.* знахарка.
Знаць — *див.* шляхта.
Знахар, *обл.* знахур — знатник; *заст.* ворожбит.
Знахарка, *обл.* знахурка — знатниця; *заст.* баба, ворожбитка.
Значення — (*слова і под.*) смисл, розуміння; (*про роль чогось для справи і под.*) вага, важливість.
Значити — мітити, позначати, помічати; (*зарубками дерева тощо*) карбувати.
Пор. клеймити.
Значливий — *див.* значущий.
Значливо — *див.* багатозначно.

Значний — чималий. *Пор.* видатний.
 Значно (*при порівнянні*) — наба-гягь.
 багато, далеко.
 Значуще — *див.* багатозначно.
 Значущий — значливий. *Пор.* ба-
 гатозначний.
 Знебулий — *див.* знеможений.
 Знебутися — *див.* знемагати.
 Зневага — *див.* 1) неповага; 2) образа.
 Зневажати — *див.* ображати.
 Зневажливий — *див.* 1) неповажливий; 2)
 образливий; 3) презирливий.
 Зневірятися — *див.* розчаровуватися.
 Негоди (*мн.*) — негоди, лихі пригоди.
Пор. злигодні.
 Знекрашувати — *див.* спотворювати.
 Знемагати, знемагатися — (*втрачати*
силу) знесилюватися; (*лише докон.*)
розм. знебутися; (*від голоду*) охлянути.
 Знемога — (*втрата сил*) знесилля.
 Знеможений — знесилений, охлялий;
рідк. знебулий. *Пор.* знемагати.
 Зненацька — *див.* несподівано. Знеохота
 — *див.* нехіть. Знепритомнілий — *див.*
 зомлілий. Знесилений — *див.* 1)
 знеможений;
 2) ослаблий.
 Знесилення — *див.* виснаження.
 Знесилитися — *див.* ослабнути.
 Знесилля — знесилення, знемога.
 Знесилювати — *див.* виснажувати.
 Знесилюватися — *див.* 1) знемагати; 2)
 томитися; 3) слабнути.
 Зниділий — *див.* схудлий.
 Знижувати — *див.* зменшуватися.
 Зникати — шезати; (*про істоту*)
 пропадати; (*ставати невидимим*) *розм.*
 аслізати.
 Знищений — *див.* спустошений.
 Знищення, знищування — *див.*
 1) розгром; 2) руйнування;
 3) спустошення.
 Знищувати — *див.* 1) винищувати;
 2) руйнувати.
 Знімати — *див.* 1) роздягатися; 2)
 усувати.
 Зосереджено

Зніматися — *див.* злітати.
 Зніяковілий — *див.* збентежений.
 Зніяковілість, зніяковіння — *див.*
 збентеження.
 Зніяковіти — *див.* збентежитися.
 Зносини — *див.* стосунки.
 Зносити — *див.* терпіти.
 Зношувати — (*взуття*) стоптувати.
 Знуцання — збиткування; наруга. *Пор.*
 глум.
 Знуцатися — збиткуватися, глумитися;
 (*сильніше — лише докон.*) наругатися.
 Знюхатися — *див.* злигатися.
 Знятися — *див.* злинути.
 Зображати — (*в літературному творі*)
 показувати, виводити; (*мистецькими*
засобами слова) змальовувати;
 (*минуле*) відтворювати.
 Зовнішній — (*що знаходиться надворю*)
 (*про двері і под.*) надвірний.
 Зовсім — цілком, геть-чйсто; (*під-сил.* —
про схожість тощо) абсолютноно.
 Зозулястий — *див.* рябий.
 Зойк — (*з плачем*) голосіння; *розм.*
 лемент.
 Зойкати — *див.* кричати.
 Золотавий, золотистий — *див.* жовтявий.
 Золотіти — *див.* жовтіти.
 Зомлівати — обімлівати, непритомніти,
 обмирати.
 Зомлілий — обімлілий, знепритомнілий,
 непритомний, обмерлий.
 Збрешливий — *див.* зоряний.
 Збрити — *див.* слідити.
 Зоріти — *див.* світити[ся].
 Зоря — зірка, звізда (*обл.*) \ *поез.* зірниця;
 (*про ранішню — це*) зоряниця.
 Зоряний (*вкритий зорями*)—*під-сил.*
 ряснозоряний; *обл. заст.* зб-ряшний,
 збрешливий.
 Зоряниця — *див.* зоря.
 Збряшний — *див.* зоряний.
 Зосереджений — *див.* уважний.
 Зосередженість — *див.* уважність.
 Зосередження — скупчення, кон-
 центрація.

Зосереджено — *див.* уважно.
 Зосереджувати — (*в одному місці*)
 скупчувати, концентрувати. Зоглілий —

див. трухлявий. Зочити — *див.* побачити.
 Зошит — зшиток.

Зрада — зрадництво; (*за матеріальні вигоди і под.*) запродавство; (*про недодержання вірності*) віроломність, віроломство.
Зраджувати — *див.* видавати.
Зрадїти — зрадуватися, обрадуватися, обрадїти; (*рідше*) звеселитися, утїшитися.
Зрадливий—(*що ламає слово*) віроломний; (*що не виправдує довір'я*) невірний, ненадійний, непевний.
Зрадник— (*з корисливих мотивів*) запроданець.
Зрадництво — *див.* зрада.
Зрадуватися — *див.* зрадїти.
Зразковий — взірцевий; (*про урок і под.*) показовий.
Зразок — взірець; (*для наслідування*) приклад.
Зразу — *див.* спочатку.
Зривати — *див.* надривати.
Зриватися (*з місця*) — (*скорим рухом*) схоплюватися. *Пор.* вставати.
Зрїмий — *див.* видимий.
Зрїдка (*про час*) — час від часу, від часу до часу; (*зовсім рідко*) колий-не-колий, врядї-годи.
Зрїкатися (кого, чого) — відмовлятися (від кого, від чого).
Зріст — *див.* зростання.
Зрїти — *див.* виспівати.
Зрозумїлий — (*щодо змісту*) яс• ний; (*для сприймання розм. — це*) дохідливий; (*про спосіб викладу*) доступний, популярний.
Зрозумїти — збагнути; *розм.* уторопати, второпати.
Зростання — зріст; (*щодо кількості*) збільшення.
Зрошувати — (*водою, сльозами*) поливати; (*про дощ*) змочувати, росити.
Зрубувати — *див.* стинати.
Зруйнований — *див.* спустошений.
Зруйновання — *див.* спустошення.
Зруйнуватися — *див.* збїднїти.

Ігнорувати

Ігнорувати — *див.* нехтувати, fro — *див.* кормига. Ігра — *див.* забава. Іграшка — *див.* забавка. Ігри (*мн.*) — забави; *заст.* ігрища, грища.

Зручний — (*для користування*) вигідний; (*рідше*) спосїбний; (*для носіння*) *розм.* похватний.

Зручність — *див.* спритність.

Зручно — *див.* спритно.

Зсїдатися (*про молоко*) — *див.* вурдитися.

Зсекакувати — *див.* схоплюватися.

Зслизати — *див.* зникати.

Зсохлий — *див.* схудлий.

Зубожений — *див.* збїднїлий.

Зубожитися — *див.* збїднїти.

Зубожїлий — *див.* збїднїлий.

Зубожїти — *див.* збїднїти.

Зубоскал — *див.* реготун.

Зубрити — *див.* учитися.

Зугарний — *див.* здатний.

Зупиняти — спїняти; (*на деякий час*) припїняти; (*воду і под.*) тамувати.

Зупинятися — спїнятися; (*на деякий час*) затримуватися, припїнятися; (*зовсім перестати діяти*) ставати.

Зусилия — намагання; *підсил.* силкування; старання.

Зустрівати — *див.* зустрічати.

Зустріч — (*умовлена*) побачення.

Зустрічати — зустрівати; (*рідше*) стрїчати; (*випадково*) здїбати; (*на дорозі*) перестрївати.

Зух — *див.* хват.

Зухвалець — *див.* нахаба.

Зухвалий -<| (*з виявом задирливості*) визивний; (*що виявляє безсоромність*) нахабний, цинїчний.

Зухвальство — *див.* нахабство.

Зуховатий — *див.* молодецький.

Зцїляти — *див.* виліковувати.

Зцїплювати — *див.* 1) затискати; 2) стискати.

Зчудування — *див.* подив.

Зшиток — *див.* зошит.

Зштовхувати — *див.* спихати.

Зщупитися — *див.* скулитися.

З'являтися — появлятися, являтися; (*у великій кількості — про людей, зорі і под.*) висипати. *Пор.* виникати.

З'ясовувати — *див.* виясняти.

їжитися

Ідентичний — *див.* тотожний.

Ідентичність — *див.* тотожність.

Ідея — *див.* задум.

Ізвір — *див.* яр.

Імення — *див.* ім'я.
 Іменувати — *див.* називати.
 Імжити — *див.* дощити.
 Імла — мла; (*суха*) юга; (*з дрібним дощем*) мряка. *Пор.* туман.
 Імлистий—млистий; мрячний. *Пор.* імла.
 Імовірний — (*щодо правдивості*) правдоподібний; (*щодо реальності*) можливий.
 Імовірність — правдоподібність.
 Імпульс — *див.* спонук.
 Імущий — *див.* багатий.
 Ім'я — (*про власне ім'я людини — рідше*) імення, ймення.
 Інакший — *див.* інший.
 Індивідуум, індивід — *див.* суб'єкт.
 Індичитися — *див.* бундючитися.
 Індустріальний — *див.* промисловий.
 Індустрія — *див.* промисловість. Іній — паморозь. Іноді — інколи, деколи, часом.
 Іноземець — чужоземець, чужинець.
 Іноземний — чужоземний; (*про країну*) чужий. Іноходець — *див.* рисак.
 Інституція — *див.* установа. Інструкція — *див.* вказівка. Інструмент — *див.* знаряддя. Інтелект — *див.* розум.
 Інтенсивний — напружений; посилений.
 Інтерес — (до чого) цікавість, зацікавлення; (*про матеріальний*) — *див.* користь.

Інтересний — *див.* цікавий.
 Інтересно — *див.* цікаво.
 Інтересувати — *див.* цікавити.
 Інтернат — *див.* гуртожиток.
 Інтернаціональний — *див.* міжнародний.
 Інцидент — *див.* подія.
 Інтриги — *див.* підступи.
 Інший (*не цей*) — інакший; (*рідше*) другий.
 Іронізувати — *див.* насміхатися.
 Іронічний — *див.* насмішкуватий.
 Іронія — *див.* насмішка.
 Іскристий — *поєз.* іскрометний; *обл.* іскрявий, іскрянний.
 Іскритися — яскріти.
 Іскрометний, іскрявий, іскрянний — *див.* іскристий.
 Існування — буття; (*живих організмів*) життя.
 Існувати — бути, жити. *Пор.* існування.
 Існуючий — *див.* наявний.
 Іспит — *див.* екзамен.
 Іспитувати — *див.* екзаменувати.
 Істина — *див.* правда.
 Істотний — *див.* основний.
 Іти — (*розміреним кроком*) крокувати; *див.* *це* 1) ступати; 2) чимчикувати; 3) шкандибати.

їда — *див.* їжа.

їдець — їдок; (*аматор смачно попоїсти*) ласун, гурман.

їдкий — (*про хім. речовину*) витравний; (*про запах — це*) гострий. *Пор.* дошкульний.

їздець

їдок — *див.* їдець.

їжа — (*варена*) страва, їда, харч; (*для тварин*) корм; (*для рослин*) пожива.

їжитися — (*про волосся, шерсть*

Канючити

86

тварин і под.) дибитися, настовбурчуватися, *фор.* гороїжитися.

їздець — *див.* вершник.

їздити — *аве.*-подорожувати.

їство — *див.* страва.

їсти — споживати; (*небагато, похапцем*) перекушувати, закушувати; *див.* *це* уминати, їхати (*щосили*) гнати, гнатися, мчати, мчатися, нестися; (*вправно верхи*) вигравати конем, гарцювати; (*бистро*) скакати; (*галопом*) галопувати.

Ймення — *див.* ім'я.
Йойк — *див.* крик.

І Йойкати — *див.* кричати.
І Йолоп — *див.* телепень.

К

Кабак — *див.* шинок. Кабала — рабство.
Кабан — (*дикий*) *заст.* вепр; *обл.* дик.
Каблук — підбор; (*жіночий високий*)
корок; *обл. рідк.* обцас.
Каблучка — перстень; (*шлюбна*) обручка.
Кавалерист *військ.* — кіннотник,
кіннотчик. *Пор.* вершник.
Кавалерія — кіннота.
Кавалок — *див.* кусок.
Каверзи (*мл.*) — *див.* підступи.
Каверзник — *див.* шибеник.
Каверзувати — *див.* пусувати.
Кадіб, кадівб — *див.* 1) бочка; 2) діжка.
Кадібець — прйкадок, діжечка; (*на*
масло) *обл.* фаска.
Кадовбина — *див.* ополонка.
Кадуб — *див.* бочка.
Казан — котел.
Казаняр — *див.* котельник.
Казати — *див.* 1) говорити; 2) на-
казувати.
Каземат — *див.* арештантська.
Казитися — *див.* 1) дуріти; 2) шаленіти.
Кайдани — *прям. і перен.* пута.
Калабана — *див.* калюжа. Калабатина —
див. калюжа. Каламар — *див.*
чорнильниця.

Каня

Каламутити (*воду*) — мутити, колотити.
Каламутний — *див.* мутний.
Каланча — *див.* вежа.
Калач — *див.* хліб.
Калитка — *див.* гаман.
Калічити — *див.* спотворювати.
Калюжа — *обл.* калабана, калабатина;
(*глибока*) баюра; (*з гряззю*) барліг.
Калюка — *див.* грязь.
Каляти — бруднити, мазати, валяти. *Пор.*
бруднити.
Кальний — *див.* грязький.
Каменіця — *див.* будинок.
Каменяр — (*занятий на каменоломні*)
каменолом; (*що теше камінь*) каменотес.
Камін — *див.* піч.
Кам'яниця — *див.* будинок.
Канава — рівчак, рів; (*рідше*) фоса.
Канат — линва, кодбля, бечова.
Канделябр — *див.* свічник. Кандіба *обл.* —
шкапа. Канаода — *див.* стрілянина.
Канонір — *див.* артилерист. Кантар — *див.*
вездечка. Канути — *див.* капати. Канчук —
див. нагайка. Канюка — *див.* прошак.
Канючити — *див.* просити.

87

Кватирка

Каня — *див.* шуліка.
Капарити — *див.* паргачити.
Капати — крапати; *підсил.* капотіти;
(*тільки про слюзи*) канути.
Капелюх — (*переважно солом'яний*)
бриль; *обл.* крисана, кре-саня.
Капіталіст — (*крупний фінансист*
буржуазних країн—це) мільйонер,
мільярдер; *книжн.* крез; (*що розбагатів*
на спекуляціях—це) *знев.* нуворинш; (*рід-*
ше) *розм.* новобагат'ю.
Капіталістка — мільйонерка, міль-
ярдерка. *Пор.* капіталіст.
Кашкан — *див.* пастка.
Кашлун — *див.* півень.
Кашля, кашка — *див.* крапля.
Капосник — *див.* шибеник.
Капосниця — *див.* пустаха.

Капостити — *див.* 1) шкодити; 2)
пусувати.
Капості — *див.* пустонці.
Капотіти — *див.* капати.
Каприз — *див.* примха.
Капризний — *див.* вередливий.
Капризувати — *див.* вередувати.
Капризуля — *див.* 1) вередун; 2)
вередунка.
Капризун — *див.* вередун.
Капризуха — *див.* вередунка.
Капці — *див.* пантофлі.
Кашук — *див.* гаман.
Кара — покара, покарання; (*грошова*)
штраф.
Карапуз *розм.* — *пестл.* карапузик; *фам.*
пузанчик.
Каратися — *див.* мучитися.
Караул — *див.* варта.

Караулити — *див.* вартувати.
Караульний — *див.* вартовий.
Карбач — *див.* нагайка.
Карбівничий, -чого — *див.* лісник.
Карбувати — *див.* значити. Карбункул —
див. чиряк. Кардинальний — *див.*
основний. Карета — ридван; *заст.* берлин.
Каретник — *див.* стельмах. Карий — *див.*
чорний. Карк — гамалик. *Пор.* потилиця.
Карлик — *розм.* коротун, куций,
недоросток; *жарт.* малюк; *фам.* куцак,
курдупель, приземок.
Карликовий — *див.* малорослий.
Карлючитися — *див.* корчитися.
Карлючки — (*про нерозбірливий почерк*)
кривулі.
Карлючкуватий — *див.* гачкуватий.
Карманник — *див.* злодій.
Каргати — корити; *розм.* вичитувати
(кому), пробирати (кого); (*в гострійшій*
формі) бешпати; *фам.* шпетити.
Картина — (*про твор малярства*) малюнок;
(*більшого розміру*) полотно.
Картоплина — *див.* бадилля.
Картопля — *обл.* бараболя, бульба.
Каргуз — *див.* кашкет.
Касувати — скасовувати; *книжн.*
анулювати.
Кат — *див.* убійник>

Квач

88

Кінець

Квач — мазок, помазок.
Квачик — *див.* помазок.
Кваша — *див.* лемішка.
Квилити — (*див.* 1) стпгнати: 2) вити.
Квиління — *див.* виття.
Квитатися, квитуватися — *див.*
розраховуватися.
Квітка — *обл.* чічка.
Квітувати (*про збіжжя*) — красуватися.
Пор. цвісти.
Квітнути — *див.* процвітати.
Квітчастий — барвистий, кольористий.
Пор. багатобарвний.
Квітчастість — *див.* багатобарвність.
Квітчати — уквітчувати, заквітчувати.
Пор. прикрашати.
Кволий — слабий, слабкий, хирний,
хирявий, хирлявий, хирий, хиренний,
хворобливий; *обл.* слабовитий.
Кволість — слабість, слабкість, хирність,
хирявість, хирлявість, хїрість,
хиренність, хворобливість.
Кволіти — хиріти, нездужати, хворіти;
розм. слабувати.

Каталажка — *див.* арештантська.
Каток — *див.* ковзанка.
Катування — *див.* муки.
Катувати — *див.* мучити.
Кахикати — *див.* кашляти.
Качати — *див.* підкидати.
Кашкет — картуз.
Кашляти — *розм.* кахикати; (*сильно*)
бухикати.
Кашовар — *див.* куховар.
Каюк — *див.* човен.
Квапитися — поспішати, спішити-[ся];
(*рідше*) *розм.* хапатися; *заст.* галїтися.
Пор. ласитися.
Квапливий — (*про вдачу*) поспішливий;
(*про рух, ходу тощо*) сквапливий,
поквапний, поспішний.
Квапливість — *див.* поспішність.
Квапливо — сквапливо, поквапно,
поспішно; *розм.* похашцем, хапаючись.
Пор. 1) квапливий; 2) квапитися.
Кварта — *див.* кухоль.
Квартал — *див.* участок.
Квартира — помешкання; *розм.* кватіра.
Квартирант — мешканець, жилець,
пожилиець; *заст.* постоялець; (*у*
квартирохазяїна) *обл.* комірник.
Кватір[к]а — *див.* шибка.

Квочка — *див.* курка.
Кебета — *див.* хист.
Кебетливий — *див.* здібний.
Келих, келех — *див.* кубок.
Кендюх — *див.* шлунок.
Кепкування — *див.* глузування.
Кепкувати — *див.* насміхатися.
Кепський — (*про справу тощо*) поганий;
(*протилегний хорошому*) злий,
недобрий.
кепсько — *див.* недобре.
Керівний — *див.* провідний.
Керівник — керуючий; (*установи*—
звичайно) завідуючий, завідувач; (*про*
відповідальну посадову особу)
начальник; (*на підприємстві, в*
установі — *це*) директор.
Керівництво — провід (*партії*); ке-
рування; (*про діяльність органів влади*)
управління.
Керма — *див.* кермо.
Керманч (*судна*)—*див.* стерничий.
Кермо—(*судна*) стерно; (*на платформах*) *заст.*
керма; *обл.* трепло.

Керниця — *див.* колодязь.
Керування — *див.* керівництво.
Керувати — *див.* правити.
Керуючий, -чого — *див.* керівник.
Кетяг — *див.* гроно.
Кивати — *див.* хитати.
Киватися — *див.* хитатися.
Кидати — метати; (*з силою*) шпурляти, жбурляти, швиргати; *розм.* вергати; (*об землю — лише до-кон.*) гепнути, бебехнути. *Пор.* покидати.
Кидатися — (*непокійно*) метатися; (*у знесиллі*) борсатися; (*судорожно— про тіло*) битися.
Кий — ціпок, палка; (*більший*) палиця; *обл.* бук.
Кинджал — (*менший*) стилет; *мор., ав.* кортик; *заст.* запоясник.
Кинутися (куди) — (*бистрим рухом*) метнутися, шатнутися, шарахнути, шугнути.
Кипіти — *див.* 1) бурлити; 2) хвилювати; 3) скаженіти.
Кип'яток — *див.* окріп.

Кіннота

Кіннота — *див.* кавалерія. Кіннотник, кіннотчик — *див.* кавалерист.
Кінцевий — (*що відбувається при кінці*) прикінцевий; (*про слово і под.— це*) заключний; (*що визначає межу в часі*) крайній, останній (*строк*); *спец.* кінцьо-вій.
Кінчастий — *див.* шпичастий.
Кінчати — (*доводити до кінця*) докінчувати, викінчувати; (*остаточно*) закінчувати.
Кінчатися — (*про строк тощо*) закінчуватися, минати, виходити. *Пор.* умирати.
Кінчитися — *див.* умерти.
Кінь—(*рідше*) *розм.* коняка, конина; мерин; (*поганенький, худий*) шкапа. *Пор.* 1) жеребець; 2) ломовик.
Кіпоть, *розм.* кіптява — *див.* дим.
Кірка — корка; (*плодів, овочів*) шкурка, (*знята*) лушпайка, лушпина; (*зерна*) лузга.
Кісник — *див.* стрічка.
Кісія — *див.* держак.
Кістлявий — *див.* кощавий.
Кістяк — *див.* скелет.
Кітва, кітвйця — *див.* якір.
Кіш — *див.* кошник.
Кладовище — (*рідше*) гробовище; (*при церкві*) цвинтар.

Кирниця — *див.* колодязь.
Кирпа — *див.* ніс.
Киса — *див.* гаман.
Кисет — *див.* гаман.
Китиця — *див.* гроно.
Кйхкати — *див.* сміятися.
Кіштіти — копошнитися.
Ківш — коряк. *Пор.* кухоль.
Кіготь — *див.* пазур.
Кіл — паля. *Пор.* тичка.
Кількаразовий — *див.* багаторазовий.
Кільце — *див.* ланка.
Кільчик — *див.* пагін.
Кімната — (*парадна*) світлиця; *розм.* горниця; *заст.* покій; (*невелика бічна обл.* ванькір. *Пор.* вітальня.
Кімнатний — *див.* хатній.
Кім'ях — *див.* гроно.
Кін — (*поміст для виконавців*) підмостки, естрада; *театр.* сцена.
Кінва— *див.* кухоль. Кінець — (*літ. твору, концерту і под.*) закінчення. *Пор.* край.

89

Книш

Кладь — *див.* вантаж.
Кланятися — (*поклоном*) вклонятися; (*образно — знімаючи шапку*) *розм.* рідк. шапкувати.
Клапоть — *див.* шматок.
Клаптик — *див.* шматок.
Клас (*суспільна історична категорія*) — (*в загальному розумінні розряд людей*) верства, стан.
Класти — *див.* будувати.
Клейкий — *див.* липкий.
Клейкість — *див.* в'язкість.
Клейміти — клеймувати; (*випікаючи тавро*) таврувати. *Пор.* значити.
Клеймо — (*випечене на шкірі*) тавро.
Клеймований — *див.* таврований.
Клеймувати — *див.* клейміти. Клекіт — *див.* шум.
Клекотати клекотіти — *див.* бурлити.
Клепати — *див.* 1) бити; 2) наговорювати.
Клик — клич; (*голосний, радісний*) поклик, виї *ук. Пор.* За-клик.
Кликати—(*голосно*) гукати. *Пор.* закликати. Клинок (*шаблі*) — *див.* лезо.
Клич — *див.* заклик. Кліщі — *див.* щипці. Клонити — хилити, нахилити. *Пор.* гнути.
Клопіт — (*з запутаною справою*) морока; (*рідше*) заморока. *Пор.* турбота.

Клопітливий (*про людину*)—*див.*
дбайливий. Клопітливість — *див.*
дбайливість. Клопітний — *див.*
морочливий. Клопотатися — *див.*
турбуватися. Клуботатися,
клубочитися — *див.*
витися.
Клунок — (*про згорнуті в пакет речі*)
згорток, суверток; (*про дорожні речі*
тощо) пакунок.
Клуна — стодола.
Клусом, клуса — *див.* риссо.
Клювати — (*про птахів*) дзьобати.
Клюйдерев — *див.* дятел.
Клюка — костур. *Пор.* палиця.
Ключина — *див.* жердина.
Ключка — *див.* 1) гак; 2) костур.
Кобенити

Кобенити — *див.* ляяти.
Кобила — кобилиця; (*молода*) лошиця.
Кобаня — *див.* яма.
Ковдобина — *див.* вибоїна.
Ковдра — *див.* укривало.
Коверзувати — *див.* поневіряти.
Ковзани *спорт.* — конькі.
Ковзанка — каток (*на льоду*).
Ковзаняр *спорт.* — конькобіжець.
Ковзати — *див.* терти.
Ковзкий — сковзкий, слизький.
Ковінька — *див.* костур.
Ковтати — (*жадібно, квапливо*) глтити.
Ковтки — *див.* сережки.
Когут — *див.* півень.
Кодекс — *див.* звід.
Кодло — *див.* поріддя.
Кодбла — *див.* канат.
Кожний — кожен, усякий.
Кожушок — *див.* плівка.
Козак — *див.* молодець.
Козиритися *розм.* — приндитися,
гороїжитися. *Пор.* бундючитися.
Козуб — дуб'янець. *Пор.* кошик.
Коїти — *див.* витворяти.
Коїтися — *див.* діятися.
Кокетливий — *див.* грайливий.
Кокошитися — *див.* бундючитися.
Колгоспник — *див.* хліборбб.
Колективний — *див.* спільний.
Колективно — *див.* спільно.
Колекція — *див.* зб рка.
Колйба—*див.* 1) курінь; 2) буд[к]а.
Коливати — (*вітер віття тощо*) гойдати,
хитати, хилити. *Пор.* гойдати.
Коливатися — *див.* хитатися.
Колій-не-колій — *див.* зр'дка.

Клякнути — (*від холоду — про пальці*
тощо) заклякати, дубіти, дерев'яніти.
Пор. ціпеніти.
Клясти — проклинати.
Клястися — (*на підтвердження своїх слів*
і под.) заклинатися; *заст.* божитися;
(*про клятвене запевнення*)
присягатися.
Клятва — *див.* присяга.
Клятий — *див.* проклятий.
Кмітливий — догадливий, дотепний;
розм. метикуватий. *Пор.* тямущий.
Книгар — (*що торгує рідкісними*
книжками) букініст; (*що торгує*
цінними старовинними книжками)
антиквар, антикварій.
Книш — *див.* хліб.

Колисати — *див.* колихати.
Колись — *див.* давніш.
Колихати — (*дитину в колисці*) колисати.
Пор. гойдати.
Колішнє — *див.* минуле.
Колішній — *див.* давній.
Кол'но — *див.* 1) поворот; 2) рід.
Колір — барва; (*про шерсть тварин,*
також в картах) масть.
Колісник — *обл.* колодій. *Пор.* стельмах.
Колісчатий — *див.* круглий.
Колія — *див.* 1) шлях; 2) черга. Коло I *Гм.*
— (*рідше*) круг. *Пор.*
середовище. Коло II *прийм.* — біля,
побіля,
край.
Колобок — *див.* буханець.
Колобродити *розм.* — бешкетувати;
(*рідше*) брбїти, шурубурити.
Коловорот — *див.* 1) вир; 2) круговорот.
Колодій — *див.* колісник.
Колодки *іст.* — диби; (*рідше*) скрипиці.
Пор. кайдани.
Колодочка — *див.* рукоятка.
Колодязь — криниця; *обл.* керній-ця,
кирнійця.
Колона — *див.* шерега.
Колонізувати — *див.* заселяти.
Колонка — *див.* шпальта.
Колос — *див.* велетень.
Колосальний — *див.* велетенський.
Колоти (*чим гострим*)—шпигати; *розм.*
шттикати.
Колотити — збивати (*масло*). *Пор.*
каламутити.
Колотитися (*про серце*) — *див.* битися.
Колотнеча — *див.* сварка.

Колотнїця — *див.* цокотуха.
Колошматити — *див.* бити.
Колупати — копірсати; *розм.* длубати;
обл. шпоротати; (*чим-не-будь гострим*)
довбати.
Кололючий *перен.* — *див.* уципливий.
Колючка — *розм.* шпилька, шпичка.
Коляска — фаєтон; *заст.* коч.
Кольнути (*чим гострим*) — ткнути; *розм.*
штрикнути, шпигнути, (*ножем*)
шпигнути.
Коминок

Коминок — *див.* піч.
Коминяр — *див.* сажотрус.
Комиш — *див.* очерет.
Комірник — *див.* квартирант.
Комічний — *див.* смішний.
Комора — амбар; (*для зберігання*
громадського зерна) *заст.* гамазей,
гамазея, гамазін; *рідк. обл.* шпйхлір.
Компанія — *див.* гурт.
Комплот — *див.* зговір.
Конати — доходити, кінчатися. *Пор.*
умирати.
Конвульсія — *див.* судорога.
Конечний — *див.* настійний.
Конина — *див.* кінь.
Конокрад — коновід. *Пор.* злодій.
Конопатити — законопачувати.
Континент — *див.* суша.
Контраст — *див.* протилежність.
Контур — *див.* обрис.
Конфузитися — *див.* соромитися.
Конфузливий — *див.* соромливий.
Конфузливість — *див.* соромливість.
Конфузливо — *див.* соромливо.
Концентрація — *див.* зосередження.
Концентрувати — *див.* зосереджувати.
Конче — *див.* обов'язково.
Кончина — смерть; (*рідше*) сконання; *обл.*
скін.
Конюшня — *див.* стайня.
Коняка — *див.* кінь.
Конькй — *див.* ковзани.
Конькобіжець — *див.* ковзаняр.
Копальня — *див.* рудник.
Копатися (в чому) — (*шукаючи чого*)
ритися; *розм.* порпатися, крпатися.
Копач — *див.*⁴, грабар.
Копильчакй — *див.* сани.
Копирсати — *див.* колупати.
Копиця — *див.* 1) стіг; 2) купа.
Кбпїт — *див.* пил.
Копїткй — *див.* забарний.
Копопитися — *див.* кишіти.

Кольористий — *див.* барвистий.
Кольористість — *див.* багатобарвність.
Командир *військ.* — (*більших з'єднань*)
полководець, военачальник.
Коментар, коментарій — *див.* пояснення.
Коментувати — *див.* поясняти.
Комерсант — *див.* торговець.
Комизитися — *див.* упиратися.
Комин — бовдур, вивід, верх. *Пор.* димар.

Коптити — *див.** закопчувати.
Кора — (*липи, лози тощо*) луб, ліко.
Корабель — *див.* судно. Кбрба — *див.*
рукоятка. Кордон — рубіж. *Пор.* границя.
Коренастий — *див.* кремезний. Коренити
— *див.* ляяти. Корисливий — *див.*
користолюбний.
Корисний — *див.* 1) вигідний; 2)
благодотворний.
Користолюбний — корисливий; (*ласий на*
гроші) грошолобний, *підсил.*
зажерливий.
Користування — *див.* ужиток.
Користуватися (чим) — користа-тися (чим
і з чого); застосовувати,
використовувати (що); уживати (чого).
Користь — вигода; (*рідше*) інтерес; *обл.*
хосен. *Пор.* вигода.
Корити — *див.* картати.
Корівник — *див.* стайня.
Коритися — скорятися, підкорятися.
Корито — *див.* 1) ночви; 2) річище.
Корінний *перен.* — *див.* 1) докорінний; 2)
тубільний.
Корка — *див.* кірка.
Корм — *див.* їжа.
Кормига — іго; *перен.* ярмо.
Кормити — *див.* годувати.
Кормитися — *див.* жититися.
Короб, коробок — *див.* кошк.
Коробка — (*невеличка жерстяна*)
жерстянка, бляшанка.
Корогва — *див.* прапор.
Корок — *див.* 1) затичка; 2) каблук.
Короткий — (*про одяг*) *розм.* купцій; (*в*
часі) недовгий (*вік*), малий (*час*). *Пор.*
стислий.
Короткочасний — *див.* недовгочасний.
Коротшати — *див.* зменщуватися.
Коротун — *див.* карлик. Крпатися (в
чому) — *див.* копатися.
Корткй — *див.* кинджал.

Корч, (*звичайно у множині*) корчі— судорога; *розм.* судома; (*у тварин — звичайно*) перелог; *мед.* конвульсія.

Корчитися

Корчитися — *розм.* коцдорбитися, карлючитися.

Корчма *заст.* — шинок, трактир; кабак; *обл.* оранда.

Корчмар *заст.* — шинкар, трактирник.

Корчувати — *див.* викорінювати. Коршак — *див.* шуліка. Корявий — *див.*

шорсткий. Корявіти — *див.* шарубіти.

Коряк — *див.* ківш. Коса (*жіноча*)—*див.*

волосся. Косий — *див.* скісний. Космак

— *див.* патли. Косматий — *див.* кудлатий.

Косматити, космачити — *див.* куйовдити.

Кбсний — (*про погляд тощо*) зашкарублий, задубілий.

Коснозйчний—недорікуватий, недорікий, недомовний.

Косовиця — (*про косіння трави*) сінокіс. *Пор.* сіножать.

Костеніти — *див.* ціпен ти.

Костистий — *див.* кошавий.

Костур — клюка, ключка; *розм.* ковінька.

Пор. палиця.

Костер (*піонерський*) — *див.* вогнище.

Котел — *див.* казан.

Котельник — котляр, казаняр.

Коханець — *розм.* коханок; любко. *Пор.* полюбовник.

Кохана, -ної — любя, мила; (*рідше*) коханка.

Коханий — любий, милий; (*про іменникове вживання*) *див.* ще милий.

Коханка — *див.* кохана.

Кохання — *див.* любов.

Коханок — *див.* коханець.

Кохати (кого)—кохатися (з ким, в кому). *Пор.* любити.

Коц — *див.* укривало.

Коцюба — *див.* кочерга.

Коцдорбитися — *див.* корчитися.

Коч — *див.* коляска.

Кочегар — *див.* grubник.

Кочерга — коцюба.

Кочовий — *див.* неосілий.

Кощара — вівчарня. *Пор.* 1) хлів; 2) загорода.

Красиво

ний; (*про вигляд людини — це*) гарний на вроду, вродливий.

Красиво — гарно, хороше.

Корчити (*в судорогах*) — *розм.* судомити; (*зрідка*) ламати. *Пор.* удавати.

92

Красивий

Кошник — (*ручний з лика*) козуб, луб'янець, коробок; (*більший*) кіш, короб.

Кошлати — *див.* куйовдати.

Кошлатий — косматий, мохнатий, пелехатий. *Пор.* волохатий.

Коштовний — цінний; *підсил.* дорогоцінний. *Пор.* дорогий.

Кошавий — (*про художого*) кістлявий; (*з виступаючими наверх кістками*) костистий.

Кпнити, кпйтися — *див.* насміхатися.

Кравчина, кравчїха—*див.* швачка.

Крад.'й — *див.* розкрадача.

Крадькома — нишком, потай, потайки, тайкома.

Красвид — *книжн.* ландшафт, пейзаж.

Країна — край; (*як певна територія—це*)

земля, сторона; *фольк., поез.* вирій. ^ Край — (*у прототі й часі*) кінець. *Пор.* країна.

Крайнебо — *див.* обрїй.

Крайній — *див.* 1) кінцевий; 2) останній.

Крайовий — *див.* тубільний.

Краля — *див.* красуня.

Крам — товар.

Крамар *заст.* — торговець.

Крамарня — *див.* крамниця.

Крамарство — *див.* торг вля.

Крамарювати *заст.* — торгувати; (*презирливо — займається торгашеством*) гендлювати.

Крамниця — *заст.* крамарня; (*велика*) магазин.

Крапати (*про дрібний дощ*)—накрapati, накрапувати. *Пор.* дощити.

Крапка — (*рідше*) точка. *Пор.* цятка.

Краплистий — *див.* крапчастий.

Крапля — капля; *розм.* капка.

Крапчастий (*про матерію тощо*)— краплистий; *рідк.* краповий; (*з цятками*) цяткований.

Краса — красота; (*про вигляд людини*) врода, вродливість; (*рідше*) ліпота; (*про пейзаж і под.*) мальовничість.

Красень — *див.* красунь.

Красивий—гарний, хороший, крас-

93

Круговид

Красити — *див.* фарбувати.

Красний — *див.* красивий.

Красно — *див.* хороше.

Красовийтий — *див.* вродливий.
 Красота — *див.* краса.
 Красти — *див.* розкрадати.
 Крастися — *див.* підкрадатися.
 Красуватися — *див.* квітувати.
 Красуня — вродливиця; *розм.* краля.
 Красунь — красень; *обл.* гарнюк.
 Крашанка — *див.* яйце.
 Крашати — *див.* 1) гарнішати; 2) поправлятися.
 Краянин — *див.* земляк.
 Краяти — *див.* різати.
 Кревні, -них — *див.* рідня.
 Крез — *див.* капіталіст.
 Кремезний — сильний, дужий, дебелий; (*будовою тіла*) широкоплечий; (*про низького ростом, але сильною*) коренастий.
 Кресаня — *див.* капелюх.
 Кресати — *див.* бити.
 Креслити — *див.* рисувати.
 Кривавиця — *див.* дизентерія.
 Криваво-червоний — *див.* багровий.
 Кривда — несправедливість.
 Кривдний — несправедливий.
 Кривий (*на ногу*) — кривоногий; (*з коротшою ногою*) кульгавий.
 Кривулі — *див.* карлючки.
 Кривуляти — *див.* кульгати.
 Крига — *див.* лід.
 Криївка — *див.* схованка.
 Крик — (*пронизливий*) вереск; (*змішаних голосів*) галас, зик; *розм.* гвалт; (*з плачем*) зойк, йойк; (*багатьох*) лемент.
 Крикливий — *розм.* горлатий, горластий; (*про юрбу дітей тощо*)[^] галасливий; (*про пронизливий голос*) верескливий.
 Крикун — *розм.* горлань, верлань, зіпак; (*з пронизливим голосом*) верескун, верещака.
 Кримінал — *див.* в'язниця.
 Криниця — *див.* колодазь.
 Крисаня — *див.* капелюх.
 Крислатий — розложистий, розлогий.
Пор. гіллястий.

Круговорот

94

Кусок

Круговорот *перен.* — вир, коловорот.
 Кругогляд — *див.* круговид.
 Кругозір — *див.* круговид.
 Кругом — *присл.* навкруги, навколо, довкола; *прійм.* круг, навкруг, навколо (кого, чого).
 Кружляти (*в повітрі*) — *див.* літати.

Критерій — *див.* мірило. Крити — *див.* таїти. Критися — *див.* таїтися. Крихкий — хрусткий; (*що легко ламається*) ламкий, ломкий, ламучий.
 Крихкість — *див.* сипкість.
 Крихта — *див.* 1) кришка; 2) дрібка.
 Крицевий — *див.* сталевий.
 Криця — *див.* сталь.

Кричати — (*на все горло*) *розм.* горлати; (*рідше*) горланити¹, (*щодо духу* — *рідше*) зіпати; (*про багатьох*) *розм.* лементувати, галасати, галасувати, гвалтувати; *підсил.* репетувати; (*пронизливо*) верещати; (*з плачем*) зойкати; (*голосніше*) йойкати; (*довиваючись кого*) гукати, волати; (*сердито на кого*) гримати, зикати, гарикати.

Кришити — *див.* сікти.

Кришка (*хліба і под.*) — крихта; *див.* ще р ска.

Кріль — кролик, трусик.

Кріпак *іст.* — (*що робив панщину*) *розм.* панщанин.

Кріпкий — *див.* 1) міцний; 2) твердий.

Кріпость — *див.* фортеця. Кріпшати.

кріпнути — *див.* дужчати.

Кров — (*в образному вживанні*) і *рідк.* руда; (*переважно від уба-^ ру в бійці*) *розм.* юшка, мазка, * юха.

Кровожерливий — *див.* хижий.

Кривопійця — *див.* хижак. Кровопролиття — *див.* убивство. Кроїти — *див.* тяти.

Крокувати — *див.* 1) іти; 2) ступати.

Кролик — *див.* кріль.

Круг — *див.* 1) коло; 2) кругом.

Круглий — округлий; (*образно у формі колеса* — *зрідка*) колісча[с]тий.

Круглолиций — кругловидий; (*з повним лицем*) повнолиций, повновидий.

Круговид — кругозір; *рідк.* круго-, гляд; *поез.* виднокруг, видно-¹ коло. *Пор.* обрій.

Крук — *див.* ворон. Крупний — *див.* великий. Крутий — *див.* 1) стрімкий; 2) суворий.

Крутити — *див.* 1) вертїти; 2) хитрувати.

Крутитися — *див.* 1) вертїтися;

2) витися. Крутїус — *див.* вусач.

Крутїж — *див.* вир. Крутїй — шахрай, плутяга; *обл.* махляр.

Кругтійство — крутня, плутня, шах-райство.
 Кругтість — *див.* 1) стрімкість; 2) суворість.
 Круто — *див.* 1) стрімко; 2) суворо.
 Крутько — *див.* вертун.
 Круча — урвище; *обл.* бескид, бескед, бескет. *Пор.* обрив.
 Крюк — *див.* гак.
 Кряж — *див.* пасмо.
 Кублитися — *див.* гніздитися.
 Кубло — *див.* гніздо.
 Кубок — келих, келех; *заст.* чаша; (*прям.* — *про сучасний посуд для вина — звичайно*) бокал. #
 Кубушка — *див.* гладуха.
 Кувікати — *див.* вищати.
 Кудкудакати — (*тихіше*) сокотати, сокотіти, сокоріти.
 Кудлай *розм.* — кудла, патлянь, патляч.
 Кудлати — *див.* куйовдити.
 Кудлатий — (*з скуйовдженним волоссям*) патлятий, пелехатий; (*з густою шерстю — про тварин*) лахматий, кошлятий, косма-тий.
 Кудли — *див.* пагли.
 Куйовдити — скуйовджувати, кудлати, кошлати, кудовчити, кос-матити, космачити.
 Кукіблівий, кукібний — *див.* 1) дбай-лівий; 2) охайний.
 Кукобити — *див.* причепурювати.
 Кулачити — *див.* бити.
 Куліси *театр.* — лаштунки.
 Куль — *див.* сніп.
 Кульбака — *див.* сідло.
 Кульгавий — *див.* кривий.
 Кульгати — кривуляти; *див.* *ще* шкандибати.
 Кульок — (*паперовий*) мішечок.
 Кутати

валок; (*хліба тощо*) шматок, скіб[к]а. *Пор.* дрїбка.
 Кутати — *див.* укривати.
 Кутернога — *див.* шкандиба.
 Кухар — куховар; (*в робочій — артиль і йод.*) кашовар.
 Кухва — *див.* бочка.
 Куховар — *див.* кухар.
 Кухоль — (*дерев'яний*) кінва; (*металевий*) кварга; (*більший*) ківш, коряк.
 Куцак, куций, -цого — *див.* 1) карлик; 2) чорт.

Куматися — *див.* брататися.
 Кумедія — *див.* чудасія.
 Кумедний — *див.* смішний.
 Кумедник — *див.* жаргівник.
 Кумедно — *див.* чудно.
 Куняти — *див.* дрімати.
 Купа (чога) — куча, вброх, бурта; *обл.* копця. *Пор.* юрба.
 Купець — *див.* торговець.
 Купно — *див.* укупі.
 Купол — *див.* баня II.
 Купувати — (*одяг тощо*) *розм.* справляти; (*матерій на одяг — звичайно*) набирати.
 Купчитися — *див.* скупчуватися.
 Кура — *див.* пил.
 Куранти — *див.* годинник.
 Курган — горб; (*насип на місці поховання*) могила.
 Кургйкати — *див.* курникати.
 Курдупель — *див.* приземок.
 Курити (*папіроску*) — палити; (*завзято*) *розм.* смалити; (*люльку полегеньку*) потягати, смоктати, пихкати; *обл.* пакати. *Пор.* порошокити.
 Куритися — *див.* димитися.
 Курінь — *обл.* колімба.
 Курка — (*що несе яйця*) несучка; (*що висиджує курчат*) квочка.
 Куркуль — *див.* багач.
 Куркулька — *див.* багачка.
 Курний — *див.* 1) порошний; 2) чадний.
 Курникати — *див.* мугикати.
 Курсант — *див.* учень.
 Курява — *див.* пил.
 Кусати — (*про комах*) *розм.* тяти, жалити, жигати, джигати, (*частіше докон.*) джиг[о]нути.
 Кусень — *див.* кусок.
 Кусок — (*рідше*) кусень; *обл.* ка-

Куций — *дме.* і) короткій-лорослий; 3) чор? }
 Куча — *див.* 1) купа; 2) хлів.
 Кучер — візниця; *заст.* *фурман* машгалір.
 Кучері, -пик — *див.* волосся.
 Кучма — *див.* шапка.
 Кучугура — *див.* замет.
 Кушпела — *див.* пил.
 Кушпелити — *див.* порошокити.
 Куш — корч.
 Кущі (*мл.*) — чагар, чагарник. *Пор.* зарослі.

Лакей — прислужник; *знев.* лакей-за, лагуза.

Л

Лабузнитися — *див.* підлабузнюватися.

Лава — лавка; (*пересувна кімнатна*) Лакомий — *див.* 1) ласий; 2) смачний.

ослін; (*шкільна*) парта.

Лакомини — *див.* ласощі.

Лавра — *див.* монастир.

Лакомийнкі — *див.* ласощі.

Лагер — *див.* табір.

Ламань — лом; (*сухих гілок*) сушняк; (*дрібних гілок*) хмиз, трусок.

Лагідний — (*про вдачу*) тихий, смирний, сумирний; (*про ^тва-рин* — *здебільшого*) рахманний; *обл.* плохий. *Пор.* спокійний.

Ламати — ломити; (*на дрізки*) трощити.

Ламкий — ломкий, лімкий, ламучий; (*про метал, залізо тощо*) крихкий.

Лагідно — тихо, сумирно, смирно; рахманно. *Пор.* лагідний.

Лан — *див.* поле.

Ландшафт — *див.* краєвид.

Лагодити (*одяг, взуття і под.*) — ремонтувати; (*пришивати на діри латки*) латати, зашивати.

Ланець — *див.* шарпак.

Ланіти — *див.* щокі.

Лагодитися (*до чого, на що, робити що*) — збиратися, готуватися, лаштуватися; *розм.* ладитися, ладнатися.

Ланка — (*у ланцюзі*) кільце.

Лановий, -вого — *див.* наглядяч.

Лантух — *див.* мішок.

Лантухуватий (*про людину*) — *див.* вайлуватий.

Лад — (*суспільний, державний*) устрій, порядок. *Пор.* спосіб.

Ланцюг — цеп; (*для прив'язування собак і под.*) ретязь.

Ладити — *див.* споряджати.

Лапати — *див.* хапати.

Ладитися — *див.* лагодитися.

Ласий — (*рідше*) лакомий. *Пор.* 1) смачний; 2) охочий.

Ладнати — *див.* споряджати.

Ласитися — ласуватися, вабитися, надитися, квазитися (*на кого, на що*); (*про заздрісного*) заздрити; *підсил.* зазіхати.

Ладнатися — *див.* лагодитися.

Ладо — *див.* мила, милий.

Лазити — (*тільки рачки*) *розм.* рачкувати. *Пор.* повзати.

Ласкавий — *див.* пестливий.

Лазня — *див.* баня.

Ласки (*мн.*) — *див.* песточки.

Лазуровий, лазурний — *див.* блакитний.

Ласо — *див.* смачно.

Лазучик — *див.* шпигун.

Ласолюб — ласолюбець; *заст.* сластолюбець.

Лайдак — *див.* негідник.

96

Лисичка

Ласощі — (*смачні трави тощо*) солодоці; *заст.* лакомийнкі.

Лебедіти — *див.* просити.

Ластитися — лащитися, пеститися, примілятися, приголублюватися.

Левада — *див.* лука.

Ластовиння — веснянки (*на лиці*).

Легендарний — *див.* славний.

Ласуватися — *див.* ласитися. Ласун — *див.* ідець. Латати — *див.* лагодити. Лати — *див.* лахміття. Латка (*землі і под.*) — *див.* шматок.

Легінь — *див.* парубок.

Легіт — *див.* вітер.

Лахи — *див.* лахміття.

Легковажний — легкодумний; (*про вчинок — це*) нерозважливий, нерозсудливий; (*про вдачу*) нестатечний.

Лакматий — *див.* кудлатий.

Легковірний — *див.* довірливий.

Легкодумний — *див.* легковажний.

Лакміття — лахи, лати, дрантя, ганчір'я, рам'я, руб'я.

Ледар — нероба, ледащо, лежень, лежебока; (*про того, хто розгульно живе*) гультьяй.

Лаштувати — *див.* споряджати.

Ледарство — *див.* л'нощі.

Лаштуватися — *див.* лагодитися.

Ледарювати — гультьювати; *розм.* байдкувати, байдки бити, баг-лаї бити, лежня справляти.

Лаштунки — *див.* куліси. *

Лащитися — *див.* ластитися.

Ледачий — (*з морального погляду нехвальний*) непутній, непуцящий. *Пор.* лінівий.

Лаяти — сварити; (*дуже, на всі заставки*) *розм.* коренити, кобе-нити; *фам.* шпетити.

Ледащо — *див.* ледар.
 Ледве — (*з тяжким зусиллям*) насилу.
 Леденіти — *див.* 1) замерзати;
 2) піненіти. Лежати — (*безладно — про речі*)
 валятися. Лежень (*про неробу*) — лежебока.
Пор. ледар.
 Лезо — (*рідше*) лезво; (*шаблі*) клинок. *Пор.*
 вістря.
 Лектор — *див.* доповідач.
 Лекція — *див.* доповідь.
 Лелека — *див.* бусол.
 Лелійний — *див.* білий.
 Леліти (*коллорами*) — *див.* переливатися.
 Леліяти — (*дитину*) пестити, кохати,
 викохувати; (*надію, мрію*) плекати,
 живити.
 Лемент — *див.* 1) зойк; 2) крик.
 Лементувати — *див.* кричати.
 Лемішка (*перен.: про нерішучого фам.* —
 кваша, мамула, бамбула, макуха).
 Леп — *див.* бруд.
 Лепетати — *див.* белькотати.
 Лепетуха — *див.* цокотуха.
 Лепський — *див.* гарний.
 Лепсько — *див.* хороше.
 Лестивий — *див.* підлесливий.

Лиск

Лиск — глянець, глянець.
 Лисніти[ся] — полискувати[ся];
 ло-щити[ся]. *Пор.* вилйскувати[ся].
 Лист — (*офіційне звернення листом*)
 послання; *заст., поез.* по-сланіє.
 Листатий — *див.* широколистий.
 Листівка — *див.* летючка.
 Лити — *рідк.* лляти; (*про рідку траву*)
розм. сипати; (*з крана, барильця і под.*)
 точити; (*струминкою*) цідити. *Пор.*
 наливати.
 Литися *прям.* — *обл.* ллятися; точитися;
 цідитися. *Пор.* текти.
 Лихва — *див.* процент.
 Лихий — *див.* 1) злий; 2) чорт.
 Лихо — (*як удар долі*) біда; *під-сил.*
 нещастя; (*більш психологічного*
характеру) горе. *Пор.* 1) біда; 2) зло.
 Лиховісний — *див.* зловісний.
 Лихоманка *розм.* — трясця. *Пор.* гарячка.
 Лицар — *див.* витязь.
 Лице — *див.* обличчя.
 Лицедій — *див.* артист.
 Лицедійка — *див.* артистка.
 Лицемір — (*рідше*) облудник; *заст.*
 удавальник.

Лестити (кому) — обіщувати (кого),
 улещувати (кого).
 Лестощі — *див.* улещання.
 Лестун — *див.* підлесник.
 Летіти — *поез.* линути. *Пор.* мча-ти[ся].
 Летючка, летучка (*прокламація*) —
 листівка, метелик. *Пор.* відозва.
 Лжа — *див.* неправда. Либонь — *див.*
 мабуть. Лигати — *див.* 1) жерти; 2) хлеб-
 тати.
 Лигатися *розм. несхв.* — злигуватися. *Пор.*
 водитися (*з ким*).
 Лигнути — *див.* ударити.
 Лико — луб; *обл.* лут.
 Линва — *див.* ' канат.
 Линути — *див.* 1) легіти; 2) плісті.
 Линути — (*про дощ*) сипнути, по-роснути.
Пор. политися.
 Линяти — *див.* вивітати.
 Липкий — (*що прилипає*) клейкий; *розм.*
 чіпкий, беручкий.
 Липкість — *див.* в'язкість.
 Липнути (*про липке*) — прилипати,
 приставати; *розм.* братися.
 Лис — *див.* хитрун.
 Лисий — плішвий; *розм.* голомозий.
 Лисячка *перен.* — *див.* хитра.

97

Літній

Лицемірити — *див.* удавати (*з себе*).
 Лицемірка — (*рідше*) облудниця; *заст.*
 удавальниця.
 Лицемірний — *див.* облудний.
 Лицемірно — *див.* удавано.
 Лицемірство — *див.* облуда.
 Лиця — *див.* щоки.
 Лицятися — *див.* залицятися.
 Лицьовий — (*про бік тканини*) правий.
 Личак — *див.* постіль.
 Личина — *див.* маска.
 Лйчить *безос.* — годиться, випадає.
 Липок — *див.* решта.
 Лівця *заст. рідк.* — ліва рука.
 Лігвище — лігво; (*вовче*) вовківня;
 (*ведмеже*) барліг; *обл.* тавра, тирло.
 Лід — (*товстий на поверхні ріки, моря і*
под.) крига; (*в образній розмовній мові*
про перший тонкий на поверхні ріки,
також вес-

7 — 637

ною в час льодоходу) *мі* шуга, сало.

Пор. ожедедиш**

Лідер — *див.* вождь.

Лкжко — *див.* постіль.

Ліжник — *див.* укривало.

Лізти — *див.* повзти.
Лій — *див.* сало.
Лік — *див.* лічба.
Лікар — *розм.* доктор; *книжн., жарт,*
ескулап.
Лікарня — *військ,* госпіталь; *заст.*
шпиталь; (*для спеціального Лікування*
і відпочинку) санаторій, санатбрія.
Лікувальний — *див.* цілющий.
Лікувати — (*рани, виразки і под.*) гоїти;
обл. лічити.
Лілейний — *див.* білий.
Лімкій — *див.* ламкий.
Лінвий — (*неохочий до роботи*) ледачий.
Лінощі — лінивство, лінування; *розм.*
ліньки; (*неохота до роботи*) ледарство.
Ліпачити — *див.* сніжити.
Ліплянка — *див.* мазанка.
Ліпога — *див.* краса.
Ліс—(*хвойний*) бір; (*листяний*) діброва;
(*непрохідний*) пуща; (*незайманий,*
дрімучий, одвічний) праліс.
Літошній

Літошній — *див.* торішній.
Лічба — лічіння, лічення, лік, рахування.
Лічити — рахувати.
Лляти — *див.* лити.
Ллятися — *див.* литися.
Лоб — *див.* чоло.
Лббас — довбеха. *Пор.* туниця.
Лобур, лобуряка — *див.* бовдур II.
Ловець — *див.* мисливець.
Ловецький — *див.* мисливський.
Лови — влови, ловитва; *див.* [^] *це*
полювання.
Ловити — *див.* хапати.
Ловко — *див.* хороше.
Ложе — *див.* 1) постіль; 2) річище.
Ложка — (*розливальна* — *здебільшого*
дерев'яна) ополоник.
Лозина — *див.* різка. *
Лозунг — *див.* гасло.
Локальний — *див.* місцевий.
Локомотив — *див.* паровоз.
Локштити — *див.* 1) сікти; 2) бити.
Лом — *див.* ламань.
Ломака — *див.* дрюк.
Ломити — *див.* ламати.
Ломитися (*куди силою*) — вдиратися,
добиватися, добуватися.
Ломкій — *див.* ламкий.

Ліса — *див.* огорожа.
Лісник — (*про лісного сторожа*) *заст.*
побережник, карбівничий, -чого; *обл.*
гайовий, -вого.
Лісовик — *див.* чорт.
Лісок — *див.* гай.
Лісопильня — тартак.
Літак — аероплан.
Літати — (*круговим польотом*) витися,
кружляти; (*рідше*) поез, буяти; (*легко*
плаваючи в повітрі) ширяти; (*з шумом*)
шугати.
Літеплій — *див.* теплий.
Літепло — *див.* тепло.
Літера — *див.* буква.
Літератор — *див.* письменник.
Література — письменство.
Літній — (*в < літах*) немолодий [^] *фам.*
підстаркуватий, пристаркуватий;
(*образно*) підтоптаний; *обл.*
[^] доходжалний.

Ломовик — вантажний кінь, возовик,
вагозов битюг, битюк.
Лопата — (*залізна*) заступ; *обл.* рискаль.
Лопати I—лопатися, тріскати[ся];
(*про посудину, струну і под.*)
лускати[ся]; (*про шкіру, землю,*
овочі і под.) *розм.* репатися. Лопати II
(*лише недокон.* —
вульг.) — *див.* жерти. Лопатка — *див.*
шпала. Лопонути — *див.* дременути.
Лопотіння — *див.* шелест. Лопотіти — *див.*
шелестіти. Лошак — *див.* жеребець.
Лошиця — *див.* кобила. Лошйтися — *див.*
лисніти[ся]. Лощина — *див.* видолинок.
Лошовина — *див.* видолинок. Луб — *див.*
лико. Луб'янець — *див.* козуб. Луг — *див.*
лука.
Лузати — *див.* гризти.
Лузга — *див.* кірка.
Лука I — луг; (*обгороджена, недалеко*
садиби) левада; (*залівна*) заплава,
заплавина; (*рідше*)

Лука II — *див.* закрут. Лукавий — *див.*
підступний. Лукавство — *див.*
підступність. Луна — *поез.* відлуння. *Пор.*
відгомін.
Лунати — (*про звуки*) відбиватися,
віддаватися; (*широко, далеко*)

розлягатися, розкочуватися; (*про різкий крик і под.*) розгинатися.
 Лункий — (*про сміх, пісню і под.*) заливний, заливистий, розкотистий. *Пор.* дзвінкий.
 Лупатий — *див.* витрішкуватий.
 Лупити — драти, дерти.
 Лушцювати *розм.* — лупити, дубасити, духопелити, гатити, мотлошати. *Пор.* бити.
 Лускати[ся] — *див.* лопати[ся] I.
 Лускач — *див.* щипці.
 Лускіт — *див.* тріск.
 Луснути — *див.* ударити.
 Лут — *див.* лико.
 Лучина — *див.* скіпка.
 Лучити — *див.* цілити[ся].
 Лушпайка — лупшина; (*яйця, кавуна*) шкаралупа. *Пор.* кірка.
 Любчик

Лупшинка — *див.* шкірка. Лушити — *див.* 1) бити; 2) орати. Люба, -бої — *див.* мила.
 Любий — (*серцю*) коханий, милий; (*про іменникове вживання*) *див.* милий.
 Любитель — *див.* аматор.
 Любителька — *див.* аматорка.
 Любити — (*про закоханих*) кохати (кого), кохатися (в кому).
 Любка — *див.* мила.
 Любоко — *див.* коханець.
 Любо *предик.* — мило, приємно.
 Любов — (*про закоханих*) кохання; *рідк., фольк.* закохання.
 Любомудр — *див.* мудрець.
 Любощі, -щів — (*любовні*) пестощі, ласки, милування.
 Любуватися (чим) — милуватися;

(*рідше*) любити (на кого, на що); тишитися.
 Любчик — *див.* милий.
 Люб'язний — *див.* увічливий.
 Людина — (*у сполученні з числівником—це*) чоловік, особа; *не-рен.* душа.
 Людинолюбний — *див.* людяний.
 Людинолюбність, людинолюбство — *див.* людяність.
 Людний — *див.* багатолюдний.
 Людність — *див.* населення.
 Людський — *див.* 1) людяний; 2) чужий.
 Людяний — людський; *книжн.* гуманний; *заст.* людинолюбний.
 Людяність — гуманність, людинолюбність, людинолюбство. *Пор.* людяний.
 Люстро — *див.* дзеркало.
 Лютий — жорстокий; (*про людину*) жорстокосердий; (*про тварину*) злий, злючий. *Пор.* жорстокий.
 Лютитися — *див.* лютувати!
 Лютість — *див.* жорстокість.
 Люто — *див.* жорстоко.
 Лютувати—(*рідше*) лютитися; (*не-самовито*) шаленіти, скаженіти.
 Лють — лютість. *Пор.* гнів.
 Люципер — *див.* чорт.
 Лягти — *див.* умерти.
 Ляк — *підсил.* переляк. *Пор.* страх.

Лякати — страхати, жахати; (*тварин, птахів—здебільшого*) по- лохати, полошити.
 Лякатися — (*відчувати стріх*) сіралесійсм, жахайнси; (*при боязливого*) боятися; (*про тварин, птахів—здебільшого*) полохати; ся; (*про коней—це*) *розм.* ха^ рапудитися.
 Лякливий—(*про тварин*) полах, лйвий; (*про коня*) *розм.* харапудливий. *Пор.* боязкий.
 Лякливість — *див.* боязкість.
 Ляжливо — *див.* боязко.
 Лямівка — *див.* облямівка.
 Лямувати — *див.* облямувати.
 Ляпаня — *див.* балаканянина.
 Ляпас — ляц; *розм.* ляпанець; шльопанець; ' обл. полйчник; вульг. мордас."
 Ляпати (язиком) *розм.*— бовкати.
 * *Пор.* базікати.
 Ляпка — *див.* пляма.
 Ляпнути — *див.* 1) сказати; 2) уда> рити.
 Ляскати — *див.* хлюстати.
 Лячний — *див.* страшний.¹
 Лячно — *див.* страшно. ! Ляц — *див.* ляпас.
 Ляцати — *див.* щebetати.
 Льоток — *див.* вічко.
 Льотчик — пілот, авіатор.
 Льох — *див.* підвал.
 Льоха — *див.* свиня.

Мабуть — певно, певне, десь певно, либонь; *обл.* відай, відав; *заст.* надісь.
Магазин — *див.* крамниця.
Магнат — *див.* вельможа.
Магнати — *див.* шляхта.
МаСтний — *див.* багатий.
Мажа — *див.* віз.
Мазанка — ліпцянка. *Пор.* хата.
Мазати — (*жирним тощо*) мастити. *Пор.* 1) мазюкати; 2) бруднити.
Мазій — *див.* богомаз. Мазка — *див.* кров. Мазнути — *див.* ударити.

М

Майно

100

Марудити[ся]

Майно — добро; (*дрібне рухоме*) пожитки; *розм.* збіжжя; *погордл.* манатки, манаття; (*рідше*) ху-

нерухомість; (*рухоме — юр.*) рухомість.

Майнути (куди) — *див.* махнути.

Майоріти — *див.* \) види ітиса; 2) маяти.

Майстер — (*про людину високої професіональної кваліфікації*) мистець, художник (*слова ї под.*); (*до чого, на що, робити що*) митець; *розм.* мастак.

Майстерний — (*про виконання музичного твору*) віатуозний; (*про роботу*) тонкий.

Майстерня—*обл.* робітня; (*художників тощо*) ательє.

Майстерський — *див.* художній.

Макуха *перен.* — *див.* 1) вайло; 2) м'яло.

Малахай — *див.* батіг.

Малеча (*про малих дітей*) *розм.*— дрібнога, дріб'язок; дробина; *обл.* дріб. *Пор.* діти. %

Малечий — *див.* дитячий.

Малійзна — малість, дрібниця.

Малий — невеликий, дрібний; (*щодо розмірів кількості*) незначний.

Малиновий — *див.* червоний.

Малість — *див.* малійзна.

Мало — небагато.

Маловажний — (*без більшого значення*) незначний, малозначний.

Малолітній — недолітний; (*про децю старших*) недорослий.

Малоліток — недоліток; (*про децю старших*) підліток, підросток.

Малоліття — недоліття, малоліт-ство, недолітство.

Мазок — *див.* квач. Мазу[чик] — *див.*

пестун. Мазуха — *див.* Пестуха.

Мазюкати *розм.* — базграти, мазати.

Майбутній — прийдешній; *книжн.* грядущий; *Обл.* прийшлий; (*про віки, час*) рідк. потомний. ^

Майбутність — прийдешність; (*рідше*) будучина, будущина, будуч-ність.

Майдан — площа; (*рідше*) плац.

Майже — *розм.* сльіве; (*при визначенні кількості тощо*) мало не, замалим не, трохи не.

Малоплодний — нелюдний; (*про населення країни*) малонаселений.

Малорослий — (*низький на зріст*) низькорослий, карликовий; (*про людину*) *розм.* куцый.

Малосильний—слабосильний; (*про істот*) малосиллий, слабосиллий.

Малювати — (*фарбами*) рисувати; (*рідше*) писати; *заст.* живописати.

Малюк *розм.*— (*про дитину*) маля, хлоп'я, дітвак. *Пор.* приземок.

Малюнок —*див.* картина.

Маля — *див.* дитина.

Маляр — *див.* живописець.

Малярка — *див.* художниця.

Мальовничий — *див.* хороший.

Мальовничість — *див.* краса.

Мама — *див.* мати.

Мамула — *див.* вайло.

Мана — *див.* примара.

Манатки, манаття — *див.* пожитки.

Манджати — *див.* дибати.

Мандрівка — подорож; *розм.* мандри.

Мандрівний — *див.* неосілий.

Мандрівник — турист.

Мандрувати — *див.* подорожувати.

Манити — *див.* вабити.

Маніжити — *див.* бити.

Манір — *див.* спосіб.

Мантачити — *див.* гострити.

Мара — *див.* 1) примара; 2) чорт.

Марево — міраж; *перен.* омана; *книжн.* фата-моргана.

Маржйна — *див.* скот.

Мари — *див.* носилки.

Марити — *див.* мряти.

Маритися — *див.* увивжатися.

Маркітний — *див.* сумний.
 Маркітно — *див.* сумно.
 Мармиза — *див.* пика.
 Марний (на тілі) — *див.* худий.
 Марний — (*нереальний*) пустий (*надія*); химерний (*мрія*). *Пор.* даремний.
 Марніти — худнути; (*рідше*) мізерніти; *перен.* сохнути, в'янути.
 Марно — *див.* даремно.
 Марнословство — *див.* балаканина.
 Марудний
     воловодитися; (*марнуючи час*)
     морочитися.
 Марудний — *див.* 1) забарний; 2) скучний.
 Марудно — *див.* скучно.
 Маса — *див.* багато.
 Маска — личина, машкара.
 Масний — *див.* 1) жирний; 2) непристойний.
 Мастак — *див.* митець.
 Мастити — мазати; (*вимазувати*) обл. шмарувати. *Пор.* бруднити.
 Масть — *див.* колір.
 Материзна — *див.* спадщина.
 Материк — суша, суходіл.
 Матерія (на одязі) — тканина.
 Мати — *уроч.* матір; *розм.* мама; *пестл.* няня, ненька; *фам.* матір-ка; *заст.* родітелька.
 Матися — *див.* бути.
 Матір — *див.* мати.
 Матовий — (*про колір*) тьм'яний.
 Матірка — *див.* мати.
 Махати — маяти; *розм.* Вихати.
 Машина *розм.* — (*що будівлю — рідше*) озія. *Пор.* громада II.
 Махлювати — *див.* шахрувати.
 Махляр — *див.* крутий.
 Махнути (*куди, звідки*) — *розм.* (*бистрим рухом*) майнути, гайнути, дмухнути, чкурнути.
 Махом — *див.* прожогом.
 Машина — *див.* автомобіль.
 Машкара — *див.* маска.
 Машталір — *див.* кучер.
 Маючий — *див.* багатий.
 Маяти — (*в повітрі*) майорити; (*про прапори тощо*) розвіватися; віяти, віятися; (*рідше*) витися.
 Маячити — майорити. *Пор.* видні-тися.
 Маячня — *див.* бредня. Межа — (*між нивами*) обміжок, обніжок.

Марнотрат, марнотратник, марнотратець — розтратник, розтринькувач; *фам.* мотяга; (*рідше*) перевідник.
 Марнотратити — *розм.* гайнувати, переводити, розтринькувати, мотати; (*рідше*) ціндрити, проциндрювати. *Пор.* 1) розтрачувати; 2) тратити.
 Марнувати — *див.* гаяти.
 Маруда — *див.* м'яло.
 Марудити[ся] *розм.* — вовтузитися,
 Метушня

101

Медяник, медяничок — *див.* пряник.
 Межи — *див.* проміж.
 Межигір'я — *див.* яр.
 Межувати — гранйчити (*з чим*); (*безпосередньо*) прилягати, примикати (до чого).
 Меливо — *див.* борошно.
 Мелодійний — *див.* милозвучний.
 Мельник — мірошник, мукомел.
 Мент — *див.* мить.
 Меншати — *див.* зменшуватися.
 М'єрва — *див.* солома.
 Мережа — (*шкільна, телефонна тощо*) сітка.
 Мережаний — *див.* цяцькований.
 Мережати — *див.* прикрашати.
 Мережити — *див.* шити.
 Мерехтіти — блимати, мигтіти, миготіти.
 Мерехтливий — блимаючий, мигтлючий, миготливий.
 Мерзенний — мерзотний; (*у моральному відношенні — ще*) гідкий, паскудний; (*що викликає огиду*) огидний, гідотний.
 Мерзляк — (*про вразливого на холод*) *розм.* мерзлятина, змерз-ляк, змерзлюх.
 Мерзнути — *див.* 1) залякнутити; 2) холонути.
 Мерзота — *див.* гідота.
 Мерзотний — *див.* мерзенний.
 Мерзотник — *див.* негідник.
 Мерзотниця — *див.* негідниця.
 Мерин — *див.* кінь.
 Мертвець — *див.* мрець.
 Мертвий — *див.* неживий.
 Мертвечина, мертвечина — *див.* падло.
 Мертв'як — *див.* мрець.
 Мерщій — хутчий, хутче. *Пор.* швидше.
 Метати — *див.* шпурляти.
 Метатися — *див.* кидатися.
 Метелик (*прокламація*) — *див.* лютючка.

Метелиця — заметіль; (*рідше*) сніговійниця, сніговиця; (*з сильним вітром*) завірюха, хуртовина.
Метикувати — *див.* думати.
Метикуватий *розм.* — кмітливий. *Пор.* тямущий.
Меткий — *див.* жвавий.
Меч

Меч — *див.* шабля. Мешканець — *див.* житель. Мешканка — *див.* жителька.
Мжити — *див.* дощити. Мжичка — мжа, імжа; мряка; *обл.* мрака.
Мигавка — *див.* блискавка.
Мигати (*про світло*) — мигтіння, миготіння, мигкотіння (*обл.*), блимати, блйкати, мерехтіння, дрижати, тремтіння. *Пор.* світити[ся].
Мигнути — *див.* ударити.
Миготливий — *див.* мерехтливий.
Мигтіння — *див.* тремтіння.
Мигтючий — *див.* 1) мерехтливий; 2) дрижачий.
Мийниця — *див.* цебрик.
Мила, -лої — (*про закоханих*) любя, кохана; *розм.* любка; *фольк.* ладо.
Милий, -лого — (*про закоханих*) любий, коханий; *розм.* любчик; *фольк.* ладо.
Милиця — (*для кульгавих*) костур.
Мило — *див.* любо.
М'яловичий — мяловичий, мяловичий; *розм.* гарненський.
Милозвучний — доброзвучний, *бла-* гозвучний, мелодійний (*мотив*).
Милолиций — *див.* мяловичий.
Милування — *див.* любощі.
Милувати — *див.* пестити.
Милувати — *див.* шадити.
Милуватися (чим) — *див.* любуватися.
Мимоволі — мимохіть, несамохіть.
Мимрити *розм.* — (*про невиразне говоріння*) бурмотати, бурмотіти, бормотати, бормотіти, мурмотати, мурмотіти; бубоніти; (*про дітей і зневажливо*) лепетати, белькотати, белькотіти, жебоніти. *Пор.* говорити.
Минати — (*про час*) минатися, проходити; збігати, спливати; (*про строк*) кінчатися, закінчуватися.
Минуле, -лого — минувшина; (*давнє минуле*) давнина, старовина; (*недавнє*) колишнє.

Минливий

Меткість — *див.* спритність.
Метко — *див.* спритно.
Метлятися — *див.* телпатися.
Метнутися — *див.* кинутися.
Метушиться — (*квалливо*) мотатися.
Метушня — *див.* біганина.

102

Мінитися

Минущий — *підсил.* скороминущий, перебіжний.
Мир — (*про відсутність ворогування і под.*) *розм.* замирення. *Пор.* спокій.
Миритися — (*після сварки, ворожнечі*) годитися.
Мирний — (*про співжиття і под.*) злагідний, злагідливий, дружний.
Миршавий — (*з вигляду*) непоказний, плюгавий; (*про художого*) змарнілий. *Пор.* хирявий.
Миска — (*неглибока*) полумисок.
Мисливець — *заст.* ловець.
Мисливство — ловитва (*як промисел*).
Мисливський — ловецький. *Пор.* мисливець.
Мислитель — *див.* філософ.
Мислити — *див.* думати.
Мисль — *див.* думка.
Мистецький — художній, артистичний. *Пор.* митець.
Митець, мистець — (*діяч мистецтва*) артист* художник; (*знавець своєї справи*) майстер; *розм.* мастак.
Миттю — *див.* прожогом.
Мить — момент; (*рідше*) мент, хвилинка; *розм.* часинка. *Пор.* хвилина.
Мишоловка — *див.* пастка.
Між — *див.* 1) проміж; 2) серед.
Міжгір'я — *див.* яр.
Міжнародний — інтернаціональний.
Мізерія — *див.* майно.
Мізерний — *див.* 1) жалюгідний; 2) щуплий. Мізерніти — *див.* марніти.
Мізерно — *див.* убого. Мізкувати — *див.* думати. Мілина — (*прибережна*) обмілина, відміль; *рідк.* відмілина. Мілкий (*про ріку, оранку і под.*) — неглибокий. Мільйонер — *див.* капіталіст. Мільйонерка — *див.* капіталістка. Мільярдер — *див.* капіталіст. Мільярдерка — *див.* капіталістка. Мінитися — *див.* 1) вилискувати; 2) переливати.

103

Молодь

Мінливий—(про погоду) перемінний. Пор. переливчастий.
Мінливість — див. несталість.
Міраж — див. марево.
Мірило — (при оцінці, порівнянні тощо) мірка, критерій.
Міркувати — думати. Пор. гадати.
Мірошник — див. мельник.
Міряти[ся] — див. цілитися.
Місткий — (про посудину, чемодан тощо) укладистий; (про кімнату) просторий.
Місто — (рідше) город; заст., по-ез. град; (столичне) столиця.
Місцевий — книжн. локальний; (що стосується даної місцевості, країни) тутешній. Пор. тубільний.
Мітити — див. значити.
Мітка — див. позначка.
Мітла — помело.
Міх — див. мішок.
Міцний — сильний, дужий; (рідше) кріпкий; (про будову тіла) кремезний.
Міцніти — підсил. міцнішати; (ставати щораз сильнішим) дужчати, кріпнути, кріпшати.
Міць — див. сила І.
Мішанина — див. суміш.
Мішатися — див. втручатися.
Мішечок — див. кульок.
Мішок—(рідше) міх; (великий) лантух.
Мла — див. імла.
Мливо — див. боршно.
Млистий — див. імлистий.
Млість — (солодка) знемога.
Мліти — (з радості, захоплення тощо) умлівати.
Млоїти — див. нудити.
Млявий — див. в'ялий.
Мнимий — див. уявний.
Многорітний — див. довгорітний.
Мов — див. наче.
Мова — (рідше) язик. Див. розмова.
Мовити — див. говорити.
Мовкнути — див. тихнути.
Мовчазний — мовчазливий; (рідше) мовчущий; підсил. безмовний.
Мовчання — мовчанка; підсил. німота.
Мовчати — підсил. німбтствувати; заст. німувати, справляти німоту.
Мовчки — підсил. безмовно.
Мовчущий — див. мовчазний.
Могила (могильна яма)—(рідше) гріб, гроб, яма. Пор. курган.
Могильник, могильщик — див. гробокоп.
Могорич — див. хабар.

Могутній — могутчий, можний; (великої сили) потужний.
Могутність — див. потужність.
Могучий — див. могутній.
Модистка — див. швачка.
Модник — див. чепурун.
Модниця — див. чепуруха.
Можливий — див. імов'рний.
Можливість — див. змога.
Можний — див. могутній.
Можновладець — див. вельможа.
Моква — див. сльота.
Мокреча — див. сльота.
Мокрий — див. 1) вогкий; 2) сирий.
Мокрість — див. вогкість.
Мокріги — див. сиріти.
Мокрота, мокротеча — див. сльота.
Мокруватий — див. сируватий.
Молити — див. благати.
Молодець — (про бравого) -хлб-печь-молодець; фольк. козак. Пор. юнак.
Молодецький, молодечий—(бравий) бадьористий; розм. хвацький; (рідше) зуховатий. Пор. юнацький.
Молодий — (що стосується юнака) юний. Пор. жених.
Молодик — див. парубок.
Молодниця — див. жінка.
Молоді, -дїх — (про молоде подружжя) молодожони; пестл. молодята.
Мблодїж — див. молодь.
Молодість — юність; (молоді літа) розм. молодощі.
Молодожони — див. молоді.
Молодощі — див. молодість.
Молодята — див. молоді.
Молодь—(рідше) мблодїж; (чоловічого роду) юнацтво.
Молоснути — див. ударити.
Молоти — див. базікати.
Молотити — див. бити.
Молоток — (дерев'яний) розм. довбешка.
Момент — див. мить.
Монастир — (більший, з Історичним минулим) лавра.
Монах — див. чернець.
Монахня — див. черниця.
Монашка — див. черниця.
Монотонний — див. одноманітний.
Монумент — див. пам'ятник.
Мор — див. помір.
Моральний — див. цнотливий.
Моральність — див. цнотливість.

Морда (*тварин*) — песок; (*у свиней*) рило.

Пор. пика.

Мордас — *див.* ляпас.

Мордування — *див.* муки.

Мордувати — *див.* мучити.

Мордуватися — *див.* мучитися.

Моріг — *див.* трава.

Морковіння — *див.* бадилля.

Мороз — (*невеликий, ранішній*) — *весною, восени*) заморозок, приморозок; *поєз.* недосвіт.

Морозний, морозяний — *див.* холодний.

Морозно, морозяно — *див.* холодно.

Морок — *див.* темрява.

Морока — *див.* клопіт.

Морох — *див.* цвіль.

Морочити — *див.* туманити.

Морочитися (*з ким, з чим*) — *див.* возитися.

Морочливий — клопітний. *Пор.* не-легкий.

Морщитися — зморщуватися; (*про пальці від довгого бовтання у воді*) бабити, бабитися.

Москаль — *див.* жовнір.

Мостити — (*дорозу камінням*) брукувати.

Моститися (*про птахів*) — *див.* гніздитися.

Мотанина — *див.* біганина.

Мотати — *див.* марнотратити.

Мотатися I (*про довгий одяг тощо*) — *див.* теліпатися.

Мотатися II (*в поспіху, метушні*) — *див.* метушитися.

Мотив — *див.* спонука.

Мотика — *див.* сапа.

Мотлох — (*про старі речі*) дрантя, негідь; *розм. лайл.* барахло; *заст.* тандїта.

Мотлошити — *див.* лущувати.

Мотлятися — *див.* теліпатися.

Моторний — (*бистрий в руках і розумом*) меткий, спритний, проворний.

Музикант

Моторність — *див.* рухливість.

Моторошний — *див.* страшний.

Моторошно — *див.* страшно.

Мотрошїти — *див.* сніжити.

Мотузка, мотузок — віршовка, бе-чівка, шнур; *обл.* поворозка, шворка.

Мотяга — *див.* марнотрат.

Мохнатий — *див.* волохатий.

Моцак — *див.* силач.

Моцар — *див.* силач.

Мочар, мочарі — драгва, драговина, трясовина. *Пор.* багно.

Мочаруватий — *див.* багнистий.

Мрака — *див.* мжичка.

Мрець — мертвець; *розм.* мертвяк. *Пор.* небіжчик.

Мрїти — *див.* виднітися.

Мрїя — (*нездійсненна, фантастична*) химера.

Мрїяти — марити.

Мрїятися — *див.* увижатися.

Мружити — *див.* жмурити.

Мряка — *див.* імла.

Мрячїти — *див.* імжити.

Мрячний — *див.* імлистий.

Мугикати — *див.* наспівувати.

Мудрагель — *див.* хитрун.

Мудрець — *заст.* любомудр. *Пор.* філософ.

Мудрий — *див.* розумний.

Мудрощі, мудрування — *див.* хитрощі.

Мудрувати — розумувати.

Муж (*в подружньому житті*) — *див.* чоловік.

Мужик — *див.* чоловік.

Мужицтво — *див.* чернь.

Мужній (*про вдачу*) — *див.* сміливий.

Мужність — *див.* сміливість. Мужньо — *див.* сміливо. Мужчина — *див.* чоловік.

105

Набряклий

Музикант — (*рідше*) *розм.* музика; *рідк.* грач.

Мука — борошно.

Мука — *див.* страждання.

Мукати — *див.* ревіти.

Муки (*мн.*) — (*про фіз. насильство*) катування, мордування; *заст.* тортури.

Мукомел — *див.* мельник.

Мул (*на дні ріки, моря*) — глей; (*нанесений водою*) намул.

Муляти, мулити — (*про тісне взуття тощо*) терти.

Мулятися — *див.* м'ятися.

Мур — *див.* стіна.

Мурава — моріг. *Пор.* трава.

Мурий — *див.* сірий.

Мурмоситися — *див.* дутися.

Мурмотати, мурмотіти — *див.* мимрити.

Мурувати — *див.* будувати. Мутити — *див.* 1) каламутити; 2) підбурювати.

Мутний — (*про рідину*) каламутний; (*про колір*) тьмяний.

Мученик — *див.* страдник.

Мучениця — *див.* страдниця.

Мученицький — *див.* страдницький.

Мучити — (*фізично*) катувати, мордувати; (*морально*) книжн. терзати.

Мучитися—мордуватися; (*морально від свідомості своєї провини*) каратися; *книжн.* терзатися.
Мчати[ся]— (*мов на крилах*) нестися, летіти; *поез.* линути. *Пор.* гнати[ся].
М'який — *див.* ніжний.
М'ялиця — *див.* терлиця.

М'яло *перен. розм.*— (*про нерішучого*) вайло, тухтій, маруда, макуха, лемішка.
М'яти — (*папір, тканину тощо*) бгати, жужмнати; *розм.* жмакати, жмакувати.
М'ятися (*в нерішучості*) — мулятися.

Н

Набавка — надбавка; (*до ціни*) накідка; (*понад умовлену ціну*) наддатовок. *Пор.* додаток.
Набавляти — надбавляти; (*до ціни*) накідати; (*понад умовлену Ціну*) наддавати.
Набавний — надбавний, набавочний, надбавочний; накідний. *Пор.* набавка.
Набавочний — *див.* набавний.
Набагато — *див.* значно.
Набивати — *див.* 1) (*зброю*) заряджати; 2) (*що чим*) напихати.
Набиватися (кому) *розм.* — (*про настирливого*) нав'язуватися; (*рідше*) накідатися.
Набирати — *див.* купувати.
Набиратися — *див.* проскати.
Набитися — *див.* натовпнитися.
Набгг — *див.* напад.
Набігати (на кого, на що)—(*з розгону*) наскакувати. *Пор.* нападати.

Наближатися — (*рідше*) наближуватися; (*про схожість*) зближатися; (*рідше*) зближуватися; (*про час, строк*) надходити.
Набратися — *див.* упитися.
Набреха — *див.* ябедник.
Набридлиий — докучливий, надокучливий; (*рідше*) надокучний; (*сильніше*) остогідливий. *Пор.* набриднути.
Набриднути — докучити, надокучити; (*стати огидним*) обриднути, огиднути, остогіднути, остогідіти; (*у найвищій мірі*) фам. остобісіти, осточортіти.
Набрід — *лайл.* наволоч; покидьки (*супільства*), потолоч; (*різкіше*) сволбта.
Набріхувати — *див.* наговорювати.
Набрякати — (*від вогкості*) набухати, бучавіти; (*про бруньки, насіння тощо*) бубнявіти.
Набряклиий — набухлий; набужнявілий. *Пор.* набрякати.

Набубнявілий

106

Нагорода

Набубнявілий — *див.* набряклиий.
Набувати (що) — *див.* наживати.
Набундочитися *розм.* — (*про пихатого*) напиндочитися, налужитися.
Набути — *див.* придбати.
Набуток — *див.* надбання.
Набухати — *див.* набрякати.
Набухлий — *див.* набряклиий.
Наважитися] (*що зробити*) — (*рідше*) наважити; (*думкою, метою*) заповзятися, завзятися.
Наважувати — *див.* натискати.
Наважуватися (*що зробити*) — *див.* зважуватися.
Навала (*ворожа*)—нашесть. -Навальний — (*про вітер*) буйний, рвучкий, поривчастий; *обл.* нагальний. *Пор.* бурхливий.

Навантажувати — (*в'ючних тварин*) нав'ючувати.
Нав[в]іпередки — (*в бігу*) наперегоні.
Наввпійки — *див.* струнко.
Навернути — *див.* надолужити.
Навертатися (куди, до кого) — *див.* 1) відвідувати; 2) навідуватися.
Навзнак, навзнаки — *див.* горілиць.
Навивати (*на витушку*) — намотувати, накручувати.
Навик — *див.* звичка.
Навикати — *див.* звикати.
Навичка — *див.* звичка.
Навідувати — *див.* відвідувати.
Навідуватися — заходити; *розм.* навертатися; *див.* ще учащати.
Навіжений — навісний, шалений; (*про здатного на безумство*) *розм.* зайдиголова. *Пор.* безумний.

Навіженство — *див.* безумство.
Навісний — *див.* навіжений.
Навісн.'ти — *див.* 1) дуріти; 2) шаленіти.
Навклі — *див.* навколо.
Навколишній — *див.* околишній.
Навколо — *присл.* навкруги, докола, кругом; *рідк.* навклі; *прийм.* навкруг, кругом, круг (кого, чого).
Навкружний — *див.* околишній.
Навмисно — умисно, нарочито; з наміром, свідомо.
Наводити — *див.* спрямовувати.
Наволоч *лайл.* — сволота *Пор.* набрід.
Навпростець — напрямки; *розм* навпрост, навпрошки, напрямки, напрямце, напрямці, прямки, прямцем; *рідк.* напрямці; *обл.* направці.
Навскісний — *див.* скісний.
Навсторч — сторч.
Навчальний — *див.* учбовий.
Навчати — *див.* 1) напучувати; 2) учити.
Нав'ючувати — *див.* навантажувати.
Нав'язливий — *див.* настирливий.
Нав'язуватися (кому) — *див.* набиватися.
Нагайка — нагай; (*довга*) канчук; *фольк.* карбач. *Пор.* батіг.
Нагальний — *див.* 1) раптовий; 2) настійний.
Нагальність — *див.* спішність.
Нагально — *див.* спішно.
Нагий — *див.* голий.
Нагинати — *див.* 1) нахиляти; 2) гнути.
Нагінка — *див.* прочухан.
Наглий — *див.* раптовий.
Нагло — *див.* несподівано.
Нагляд — *див.* догляд.
Наглядач — *заст.* дозорець; (*на польових роботах*) дорев. лановий.
Нагніт — *див.* тиск.
Наговір — обмова; (злобний, брехливий) наклеп; (*доноситель-ство*) *розм.* нашепт; (*частіше*) нашепти; (*рідше*) ябеда.
Наговорювати (на кого) — (*про обмовника*) *розм.* обмовляти (кого); набріхувати; (*в образній мові*) плескати (на кого), клепати (на кого); (*нишком*) нашіптувати.
Нагодований — *див.* ситий.
Нагодувати — (*досита*) наситити.
Наголовок — *див.* заголовок. Наголов — *див.* акцент. Нагороджувати — винагороджувати; (*премією*) преміювати.
Нагорода — *див.* винагорода.
Нагрібати — (*граблями*) нагромаджувати; (*лопатою*) нагортати.
Нагромадження — *див.* скупчення.

Нагромаджувати — (*у великій кількості*) накопичувати.
Надавати — (*про звання, ім'я і под.* — *це*) присвоювати; (*про вчений ступінь* — *це*) присуджувати.
Надавлювати — *див.* натискати.
Надаремний — *див.* даремний.
Надаремно, надаремне — *див.* даремно.
Надарма — *див.* даремно.
Надаряти — *див.* наділяти.
Надбавка — *див.* набавка.
Надбавляти — *див.* набавляти.
Надбавний, надбавочний — *див.* набавний.
Надбання — (*культури, науки*) здобуток; (*матеріальне*) набуток.
Надбати — *див.* придбати.
Надвереджатися — *див.* надсаджуватися.
Наддавати — *див.* набавляти. Наддаток — *див.* набавка. Надвірний (*про двері*) — *див.* зовнішній.
Надзвичайний — *див.* незвичайний.
Надзвичайно — *див.* незвичайно.
Надиматися — *див.* надуватися.
Надити — *див.* вабити.
Надитися (на кого, на що) — *див.* ласитися.
Надівати — *див.* надягати.
Надійний — певний; (*що на нього можна покладатися*) вірний; (*в моральному відношенні* — *звичайно*) випробований.
Наділ — *див.* частка.
Наділяти (кого чим) — обділяти; (*подарунками тощо*) надаряти, обдаровувати.
Надись — *див.* мабуть.
Надія — сподівання, сподіванка. *Пор.* надіятися.
Надіятися — (*розраховуючи на бажаний результат*) сподіватися; (*з цілковитою певністю*) покладатися; *заст.* уповати.
Надколотий — *див.* щербатий.
Надлюдський — *див.* нелюдський.
Надмірний — непомірний.
Надоїдати — *див.* досаждати.
Надокучити — *див.* набриднути.
Надокучливий, надокучний — *див.* набридливий.
Надолужити — (*втрачене*) повернути.
Надривати *перен.* — (*про uszkodження організму*) зривати, надсаджувати; (*здоров'я*) підривати.
Надриватися — *див.* надсаджуватися.
Надсаджувати — *див.* надривати.
Надсаджуватися — (*на тяжкій роботі*) підриватися, надриватися; (*рідше*) надвереджатися.

Надуватися *прям.* — надиматися; *розм.* дутися.
 Надудитися — *див.* упитися.
 Надумувати (*зробити що*) — *див.* задумувати.
 Надутий (*про зовнішній вигляд*)— *див.* сердитий.
 Надходити (*про час*)—*див.* наставати.
 Надягати — надівати, удягати; (*тісно пошите* — *насилу*) натягати, напинати.
 Наживати — (*про майно і под.*) набувати; придбавати; (*рідше*) дбати.
 Наживатися — *див.* багатіти.
 Нажити — *див.* придбати.

Наїстися

108

Наїстися — (*досита*) насититися.
 Найближчий — *див.* черговий.
 Наймати — підряджати; (*на термінову роботу — це*) рядити, договорювати; *обл.* годити.
 Найменування — *див.* назва.
 Наймит — *див.* батрак.
 Наймитувати — *див.* батракувати.
 Наймичка *дорев.*— (*на господарстві у куркуля, поміщика*) батрачка; (*про домашню робітницю*) служниця.
 Найрізноманітніший — *див.* всілякий.
 Наказ — (*розпорядження*) *заст.* веління, повеління. *Пор.* постанова.
 Наказувати — веліти; (*давати розпорядження*) *розм.* загадувати, казати.
 Накидати (*до ціни*) — *див.* набавляти.
 Накидатися I (кому з чим) — *див.* набиватися.
 Накидатися II (на кого) — нападати; (*з криком, лайкою*) напа-датися; *розм.* напускатися, наскіпуватися.
 Накідка (*до ціни*)—*див.* набавка.
 Накідний — *див.* набавний.
 Накип — *див.* шумовина.
 Наклейка (*листок*) — наліпка; (*на фабричних товарах*) ярлик, етикетка.
 Наклеп — *див.* наговор. Наклепник — *див.* обмовник. Наклепницький — *див.* обмовницький.
 Наклеювати — *див.* наліплювати.
 Накопичувати — *див.* нагромаджувати.
 Накочений — *див.* уторований.
 Накочувати (*дорогу*)—*див.* уторовувати.
 Накрапати, накрапувати — *див.* крапати.
 Накривати — *див.* укривати.
 Накриватися — *див.* укриватися.
 Накручувати — *див.* навивати.
 Налагоджувати — *див.* улаштовувати.

Назва — найменування; (*літературного твору і под.*) заголовок.
 Наздоганяти — *див.* 1) доганяти; 2) спостигати.
 Наземний — *див.* сухопутний.
 Називати — звати; (*рідше*) іменувати; *заст.* нарікати.
 Назирати — *див.* слідити.
 Назрілий — *див.* злободенний.
 Наївний — *див.* простодушний.
 Наїдки — *див.* страва.
 Наїдний — *див.* ситний.
 Наїжитися — *див.* настовбурчитися.
 Наїзд — *див.* напад. Наїзник (*на верхогонах*) — жокей.

Напинати

Належати — *див.* стосуватися.
 Належить *безос.*— *див.* випадас.
 Належний — *див.* відповідний.
 Наливати (*в посудину*) — (*рідку страву*) насипати; (*з бочки, з крана*) наточувати, націджувати.
 Налиганий — *див.* п'яний.
 Налигатися — *див.* упитися.
 Налигач — *див.* повід.
 Налитися — *див.* упитися.
 Наліпка — *див.* наклейка.
 Наліплювати — (*за допомогою клею*) наклеювати.
 Налічувати — *див.* нараховувати.
 Налягати — *див.* 1) насуватися; 2) наполягати.
 Налякатися — *див.* злякатися.
 Намагання — *див.* зусилля.
 Намагатися — старатися; *підсил.* силкуватися.
 Намащувати — (*маслом*) намащувати; (*олією*) наоліювати.
 Намет — шатро.
 Намір — (*здебільшого недоброчливий*) замір.
 Намова — підмова; *заст.* наущен-ня. *Пор.* намовляти.
 Намовляти — (*рідше*) направляти; (*здебільшого до злого*) підмовляти; *заст.* наущати.
 Намотувати — *див.* навивати.
 Намул — *див.* мул.
 Нанизувати — *див.* низати.
 Наоліювати — *див.* намащувати.
 Наостанку, наостанці — *див.* наприкінці.
 Напад (*ворожий*) — (*несподіваний— невеликих сил*) набіг, наскок; (*кінних загонів*) наїзд.

Нападати — (*робити набіг, наскок*)
набгати, наскакувати.
Нападатися (на кого) — *див.* накидатися
II.
Напасливий — *див.* задирливий.
Напасник — *див.* забіяка.

Напиндючитися

Напиндючитися — *див.* набундючитися.
Напирати — *див.* наступати.
Напійтий — *див.* п'яний.
Напійток — *див.* напій.
Напихати — (*гаман, мішок тощо*)
набивати; (*цілньо*) *розм.* натоптувати.
Напихатися — *див.* жерти.
Напідпитку — підпилий; *розм.* під
чаркою. *Пор.* п'яний.
Напій — напійток; (*рідше*) *розм.* питво;
рідк. пиття.
Напір — *див.* натиск.
Наполегливий — *див.* завзятий.
Наполегливість — *див.* завзяття.
Наполягання — *див.* вимога.
Наполягати (на чому) — настоювати;
(*добиватися*) *розм.* налягати;
(*використовуючи засоби морального,*
адміністративного тиску)
натискати.
Напоротися (на що) — *див.* наткнутися.
Напосістися (*що зробити*) *розм.* —
заповзятися.
Напоумляти — *див.* напучувати.
Направляти (кого куди) — *див.* 1)
спрямовувати; 2) намовляти.
Наприкінці — (*під кінець*) наостанку,
наостанці.
Напруга — *див.* напруження.
Напружений — *див.* інтенсивний.
Напруження—(*про стан*) напруга;
підсил. натуга.
Напружувати — *підсил.* натужувати.
Напружуватися — *див.* силкуватися.
Напрямки — *див.* навропстець.
Налужуватися — *див.* набундючитися.
Напускатися (на кого) — *див.* накидатися
II.
Напучувати — навчати, повчати; (*на*
добрий розум) наставляти; *заст.*
напоумляти.
Напхатися — *див.* натовпнитися.
Нараз — *див.* враз.
Наразитися (на що) — *див.* наткнутися.
Нараховувати — налічувати.

Напасть *розм.* — пеня, халепа. *Пор.* біда
I.

Напевно — *див.* певно.
Наперегони — *див.* нав[в]йпередки.
Наперед — *див.* спершу.
Наперекір (кому, чому) — всупереч.
Напинати—(*струну, лука тощо*)
натягати. *Пор.* надягати.

109

наскіпуватися

Наречена, -ної — *фольк.* суджена,
сужена, кохана.
Наречений, -ного — *див.* жених.
Нарив — *див.* болячка.
Нарис — (*літературно твору тощо*)
начерк; (*твору малярства*) ескіз.
Нарйтники — *див.* шлея.
Нарізно — *див.* окремо.
Нарікання — бідкання; ремствування;
(*здебільшого в мн.*) скарги. *Пор.*
нарікати.
Нарікати — (*пасивно*) жалітися,
жалуватися, скаржитися; (*на гірку*
долю, невдачу тощо) бідкатися; (*з*
виявом невдоволення) ремствувати,
плакатися (на кого, на що).
Наріччя — *див.* діалект.
Народ — *див.* суспільство.
Народний — (*що стосується усього*
народу) всенародний; (*про справу тощо*)
загальнонародний.
Нарочито — *див.* навмисно.
Нарочний — *див.* гонець.
Нарощувати (*темпі*) — *див.* збільшувати.
Наруга — *див.* знущання.
Наругатися — *див.* знущатися.
Наряд — *див.* 1) одяг; 2) упряж.
Наряджати — *див.* убирати.
Наряджатися — *див.* убиратися.
Нарядний — пишно вбраний; (*рідше*)
розм. одягний; *заст.* ошатний; *обл.*
стрійний.
Насамперед — *див.* спершу.
Населення — *обл.* людність.
Насилля — *див.* насильство.
Насилу — *див.* левде.
Насильно — *див.* силоміць.
Насильство — насилля; (*рідше*) *заст.*
гвалт.
Насип — вал.
Насипати — *див.* наливати. Наситити —
див. нагодувати. Насититися — *див.*
наїстися. Насичений — *див.* ситий.
Насичуватися — *див.* просякати. Насіння
— *див.* сім'я. Наскакувати — *див.*

набігати. Наскіпуватися (на кого) — *див.* накидатися II.
Наскок — *див.* напад.
Наслідок — результат.
Насмілитися — *див.* посміти.
Насмілюватися — осмілюватися; ,
(*здебільшого при запереченні — лише докон.*) посміти. *Пор.* зважуватися].
Насміх — *див.* насмішка.
Насміхатися — сміятися (з кого),
глузувати; *розм.* кепкувати; (*злобно*)
глумитися; (*в тонкій ^формі книжн.*
іронізувати; *рідк.* кптити, кптитися (з
кого, з чого і над ким, над чим).
Насмішка — насміх, посміх, глузування,
глум; іронія. *Пор.* насміхатися.
Насмішкуватий — глузливий; глум-
ливий; іронічний. *Пор.* насміхатися.
Насмоктатися — *див.* упитися.
Наснага — *див.* сила I.
Насолода — *див.* приємність.
Наспівати — *див.* настигати.
Наспівувати—(*стиха собі під ніс*) *розм.*
мугикати, курникати; *обл.* курйкати.
Наставати — (*про час, пору року тощо*)
надходити, наступати; (*рідше*)
настигати; *розм.* наспівати; (*лише*
докон.) *розм.* приспівти; (*несподівано — в*
образній мові) упасти.
Наставляти — *див.* 1) напучувати; 2)
насторожувати.
Настанова — *див.* вказівка.
Настигати — *див.* 1) доганяти; 2)
наставати; 3) спостигати.
Настирливий — нав'язливий; (*рідше*)
удливий.
Настійний — (*про вимогу, потребу тощо*)
пильний; *підсил.* пекучий, нагальний,
доконечний, конечний, насущний.
Настільник — *див.* скатерка.
Настовбурчитися—(*про волосся, пір'я*
тощо) наїжитися; (*рідше*) *розм.*
настовпжитися.
Насторожений — *див.* сторожкий.
Насторожувати (*вуха*) — настав-, ляти,
напорощувати; (*про тварин*)
нащувати, нащурювати.
Настоювати (на чому) — *див.* наполягати.
Настрахати — *див.* сполохати.
Настрахатися — *див.* злякатися.
Настромлювати — нятикати; (*на*
шпильку і под) нашпилювати; *розм.*
наштрикувати.
Настроювати—(*муз.* *інструмент*)
ладнати; (*рідше*) стрійти.

Наступ *військ.* — (*зблизка*) приступ;
(*навальний*) атака; (*на укріплені*
позиції) штурм.
Наступати — напірати; *військ* атакувати,
штурмувати. *Пор.* 1) насуватися; 2)
наставати.
Наступний — (*найближчий щодо часу, за*
чергою) другий (*день і под.*); дальший
(*номер програми і под.*).
Насуватися — (*про ніч, хмару*) наступати;
(*про туман*) налягати.
Насупитися — *див.* нахмуритися.
Насуплений — *див.* хмурний. Насущний
— *див.* настійний. Натикати (на що) —
див. настромлювати.
Натиск (*фізичний*) — тиск; (*води тощо*)
напір.
Натискати (на що) — (*рукою і под.*)
тиснути, надавлювати; (*з усієї сили або*
всім тілом) налягати (*на двері тощо*);
напірати; (*рідше*) наважувати. *Пор.*
наполягати.
Наткнутися (*на що*) — наштотхнутися;
(*на що-небудь гостре або неприємне*)
варзятися; *розм.* напоротися; (*тільки*
прям.) наштрикнутися.
Натовп — (*народу*) юрба, юрма. *Пор.*
стовпище.
Натовпитися *безос.* — набитися,
напхатися.
Натоптувати — *див.* напихати.
Наточувати — *див.* націджувати.
Натруджений — *див.* стомлений.
Натруска — *див.* прочухан.
Натуга — *див.* напруження.
Натужувати — *див.* напружувати.
Натужуватися — *див.* силкуватися.
Натура — *див.* вдача.
Натуристий — *див.* упертий.
Натягати — *див.* напинати.
Натякати — (*в образній мові*) *розм.*
закидати (слово), закидати (казати) на
дбад, закидати (казати) на здогад;
(*злобно*) *рідк.* закидати гадючку (на
кого).
Науковець — *див.* учений. Науковий
(*ступінь*)—*див.* учений.
Наушати — *див.* намовляти.
Наущення — *див.* намова.
Нафтовик — (*в західних областях*
України) *обл.* рішник.
Нахаба, нахабник — зухвалець.
Нахабний — *див.* зухвалий.
Нахабство, нахабність — зухвальство.
Нахвалка — *див.* погроза. Нахвалитися —
див. погрожувати. Нахил — *див.* 1) схил;
2) схильність.

Нахилити—(з деяким зусиллям)
нагинати. *Пор.* схилити.
Нахмуритися — *розм.* насушитися.
Націджувати — (з *крана*) наточувати.
Пор. наливати.
Націлювати, націляти — *див.* спря-
мовувати.
Начальник — *див.* керівник.
Наче — неначе, мов, немов, ніби.
Начерк — *див.* нарис.
Начиння — *див.* посуд.
Начотчик — *див.* буквоїд.
Нашвидку — *див.* хапцем.
Нашепт — *див.* наговор.
Нашепти — *див.* наговор.
Нашестя — *див.* навала.
Нашіптувати (на кого)—*див.* на-
говорювати.
Нашорощувати (*вуха*)—*див.* на-
сторожувати.
Нашпилювати — *див.* настромлювати.
Наштовхнутися (*на що*)—*див.* наткнутися.
Наштрикнутися — *див.* наткнутися
Наштрикувати — *див.* настромлювати.
Нашадок — *див.* потомок. Нащуплювати,
нащурювати (*вуха*)— *див.* насторожувати.
Наявний — (*здебільшого про абстрактні
поняття*) існуючий.
Неабиякий — *див.* незвичайний.
Небавом — *див.* небаром.
Небагатий — *див.* незаможний.
Небагато — *див.* мало.
Небажання — *див.* неохота.
Небалакучий — *див.* неговіркий.
Небачений — *див.* небувалий.
Небесно-голубий—*див.* блакитний.
Небіж — *див.* племінник.

Невеселий

Невеселий—*див.* 1) сумний; 2) без-
радісний.
Невесело — *див.* сумно.
Невзутий — *див.* босий.
Невибагливий (*про людину*) — скромний;
(*без надмірних вимог*) невимогливий;
(*без химерних вимог*) непримхливий,
не-вередливий. *Пор.* невигадливий.
Невигадливий (*про річ*) — (*доволі
примітивної форми*) невибагливий;
(*зовсім простий*) нехитрий, немудрий.
Невигідний — *див.* незручний.
Невиданий (*щодо своєї винятковості*) —
небачений. *Пор.* небувалий.
Невидержка — *див.* нетерпіння.

Небіжчик — покійник, умерлий, по-
мерлий; (*про трун*) мрець, мертвець;
розм. мертвяк.
Небіжчиця, небіжка — покійниця,
умерла, померла.
Неблагорозумний — *див.* безрозсудний.
Небога — *див.* 1) племінниця; 2)
сердешна.
Небовід — *див.* обрій.
Неборака, неборак — *див.* бідолаха.
Неборачка — *див.* сердешна.
Небосхил — *див.* обрій.
Небосяг — *див.* хмарочос.
Небоязкий — *див.* безбоязний.
Небоязливий — *див.* безбоязний.
Небувалий — (*що викликає подив,
здивування*) нечуваний, небачений,
невиданий.
Невартий (чого) — (*через брак відповідних
даних*) негідний, не-гбден; (*про особу*)
недостойний.
Невблаганний — невмолимий,
не-умолимий.
Неввічливий — нечемний; негречний.
Пор. увічливий.
Невгавучий, невгавущий — *див.*
безуважний.
Невгамовний — непогамбований; (*що його
годі стримати, спливи-ти*)
нестримний, невтримний, невпинний.
Невгамовно — *див.* безуважно.
Невдалий — (*про вислів тощо*) не-
влучний.
Невдача — неуспіх; (*цілковитий*) *книжн.*
фіаско.
Невеликий — (*більш конкретно*) малий;
(*щодо вартості, кількості*) незначний.
Невередливий—*див.* невибагливий.

Негарний

112

Невидимий — незримий; (*що його не
видно*) невидний.
Невидний — (*про ніч*) темний; *під-сил.*
непроглядний.
Невидючий — *див.* сліпий.
Невимогливий — *див.* невибагливий.
Невимущений — *див.* розв'язний.
Невинний — (*без вини*) безвинний,
безневинний; (*непричетний до злочину*)
невинуватий, неповинний. *Пор.*
цотливий.
Невинність — *див.* цотливість.
Невинсбний — *див.* нестерпний.
Невицуватий — *див.* невинний.
Невизрашний — (*без належної чіткості*)
нечіткий; (*про обриси і под.*)

розплівча[с]тий; (*про письмо*)
нерозбірний, нерозбірливий.
Невисокий — *див.* 1) низький; 2)
дешевий.
Невиспаний — *див.* безсонний.
Невистачати (чого) *безос.* — нестачати,
бракувати.
Невіглас — *див.* неук.
Невід — *див.* сітка.
Невідкладний — (*що не терпить*
зволікання) негайний; (*про заходи*
тощо) терміновий.
Невідкладність — *див.* спішність.
Невідкладно — *див.* спішно.
Невідник — *див.* рибалка.
Невідомий — (*рідше*) незаний;
незнайомий (кому).
Невідповідний — *див.* невідхожий.
Невільник — *див.* раб.
Невільниця — *див.* рабиня.
Невірний — (*що порушує дружбу, довір'я*)
віроломний; (*схильний до зради*)
зрадливий. *Пор.* неправильний.
Невірно — *див.* неправильно.
Невіруюча, -чої — *див.* атеїстка.
Невіруючий, -чого — *див.* атеїст.
Невлучний — *див.* невдалий.
Невмирущий — (*що має тривке*
значення) неминущий; (*що вічно*
житиме в пам'яті людей) безсмертний
(*слава і под.*).
Невмілий — (*без належної вправності*)
невправний.
Невмовкаючий — *див.* безугавний.
Негарно

Невмолимий — *див.* невблаганний.
Неволити — *див.* 1) силувати; 2)
утискати.
Неволя — *див.* полон.
Невпинний — *див.* 1) безупинний; 2)
невгамовний.
Невпинно — *див.* безупинно.
Невправний — *див.* невмілий.
Невродливий — *див.* негарний.
Неврожай — (*дещо менш дошкульний*)
недорід.
Неврожайний — недорідний. *Пор.*
неврожай. -
Невсипуще — *див.* пильно.
Невсипущий — *див.* невтомний.
Невсипущість — *див.* пильність.
Невтомний — (*що не знає втоми*)
безутомний; (*що виявляє виняткову*
пильність) невисипущий (*хазяйка,*
праця).
Невтомність — *див.* пильність.
Невтомно — *див.* пильно.
Невтримний — *див.* невгамовний.
Невчений — *див.* неосвічений.
Невщухаючий — *див.* безугавний.
Негайний — (*що не слід відкладати*)
невідкладний; *підсил.* нагальний; *див.*
це спішний.
Негайність — *див.* спішність.
Негайно — зараз, зараз же.
Негарзд — *див.* недобре.
Негарний — (*з естетичного погляду*)
некрасивий; (*рідше*) нехороший;
підсил. поганий; (*тільки*
Недорікуватий

на вроду) невродливий. *Пор.* недобрый.
Негарно—(*з естетичного погляду*)
некрасиво; (*рідше*) нехороше; *підсил.*
погано. *Пор.* недобре.
Негідний — *див.* 1) невартий (чого); 2)
підлий.
Негідний *лайл.*— поганець, погань (*в*
індивідуальному розумінні); *підсил.*
паскудник, паскуда, мерзотник; *обл.*
лайдак.
Негідниця *лайл.* — поганка, погань;
паскудниця, паскуда, мерзотниця.
Пор. негідник.
Негідність — *див.* підлість.
Негідь (*непотрібна річ*)—*див.* мотлох.
Неглибокий — *див.* 1) мілкий; 2)
поверховий.
Неговіркий — небалакучий; *підсил.*
мовчазний.

Негода — непогода; (*з дощем, мокрим*
снігом) сльота.
Негоден (чого) — *див.* невартий.
Негоди — *див.* знегоди.
Негодяний — *див.* непогожий.
Негодящий — (*про річ*) негожий; (*про*
людину) нездатний; (*про людину і річ*)
непридатний; (*що нікуди не годиться*)
нікчемний.
Неголосний — *див.* тихий.
Неголосно — *див.* тихо.
Неграмотний — (*про малограмотну*
людину) неписьменний; (*про написане*
з помилками) безграмотний.
Негречний — *див.* неввічливий.
Негрунтовний — *див.* поверховий.
Негуманний — *див.* нелюдяний.
Негучний — *див.* тихий. Негучно — *див.*
тихо. Недавній — *див.* свіжий. Недалекий
— *див.* 1) близький;

2) обмежений. Недалеко — *підсил.* поблизу, близько.
Недаром — (*не без причини*) недурно, недарма.
Недаремно — немарно, недаром, недурно. *Пор.* даремно.
Недбайливий — недбайлий; (*у виконванні обов'язків*) неретельний. *Пор.* дбайливий.
Недбалий — (*що свідчить про нехтування чим*) неухважний; (*в поводженні з ким — підсил.*) зневажливий.
Недвижний — *див.* нерухомий.
Недобитки — *див.* рештки.
Недобір — *див.* шкода.
Недобре — (*не так, як слід*) негарно; (*про нехвальний відзив тощо*) негарно; *підсил.* погано, зле, кепсько.
Недобрий — (*без позитивних якостей*) негарний, нехороший; (*що не віщує нічого доброго*) поганий, кепський; (*в моральному відношенні — це*) лихий; *підсил.* злий.
Недоброзичливий — незичливий, неприхильний; *підсил.* ворожий.
Недовгий — (*про час, вік і под.*) короткий; (*рідше*) малий. *Пор.* скороминучий.
Недовгочасний — *див.* скороминучий.
Недовідомий — *див.* незбагнений.
Недогадливий — (*небистрий на розум*) некмтливий.
Недоладний — *підсил.* безладний; (*без логічного зв'язку*) нескладний.
Недолік — хіба. *Пор.* вада. Недолітний — *див.* малолітній. Недоліток — *див.* малоліток. Недоліття, недолітство — *див.* малоліття.
Недолугий, недолужний — *див.* безсилий.
Недолугість — *див.* слабкість.
Недолужність — *див.* безсилля.
Недоля — безталання; *розм.* бездолля; *рідше* безділля.
Недомагання — *див.* хворість.
Недомовний — *див.* косноязыч-ний.
Недопитливий — *див.* нецікавий.
Недорід — *див.* неврожай. Недорідний — *див.* неврожайний. Недорікуватий, недорікий — *див.* косноязычний.
Недорогий — *ду.в.* дешевий.
Недорого — *див.* дешево.
Недорослий — *див.* малолітній.
Недоросток — *див.* карлик.
Недосвідчений — (*без життєвого досвіду*) небувалий.

Недосвіт — *див.* приморозок.
Недоспілий — *див.* неспілий.
Недостатки — *див.* нестатки.
Недостача — *див.* брак.
Недостиглий — *див.* неспілий.
Недостойний (чого) — *див.* невартий.
Недостойність — *див.* підлість.
Недотепа *розм.* — *підсил.* нездара. *Пор.* теплень.
Недотепний (*без хисту*)—*підсил.* бездарний.
Недоуздок — *див.* вуздечка.
Недоумкуватий — придуркуватий, дурнуватий, слабоумний; *розм.* пришепетуватий; (*рідше*) дурненький; *рідк.* благуватий.
Недруг — *див.* ворог.
Недружелюбний — (*сповнений недоброзичливості*) неприязний; (*сильніше*) ворожий.
Недружелюбність — *див.* ворожість.
Недружелюбно — *див.* вороже. Недуга — слабкість. *Пор.* хвороба.
Недугувати — *див.* слабувати.
Недужий, *заст.* недужний — слабкий, нездоровий; *підсил.* хворий.
Недурно — *див.* недаром.
Нежданий — *див.* несподіваний.
Неживий — мертвий; (*без ознак життя*) бездушний.
Нежилий — *див.* незаселений.
Нежонатий — *див.* неодружений.
Нежурливий — *див.* безжурний.
Незабаром — скоро; *обл.* небавом.
Незаборбнений — *див.* незаборонний.
Незабутній — *див.* пам'ятний.
Незайманий — *див.* 1) цілинний; 2) цнотливий. Незайманість — *див.* цнотливість. Незалежний — (*індивідуально*) невіддєльний; (*про державу і под.*) самостійний.
Незалежність — невіддєльність; са-мостійність. *Пор.* незалежний.
Незаміжня, незамужня — неодружена.
Незаможний — небагатий.
Незаможник — *див.* бідняк.
Незапам'ятний — *див.* давній.
Незаперечний — *див.* безперечний.
Незаперечно — *див.* безперечно.
Незаплямлений, незаплямований — *див.* чистий.
Незаселений — ненаселений; (*про будинок*) нежилий; (*про мало-населену територію*) безлюдний.

Незбагненний — (*через свою таємничість*) нерозгаданий; (*рідше*) *заст.* невідомий.

Незбутній — *див.* нездійснений.

Незвичайний — *підсил.* надзвичайний; (*щодо позитивної вартості*) неабиякий (*талант і под.*); (*зовсім неподібний до інших*) винятковий; (*який мало зустрічається*) рідкий, рідкісний.

Незвичайно — надзвичайно; винятково.
Пор. незвичайний.

Незгідність (чого в чому) — незгода, розбіжність; (*в поглядах— ще*) розходження; *підсил.* суперечність (*інтересів і под.*).

Незгірший — *див.* непоганий.

Незгода (*у співжитті*)—незлагода, нелад, розладдя; *підсил.* розбрат, чвари.

Незгодливий — *див.* сварливий.

Незграба — *див.* тюхтій.

Незграбний—(*в рухах*) неповороткий, вайлуватий; (*будовою тіла*) *розм.* неоковирний.

Нездара — *див.* недотепа.

Нездатний — (*до чого, на що, зробити що*) незугарний; *див.* *ще* негодящий.

Нездатність — *див.* неспроможність.

Нездібний — (*що не вирізняється хистом*) недотепний; (*зовсім без хисту*) бездарний.

Нездійснений — (*рідше*) незбутній; *книжн.* фантастичний.

Нездоланний—*див.* непереможний.
 Нездоровий — *див.* 1) недужий;
 2) шкідливий.
 Нездоров'я — *див.* хворість.
 бувати.
 Незичливий — *див.* недоброзичливий.
 Незлагідний — *див.* сварливий.
 Незлагодя — *див.* незгода.
 Незламний — *див.* рішучий.
 Незле — *див.* непогано.
 Незлічений — незчислений.
 Незмінний — *див.* сталий.
 Незмінність — *див.* сталість.
 Незмірний — *див.* 1) безмежний; 2)
 надмірний.
 Незмбквний — *див.* безугавний.
 Незмбквно — *див.* безугавно.
 Незнайомий — *див.* 1) невідомий; 2)
 необізнаний.
 Незнайомість — *див.* необізнаність.
 Незнаний — *див.* невідомий.
 Незнання — *див.* необізнаність.
 Незначний — *див.* 1) малий; 2) ма-
 ловажний.
 Незрадливий — *див.* вірний.
 Незримий — *див.* невидимий.
 Незрівнянний — *див.* чудовий.
 Незрозумілий — (*про текст, думку і под.*)
 неясний; (*через свою таємничість*)
 незбагненний; (*рідше*) *заст.*
 невідомий.
 Незручний — (*для користування*)
 невідгідний.
 Незрячий — *див.* сліпий.
 Незугарний — *див.* нездатний.
 Незчислений — *див.* незлічений.
 Неімущий — *див.* бідний.
 Неінтересний — *див.* нецікавий.
 Неймовірний — (*щодо правдивості*)
 неправдоподібний; (*щодо реальності*)
 неможливий; (*неуявлений*)
 немислимий.
 Некмітливий — *див.* недогадливий.
 Некорисний (*вплив*) — *див.* шкідливий.
 Некрасивий — *див.* негарний. Некрасиво
 — *див.* негарно. Некрут — *див.* рекрут.
 Некукібний — *див.* неохайний. Нелад —
див. безладдя. Неласка — *див.*
 неласкавість.
 Неласкавий — *див.* неприхильний.
 Ненароком

Неласкавість — неласка. *Пор.* не-
 прихильність.
 Нелегкий — тяжкий; (*що вимагає зусиль*)
 важкий; (*для виконання*) складний,
 трудний; (*що завдає чимало мороки*)
 морочливий. *Пор.* скрутний.
 Нелукавий — *див.* 1) безхітрий; 2)
 щирий.
 Нелюб—(*про жениха, також про*
чоловіка) нелюбий, немилый.
 Нелюдим — *див.* відлюдник.
 Нелюдимий — *див.* відлюдкуватий.
 Нелюдимка — *див.* відлюдниця.
 Нелюдний — *див.* малолюдний.
 Нелюдські — *див.* жорстоко.
 Нелюдський — (*щодо сили вияву*)
 надлюдський, надзвичайний. *Пор.*
 жорстокий.
 Нелюдськість — *див.* жорстокість.
 Нелюдяний — (*з етичного погляду*)
книжн. негуманний.
 Немарно — *див.* недаремно.
 Немеркнучий — *див.* безсмертний.
 Немилый — (*серцю*) нелюбий. *Пор.*
 нелюб.
 Немилосердий—*підсл.* безжалісний.
 Неминущий — *див.* немирущий.
 Немислимий — *див.* неймовірний.
 Неміцний — *див.* слабий. Неміч — *див.* 1)
 безсилля; 2) хвороба.
 Немічний — безсилий, слабий, сла-
 босилый.
 Немічність — *див.* слабкість.
 Немов — *див.* наче.
 Немовля — *див.* дитина.
 Немовлячий — *див.* дитячий.
 Немоżliвий — *див.* неймовірний.
 Немолодий — *див.* літній.
 Немудрий (*про річ*)—нехитрий. *Пор.*
 невігадливий.
 Ненависний — осоружний.
 Ненависно, ненависне—неумйс-но,
 неумйсне, ненароком; (*без наміру*)
 нехотячи.
 Ненад'ійний — *див.* непевний.
 Ненажера *розм.*— обжера, пажера,
 прожера, червоугбдник.
 Ненажерливий, ненажерний — *див.*
 ненаситний.

Ненароком — *див.* ненавмисно.
Ненаселений — *див.* незаселений.
Ненаситний — неситий, ненажерливий, ненажерний; (*про обжо-ру— це*) обжерливий, прожерливий, пажерливий.
Ненатуральний — *див.* неприродний.
Неначе — *див.* наче.
Ненормальний — *див.* розпутний.
Неня, ненька — *див.* мати.
Неньо — *див.* батько.
Необачний — необачливий; (*що виявляє деяку легковажність, несерйозність*) нерозважливий, нерозважний; (*в небезпечній ситуації*) небережний.
Необгрунтований — *див.* безгрунтовний.
Необгрунтовність — *див.* неспроможність.
Необережний — *див.* необачний.
Необізнаний (з чим) — незнайомий.
Необізнаність (з чим) — незнайомість (з чим), незнання (чого).
Необмежений — *підсил.* безмежний; (*про довіря і взагалі абстрактні поняття*) повний, цілковитий.
Необутий — *див.* босий.
Необхідний — (*конче*) потрібний, доконечний.
Необхідність — *див.* потреба.
Неоглядний — *див.* неосяжний. *Пор.* безмежний.
Неоглядність — *див.* неосяжність. *Пор.* безмежність.
Неоглядно — *див.* безмежно.
Неодмінний — доконечний; (*для виконання — це*) обов'язковий.
Неодмінно — *див.* обов'язково.
Неоднаковий — (*що відрізняється чим-небудь*) відмінний, різний; несхожий; (*щодо величини, умов тощо*) нерівний (*про права і под.*).
Неоднаковість — *див.* відмінність.
Неоднаково — *див.* різно. Неоднократний — *див.* багаторазовий.
Неодноразовий — *див.* багаторазовий.
Неодноразово — *див.* часто.
Неписьменний

Неодружена — *див.* незаміжня.
Неодружений — нежонатий; *див-це* холостяк.
Неозорий — *див.* неосяжний.
Неозорість — *див.* неосяжність.
Неозорно, неозоро — *див.* безмежно.
Неоковирний — *див.* незграбний.
Неорганізований — *див.* безладний.
Неосвічений — невчений; (*в образній мові*) розм. темний.
Неосілий — (*що міняє місце поселення*) кочовий, мандрівний.
Неослабний — *див.* пильний.
Неослабність — *див.* пильність.
Неослабно — *див.* пильно.
Неосяжний (*про простір*) — неозорий, неоглядний. *Пор.* безмежний.
Неосяжність—неозорість, неоглядність. *Пор.* безмежність.
Неосяжно — *див.* безмежно.
Неотеса — *див.* тюхтій.
Неохайна, -ної — *лайл.* нетіпанка, нетіпаха; (*про чоловіка і жінку*) нечепура; *обл.* нечупара.
Неохайний — нечепурний; нечупарний, некукібний.
Неохота (*робити що*) — (*рідше*) знеохота; (*в більш рішучій формі*) небажання.
Непам'ятливий, непам'яткий, не-пам'ятущий — *див.* забутий.
Непам'ять — *див.* забуття.
Непевний—(*на якого не можна покладатися*) ненадійний; (*що видається небезпечним*) підозрілий; *перен.* темний. *Пор.* сумнівний.
Непевність — *див.* сумнів.
Непереможний — *див.* непереможний.
Неперевшений—*див.* досконалий.
Непереконливий — *див.* неспроможний.
Непереконливість — *див.* неспроможність.
Непереможний — нездоланний; (*здебільшого про абстрактні поняття*) непереможний, непоборний.
Непереносний — *див.* нестерпний.

Неписьменний — *див.* неграмотний.
Непідлеглий (кому) — непідпорядкований; (ні від кого) незалежний.
Непідлеглість — *див.* незалежність.
Непідпорядкований — *див.* непідлеглий.

Непідходящий — (*що не відповідає даним вимогам*) невідповідний; (*про час — це*) неслухняний.
Неплідний — *див.* безплідний.
Непоборний — *див.* непереможний.
Неповага (до кого, до чого) — непошана; *підсил.* зневага.

Неповажливий (*що виявляє неповагу*) — нешанобливий; *підсл.* зневажливий.
Неповажний—(*про людину*) несерйозний; *підсл.* легковажний.
Неповинний (в чому) — невинуватий. *Пор.* невинний.
Неповнолітній — недорослий; (*рідше*) недолітній.
Неповороткий — вайлуватий. *Пор.* незграбний.
Непогамовний — *див.* невгамовний.
Непоганий — (*нічого собі*) *розм.* нічогенький; (*доволі добрий, розм. — рідше*) незгірший
Непогано—(*рідше*) незле; (*нічого собі*) *розм.* нічогенько.
Непогідний — *див.* непогожий.
Непогода — *див.* негода.
Непогбджений*— *див.* розбіжний.
Непогодженість — *див.* розбіжність.
Непогожий — непогідний, сльотавий. *Пор.* негода.
Непогіршимий — *див.* безпомилковий.
Неподобний — *див.* безглуздий.
Неподобність — *див.* безглуздя.
Неподобство — *див.* бешкет.
Непоказний — (*про людину, тварину*) миршавий.
Непокоїти — *див.* турбувати.
Непокоїтися — *див.* турбуватися.
Неполохливий — *див.* безбоязний.
Непомильний — *див.* безпомилковий.
Непомильність — *див.* безпомилковість.
Непомірний — *див.* надмірний.
Непорухний (*без руху*)—*див.* нерухомий.
Непорядок — *див.* безладдя.
Непосида — *див.* 1) вертун; 2) вертуха.
Непосидливий, непосидючий, непосидючий — *див.* рухливий.

Непритомний

масний; похабний; *див.* *це* соромітний.
Непритомний — *див.* зомлілий.
Непритомніти — *див.* зомлівати.
Неприхильний — неласкавий; (*з прихованою ворожістю*) неприязний.
Неприхильність — неласкавість, не-ласка; неприязність. *Пор.* неприхильний.
Неприхований — *див.* явний.
Неприязний — *див.* недружелюбний.
Неприязність — *див.* ворожість.
Неприязно — *див.* вороже.
Неприязнь — *див.* ворожість.

Непосидливість, непосидючість, непосидючість — *див.* рухливість.
Непослух — неслухняність, неслухнянство.
Непослушний — *див.* неслухняний.
Непоступливий — *див.* упертий.
Непоступливість — *див.* упертість.
Непотрібний — (*що не є необхідним*) зайвий.
Непохвальний — (*що заслугоує осудження*) осудний.
Непохибний — *див.* безпомилковий.
Непохитний *перен.* — *див.* стійкий.
Непохитність — *див.* сталість.
Непочатий — *див.* цілинний.
Непошана — *див.* неповага.
Неправда—(*грубо*) *розм.* брехня; *заст. рідк.* лжа, блжа.
Неправдивий — брехливий. *Пор.* неправда.
Неправдивість — *див.* фальшивість.
Неправдоподібний — *див.* неймовірний.
Неправильний — (*з уваги на дійсний стан речей*) невірний; (*з логічного погляду*) хибний, помилковий.
Неправильно — невірно; хбно, помилково. *Пор.* неправильний.
Непридатний — *див.* негодящий.
Неприємний — (*про почуття тощо*) прикрый. *Пор.* несимпатичний.
Неприємність—прикрість. *Пор.* неприємний.
Непримхливий — *див.* невибагливий.
Неприродний — ненатуральний. *Пор.* штучний.
Неприродність — *див.* удаваність.
Неприродно — *див.* удавано.
Непристойний — неподобний, поганий; паскудний; (*про вислів, анекдот і под.*) нецензурний,

118

Неспроможний

Непроглядний—(*про туман і под.*) непрозорий, безпросвітний.
Непрозорий — *див.* непроглядний.
Непутний — непуцящий; (*з морального погляду*) безпутний, ледачий.
Неретельний — *див.* недбайливий.
Нерівний — *див.* неоднаковий.
Нерідко — *див.* часто.
Нерішучий — (*що довго вагається*) хиткий, хитливий; (*про дію без почуття самовпевненості*) непевний.
Нерішучість — *див.* вагання.
Нероба—ледар; (*безпутний*) гуль-тяй.

Неробство — безділля; *розм.* байдикування.
Неродючий — *див.* безплідний.
Нерозбгнний, нерозбірливий — *див.* невразний.
Нерозважливий — нерозважний; *підсил.* легковажний; (*з погляду здорового розуму*) нерозсудливий.
Нерозважний — *див.* безутіпний.
Нерозважно — *див.* сумно. Нерозгаданий — *див.* незабгненний.
Нерозсудливий — *див.* нерозважливий.
Нерозум — нерозумність; *підсил.* глупбта, безглуздя. Нерухомий — (*рідше*) недвижний;
(*без ознак руху*) непорушний.
Нерухомість — *див.* майно. Несамовитий — *див.* 1) безтямний; 2) шалений; 3) страшний.
Несамовитість — *див.* нестяма.
Несамовито — *див.* 1) нестямно; 2) шалено.
Несамохїть — *див.* мимоволї.
Несерйозний — *див.* неповажний.
Несимпатичний — неприємний; (*про людину* — *підсил.*) антипатичний, противний.
Неситий — *див.* ненаситний.
Неситість — *див.* зажерливість.
Несито — *див.* зажерливо.
Нескладний — *див.* 1) неодоладний; 2) простий.
Неслава — недобра слава; *підсил.* ганьба.
Неславити — *див.* ганьбити.
Неслухняний — непослушний.
Неспроможність

грунтований, безґрунтовний; *підсил.* безпідставний.
Неспроможність — нездатність; непереконливість; необґрунтованість, безґрунтовність; безпідставність.
Пор. неспроможний.
Несгавати (чого) *безос.* — *див.* не-вистачати.
Несталий — (*про погляди, характер*) нестійкий; *підсил.* хиткий, хисткий, хитливий; (*про настрої, погоду*) мінливий, перемінний.
Несталість — нестійкість, хиткість, хисткість, хитливість; мінливість, перемінність. *Пор.* несталий.
Нестатечний — *див.* легковажний.
Нестатки — недостатки; *підсил.* нужда, нужда (*рідк.*), злидні.
Нестача — *див.* брак.

Неслухняність, неслухнянство — *див.* непослух.
Неслушний — *див.* невідхожий.
Несміливо — *див.* соромливо.
Несмілий — *див.* соромливий.
Несмілість — *див.* соромливість.
Несміло — *див.* соромливо.
Несперечливий — *див.* згідливий.
Неспілий — (*про овочі, збіжжя тощо*) недоспілий, нестиглий, недостиглий; зелений.
Неспірний — *див.* забарний.
Несплячки — *див.* безсоння.
Несподіваний—(*рідше*) нежданий; (*що стався в результаті збігу обставин*) випадковий; (*що стався проти всякого сподівання*) раптовий; (*про смерть*) наглий, нагальний.
Несподівано — зненацька; раптово, нагло. *Пор.* несподіваний.
Неспокій — (*про псих, стан*) занепокоєння; (*в передчутті небезпеки, нещастя*) тривога.
Неспокійний — (*про душевний стан*) тривожний; (за кого, за що) занепокоєний, стурбований. *Пор.* неспокій.
Неспокійно — *див.* тривожно.
Несправедливий — *див.* кривдний.
Несправедливість — *див.* кривда.
Неспроможний — (*зробити що*) нездатний; (*теоретично*) непереконливий; (*через брак достатньої аргументації* — *це*) необ-

Нестерпний — (*про біль, спеку тощо*) нестерпучий; (*що його годї перенести*) невинсний, непере-нсний.
Нести (*чим*) *безос.* — *див.* відгонити.
Нестіглий — *див.* неспілий.
Нестися (*бистрим рухом*) — *див.* мчати[ся].
Нестихаючий — *див.* безугавний.
Нестійкий — *див.* несталий.
Нестійкість — *див.* несталість.
Нестримний — *див.* невгамовний.
Нестяма — (*рідше*) нестяма; несамо-мовитість.
Нестямний — *див.* безтямний.
Нестямно — *див.* безтямно.
Несучка — *див.* курка.
Несхвальний — (*про відзив*) неприхильний; (*що заслугоє осудження*) осудний, непохвальний.

Несхожий — *див.* неоднаковий.
Нетверезий — підпилий; *підсил.*
охмелійий, п'яний.
Нетерпіння — *розм.* нетерплячка,
невидержка; *фам.* нетерпець.
Нетіпанка — *див.* неохайна.
Нетіпаха — *див.* неохайна.
Нетривалий — *див.* скороминучий.
Нетрі — *див.* гущавина.
Нетяга — *див.* бездомник.
Нетямущий, нетямовитий — (*не-бистрий*
на розум) некрітливий, недогадливий.
Неуважний — *див.* недбалий. Неув'ядний
— *див.* безсмертний. Неугавний — *див.*
безугавний. Неугавно — *див.* безугавно.
Неук — *книжн.* профан; невіглас.
Неумйсно, неумйсне — *див.* ненависно.
Неумолїмий — *див.* невблаганний.
Неуспіх — невдача; (*цілковитий*) провал.
Нехитрий — *див.* невігадливий. Нехіть
— неохота; (*ріділе*) знеохота.
Нехороше — *див.* негарно.
Нехороший — *див.* негарний.
Нехотячи — *див.* ненависно.
Нехтувати (кого, що і ким, чим) — не
дбати (про кого, про що); занедбувати,
занехаювати (кого, що); (*про неуважне*
ставлення до кого, до чого) ігнорувати
(кого, що).

Нешастя

120

Нудно

бідолашний, бідний, сердешний; (*без*
частя — *доли*) безталанний; *позм*
бездольний; (*рідше*) безщасний.
Нешастя — *див.* 1) біда I; 2) лихо.
Неширий — (*про людину*) фальшивий;
(*про почуття тощо*) удаваний.
Неширїсть — *див.* удаваність. Неширо —
див. удавано. Неясний — (*щодо змісту*)
незрозумілий.
Нива — (*широка*) лан. *Пор.* поле.
Нидіти — *див.* животіти.
Нижній — *див.* долїшний.
Низ — *див.* спід.
Низати (що) — нанизувати (*на що*).
Низина — низькодїл; низовина.
Низка — (*намиста* — *це*) разбк. *Пор.* 1)
в'язка; 2) ряд.
Низовина — *див.* низина.
Низький — невисокий; (*на зріст* — *це*)
малий, малорослий. *Пор.* підлий.

Нецензурний — *див.* непристойний.
Нецікавий — (*що не збуджує за-*
цікавлення) неінтересний; (*що не*
виявляє зацікавлення — *про людину*)
недопитливий.
Нечемний — *див.* неввічливий.
Нечепура, нечупара — *див.* неохайна.
Нечепурний — *див.* неохайний.
Нечистий — *підсил.* брудний; (*про*
забруджену воду) каламутний; (*про*
забруджену білизну розм. — *зрідка*)
чорний.
Нечистота — *підсил.* бруд.
Нечіткий — (*про почерк*) нероз-бірний,
нерозбірливий. *Пор.* невиразний.
Нечуваний (*щодо своєї винятковості*) —
див. небувалий.
Нечулий — (*до людського горя тощо*)
нечутливий; (*без співчуття*)
байдужий; (*підсил.* — *про*
жорстокосердого) бездушний.
Нечупарний — *див.* неохайний.
Нечутний — *див.* тихий.
Нечутно — *див.* тихо.
Нешанобливий — *див.* неповажливий.
Нешадний — *підсил.* безпощадний.
Пор. безжалісний. Нешасний — (*про*
вив свїв співчуття)

Низькість — *див.* підлість.

Низькодїл — *див.* низина.

Низькорослий — *див.* малорослий.

Никати — *див.* сновигати.

Никнути — *див.* хилитися.

Нині — *див.* тепер.

Нинішній — *див.* теперішній.

Ниряти — *див.* поринати.

Нити — *див.* боліти.

Нищий — *див.* підлий.

Ницьість — *див.* підлість.

Ниць, ницьма — лицем до землі,
долїлиць.

Нїшкати — *див.* шастати[ся].

Нїшкнати — *див.* 1) замовкати; 2)
стихати.

Нїшком — *підсил.* *розм.*
нїшком-тїшком, тїшком-нїшком;
(*щоб ніхто не бачив*) крадькома; (*щоб*

ніхто не знав) потай, потайки. *Пор.* стиха.
 Нишпорити — *див.* шукати.
 Нищення — *див.* руйнування.
 Нійший — *див.* жebraк.
 Нищитель — *див.* руїник.
 Нищити — *див.* 1) розгромлювати; 2) руйнувати.
 Нищівний — (*про удар ворогові*) розтрощувальний.
 Ніби — *див.* наче.
 Ніжний — (*про риси обличчя, будову тіла і под.*) делікатний, тендітний; (*в дотику*) м'який; (*про смак тощо*) тонкий.
 Ніздрюватий — *див.* дірчастий.
 Нікчемний — *див.* негодящий.
 Німота — *див.* мовчаня.
 Німотствувати — *див.* мовчати.
 Німувати — *див.* мовчати.
 Ніс — (*образно про кирпатий*) *фам.* кйрпа.
 Нісенітний — *підсил.* безглуздий, абсурдний.
 Нісенітниця — *див.* 1) дурниця; 2) безглуздя; 3) теревені.
 Нудьга

Нічниці — *див.* безсоння.
 Нічогенький — *див.* непоганий.
 Нічогенько — *див.* непогано.
 Ніякий — *див.* жодний.
 Ніяковіти — *див.* бентежитися.
 Ніяково — *див.* соромно.
 Новина — *див.* цілина.
 Новобогатько — *див.* нувориш.
 Новобранець — призовник; (*за крипацьких часів*) *заст.* рекрут, нб-крут.
 Новопоселенець — *див.* поселенець.
 Новоселець — *див.* поселенець.
 Новосілля — (*про гостину на новій квартирі*) вхідчини, входуни.
 Ногавиці — *див.* штани. Нора — *див.* глушина. Норов — *див.* вдача.
 Норовистий — *див.* упертий. Норовитися — *див.* упиратися. Носилки — ноші; (*для переноски мертвих*) мари. Ночви — *див.* корито.
 Ноші — *див.* носилки. Нувориш — *див.* капіталіст. Нуд, нуда, нуди — *див.* нудьга. Нудити *безос.* — (*рідше*) млоїти; *заст.* вадити (кого і кому). Нудитися — *див.* нудьгувати. Нудний — скучний.
 Нудно — *див.* скучно.

121

Обкладинка

Нудьга — скука; (*від безділля тощо*) нудота; *обл.* нуд, нуда, нуди.
 Нудьгувати—(за ким) скучати; (*з туги, також від безділля тощо*) — нудитися; *фольк.* білим світом нудити. *Пор.* тужити.
 Нужда — *див.* нестатки.

 Обапіл — *див.* дошка.
 Обачний — обачливий; (*в небезпечній ситуації*) обережний.
 Оббрати (кого) *розм.* — (*про здирство*) обдирати; (*підсил.*— *звичайно докон.*) облупити; обголити.
 Оббризувати — *див.* сприскувати.
 Оббрихувати (кого) — *див.* обмовляти.
 Обважнілий — *див.* тяжкий.
 Обвалюватися — (*про будинок, стіну тощо*) завалюватися; (*про землю і под.*) обсуватися.
 Обвивати — обмотувати, обкручувати.
 Обвикати — *див.* 1) звикати; 2) освоюватися.
 Обвинувачувати — винуватити.
 Обганяти — *див.* випереджати.

Обглодувати — *див.* об'їдати.
 Обговорення — *див.* обміркування.
 Обговорювати — *див.* обмірковувати.
 Обголити — *див.* оббирати.
 Обгортати—(*про туман*) огортати, оповивати, повивати.
 Обгортка — *див.* обкладинка.
 Обгризати — *див.* об'їдати.
 Обдарований — *див.* талановитий.
 Обдарованість — талант.
 Обдаровувати — *див.* наділяти.
 Обдертися — обідратися; (*зносити одяг*) обноситися; *розм.* обшарпати.
 Обдивлятися — *див.* оглядати.
 Обдирати (що) — (*шкіру, кору тощо*) облуплювати. *Пор.* оббирати.
 Обділяти — *див.* наділяти. Обдумувати — *див.* обмірковувати. Обдурювання — *див.* обман.
 Нужденний — *див.* 1) бідний; 2) жалюгідний. Нужденно — *див.* убого.
 Нуртувати — *див.* хвилювати. Нутро — *див.* живіт. Нутроці — (*черевної порожнини*) *розм.* бебехи, тельбухи.

Обдурювати — *див.* обманювати.
Обезлюднити — *див.* спустити.
Обережний — (*що виявляє насто-
роженисть*) сторожкий. *Пор.*
обачний.
Оберігати — (*від ушкодження тощо*)
охороняти; (*від ворожих дій і под.*)
стерегти.
Обертати — (*на другий бік*) пере-
ревертати; * (*сторінки книжки і*
под.) перегортати.
Об'єднаний — *див.* спільний.
Об'єднувати — (*для спільної мети*)
гуртувати. *Пор.* єднати.
Об'єднуватися—гурту в атися; (*тіс-
ніше*) єднатися.
Об'єм — *див.* обсяг.
Об'ємистий — *див.* укладистий.
Обжера — *див.* ненажера.
Обжерливий — *див.* ненаситний.
Обкручувати

це) обгортка; (*тверда*) оправа,
палітурка.
Обкручувати — *див.* обвивати.
Обкутувати— (*для захисту від холоду*)
окутувати, укутувати; (*рідше*) *розм.*
обтулювати.
Обкушувати — *див.* об'їдати.
Обладнання — *див.* устаткування.
Обладнувати — *див.* устатковувати.
Область — *див.* галузь.
Облесливий — підлесливий, улесливий,
лестивий.
Облесник — лестун, підлесник; *знев.*
підлабузник, підлиза; (*рідше*)
підлизень, підлизник.
Облещувати (кого) — *див.* лестити (кому).
Обличчя — лице, вид; (*рідше*) фізіономія,
фольк. обл. образ. *Пор.* пика.
Обліг — *див.* пар.
Облітати — *див.* о[б]падати.
Облбмок — *див.* відламок.
Облуда — (*про нещирість*) фальш,
лицемірство.
Облудний — (*про нещирого*) фальшивий,
лицемірний.
Облудник — *див.* лицемір.
Облудниця — *див.* лицемірка.
Облудність — *див.* удаваність.
Облудно — *див.* удавдно.
Облущити —*див.* оббирати.
Облуплювати — *див.* обдирати.
Облягати — *див.* обступати.

Обзиватися — *див.* відзиватися.
Обійчай —*див.* звичай.
Обідранець — *див.* халамидник.
Обідратися — *див.* обдертися.
Обіжник — *канц., офіц.* циркуляр.
Обізнаний (з чим) — ознайомлений,
знайомий.
Обіймати — *див.* обхоплювати.
Обійстя — *див.* садиба.
Обік — *див.* 1) біля; 2) рядом.
Обімлівати — *див.* зомлівати.
Обімлілий — *див.* зомлілий.
Обіранець — *див.* халамидник.
Обіцянка — (*більш урочисто*) обітниця; (*не*
робити чого) *розм.* зарік, зарок.
Об'їдати — (*що-небудь тверде*) обгризати;
(*рідше*) обглодувати; (*фрукти, овочі з*
усіх боків) обкушувати.
Об'їжджати — *див.* обминати.
Обкладинка — (*м'яка паперова* —
122 0[б]падати

Облямівка — (*нашивка по краях одягу*)
лямівка, обшивка; (*по краях дорожчої*
тканини) габа.
Облямовувати — (*по краях одягу*) лямувати,
обшивати.
Обмазувати — (*глиною тощо — це*)
обмащувати; (*забруднювати обличчя і*
под.) обмурзувати, замурзувати.
Обман — (*довірливих*) обдурювання,
одурювання; *розм.* дуристітство; *обл.*
ошуканство.
Обманщик — обманник; *розм.* плутяга,
дуристіт, пройдисвіт; шельма, шалапут;
обл. ошуканець. *Пор.* шахрай.
Обманювати — (*довірливих*) обдурювати,
дурити, ошукувати
(*обл.*); (*в сподіваннях*) підводити.
Обмащувати — *див.* обмазувати.
Обмежений *перен.* — (*про людину*)
недалекий; *разм* бідний на розум,
недоумкуватий.
Обмерлий — *див.* зомлілий.
Обминати — (*перешкоду, небезпечне місце і*
под.) обходити; (*тільки їдучи*) об'їжджати.
Обмирати — *див.* зомлівати.
Обміжок — *див.* межа.
Обмілина — *див.* мілина.
Обмірковувати — обдумувати; (*разом з*
іншими) обговорювати.
Обміркування — обговорення. *Пор.*
обмірковувати.

Обмова — *(зловна)* наговор; *(брехлива)* наклеп.
 Обмовляти (кого) — *(зловно)* наговорювати (на кого); *(брехливо)* набріхувати; *розм.* оббріхувати (кого); клепати (на кого).
 Обмовник — *(сильніше)* наклеп-ник; *(що розпускає плітки, образно — зрідка)* плетун.
 Обмовницький — наклепницький. *Пор.* обмовник.
 Обмотувати — *див.* обвивати.
 Обмурзувати — *див.* обмазувати.
 Обніжбк — *див.* межа.
 Обнімати, обіймати — *див.* 1) обхоплювати; 2) охоплювати.
 Обноситися — *див.* обдертися.
 іалювати

о[б]палювати — *(про ушкодження полум'ям, також сонячним промінням)* обсмалювати.
 Обрадіти — *див.* зрадіти.
 Обрадуватися — *див.* зрадіти.
 Ображати — *(погордливим ставленням до кого, до чого)* зневажати.
 Образ — *див.* обличчя.
 Образа — зневага. *Пор.* ображати.
 Образливий — зневажливий. *Пор.* ображати.
 Обрезклий — *див.* брезклий.
 Обрив — урвище; *(крутий)* круча; *(стрімкий)* рідк. строма; *обл.* бескид, бескед, бескет.
 Обривистий — *див.* стрімкий.
 Обривистість — *див.* стрімкість.
 Обривисто — *див.* стрімко.
 Обриднути — *див.* набриднути.
 Обрис — контур.
 Обрідкуватий — *див.* рідкий.
 Обрідний — *див.* рідкий.
 Обрізувати — обтинати; *(волосся тощо)* обстригати.
 Обрій *прям.* — *(про небесну сферу)* горизонт, небозвід, небосхил, крайнебо; *(простір, що його можна окинути оком)* круговид, кругозір, кругогляд; *по-єз.* виднокруг, видноколо, вино-коло.
 Оброть — *див.* вуздечка.
 Обрубок — *розм.* оцупок; *(рідше)* оклецьок.
 Обрубувати — *див.* обтинати.
 Обрус — *див.* скатерка.
 Обручка — *див.* каблучка.
 Обрюзглий — *див.* брезклий.
 о[б]сипатися — *див.* о[б]падати.

Обов'язковий — *див.* неодмінний.
 Обов'язково — *конче, доконче, доконечно, підсил.* неодмінно.
 Оболонка — *див.* шибка.
 Оболонь — *див.* лука.
 Обошільний — *див.* взаємний.
 Оболок, оболбки — *див.* хмара I.
 Обора — *див.* загорода.
 Оборона — *див.* захист.
 Оборонець — захисник; *юр.* адвокат. *Пор.* заступник.
 Оборонний — *див.* захисний.
 Обороняти — боронити, захищати; *(при нападанні — це)* відстоювати; *(від напасників, собак тощо)* відбороняти.
 о[б]падати — *(про листя тощо)* облітати, о[б]сипатися.

123

Оглядати

Обсікати — *див.* обтинати.
 Обскубувати, обскубати — *(пір'я, траву і под. — рідше)* скубти, обципувати.
 Обсмалювати — *див.* о[б]палювати.
 Обставати — *див.* заступатися.
 Обстановка — *див.* ситуація.
 Обстоювати — *(свою думку, слушну справу)* відстоювати.
 Обстригати — *див.* обрізувати.
 Обступати — *(ворога)* оточувати; *(місто, фортецю і под.)* облягати.
 Обсуватися — *див.* обвалюватися.
 Обсяг — об'єм; *(щодо розмірів величини прям. і перен)* обшир; *(знаць, поглядів і под.)* широчінь; *(вкльидно у ПрОМиСЛОВіСТЬ і под.)* розмір.
 Обтинати — *(сокирою гілки тощо)* обрубувати, обсікати; *(лише до-кон.) розм.* обчухрати. *Пор.* обрізувати.
 Обтіпувати — *див.* обшарпувати.
 Обтріпувати — *див.* обшарпувати.
 Обтулювати — *див.* обкутувати.
 Обтяження — *див.* тягар.
 Обхідливий — *див.* увічливий.
 Обходити — *див.* 1) обминати; 2) цікавити.
 Обходитися *(з ким)* — *див.* поводитися.
 Обхоплювати — *(рукою)* обнімати, обіймати.
 Обшас — *див.* каблук.
 Обшеньки — *див.* щипці.
 Обчисляти — *див.* вираховувати.
 Обчухрати — *див.* обтинати.
 Обшарпанець — *див.* халамидник.
 Обшарпатися — *див.* обдертися.

Обшарпувати *розм.* — (*рукави тощо*) обтріпувати; (*рідше*) обтіпувати.
Обшивати — *див.* облямовувати.
Обшивка — *див.* облямівка.
Обшир — *див.* обсяг.
Обширний — *див.* розлогий.
Обшлаг — *див.* вилога.
Обшук — (*з метою виявлення крадених речей і под.*) трус.
Обшукувати — (*робити трус*) трусити.
Общипувати — *див.* обскубувати.
Об'ява — *див.* оголошення.
Оглядатися

Оглядатися — (*назад*) озиратися; (*навкруги*) розглядатися, роздивлятися.
Огнений — *див.* вогняний.
Огнепальний — *див.* вогнестрільний.
Огнестрільний — *див.* вогнестрільний.
Огnistий — *див.* вогняний. Огняний — *див.* вогняний. Оговтуватися — *див.* освоюватися (*з чим*).
Оголошення (*в газетах тощо*) — (*рідше*) об'ява; (*більш офіційного характеру*) оповіщення, оповістка.
Оголошувати (*в газеті тощо*) — (*рідше*) об'являти; (*більш офіційно*) оповіщати.
Огорожа — горожа; (*з дощок — висока*) паркан; (*з густо уставлених дощечок — низька*) штахети; (*з вертикально уставлених колів*) частокіл; (*плетена з хворосту*) пліт, тин; (*плетена з лози*) ліса; (*з куців, живої лози тощо*) живопліт; (*з горизонтально уложених жердин*) вір'я, во-риння.
Огортати — *див.* 1) обгортати; 2) охоплювати.
Ограда — *див.* стіна.
Оградний — повнотілий, повний; *підсил.* опасистий. *Пор.* гладкий.
Оградність — пбвність, повнота; *підсил.* опасистість, гладкість.
Огудина, огудиння — гудиння, гудина. *Пор.* бадилля.
Огурний — *див.* упертий.
Огуряться — *див.* упиратися.
Одвічний — (*рідше*) відвічний; (*що існує споконвіку*) споконвічний; *заст.* предковичний; (*що існує з давніх-давен*) віковий, віковичний; (*нескінченний*) без-вічний.
Одвічно — *див.* споконвіку. Одежа — *див.* одяг. Оденки — *див.* гуца. Одержувати — (*наказ, звання і*

Об'являти — *див.* оголошувати.
Оволодівати — *див.* опанувати.
Овочі — *див.* фрукти.
Огида — *див.* відраза.
Огидний — *див.* гидкий.
Огиднути — набриднути, обриднути, остогиднути, остогидіти. *Пор.* набриднути.
Огир — *див.* жеребець.
Огірок — (*переспілий*) жовтяк.
Оглядати — озирати; (*уважно*) об-дивлятися.

124

Одчайдушний

под.) діставати; (*освіту і под.*) здобувати. Один — *див.* єдиний.
Одинокий — *див.* самотний.
Одиноцтво — *див.* самота.
Одівати — *див.* одягати.
Одіватися — *див.* убиратися.
Одіж — *див.* одяг.
Одіння — *див.* одяг.
Одіяло — *див.* укравало.
Однаковий — такий самий; (*щодо величини, якості тощо*) рівний.
Однаковість — *див.* тотожність.
Однаково — *див.* байдуже І.
Однодушний — (*в думках і под.*) одностайний; (*в діях*) дружний; (*про схвалення, також осудження*) одноголосний.
Однодушно — *див.* одностайно.
Одноземець — *див.* земляк.
Однозначний — *див.* тотожний.
Однозначність — *див.* тотожність.
Одноліток — *див.* 1) ровесник; 2) ровесниця.
Одноманітний — *книжн.* монотонний.
Односердне — *див.* одностайно.
Одностайний — *див.* однодушний.
Одностайно — однодушно; (*рідше*) односердне.
Одоробало, одоробло — *див.* доробало.
Одр — *див.* постіль.
Одружений — жонатий; (*про жінку*) одружена, заміжня, за-мужня.
Одруження — *див.* шлюб.
Одружитися — оженитися, побратися; (*рідше*) подружитися; (*в заст.*) зареєструватися; (*церковним шлюбом*) повінчатися.
Одружуватися — *див.* женитися.
Одрякліти — *див.* постаріти[ся].
Одубіти — *див.* залякнути.

Одужувати — *див.* видужувати.
Одур — запаморочення; *розм.* дур,
одуріння.
Одуріти *розм.* — здуріти, очманіти; (*рідше*)
ошаліти.
Одурманювати — *див.* дурманити.
Одчайдушність

Одурманюючий — *див.* дурманний.
Одурювання — *див.* обман.
Одуряти — *див.* дурманити.
Одуряючий — *див.* дурманний.
Одутливий — *див.* беззлий.
Одчайдушний — *див.* 1) відваж-
Ополоник

125

ний; 2) розпачливий; 3) шибайголова.
Одчайдушність — *див.* відвага.
Одчайдушно — *див.* сміливо.
Одяг — одяга, одіж, одіння; (*про*
костюм) убрання, убір; (*здебільшого*
жіночий) наряд.
Одягати (кого) — одівати; (*гарно*)
убирати; (*пишно*) наряджати.
Одягатися — *див.* убиратися.
Одягний — *див.* нарядний.
Ожеледиця — ожеледь. *Пор.* лід.
Оженитися — *див.* одружитися.
Ожеред — *див.* скирта.
Оживати — відживати; *перен.* від-
роджуватися, воскресати.
Оживляти — *прям.* відживляти;
(*перен.* — *в пагіяті минуле тощо*)
воскрешати; (*про спомини* — *зрідка*)
відсвіжувати, відсвіжати.
Ожидати — *див.* чекати.
Озвірілий — (*з люті*) оскраженілий,
знавіснілий; посатанілий. *Пор.*
розлучений.
Озвіріти — *див.* розлутитися.
Оздоба — *див.* прикраса.
Оздоблювати, оздобляти — *див.*
прикрашати.
Оздорбвий — *див.* цілющий.
Озиватися — (*на заклик*) відгукуватися,
відкликатися, окликатися; *див.* *ще*
відзиватися.
Озимина — *див.* вруна.
Озирати — *див.* оглядати.
Озиратися — *див.* оглядатися.
Озія — *див.* громада П.
Озліднілий — *див.* збіднілий.
Озлідніти — *див.* збідніти.
Озлість — *див.* досада.
Ознайомлений — *див.* обізнаний.
Окіл — *див.* околиця.
Окіп — *див.* окоп.
Окладати *перен.* — *див.* бити.
Оклецьок — *див.* 1) обрубок; 2) товстун.
Окликатися — *див.* озиватися.

Околиця — округа; (*рідше*) окіл.
Околишний — (*що знаходиться на-*
вколо) навколишний, навкружний;
(*здебільшого про місцевість і*
населення) довколишний.
Околот — *див.* сніп.
Окоп — окіп; *військ.* траншея; (*рідше*)
панець.
Окраєць — *див.* скіб[к]а.
Окраса — *див.* прикраса.
Окрашати — *див.* прикрашати.
Окремий — особний; (*взятий порізно*)
поодинокий (*випадок і под.*).
Окремо — особно, нарізно.
Окріп — кип'яток; *обл.* вар.
Округа — *див.* околиця.
Округлий — *див.* круглий.
Оксамит — *див.* бархат.
Оксамитний, оксамитовий — *див.*
бархатний.
Окутувати — *див.* обкутувати.
Олжа — *див.* неправда.
Омана — *див.* марево.
Онуча — *див.* ганчірка.
Опам'ятатися — (*прийти до пам'яті*)
отямитися; (*після зомління тощо*)
опритомніти; (*прийти до розуму*)
схаменутися; охамену-тися; (*після*
счу) *розм.* очуматися, прочуматися,
прочунатися.
Опановувати (*що*) — оволодівати
(*чим*); (*цілком засвоювати що*)
освоювати. Опасистий — повний,
повнотілий.
Пор. гладкий. Опасистість — *див.*
оградність. Оперезати — *див.* ударити.
Оперіцити — *див.* ударити. Опецьок —
див. товстун. Опинатися — *див.*
упиратися. Опинитися — *див.*
потрапити. Опікуватися — *див.*
піклуватися. Опісля — *див.* потім.
Оповивати — *див.* 1) обгоргати;

2) укривати. Оповиватися — **див.**
укриватися. Оповідання (**в усній формі**) —
розповідь, оповідь, оповість;
рідк. повість. Оповідати — **див.**
розказувати. Оповідь — **див.** оповідання.
Оповідка — **див.** оголошення. Оповідь — **див.** оповідання. Оповідати — **див.** оповіщати — **див.** оголошувати. Оповідення — оповістка.
Опоганювати — **див. 1)** поганити;
2) спотворювати. Ополонник — **див.** ложка.
Ополонка — полонка; (**невелика**) **рідк.** кадовбина.
Оправа (**книжки**) — палітурка; **див. це** обкладинки.
Опрацьовувати (**тему і под.**) — розробляти.
Опритомніти — **див.** опам'ятатися.
Опришок — **див.** розбійник.
Опромінювати — **див.** осявати.
Опудало — **див. 1)** страхопуд; 2) чуперадло.
Опухати — **див.** брезкнути.
Опухлий — **див.** брезклий.
Оп'яняти, п'янити — **див.** дурманити.
Оп'яняючий — **див.** дурманний.
Оранда — **див.** корчма.
Орати — (**образно про цілину**) піднімати; (**стерню після жнив**) с.-г. лущити.
Оратор — **див.** промовець.
Орач — плугатар; **фольк.** ратай.
Організовуватися — **див.** єднатися.
Орда — **див.** юрба.
Орignal (**про своєрідну люди-ну**) — **див.** дивак.
Оригiнальний — **див.** своєрідний.
Оригiнальність — **див.** своєрідність.
Оригiнально — **див.** своєрiдно. Орудувати (ким) — **див.** верховодити.
Осад — (**на дні рідини**) гуща; **обл. фус.** Осадкуватий — **див.** присадкуватий.
Осатанілий — **див.** розлючений.
Осатаніти — **див.** розлютитися.
Освітлювати — (**рідше**) освічувати; **підсил.** осявати.
Освічений — **див. 1)** письменний; 2) учений.
Освічувати — **див.** освітлювати.
Освоювати — **див.** опановувати.

Освоюватися (**з чим**) — **привичаюватися** (до чого); (**рідше**) обвикати; **розм.** оговтуватися (**де**).
Оседець (**козацький**) — **див.** чуб.
Оселя — (**місце проісивання**) житло.
Пор. садиба.
Оселятися — **поселятися**, осідати.
Осібний — **див.** окремиий.
Осібнo — **див.** окремо.
Осідати — **див.** оселятися.
Оскаженілий — **див.** озвірілий.
Оскард — **див.** сапа.
Оскверняти — **див.** поганити.
Осколок — **див.** відламок.
Ослабати — **див.** слабнути.
Ослаблiй — **знесилений; розм.** підупалий (на силах); охлялий. **Пор.** ослабнути.
Ослабнути — **знесилитися; розм.** підупасти (на силах); (**від не-доїдання**) охлянути; (**від старості**) **рідк.** зледзати.
Ослін — **див.** лава.
Осмыслевати — **див.** усвідомлювати.
Осмiлитися — **див.** посміти.
Осмiлюватися — **див.** насмілюватися.
Основа — (**те, на чому щось будується**) засада, підвалина; (**частіше мн.**) підвалини. **Пор.** суть.
Основний — головний; (**що стосується самої суті чого**) істотний, кардинальний.
Основоположник — **див.** засновник.
Основуватися — **див.** ґрунтуватися.
Особа — **книжн.** персона. **Пор.** людина.
Особливий — (**відмінний від інших**) своєрідний.
Особливість — своєрідність. **Пор.** властивість.
Особливо — **див.** своєрідно.
Особняк — **див.** будинок.
Осоружний — **див.** ненависний.
Оспалий — **див.** сонливий.
Оспівувати — **див.** вихваляти.
Оспорювати — **див.** заперечувати.
Останки — **див.** труп.
Останній — (**що знаходиться на кінці**) кінцевий; (**що визначає межу в часі**) крайній (**строк**).
Останок — **див.** решта.
Остаточнo — **див.** цілком.
Остерігати — перестерігати, застерігати.
Остигати — вистигати, холонутти,

простигати. Остобісіти — **див.**
 остогиднути. Остовп'лий — **див.**
 стороп'лий. Остовп'ти — **див.** стороп'ти.
 Остогідливий — **див.** набридливий.
 Остогиднути, остогидіти — **фам.**
 осточортіти, остобісіти. **Пор.** набриднути.
 Осторога — **див.** пересторога.
 Осточортіти — **див.** остогиднути.
 Острах — **див.** страх.
 Острог — **див.** в'язниці.
 Острога — **див.** шпора.
 Острожний — **див.** тюремний.
 Острожник — **див.** в'язень.
 Остуджувати — **див.** охолоджувати.
 Оступатися (за кого, за ким) —
див. заступатися. Остюк — **див.**
 шпичка. Осуд — (**про несхвальний**
відзив)
 осудження, засудження. **Пор.**
 догана.
 Осуджувати—(**про несхвальний відзив**)
 засуджувати.
 Осудний — **див.** непохвальний.
 Осявати — (**проліллям**) опромінювати.
Пор. освітлювати.
 Осягати — **див.** досягати.
 Осягнути (**розумом**)—**див.** збагнути.
 Осяйний — ясний; (**підсил.** — **зрідка**)
 променистий.
 Отава — **див.** трава.
 Отаман — **див.** ватажок.
 Отара — **див.** череда.
 Отелешити — **див.** ударити.
 Отетеріти — **див.** сторопіти.
 Отець — **див.** батько.
 Оторопілий — **див.** стороп'лий.
 Оторопіти — **див.** сторопіти.
 Оточення — **див.** середовище.
 Оточувати — **див.** обступати.
 Отямитися — **див.** опам'ятатися.
 Охайний — чепурний; (**про кімнати і**
под.) чистий; (**зрідка**) обл. кукібний,
 кукіблівий.
 Охайність — **див.** чистота.
 Охайно — **див.** чисто.
 Охаменутися — **див.** опам'ятатися.

Охлявати — **див.** слабнути.
 Охлялий — **див.** ослаблений.
 Охлянути — **див.** ослабнути. Охмелілий
 — **див.** нетверезий. Охмелятися — **див.**
 витверезуватися.
 Охолоджувати — **підсил.** остуджу-
вати / **уплзпн** **іплпнпн** **гзкн.** **плом**
це) студити. Охолоджуватися — **див.**
 простигати.
 Охоплювати — (**з усіх боків — це**)
 охоплювати; (**про почуття, сон і**
под.) обніматися, огортати, брати; **рідк.**
 поніматися.
 Охоронець—**заст.** хоронитель. **Пор.**
 сторож.
 Охороняти—(**виявляючи дбайливість**
про що) оберігати; (**виявляючи**
пильність — це) стерегти.
 Охота (**до чого, робити що**) — **підсил.**
 бажання; **розм. рідк.** хіть.
 Охоче — радо; (**Із задоволенням**)
 залюбки.
 Охочий (до чого) — ласий (до чого, на
 що), **розм.** голінний.
 Оцупок — **див.** обрубок.
 Очевидець — **див.** свідок.
 Очевидний — **див.** 1) безперечний; 2)
 явний.
 Очерет — комиш.
 Очі — (**випришкуваті, опуклі**) **розм.**
фам. вирла; **вульг.** балухи, баньки.
 Очікувати — **див.** 1) ждати; 2) спо-
 діватися.
 Очко — **див.** вічко.
 Очманіти — **див.** одуріти.
 Очуматися — **див.** опам'ятатися.
 Очунювати — **див.** видужувати.
 Ошал'ти — **див.** одуріти.
 Ошатний — **див.** 1) чепурний; 2)
 нарядний.
 Ошелешити — **див.** спантелічити.
 Ошуканець — **див.** обманщик.
 Ошуканство — **див.** обман.
 Ошукувати — **див.** обманювати.
 Ощадливий — **див.** економний.

П

Пагін, пагонь—(**бічний**) паросток; (**у**
рослин) пасинок; (**у насінні**)
 кильчик.

Пагористий — **див.** горбкуватий.
 Пагорок — горбок, ^ підгірок. Пагуба
 —**див.** згуба.

- Падати — *див.* 1) валитися; 2) спадати; 3) дохнути.
- Падіж—(на худобу) пошесть; *заст.* упадок.
- Падковитий — *див.* запопадливий.
- Падло — стерво: (*про труп тварини*) мертвечина, мертвечина; *розм.* дохлятина, здохлятина.
- Падлюка *лайл.*— поганець, негідник; (*рідше*) *розм.* подляк.
- Пажера — *див.* ненажера.
- Пажерливий — *див.* ненаситний.
- Пазур — кіготь.
- Пай, пайка — *див.* частка.
- Папати — *див.* курити.
- Пакостити — *див.* 1) шкодити; 2) пустувати.
- Пакості — *див.* пустоці.
- Пакт — *див.* договір.
- Пакунок — *див.* клунок.
- Палати I (*мн.*)-*див.* палац.
- Палати II — *див.* горіти.
- Палатка — *див.* 1) буд[к]а; 2) шатро.
- Палахкотати, палахкотіти — *див.* горіти.
- Палац — дворець; (*вигадливі, ві-тєваті архітектури—звичайно*) замок; палати (*мн.*)\ *заст.* хорони; *поез. рит.* чертог. *Пор.* будинок.
- Палаш — *див.* шабля.
- Паленіти — *див.* спалахувати.
- Паливода — *див.* шибайголова.
- Палити — *див.* 1) курити; 2) пекти; 3) стріляти.
- Палитися — *див.* горіти.
- Палиця — кий, ціпок, палка; гир-лійга, герлійга (*обл.*)\ (*грубіша*) дрючок, ломака, дубина; (*з загнутим горішнім кінцем*) костур, клюка, ковненька.
- Паліатив — *див.* захід.
- Палісад — *див.* частокіл.
- Палітурка — *див.* оправка.
- Палка — *див.* палиця.
- Палкий — гарячий, запальний; (*пройнятий сильним почуттям — це*) пристрасний, жагучий; *під-сил.* вогненний.
- Палко — гаряче; пристрасно, жагуче. *Пор.* палкий.
- Пароплав — *див.* судно.
- Паросток — *див.* пагін.
- Палючий — *див.* пекучий.
- Паля — *див.* кіл.
- Паліяниця — *див.* хліб.
- Пальба — *див.* стрілянина.
- Паморозь — *див.* іній.
- Пампушка — пампушок; (*рідше*) пухтелик. *Пор.* гладуха.
- Пам'ятливий — (*що має добру пам'ять*) пам'ятущий, пам'яткий.
- Пам'ятний — (*що його годі забути*) достопам'ятний; *підсил.* незабутній; (*про події і под.*) *книжн.* вікопомний.
- Пам'ятник (*твір скульптури*) — (*на честь якоїсь видатної події — звичайно*) монумент.
- Пам'ятущий — *див.* пам'ятливий.
- Пам'ять — *див.* спомин.
- Пан — *див.* 1) поміщик; 2) шляхта.
- Пані — *див.* поміщиця.
- Панібрат — *див.* товариш.
- Панібратський — *див.* фамільярний.
- Паніка — *див.* тривога.
- Панічний — *див.* тривожний.
- Панство — *див.* шляхта.
- Пантофлі — *розм.* капці, виступці; *обл.* патинки. *Пор.* черевики.
- Пантрувати — *див.* доглядати.
- Панщанин — *див.* кріпак.
- Панькатися — цяцькатися. *Пор.* во-зитися (*з ким, з чим*).
- Папаха — *див.* шапка.
- Папірбса, папірбска — *див.* цигарка.
- Папірбениця — *диві* портсигар.
- Паплюжити — *див.* ганьбити.
- Папороша — *див.* сніг.
- Пар с.-г. — (*рідше*) парина; (*про поле під паром — звичайно для випасу*) толока; (*давно неоране поле*) обліг, переліг.
- Парикмахер — перукар; *заст.* го-ляр, цирульник.
- Парина — *див.* пар.
- Парити — *див.* шмагати.
- Парі — *див.* заклад.
- Паркан — *див.* огорожа.
- Паркий — *див.* душний.
- Парко — парно, душно. *Пор.* гаряче.
- Парний — *див.* душний. Паровоз — локомотив; *розм.* паровик.
- Парта — *див.* лава.
- Партач — халтурник; (*що дає за-*

роб.

Партачати *знев.* — (*про погану роботу*) халтурити, паскудити; (*рідше*) капарити.

Партійка — *див.* скіб[к]а (*хліба*).

Парубійко — *див.* парубчак.

Парубок — хлопець; (*рідше*) молодик, молодець; *обл.* легінь. *Пор.* юнак.

Парубоцтво — *див.* юнацтво.

Парубоцький — *див.* юнацький.

Парубчак — парубійко, хлопчина; *рідк. заст.* півпарубок, підпарубочий (*і.м.*).

Пас, пасок — *див.* пояс.

Пасерб, пасербик — *див.* син.

Пасинок — *див.* 1) *бот.* пагін; 2) син.

Пасйстий — *див.* смугастий.

Пасічник — *див.* бджолярГ

Пасічництво — *див.* бджільництво.

Паскуда — *див.* 1) негідник; 2) негідниця.

Паскудити—(*руки*) поганити, ка-ляти.

Паскудний — *див.* мерзенний.

Паскудник — *див.* негідник.

Паскудниця — *див.* негідниця.

Паскудність — *див.* підлість.

Паскудство — *див.* мерзота.

Пасмо (*гірське*) — кряж.

Пасмуга — *див.* смуга.

Пасовище, пасовисько — випас; (*близько села*) вигін; (*на полі, що лежить облогом*) толока; (*гірське в Карпатах*) полонина; *обл.* пастовень, пастівень, па-стівній.

Пасока — *див.* сукровиця.

Пастівень, пастівний — *див.* пасовище.

Пастка — западня; (*на вовків*) вовківня; (*на мишей*) мишоловка; *мисл.* капкан; (*дерев'яна*) *заст.* ступиця.

Пастовень — *див.* пасовище.

Пастух—(*рогаті худоби*) чередник, скотар; (*коней*) табунник, стадник; (*про овець*) *див.* вівчар.

Патик — *див.* ціпок.

Патика — *див.* шкапа.

Патинки — *див.* пантофлі.

Патлянь — *див.* кудлай.

Патлатий — кудлатий.

Патлач — *див.* кудлай.

Патли *ф.м.* — кудли, космакй, пелехи. *Пор.* волосся.

Патрати — тельбушити; *рідк.* по-трошити.

Патякало — *див.* балакун.

Патякання — *див.* балаканна.

Патякати — *див.* просторікати.

Пах — *див.* запах.

Пахнути — (*рідше*) пахтіти; *під** *сил.* духмяніти; *розм.* душіти.

Пахощі — *див.* запах.

Пахтіти — *див.* пахнути.

Пахучий — *див.* запашний.

Пацок — *див.* шур.

Пащикоуха — *див.* цокотуха.

Пашіти — (*жаром*) жактіти; (*не-рен.* — *від приливу крові*) горіти; (*сильніше*) палати; (*про щоки* — *це*) палахкотіти.

Пашниця — *див.* збіжжя.

Пашня — *див.* збіжжя.

Паща — *див.* рот.

Певний — (*що на нього можна покладатися*) надійний, вірний; (*що на ділі виявив себе певним, надійним*) випробуваний.

Певно, певне—(*про здогад*) мабуть, напевно.

Педагог — *див.* учитель.

Педантичний — *див.* вимогливий.

Пейзаж — *див.* краєвид.

Пекарня — *див.* хлібопекарня.

Пекельник — *див.* чорт.

Пекти — (*про сонце*) палити, жарити, припикати.

Пекучий — (*про сонце*) палючий. *Пор.* злободенний.

Пелех — *див.* дід.

Пелехатий — *див.* кудлатий.

Пелехи — *див.* патли.

Пелька — *див.* горло.

Пеня — *див.* 1) біда I; 2) причепа; 3) напасть.

Перебендювати — *див.* вередувати.

Перебендя — *див.* 1) вередун/ 2) балакун.

Перебивати (кому, кого) — (*в роботі, мові і под.*) переривати; *рідк.* перешняти

Перебиватися — *див.* перебуватися.

Перебирати — *див.* вередувати.

Перебиратися I (*про зміну одягу*) — *див.* передягатися.

Перебиратися II (*через що*)—*див.* 1) переправлятися; 2) переселятися.

Перебідувати — *див.* перебуватися.

Перебіжний — *див.* минуций.

Перебіжчик — *див.* відступник.

Перебірливий — *див.* вередливий.

Перевірник — *див.* вередун.

Перебірниця — *див.* вередунка.

Перебороти — *див.* подолати.

Переборювати — **див.** перемагати.
 Перебуватися (*при недостатках*) — перебиватися, перемагатися; (*лише докон.*) перебідувати.
 Переваблювати — **див.** переманювати.
 Перевага — (*моральна, також щодо інших позитивних якостей*) вищість; **розм.** верх.
 Переважати (кого чим) — **див.** перевищувати.
 Переважно — **див.** здебільшого.
 Перевал — **див.** перехід.
 Перевертати — (*сіно і под.*) переґрібати; (*переміщуючи догори дном*) перекидати.
 Перевертень — **див.** відступник.
 Перевертом — **див.** перекидом.
 Переверщувати (кого) — **див.** перевищувати.
 Перевесник — **див.** ровесник.
 Перевесниця — **див.** ровесниця.
 Перевищувати (кого) — (*чисельністю*) переважати; (*брати верх над ким силою, мужністю і под.*) переверщувати.
 Перевід — **див.** розтрата.
 Перевідник (чого) — **див.** марнотрат.
 Перевіряти — **див.** випробувати.
 Переводити (що) — **див.** 1) марнотратити; 2) розтрачувати.
 Переводитися — **див.** вимирати.
 Перевтома — **підсил.** знесилення.
 Переглядатися (з ким) — презиратися; (*рідше*) зглядатися, згядуватися, ззиратися.
 Перегнивати — (*про дерево*) трухнути, трухлявіти, порохнявіти.
 Перегодити — **див.** перечекати.
 Передчасно — дочасно; зарання. **Пор.** передчасний.
 Передагати — переодягатися, пе-реодіватися, перебиратися.
 Переждати — **див.** перечекати.
 Презиратися — **див.** переглядатися.
 Переінакшувати — **див.** зміняти.
 Переймати (кого) — **див.** перехоплювати.
 Переказувати (*зміст баченого і под.*) — (*своїми словами — рідше*) переповідати; **див.** *ще* розповідати.
 Перекидати — **див.** перевертати.
 Перекидатися — **див.** переправлятися.
 Перекидом — перекидьки, перевертом, шкереберть.
 Перекинчик — **див.** відступник.

Перегони **спорт.** — гонки; (*кінні — ще*) скачки; (*тільки верхи*) **рідк.** верхогони.
 Перегороджувати — **див.** перепиняти.
 Перегородка — (*в скриньці тощо — ще*) переділка.
 Перегортати — **див.** обертати.
 Переґрібати — (*граблями*) переґро-маджувати; (*сипке лопатом*) переґортати. **Пор.** перевертати.
 Переґукуватися — **див.** перекликатися.
 Передбачливий — прозорливий, да-лекоглядний.
 Передвісник — **див.** віщун.
 Передвіщати — **див.** провіщати.
 Передержувати — **див.** переховувати.
 Передихнути — (*звести дух*) віді-тхнути; (*про задиханого*) **розм.** відсапнути, відсапатися; (*від плачу, від кашлю*) відхлинути, відхлинутися.
 Передишка — **див.** відпочинок.
 Переділка — **див.** перегородка.
 Передмістя — **див.** пригород.
 Передній — (*щодо місця*) перший; (*про позицію прям. і перен.*) передовий.
 Передніше — **див.** давніш.
 Передня — **див.** передпокій.
 Передова — **див.** передовиця.
 Передовий — **див.** передній.
 Передовиця — (*про статтю*) пере-дова.
 Передпокій — передня, прихожа.
 Передражнювати — **див.** перекривляти.
 Передрікати — **див.** пророкувати.
 Передруковувати — **див.** переписувати.
 Передсвітанковий — **див.** досвітній.
 Передчасний — дочасний; (*що відбулося рано*) ранній.
 Перекіп, **Перекоп — див.** рів.
 Перекладач — **дипл.** драгоман.
 Перекликатися — (*голосно*) пере-гукуватися.
 Переконуватися — (*на досвіді*) пере-свідчуватися; (*з цілковито певністю*) упевнятися, упевнюватися; (*рідше*) допевнятися, допевнюватися.
 Перекраювати — **див.** перерізувати.
 Перекривляти (кого) — передражнювати.
 Перекручувати — **див.** спотворювати.
 Перекупка **розм.** — торговка; (*в образній мові заст. — зрідка*) си-духа.
 Перекупник — **див.** перепродувач.
 Перекуска — **див.** закуска.

Перекушувати — *див.* їсти.
 Перелесник — *див.* спокусник.
 Перелесниця — *див.* спокусниця.
 Перелювати *прям.* — (*з бочки*) переточувати; (*рідку траву*) пересипати; (*крізь цидило*) переціджувати.
 Переливатися (*барвами*) — переливати, мінітися, грати, леліти.
 Переливчастий — (*про колір*) мінливий. Переліг — *див.* пар.
 Перелік — (*писаний*) список, реєстр.
 Перелічувати — перераховувати.
 Перелогі — *див.* корч. Перелоговий — *див.* цілинний. Переляк — переполох; (*рідше*) гте-^ рестрах.
 Переляканий — *див.* сторопільний.
 Перелякатися — *див.* злякатися.
 Перемагати — (*силою волі труднощі і под.*) переборювати; (*лише докон.*) подолати, здолати; *рідк.* здоліти; (*тільки фізично*) подужати.
 Перемагатися — (*при недостатках*) *див.* перебуватися.
 Переманювати — (*рідше*) перенаджувати, переваблювати.
 Перемет — *див.* замет.
 Переміна — (*частіше*) зміна.
 Перемінний — *див.* мінливий.
 Перемінність — *див.* несталість.
 Переміняти — *див.* зміняти.
 Перемішувати — *див.* переплутувати.
 Переміщати — (*речі*) переставляти; (*про людей на інше місце проживання*) переселяти.
 Переміщатися — *див.* виселятися.
 Переміщення — *див.* зміна.
 Перемішуватися — *див.* чергуватися.
 Перемовлятися — *див.* сперечатися.
 Перемога — *поез.* звитяга; (*про цілковитий успіх ідеї і под.*) торжество.
 Перемогти — *див.* побороти.
 Переможець — *поез.* звитяжець.
 Переможний — *поез.* звитязний; (*підсил.* — *про ідеї тощо*) всепермагаючий, всепереможний.
 Перемудрувати — *див.* перехитрувати.
 Перенаджувати — *див.* переманювати.
 Переодіватися — *див.* передягатися.
 Переодягатися — *див.* передягатися.
 Перепадка *перен.* — *див.* сварка.
 Перепендя — *див.* балакур.
 Перепилювати — *див.* перерізувати.

Перепиняти — (*дорогу тощо*) заступати; (*рідше*) перегороджувати. *Йор.* перебивати (кому, кого).
 Переписувати — (*на друкарській машинці*) передруковувати.
 Переплигувати — перестрибувати, перескакувати.
 Переплутувати — (*про частини чого-небудь — це*) перемішувати, змішувати.
 Переповідати — *див.* переказувати.
 Переполох — *див.* тривога.
 Перепона — *див.* перешкода.
 Перепочинок — *див.* відпочинок.
 Перепочити — *див.* спочити.
 Переправлятися — (*через ріку, гору, балку тощо*) перебиратися; (*на той бік чогось — рідше*) перекидатися; (*швидко — лише докон.*) розм. перехопитися.
 Перепродувач — перекупник; (*коней, худоби*) барашник.
 Перераховувати — *див.* перелічувати.
 Перервати — (*розмову і под.*) урвати; (*переговори*) припинити. *Пор.* перебивати.
 Переривати — *див.* перебивати.
 Перерізувати — перетинати; (*пополам*) перекраювати; (*пилою*) перепилювати.
 Пересвідчуватися — *див.* переконуватися.
 Переселенець — виселенець; (*про того, хто в еміграції*) емігрант.
 Переселяти — *див.* переміщати.
 Переселятися — (*добровільно*) виселятися; (*на нову квартиру*) перебиратися; (*про емігранта — в чужу країну*) емігрувати.
 Пересердя — *див.* гнів.
 Пересипати — *див.* переливати.
 Пересихати — *див.* смагнути.
 Пересідатися (*про мороз*) — *див.* слабшати.
 Пересічний — *див.* звичайний.
 Перескакувати — *див.* переплигувати.
 Переслідування — *див.* 1) гоніння; 2) утиски.
 Переслідувати — (*звіра, ворога*) гнати.
 Переслідувач — *див.* гонитель.
 Пересохлий — *див.* засохлий.
 Переспівати — *див.* перестигати.
 Переспілий — *див.* перестиглий.
 Переставати — (*про дощ, вѣтер тощо*) ущухати; (*про крик тощо*) вгавати,

- угавати (*лише недокон. і з запереченням*).
- Переставитися — *див.* умерти.
- Переставляти — *див.* переміщати.
- Перестарілий — *див.* 1) застарілий; 2) старомодний.
- Перестерігати — *див.* остерігати.
- Перестереження — перетерпіти.
- Перестигати — (*про збіжжя, овочі тощо*) переспівати.
- Перстиглий — переспілий. *Пор.* перстигати.
- Пересторога — осторога, перестереження, застереження.
- Перестраждати — перетерпіти.
- Перестрах — *див.* переляк.
- Перестрибувати — *див.* переплигувати.
- Перестрівати — *див.* зустрічати.
- Перестрілка — *див.* стрілянина.
- Переціджувати — *див.* переливати.
- Перечекати — переждати; (*рідше*) перегодити; *заст.* перечасувати.
- Перечити — *див.* суперечити. Перечитися — *див.* сперечатися. Перешкода — завада; (*рідше*) перепона.
- Перешкоди — *див.* утруднення.
- Перешкоджати — заважати; бути на заваді, стояти на заваді, заважати.
- Переярок — *див.* ярок.
- Перістий — *див.* 1) рябий; 2) смугастий.
- Періщити — *див.* шмагати.
- Перса (*мн.*) — дш? грудь.
- Персона — *див.* особа.
- Перстень — *див.* каблучка.
- Перти — <*див.* 1) сунути II; 2) жерти.
- Пертися — *див.* сунути II.
- Перукар — *див.* парикмахер.
- Перше, перш — спершу; *розм.* поперед, поперед.
- Перший — *див.* передній.
- Пес — *див.* собака.
- Песеня — *див.* щеня.
- Песик — *див.* собачка.
- Пестити — пестувати, голубити; (*про любовні пестощі*) милувати.
- Пеститися — *див.* ластитися.
- Пестливий — (*про слова тощо*) ласкавий, голубливий, приголубливий.
- Пестощі — *див.* любовці.
- Пестувати — *див.* пестити.
- Пестун — (*про пещену дитину*) *розм.* мазун; *пестл.* пестунчик, мазунчик.
- Переступати (*закон*) — *див.* порушувати.
- Пересувний — *див.* рухомий.
- Пересуди — *див.* поговор.
- Перетерпіти — *див.* перестраждати.
- Перетинати — *див.* перерізувати.
- Переточувати — *див.* переливати.
- Перетримувати — *див.* перераховувати.
- Переулок — *див.* провулок.
- Перехитрувати, перехитрити — *розм.* перемудрувати (кого).
- Перехід (*місце переходу*) — (*на ріці*) брід; (*гірський*) перевал.
- Переховувати — (*крадені речі*) передержувати, перетримувати.
- Перехопитися — *див.* переправлятися.
- Перехоплювати (кого) — (*кинувшись за ким наперейми*) переймати.
- Перехрести — перехресток; (*двох доріг*) роздоріжжя, розтока.
- Пестуха — мазуха. *Пор.* пестун.
- Песячий — *див.* собачий.
- Песький — *див.* собачий.
- Петиція — *див.* просба.
- Петля — (*що її можна зашморгнути*) зашморг.
- Петрик — *див.* слимак.
- Печалити — *див.* смутити.
- Печалитися — *див.* сумувати.
- Печаль — *див.* сум.
- Печальний — *див.* скорботний.
- Печально — *див.* скорботно.
- Печать — *див.* 1) відпечаток; 2) ^ тавро.
- Печера — *заст.* вертеп.
- Печійка, печія — *див.* згага.
- Пика *вultz?*, *лайл.* — морда, мармиза, рило.
- Пил — порошок; (*що піднявся у повітря*) *розм.* курява, копіт; *обл.* кура; *рідк.* кущела.
- Пилити — *див.* порошокити.
- Пильний (*про людину в роботі*) — ревний, запопадливий; *підсил.* невтомний, невсипущий; (*що свідчить про посилену увагу*) уважний; (*про догляд і под.*) неослабний. *Пор.* 1) настійний; 2) старанний.
- Пильність — ревність, запопадливість; невтомність, невсипущість; уважність; неослабність. *Пор.* пильний.
- Пильно (*працювати*) — ревно, запопадливо, невтомно, невсипуще; уважно; неослабно. *Пор.* пильний.

Пильнувати — *(про догляд за ким, за чим)* доглядати, глядіти; *розм. рідк.* пантрувати.
 Пильня — *див.* тартак.
 Пиндючитися — *див.* пишатися.
 Пиндючний — *див.* пихатий.
 Пиндючність — *див.* бундючність.
 Пійнявий — *див.* забарний.
 Пирскати — *див.* хлюпати.
 Пирхати *(про тварин)*—прихати; *(про корову, віацю)* чмихати; *(про коней)* форкати.
 Писака *знев.* — *(про того, хто пише наспіх, поверхово і под.)* борзописець;
 Письменство

тературній ниві, публіцист) літератор.

Письменство — *див.* література.
 Письмовий — *(переданий за допомогою письма)* писемний *(знак); (про папір, придатний для писання)* писальний.
 Питання — *(на яке чекаємо відповіді)* запитання; *рідк.* запит; *(про щось складне для вирішення)* проблема.
 Питати — запитувати (кого), питатися (в кого).
 Питво — *ди'в.* напій.
 Пити — *(жадібно)* вульг. дудлити, жлуктити, жлуктати, тнути; *(поволі всмоктуючи)* тягти, цму-лити.
 Питимий — *див.* рідний.
 Пиття — *див.* напій.
 Пиха—*(порожній, пустий)* гонор, чванство; *(рідше)* високодумство. *Пор.* чванливість.
 Пихатий — *(що високо несеться)* зарозумілий, чванливий, чванькуватий, бундючний; *(рідше)* високодумний; *розм.* пиндючний, гоноровитий, гонористий.
 Пихатість — *див.* бундючність.
 Пихато — *див.* згорда.
 Пихкати — *див.* курити.
 Пишатися *(про поведінку пихатого, гордовитого)* — чванитися, величатися, бундючитися, гордувати, гонорувати; *розм.* приндітися; *(рідше)* бришкати, пиндючитися. *Пор.* гордитися.

(про бездарного, що має хворобливу пристрасть до писання) графоман.
 Писальний — *див.* письменовий.
 Писанка — *див.* яйце.
 Писати — *(на друкарській машинці)* друкувати.
 Писемний — *див.* письменовий.
 Писок — *див.* 1) морда; 2) рот.
 Писулька *фам.* — цидул[ь]ка.
 Письменний — грамотний; *(з ви-соким рівнем освіти)* освічений.
 Письменник — *(що працює на лі-*

134

Підгортатися

Пишний — *(про одяг, палати тощо)* розкішний; *(про бенкет, свято і под.)* бучний; *розм.* бундючний.
 Пишнобарвний — *див.* барвистий.
 Пишномовний — *див.* високомовний.
 Пищати — *див.* вищати.
 Пиятичати — пити; *(потроху)* запивати; *(в образній мові розм. — зрідка)* прихилитися до скляного бога.
 Півень — *обл.* когут; *(кастрований)* кашлун.
 Півзахід *(для досягнення мети)*— *вив:* захід.
 Півпарубок — *див.* парубчак.
 Півсон — *див.* сон.
 Півтемрява — *див.* сутінок.
 Підбивати (кого на що) — *див.* підмовляти.
 Підбиватися — *див.* підніматися.
 Підбивка — *див.* підкладка.
 Підбирати — *див.* підгинати.
 Підбиратися — *див.* підкрадатися.
 Підбити — *див.* підстрілити.
 Підбитий — *див.* підстрілений.
 Підбій, підбійка — *див.* підкладка
 Підбор — *див.* каблук.
 Підбурювати — *розм.* під'юджувати, мутити, баламутити. *Пор.* підмовляти.
 Підбурювач, підбурник — *див.* підмовник.
 Підвал—*(для господарських потреб)* льох, погріб, склеп; *(зрідка)* підземелля; *(для проживання)* обл. *заст.* сутерйни.
 Підвалина, підвалини — *див.* основа.

Підвертати — **див.** підкоряти.
Підвищення — **див.** удосконалення.
Підвищувати — підносити (**вище**); (**ціни тощо**) піднімати, підіймати.
Підвладний — (**у відношенні до начальства**) підлеглий; (**хто в соціальній залежності від кого**) підневільний.
Підвладність — підлеглість. **Пор.** підвладний.
Підвода — **див.** хура.
Підводити — **див.** 1) обманювати; 2) піднімати.
Підгострювати

Підгострювати — підточувати; (**коси мантичкою, бруском**) **розм.** підмантачувати.
Підгрязити — **див.** під'їдати.
Підгрібати (**граблями**) — (**лопатою**) підгортати.
Підгруддя — (**рідше**) підгбрля, підшийок; (**у бика і под.**) волю.
Піддаватися — здаватися; (**зіркій долі, силі тощо**) скорятися.
Піддивлятися — **див.** підглядати.
Піддобрюватися — **див.** підлещуватися.
Підживитися — **див.** підкріпитися.
Підземелля — **див.** підвал.
Підзирати — **див.** підглядати.
Підібгати — **див.** підгинати.
Підіймати — **див.** піднімати.
Підійматися — **див.** підніматися.
Підірваний — **див.** розладнаний.
Під'їдати — підточувати; (**про шкідників — це**) підгрязити.
Підойма — **див.** важіль.
Підказувати — (**про суфлера**) суфлірувати.
Підкасувати — (**рукави, штани**) підкачувати, підсукувати.
Підкидати — (**про віз, машину на вибоїстій дорозі**) **розм.** гуцати; (**натовпом на руках кого**) качати.
Підкладка (**одягу**) — підбивка, підбійка, підбій.
Підкоряти — (**силою**) покоряти, скоряти; (**силою волі, моральними засобами**) **розм.** — зрідка) підвертати (під себе), підхилити (під себе).
Підкорятися — **див.** 1) коритися; 2) слухатися.
Підкрадатися — крастися; підбиратися.
Підкріпитися — (**тілки закускою і под.**) **розм.** — (**рідше**) підживитися.

Підводитися (**з місця і под.**) — **див.** вставати.
Підгинати—(**ноги під себе**) підгортати, підбирати; (**лише до-кон.**) підібгати.
Підгірок — **див.** пагорок.
Підглядати — (**рідше**) піддивлятися, підзирати; (**з ворожим наміром**) **див.** підстерігати.
Підгорля — **див.** підгруддя.
Підгортати — **див.** 1) підгрібати; 2) (**ноги**) підгинати.
Підгортатися (до кого) — **див.** підлещуватися.

135

Підліток

Підкріплювати, підкріпляти—(**свіжими силами**) підсилювати; (**правильність погляду, своїх слів і под.**) підтверджувати; (**доказами**) підширати; (**підписом**) стверджувати; (**рідше**) **заст.** покріплювати, покріпляти.
Підкроювати — **див.** підтинати.
Підкупний — продажний; (**про продажню пресу в бурж. країнах — презирливо**) рептільний.
Підлабузник **розм.** — підлиза, підлизень; (**рідше**) підлизник, підлипайло, підшивайло; **фам.** під-•чйхвіст.
Підлабузниця **розм.** — підлиза, підлизна; підлипайло, підшивайло. **Пор.** підлабузник.
Підлабузництво — **див.** улещання.
Підлабузнюватися **розм.** — (**про залицання**) лабузнитися; (до кого) **фам.** підсипатися; (**перед ким, рідше до кого**) запобігати, упадати. **Пор.** підлещуватися.
Підлащуватися — **див.** підлещуватися.
Підлева — **див.** підлива.
Підлеглий — **див.** підвладний.
Підлеглість — **див.** підвладність.
Підлесливий — **див.** облесливий.
Підлесник — облесник, лестун.
Підлещуватися — підлащуватися; (**несхвально**) підлабузнюватися; (**до жінок**) **розм.** підсипатися; (**про жінок — це**) підгортатися; (**з корисливих мотивів**) піддобрюватися, примілятися. (**зневажливо**) підлизуватися.
Підлива **кул.** — соус; **рідк.** підлева.
Підлиза — **див.** 1) підлабузник; 2) підлабузниця.

Підлизень, підлизник — **див.** підлабузник.
Підлизниця — **див.** підлабузниця.
Підлизування — **див.** улещання.
Підлизуватися (до кого) — **див.** підлещуватися.
Підлий — поганий: (*про вчинок підсил. — це*) підлотний, паскудний; (*що принижує людську гідність*) недостійний, негідний, (*про вдачу*) низький, нищий.
Підлипайло — **див.** 1) підлабузник; 2) підлабузниця.
Підлість — підлога, паскудність, недостійність, негідність; ^нізь-кість, нищість. **Пор.** підлий.
Підліток — лідрбсток. (*про хлопця*) обл. підпарубочий.
Підлога — поміст; (*земляна*) долівка, діл.
Підлога—**див.** підлість.
Підлотний — **див.** підлий.
Підмаїтачувати — **див.** підгострювати.
Підманювати — **див.** спокшувати.
Підмова — **див.** намова.
Підмовляти—(*на що*) підбивати; (*до злого*) підбурювати; (*проти кого*) під'юджувати. **Пор.** намовляти.
Підмовник — баламут; (*до злого*) підбурювач, підбурник.
Підмога — підпомога; (*матеріальна*) запомога. **Пор.** допомогою.
Підмостки — **див.** кін.
Підмурівок, підмурок — **див.** фундамент.
Підневільний — **див.** підвладний.
Піднімати — **прям.** підіймати; (*голову, очі*) підводити, зводити; **перен.** підносити (*настрій, продуктивність праці тощо*).
Підніматися — (*вгору і под.*) підійматися, здійматися, підноситися; (*про сонце, місяць — це*) підбиватися. **Пор.** 1) вставати; 2) повставати.
Піднос (для перенесення *страв, посуду тощо*)'—таця.
Підносити (*продуктивність праці*) — **див.** збільшувати.
Підноситися — **див.** підніматися.
Підозрілий — **див.** непевний.
Підойма — важіль.
Підпарубочий, -чого — **див.** парубчак.
Підпийлий — **див.** напідпитку.
Підпирати — **див.** підкріплювати.
Підпис — (*власноручний автора, якоїсь визначної людини і под.*) автограф.

Підпільний — **див.** таємний.
Підплигувати — **див.** підстрибувати.
Підпомога — **див.** підмога.
Підпорядковуватися — **див.** слухатися.
Підривати (*здоров'я*)—**див.** 1) надривати; 2) розладнувати.
Підриватися (*на тяжкій роботі*)—**див.** насаджуватися.
Підривний **перен.** — (*пов'язаний з саботажем*) саботажницький, шкідницький.
Підризувати — **див.** підтинати^.
Підроблений — (*про документ, гроші і под.*) фальшивий, фальшований; (*про продукти і под.*) фальсифікований. **Пор.** штучний.
Підростати — **див.** рости.
Підрбсток — **див.** підліток.
Підрубувати — підтинати; (*доліши гілки на дереві в образній мові*) розм. чухрати.
Підручний, -ного — **див.** помічник.
Підряджати — **див.** наймати.
Підсвинок — **див.** пороса.
Підсвічник — **див.** свічник.
Підсилювати—**див.** підкріплювати.
Підсипатися — **див.** підлабузнюватися.
Підсихати — **див.** сохнути. Підсіння — **див.** ганок. Підсакакувати — **див.** підстрибувати.
Підскік — **див.** стрибок.
Підсліджувати (*з ворожим наміром*)—підстерігати; обл. сочйти.
Підсобляти — **див.** допомагати.
Підсобник — **див.** помічник.
Підспівувати — **див.** співати.
Підстава — **див.** причина.
Підстаркуватий — **див.** літній.
Підстерігати — сочйти; (*рідне*) читати, чатувати, засідати (на кого).
Підстрибувати — підплигувати, підсакакувати.
Підстрілений, підстрелений — поранений, підбитий. **Пор.** підстрілити.
Підстрілити, підстрелити — (*птаха, зайця і под.*) поранити; (*літак і под.*) підбити.
Підструтувати — **див.** заструтувати.
Підступати — **див.** підходити.
Підступи (*мн.*)—каверзи, інтриги. **Пор.** хитрощі.
Підступний — хитрий; (*що вдавано прихильністю приховує свої лихі наміри*) лукавий, ехидний.
Підступність — хитрість; лукавство.

Підсукувати — **див.** підкасувати.
 Підсумовувати — **див.** вираховувати.
 Підтверджувати — **див.** підкріплювати.
 Підтинати — (**ножем**) підрізувати; (**ножицями**) підкроювати; (**надто коротко**) **розм.** підчиркувати.
 Пор. підрубувати.
 Підтоптаній — **див.** літній.
 Підтоптатися — **див.** постаріти.
 Підточувати — **див.** 1) під'їдати; 2) підгострювати.
 Підтримка — **див.** сприяння.
 Підтющем — **див.** тющем.
 Підупадати — **див.** 1) бідніти; 2) слабнути.
 Підупалий — **див.** ослаблий.
 Підупасти — **див.** 1) збідніти; 2) ослабнути.
 Підхилати — **див.** підкоряти.
 Підхмелитися — **див.** упитися.
 Підходити (до кого) — (**ближче**) підступати, приступати.
 Підхожий — (**для практичного вжитку**) придатний; (**для здійснення задуму**) відповідний; (**про час — це**) слухний.
 Підчиркувати — **див.** підтинати.
 Підчйхвіст — **див.** підлабузник.
 Підшивайло — **див.** 1) підлабузник; 2) підлабузниця.
 Підшийок — **див.** підгруддя.
 Підштовхувати — **див.** спонукати.
 Під'юджувати — **див.** підмовляти.
 Піт, піта — **див.** поет.
 Піймати — спіймати, зловити; (**з лихим наміром**) **розм.** запопасти.
 Піка — **див.** спис.
 Піклуватися — дбати (про кого, про що); опікуватися (**ким, чим**).
 Пілот — **див.** льотчик.
 Піна — (**на рідині**) шум, шумовиння.
 Пінитися — (**про киплячу воду, вино тощо**) шумувати. Пірнати — **див.** поринати. Пірник — **див.** пряник.
 Пірчити — **див.** бити. Пісенник — співак. Пісок — (**зрубий**) рінь, гравій; **спец.** жорства. Пістриний — **див.** рябий.
 Піти — (**скорою ходою — розм.**) почимчикувати; (**повільним кроком — розм.**) побрести, потягтиСЯ],

Плескати

138

Побліднути

Плескати (**про воду, по воді і под.**) — хлюпати, плюскати; **підсил.** плескотіти, плескотати, хлюпотіти,

поплентатися, почвалати; (**насилу**) поволоктися; (**невідомо куди — неспв.**) повіятися
 Пітніти (**вкраватися потом**) — потіти; **перен. розм.** упрівати, пріти.
 Пітьма — **див.** темрява.
 Піч — (**кімнатна — голландська**) груба; (**кімнатна з відкритими челюстями**) камін; (**менша**) коминок.
 Пішоход — **див.** тротуар.
 Плавкий — **див.** гладкий.
 Плазувати **прям.** — **див.** повзти.
 Плай — **див.** стежка.
 Плакати — (**голосно**) ридати; (**протяжно, приголошуючи**) голосити, заводити, тужити; (**різко, неприємно**) **розм.** ревіти; (**рідше**) рюмсати, рюмати; (**тихо, здавленим плачем**) хлипати; (**про дитину — це**) пхикати.
 Плакатися (на кого, на що) — **див.** нарікати.
 Плаксій — **розм.** тонкослізка; рева, рюмса, рюма.
 Плаксійка — **розм.** тонкослізка; рева, рюмса, рюма.
 План — **див.** задум.
 Пласт (**землі тощо**) — **див.** верства.
 Плата — (**заробітна — скорочено**) зарплата; (**місячна службовців і под.** — **рідше**) платня.
 Плахта — **див.** спідниця.
 Плац — **див.** майдан.
 Плач — ридання; голосіння, тужіння; рюмсання; хлипання; пхикання. **Пор.** плакати.
 Плекати — **див.** леляти.
 Племінний — **див.** породистий.
 Племінник — небіж; (**син брата — обл.**) братанич; (**син сестри — обл.**) сестрінець.
 Племінниця — небога; (**дочка брата — обл.**) братаниця; (**дочка сестри — обл.**) сестріниця.
 Плентатися — **див.** тягтися.
 Плеск, плескіт — (**про дію**) плескання, хлюпання, плюскання; **підсил.** плескотіння, плескотання, хлюпотіння, плюскотіння.

плюскотіти; **перен. див.** 1) базікати; 2) наговорювати.

Плескатися—(*про воду*) хлопатися, плюскатися; (*у воді, розм. — це*) хлопостатися, ббв-татися.
Плескотання, плескотіння — *див.* плеск.
Плескотіти, плескотати — *див.* плескати.
Плести — (*рукавиці, панчохи*) в'язати; *перен. див.* базикати.
Плестися — *див.* тятися.
Плетун — *див.* обмовник.
Плечі — *розм.* в'язи; *обл.* горгбші.
Плиг — *див.* стрибок.
Плигати — *див.* стрибати.
Плигун — *див.* стрибун.
Плигунка, плигуха — *див.* стрибунка.
Плин — *див.* течія.
Плисти, пливти — (*перен. — про думи, хмари і под.*) линути.
Плівка—(*на молоці, киселі і под.*) кожушок. *Пор.* шкурка.
Плід *перен.* — *див.* витвір.
Плідний — плодучий; (*про рослину, дерево*) родючий; *розм.* плідливий.
Плідність — *див.* родючість.
Плісень — пліснява, цвіль.
Пліснявий — запліснявілий; *див. це* цвіль.
Пліснявіти — (*вкриватися цвіллю*) цвісти.
Пліт I (*про огорожу*) — тин; (*з лозини*) ліса. *Пор.* огорожа. Пліт II (*для сплаву дерева*) — *обл.* дараба. Плітка — пльбтка, сплітка; (*про пересуди — це*) поговір. Пліщивий — *див.* лисий. Плоди — *див.* фрукти.
Плодитися — розмножуватися; (*про розмноження риб, тварин*) водитися. Плодоносний — *див.* урожайний. Плодучий — *див.* плідний. Плодучість — *див.* родючість.
Плотар—(*зайнятий сплавом дерева*) сплавник.
Плохий — *див.* лагідний.
Площа (*в місті*) — *див.* майдан.
Плугатар — *див.* орач.
Плутня — *див.* шахрайство.
Поборник

Плутоці — *див.* шахрайство.
Плутяга — *див.* обманщик.
Плюгавець — *див.* поганець.
Плюгавий (*з вигляду*) — *див.* миршавий.
Плюгавка — *див.* поганка.
Плюгавство — *див.* погань.
Плюндрування — *див.* руйнування.
Плюндрувати—пустошити, спустошувати.
Плюскання — *див.* плеск.
Плюскати — *див.* плескати.
Плюскатися — *див.* плескатися.
Плюскотіння — *див.* плеск.
Плюскотіти — *див.* плескати.
Плюхнути — *див.* сідати.
Пляма—(*чорнильна*) ляпка.
Плямка — *див.* цятка.
Плямкати — *див.* жвакати.
Плямувати, плямити — *див.* ганьбити.
Пльбтка — *див.* плітка.
Побабіти — *див.* поморщитися.
Побавровіти — *див.* почервоніти.
Побалакати — *див.* поговорити.
Побачення — *див.* зустріч.
Побачити — *розм.* углядіти, уздріти; *рідк.* збчити.
Побережник — *див.* лісник.
Побиватися — *див.* 1) старатися; 2) турбуватися.
Побіжний — *див.* поверховий.
Побілілий — *див.* зблідлий.
Побіліти — збіліти; (*підсилено — з жаху тощо*) сполотніти, пополотніти.
Побіля — *див.* біля.
Побіч — *див.* поруч.
Поблажливий — (*без надмірної вимогливості до других*) вибачливий.
Поблизу — *див.* недалеко.
Поблизький — (*щодо положення*) ближчий; (*про місцевість*) сусідній. *Пор.* суміжний.
Поблідлий — *див.* зблідлий.
Побліднути — *див.* збліднути.

Поборник — *див.* захисник.
Побороти—(*фізичною силою*) подужати; (*взяти верх*) перемогти, подолати.
Побоювання — *див.* турбота.
Побоюватися — (*в передчутті небезпеки, нещастя*) *обл.* потерпати.

Побратися (*про одруження*) — *див.* одружитися.
Побрести (*про повільну ходу*) — (*образно розм.* подибати; (*насилу*) почвалати, поплентатися, поплестися, потягтися, потягти, поволотися, потеліпатися.
Побріхувати — *див.* брехати.

- Повабитися (на кого, на що) — **див.** поласувагися.
- Повага — **див.** пошана.
- Повагом — **див.** повільно.
- Поважати — **див.** шанувати.
- Поважний — (*дуже істотний, важливий*) серйозний; (*про особу, що відзначається серйозністю, солідністю і под.*) солідний, статечний; (*сповнений величності*) важний, величний.
- Повалити (*куди юрбою — розм.*) — (*образно*) посунути; (*енергійніше*) **розм.** сипнути. **Пор.** сунути П.
- Повалитися (*на землю тощо*) — **див.** упати.
- Поведенція — **див.** звичай.
- Повелитель — **див.** володар.
- Повелителька — **див.** володарка.
- Повеління — **див.** веління.
- Повертатися — (*назад додому*) вертатися.
- Поверх (будинку) — етаж.
- Поверхня — (*ріки, моря і под.*) гладінь, гладь.
- Поверховий **перен.** — неглибокий; (*про знання і под. — ще*) негрунтовний; побіжний (*погляд*).
- Повеселити — **див.** порадувати.
- Повзати — (*про плазунів*) плазувати; (*про комах*) лазити.
- Повзти — плазувати; лізти. **Пор.** повзати.
- Повивати — **див.** обгортати.
- Повитуха **розм.** — сповитуха; **заст.** баба-сповитуха.
- Повів (*вітру*) — повівання; (*легкий*) подих; (*сильніший*) подув; **поез.** вітровіння.
- Повівати — (*злегка*) подихати; (*сильніше*) подувати. ^
- Повід (для коней) — (*для рогатої худоби*) налігач; (*мисл. — для хортів*) швбр[к]а, швбра; смик.
- Повідомлення — сповіщення; **офіц.** донесення, рапорт. **Пор.** повідомляти.
- Повідомляти — сповіщати; (*про які-небудь відомості*) доносити, доповідати; **офіц.** рапортувати.
- Повідь — **див.** повінь.
- Повільний — (*про ходу*) тихий; (*рідше*) **розм.** длявий.
- Повільність — **див.** ступневість.
- Повільно — (*про хід*) тихою ходою, тихо, помалу; (*не поспішаючи*) поволі, повагом.
- Повінчатися — **див.** одружитися.
- Повінь — повідь, водопілля.
- Повірений — **див.** уповноважений.
- Повість — **див.** оповідання.
- Повітка — **див.** сарай.
- Повіятися (куди) — **див.** податися.
- Повний — (*чого*) цілий (*віз сіна і под.*); (*цілком проймає чим — про абстрактні поняття*) цілковитий, абсолютний (*спокій і под.*); (*з вигляду*) **див.** 1) огрядний; 2) повнолиций.
- Повністю — **див.** цілком.
- Повніть — **див.** огрядність.
- Повноважений — **див.** уповноважений.
- Повноваження — **див.** доручення.
- Повновидий — **див.** круглолиций.
- Повнішати — **див.** гладнути.
- Повнолиций — повний, повновидий.
- Повнота — **див.** огрядність.
- Повнотілий — **див.** огрядний.
- Поводитися (з ким) — обходитися (з ким), ставитися (до кого).
- Повбзка — візок; (*легкий, іноді з відкидним верхом*) брчка; (*з критим верхом — образно*) халабуда.
- Поволі — **див.** повільно.
- Поволоктися — **див.** полентатися.
- Поворозка — **див.** могузка.
- Поворот (*дороги і под.*) — заворот, закрут, залом; (*ріки — ще*) коліно; **геогр.** лука
- Повставати (проти кого) — підніматися, підійматися (проти кого, на кого), вставати (на кого).
- Повстяники — повстяки, валянки.
- Повстяр — **див.** шаповал.
- Повсюдно — **див.** усюди.
- Повсякденний — **див.** щоденний.
- Повсякчас — **див.** завжди.
- Повсякчасний — постійний; (*рідше*) **розм.** завсідній, завжден-ний, завждишній.
- Повторяти — **див.** твердити.
- Повчати — **див.** налучувати.
- Пов'язувати — **див.** сполучати.
- Поганець **лайл.** — плугавець. **Пор.** негідник.
- Поганий — (*без позитивних якостей*) ЛИХИЙ; (*протилежний хорошому*) злий, недобрий; (*про справи і под.*) **розм.** кепський. **Пор.** негарний.
- Поганити — опоганювати, паскудити; **книжн.** сквернити, оскверняти.

Поганка *лайл.* — плюгавка. *Пор.* негідниці.
 Погано — *див.* 1) недобре; 2) шкідливо.
 Погань — паскудство, плюгавство.
 Погасати — *див.* гаснути.
 Погашати — *див.* сплачувати.
 Погибати — *див.* загинати.
 Погибель — *див.* загибель.
 Погідний — погодний, погожий, по-гідливий, погодливий; (*про небо*) безхмарний.
 Поглядшати — *див.* потовстіти.
 Поглинати — пожирати; (*прям.* — *це*) проковтувати.
 Погляд (*на справу*) — *див.* 1) гадка; 2) думка.
 Поглядати — позирати; (*бистрим поглядом розм.* — *це*) зиркати; (*образно*) стріляти (очима), (*сердито*) блимати, блискати (очима).
 Поглянути — *див.* глянути.
 Погнатися — *див.* помчатися.
 Поговорі — пересуди (*зн.*); (*про плітки*) слава.
 Поговорити (з ким) — порозмовляти; *розм.* побалакати, погомоніти.
 Погода — (*гарна*) година. *Пор.* негода.
 Погоджувати — *див.* сполучати.
 Погоджуватися — *див.* згоджуватися.
 Погодитися — *див.* 1) поладнати; 2) помиритися. Погодний — *див.* погідний. Погожий — (*про вітер*) ходовий.
 попутний. *Пор.* погідний. Поголошка — поголос, чутка. Погомоніти — *див.* поговорити. Погоня (*за ким*) — гонитва (*за чим*).
 Погордливий — *див.* презирливий.
 Погорілище — *див.* пожарище. Погріб — льох.
 Погрожувати — грозити, грозитися; (*у відношенні до слабшого*) нахвалятися, похвалятися.
 Погроза — гризба, грозьба; нахвалка. *Пор.* погрозувати.
 Погром — *див.* розбій.
 Погромник — *див.* громило.
 Погуба — *див.* згуба.
 Погубити — згубити; (*довести до загибелі*) занапастити.
 Погукувати — *див.* покрикувати.
 Погулянка, погуляння — *див.* гуляння.
 Подаватися (куди) — *див.* вирушати.
 Подарунок — *див.* дарунок.
 Податися (куди) — помандрувати; *розм., несхв.* потягати, потягтися, повіятися.
 Подвиг — *див.* вчинок.
 Подвірний — *див.* домашній.
 Подвіря — *див.* двір.
 Поденки (*в рідині*) — *див.* гуща.
 Подерти — *див.* порвати.
 Подертий — *див.* порваний.
 Подертися — подратися; порватися.
 Подибати — поплентатися, почвалати.
Пор. побрести. Подив — здивування, дивування;
розм. зчудування. *Пор.* дивуватися.
 Подивитися — *див.* глянути. Подих (*вітру*) — *див.* повів. Подихати (*про вітер*) — *див.* повівати.
 Подібний — (*про випадок, явище*) аналогічний. *Пор.* схожий.
 Подібність — (*зовнішня*) схожість; (*за змістом*) аналогія.
 Подія — (*здебільшого несподівана*) випадок; (*непорозуміння*) інцидент.
 Подляк — *див.* падлюка.
 Подобає — *див.* випадає.
 Подобати — *див.* скидатися.
 Подолати — (кого) здолати, перемогти; *розм.* подужати; (*що*) перебороти (*труднощі і под.*).
 Подорож — поїздка; (*із зміною місць перебування*) мандрівка; *обл.* вандрівка.
 Подорожник — *див.* турист.
 Подорожувати — їздити (*постійно змінюючи місця*) мандрувати; *обл.* вандрувати.
 Подраний — *див.* порваний.
 Подрати — *див.* порвати.
 Подратися — *див.* подертися.
 Побріб — *див.* потрух.
 Подробиця — (*найменша*) дрібниця; *книжн.* деталь.
 Подруга — *див.* товаришка.
 Подругувати — *див.* дружити.
 Подружжя — *див.* чоловік.
 Подружитися — *див.* 1) здружитися; 2) одружитися.
 Подув (*вітру*) — *див.* повів.
 Подувати (*про вітер*) — *див.* повівати.
 Подужати (кого) — *див.* подолати.
 Подужчати — *див.* поздоровіти.
 Поет — *заст.* віршник, віршувальник; *ірон.* пііт; пііта.
 Поєдинок — двобій, дуель; (*перед боєм*) *заст.* герць.
 Поєднувати — (*одно з другим — про абстрактні поняття*) сполучати.

Пожадливи́й — **див.** жаді́бний.
 Пожадли́вість — **див.** жаді́бність.
 Пожадли́во — **див.** жаді́бно.
 Пожа́літи (кого, що) — пожа́лувати; (**з жалості, з милосердя**) зглянутися (на кого, на що).
 Пожа́лкувати I (за ким, за чим і про щ) — (**з почиттям осялю**) пожа́лувати, пошко́дувати (за ким, за чим).
 Пожа́лкувати II (чого) — (**з скупощі**) пожа́лувати, пошко́дувати.
 Пожа́лувати — **див.** пожа́літи.
 Пожа́р — **див.** пожежа.
 Пожа́рище (**місце пожежі**) — зга́рище, попели́ще, погорі́лище; (**рідше**) пожа́рина; **розм.** димови́ще.
 Пожежа — пожа́р.
 Пожи́ва — **див.** їжа.
 Пожи́вний — живи́льний; (**про їжу, траву**) си́тний.
 Пожи́лець — **див-** кварта́нт.
 Пожи́рати — **див.** 1) же́рти; 2) поглина́ти.
 Познача́ка

Пожи́тки — **розм.** збі́жжя; **по-гордл.** ма́натки, ма́наття. **Пор.** ма́йно.
 Поза́клякну́ти — **див.** поледе́ніти.
 По́збутися (кого, чо́го) — **див.** збу́тись.
 По́звати — **див.** покликати.
 По-зві́рчому, по-зві́рському, по-зві́рськи — **див.** же́рстоко.
 По́здоровіти — по́здоровша́ти, по́здоровіша́ти, змі́цніти, подужча́ти.
 По́здоровле́ння — при́віт, віта́ння, при́вітання; **заст.** ви́ншування. **Пор.** віта́ти.
 По́здоровля́ти — **див.** віта́ти.
 По́здоровни́й — віта́льний. **Пор.** віта́ти.
 По́зива́йло, по́зива́ка — **див.** су́тяга.
 По́зива́тися (з ким) — **див.** суди́тись.
 По́зирати — **див.** погляда́ти. По́зирну́ти — **див.** гляну́ти. По́зитивни́й — **див.** бла́готво́рний.
 По́зірний — **див.** уя́вний.
 По́злі́тка — **див.** шу́миха.
 По́знача́ти — **див.** знача́ти.

142

Полководець

Позна́чка — (**як орієнтаційний знак**) зазначка; мі́тка; (**в кни́жці, на доку́ментах і под.**) відмі́тка, помі́тка; (**на білізні і под.**) мі́тка.
 Пої́здка — **див.** подо́рож.
 Пока́зний — (**з зовні́шнього ви́гляду**) ста́вний, поста́вний; **заст.** ста́турний.
 Пока́зовий — **див.** зразко́вий.
 Пока́зувати — **див.** 1) ви́являти; 2) зобража́ти.
 Пока́зува́тися — (**про появу**) з'явля́тися, появля́тися.
 Пока́пати — **див.** спи́скувати.
 Пока́ра, пока́рання — **див.** кара.
 Пока́питися (на кого, на що) — **див.** поласува́тися.
 Пока́пний — **див.** ква́пливий.
 Пока́пно — **див.** ква́пливо.
 Покива́ти — **див.** погрожува́ти.
 Покида́ти — (**пориваю́чи зв'язок то́що**) кида́ти; (**на дея́кий час' або наза́вжди**) зали́шати.
 Поки́дки — **див.** набрі́д.
 Покі́й — **див.** кі́мната.
 Покі́йна, -ної — **див.** покі́йниця.
 Покі́йний, -ного — **див.** покі́йник.
 Покі́йник — покі́йний, не́біжчик.
 Покі́йниця — покі́йна, не́біжчи́ця, не́біжка.
 Покі́нчити — **див.** спра́витись.

Покі́рливи́й — (**смирно́ї вда́чі**) покі́рний; (**рідше**) сми́ренний.
 Покі́рли́вість — по́кора; (**рідше**) сми́рення.
 Покі́рний — суми́рний.
 Покі́т — **див.** схи́л.
 Покла́датися (на кого, на що) — (**з повни́м дові́р'ям**) зві́ряться, зда́ватися (на кого, на що). **Пор.** на́дія́тись.
 Пбкла́дки — **див.** яйце.
 Покла́дливи́й — **див.** посту́пливий.
 Покла́жа — **див.** ванта́ж.
 Покла́сти — **див.** ви́ршити.
 Покли́к — **див.** за́клик.
 Поклика́ти — по́звати; (**голосно підзиваю́чи**) гукну́ти.
 Поклика́тися (на кого, на що) — (**часті́ше**) поси́латись.
 Покля́тися — (**дати прися́гу**) при-ся́гтись, за́прися́гтись.
 Покло́іння — (**про чле́нів одно́го роду**) нау́к, генера́ція. По́кора — **див.** покі́рли́вість. По́коритель — **див.** заво́йовник. По́коряти — **див.** підко́ряти.
 Покоті́тися — **див.** ри́нути. По́кохати — **див.** полю́бити. Покра́пати — **див.** спи́скувати. Покри́вало — **поез.** га́ба.
 Покри́вати — **див.** укрива́ти.
 Покри́ватися — **див.** укрива́тись.
 Покри́кувати — по́гукува́ти. Покри́ття

крав. — верх. Покрівець — **див.** чохол.
Покрівля — (**жерстяна, з черепиці**)
дах; (**про солом'яну — зрідка**)
стріха.
Покріплювати, покріпляти — **див.**
підкріплювати.
Покровитель — **див.** заступник.
Покручений — **див.** звивистий.
Поладнати (**з ким**) — (**дійти згоди**)
погодитися, порозумітися.
Поласуватися, поласувати (на кого, на
що) — поласитися, повабитися,
понадитися, поквапитися.
Полатайко — **див.** швець.
Поле—(**засіяне**) нива; (**широке— це**)
лан; (**про великі простори,**
непридатні під засів) степ.
Половий

Половий — **див.** жовтявий.
Половік — **див.** шуліка.
Половіти (**про збіжжя**) — **див.** жовтіти.
Пологи — **дцв.** роди.
Пологий — положистий, спадистий;
(**рідше**) згористий.
Пологість — **див.** спадистість.
Полого — **див.** спадисто.
Положення — **див.** твердження.
Положистість — **див.** спадистість.
Положисто — **див.** спадисто.
Полольник — **див.** сапа.
Полон — **розм.** неволя; **заст., поез.**
бран.
Полонений, -ного — військовополонений;
заст. полоненик, полоняник; **фольк.**
бранець.
Полонина — **див.** 1) долина; 2) рівнина;
3) пасовище.
Полонити **перен.** — заповнювати. **Пор.**
чарувати.
Полонка — **див.** ополонка.
Полоняник — **див.** полонений.
Полонянка — **фольк.** бранка.
Полотно — **див.** картина.
Полохати — (**птахів**) полоштити; **див.** **це**
лякати.
Полохатися — **див.** лякатися.
Полохливий — **див.** лякливий.
Полохливість — **див.** лякливість.
Полохливо — **див.** лякливо.
Полоштитися — **див.** боятися.
Полуботинки — **див.** туфлі.

Поледеніти — позаклякати, задубіти,
захолонути; **див.** **це** заклякнути.
Полетіти — **див.** помчатися. Поливати —
див. зрошувати. Полигач — **див.**
полічник. Полинати — **див.** помчатися.
Полинялий — (**про тканину**)
вйцві-лий.
Полійскувати[ся] — **див.** лисніти[ся].
Политися — (**про сльози**) хлинати. **Пор.**
ринати.
Поліжниця — **див.** породілля.
Поліна — **див.** дрова.
Поліно — дровина; (**рідше**) рубанець.
Поліпшення — **див.** удосконалення.
Поліпшувати — **див.** удосконалювати.
Поліпшуватися — кращати. Полководець
— **див.** командир.

143

Понурий

Полуботки — **див.** черевики.
Полумисок — **див.** миска.
Полчища — **див.** війско.
Полюбити — (**про закоханих**) покохати.
Полювання — (**як промисел**) мис-
ливство.
Полягти — **див.** умерти.
Поляна — галява, галявина; (**довга**)
пролісок; **обл.** прилука.
Помагати — **див.** допомагати.
Помагач — **див.** помічник.
Помазок — квачик, щіточка (**для**
змазування, мастіння).
Помалу — **див.** повільно.
Помандрувати — **див.** податися.
Помело — **див.** мітла.
Померла, -лої — **див.** небіжчиця.
Померлий, -лого — **див.** небіжчик.
Помешкання — житло. **Пор.** квартира.
Помилка — (**про неправильність у**
діях — це) хиба; **розм.** похибка.
Помилковий — хибний. **Пор.** не-
правильний.
Помилково — **див.** неправильно.
Помилування — **див.** пощада.
Помиритися — (**з ким**) погодитися; (**з**
чим) примиритися.
Помисел — думка; (**як намір**) гадка.
Поміж — **див.** серед.
Помір — мор; (**на худобу**) пощесь;
заст. упадок.
Поміркований — **див.** стриманий.
Помірний — **див.** дешевий.

Поміст — *див.* підлога.
Помітка — *див.* позначка.
Поміч — *див.* допомога.
Помічати — примічати; (*пригляда-
ючись уважно*) спостерігати, за-
уважувати; (*рідше*) добачати.
Помічник—(*рідше*) помагач; (*в роботі*)
підручний, підсобник.
Поміщик *дорев.* — пан; *заст., обл.*
дідич.
Поміщиця *дорев.* — пані; *заст., обл.*
дідичка.
Помовка — балачка. *Пор.* розмова.
Поморщитися — зморщитися; по-бабіти.
Пор. морщитися.

Понуро

Понуро — похмуро; (*з виразом
смутку*) вовкувато. Понятий — *див.*
свідок. Поодинокий — *див.* окремиий.
Поодинці — *див.* порізно. Попасти (*в
ціль*) — *див.* влучити. Попастися — *див.*
1) потрапити;
2) уклепатися. Попелище — *див.*
пожарище. Попелястий — *див.* сірий.
Поперед, попереду — *див.* перше.
Попихати (кого, ким), попихатися
(ким) — *див.* поневіряти (ким).
Попівство — *див.* духовенство. Попіл —
(*гарячий з жаринками*)
присок.
Поплентатися *розм.* — поплестися,
потягтися, поволоктися. *Пор.*
побрести.
Попліч — *див.* рядом.
Поплічник *погордл.* — приборчик; (*про
вірного прислужника осіб
паңуючого класу*) полигач, посіпака;
(*рідше*) сіпака.
Пополотнілий — *див.* зблідлий.
Пополотніти — *див.* збліднути.
Поправляти — *див.* ремонтувати.
Поправлятися — *див.* 1) (*після
хвороби*) видужувати; 2) (*про
здоров'я*) кращати.
Попруга — *див.* 1) смуга; 2) поле I.
Популярний — *див.* 1) відомий; 2)
зрозумілий.
Попуск, попускання, попуст — *див.*
потурання.
Попускати — *див.* потурати.
Попутний — *див.* погожий.

Помчатися, помчати — понестися; (*мов
на крилах*) полетіти; *поез.* полинути;
(*за ким*) погнатися. *Пор.* мчати[ся].
Понадитися — *див.* поласуватися.
Поневільний — *див.* силуваний.
Поневіряти (ким) -v- попихати (кб.- го,
ким), попихатися (ким), коверзувати
(над ким).
Поневірятися — *див.* бідувати.
Поневолювати—(*політично*) уярем-
лювати; (*економічно*) закаба-ляти.
Понестися — *див.* помчатися.
Понімати (*про почуття, сон*) — *див.*
охоплювати.
Понурий—похмурий; (*про людину
рідше*) похнюпий; (*з нахилом до
самоти*) вовкуватий.

144

Порошний

Пора — доба. *Пор.* час.
Порадувати — потішити, повеселити.
Поранений — *див.* підстрілений.
Поранити — *див.* підстрілити.
Поратися (коло кого, чого) — (*задовго*)
возитися (з чим); *розм.* длубатися.
Порваний — (*про одяг, взуття*) по-
дертий, подраний; *див. ще* драний.
Порвати — (*папір, тканину тощо*)
подерти, подрати; (*на шматки*)
пошматувати.
Порватися — *див.* подертися.
Порепатися — *див.* потріскатися.
Порив, поривання — *диві* потяг.
Пориватися (до чого/— *підсил.*
рватися; (*наполегливо*) тяг-
тися.
/
Поривчастий — (*про вітер*) рвучкий,
навальний, буйний; *Хпро хвилю,
потік*) бурхливий.
Поринати (*в воду*) — пірнати, впірнати;
ниряти, занурятися; (*в образній мові*
— *лише докон.*) гулькнути; *обл.*
гульнути.
Порівняно — *див.* стосунково.
Поріддя *лайл.* — кодло. *Пор.* виродок.
Поріднитися — (*стати родичем*)
породичатися; (*через одруження*)
посвоїтися.
Порізнити — *див.* роз'єднати.
Порізно — по одному, поодинці.
По-різному — *див.* різно.
Порізнити — *див.* роз'єднувати.
Породження *перен.* — *див.* витвір.

Породистий — чистокровний; (*про худобу — ще*) племінний.
Породичатися — *див.* поріднитися.
Породілля — роділля; *обл.* поліж-нїця.
Порожевіти — *див.* почервоніти.
Порожнеча — *див.* порожнява. Порожній — (*не заповнений*) пустий.
Порожнява — порожність; (*перен. — здебільшого*) порожнеча.
Порозмовляти — *див.* поговорити.
Порозумітися — *див.* поладнати.
Порок — *див.* вада.
Пороснути (*про дощ*) — *див.* линути.
Порпатися

пилний; (*від куряви*) курний (*шлях*)\

Порпатися — *див.* копатися.
Порскати -і- *див.* брызкати.
Порт — *диц.* гавань.
Портсигар — (*рідше*) цигарниця; (*про коробку*) папірбениця.
Портгера — *див.* завіса.
Поруч (кого, чого і з ким, з чим) — поряд, побіч (кого, чого).
Поруччя (*сходів*) — (*при дверях трамвай, вагонів*) поручні; (*в ліжку, кріслі*) бильця.
Порушувати — (*слово, обіцянку тощо*) ламати; (*закон — ще*) переступати.
Порушуватися — *див.* торкатися.
Поряд — *див.* поруч.
Порядкувати — *див.* верховодити.
Порядний (*про людину*) — (*в моральному відношенні*) гарний, хороший; *розм.* путящий.
Порядно — *див.* чимало.
Порядок — *див.* 1) лад; 2) черга.
Порятунок — (*в небезпеці тощо*) рятунок. *Пор.* допомога.
Посаг — *див.* придане.
Посада — (*відповідальна урядова — звичайно*) пост.
Посатанілий — *див.* озвірілий.
Посатаніти — *див.* розізлитися.
Посвідка — (*з відповідною інформацією*) довідка; (*документ про освіту і под.*) посвідчення; свідцтво; (*в учбових закладах частіше*) атестат.
Посвідчувати — *див.* засвідчувати.
Посвоїтися — *див.* поріднитися.
Посвятний — *див.* святковий.
Поселенець — (*що недавно поселився в даній місцевості*) новопоселенець, новоселець.

Порося — (*дещо більше*) підсвинок.
Поросятник — *див.* хлів. Порох — *див.* шл. Порошно, порохня — *див.* трухлявина.
Порожнявий — *див.* трухлявий.
Порожнявіти — *див.* трухлявіти
Порочний — *див.* розпутний.
Пороша — *див.* сніг.
Порошити — (*збивати пил*) пилити, курити; *обл.* кушпелити; (*про сніг*) *див.* сніжити.
Порошний — (*укритий пилом*)

145

Постановляти

Поселення — *див.* селище.
Поселятися — *див.* оселятися.
Посеред — *див.* серед.
Посилатися (на кого, на що) — покликатися; (*рідше*) *обл.* здаватися.
Посилений — *див.* інтенсивний.
Посилення — збільшення; напруження.
Пор. посилювати. Посилювати — (*намагання тощо*) збільшувати; (*увагу*) напружувати.
Посипати — *див.* присипати. Посідатися — *див.* потріскатися. Посілля — *див.* садиба. Посіпака *погородл.* — *див.* поплічник.
Посланець — нарочний; (*дуже терміновий*) гонець; *військ.* вистовий.
Посланіє, послання — *див.* лист.
Послідовник — *див.* прихильник.
Послух — *див.* слухняність.
Послушний — (*частіше*) слухняний.
Посміти — насмілитися, осмілитися, наважитися.
Посміх — *див.* 1) насмішка; 2) глум.
Пособляти *розм.* — підсобляти *Пор.* допомагати.
Поспільство — *див.* чернь.
Поспіти (*зробити що*) — *див.* устигнути.
Поспіх — хапанина, хапання. *Пор.* поспішати.
Поспіхом — *див.* поспішно.
Поспішати — спішити; (*про квапливого*) квапатися, хапатися; *заст.* галитися.
Поспішливий — (*про вдачу*) квапливий.
Поспішний — (*про кроки тощо*) квапливий, сквапливий, поквапний.
Поспішність — квапливість, сквапливість.
Поспішно — поспіхом, квапливо, сквапливо, поквапно; *підсил.* ха-

паючись, похашцем. **Пор.** 1) поспішний; 2) поспішати.
Пост — **див.** посада.
Постава — будова тіла; **заст.** статура.
Поставати — **див.** виникати.
Поставний — **див.** показний.
Постаріти[ся]

Постаріти[ся] — **відсил.** постарішати, одряхліти; **розм.** підтоптатися. .
Постеля — **див.** постіль.
Постійний — **див.** 1) повсякчасний; 2) сталий.
Постійність — **див.** сталість.
Постійно — **див.** завжди.
Постіл — (**ликовий**) личак.
Постілка — (**на підлогу**) доріжка.
Постілю — постеля; (**постелене**) ліжко; **заст.** одр; **поєз.** ложе.
Постоялець — **див.** квартирант.
Пострах — **див.** страхіття.
Поступливий — згідливий, несперечливий, покладливий.
Поступовий — **■ (що відбувається без раптових змін)** ступневий.
Поступовість — **див.** ступневість.
Поступово — ступнево. **Пор.** поступовий.
Посуд **зб.** — (**про речі домашнього вжитку**) начиння.
Посунути — **див.** повалити.
Посуха — засуха; **розм.** суш, суша.
Посушливий, посушний — **див.** засушливий.
Потаємний — **див.** потайний.
Потай — потайно, потайки, потаємно, потайком; **заст.** потаєнці; **див.** **це.** тайкома.
Потайний — (**про конкретну річ**) потаємний; (**про абстрактні поняття**) таємний.
Потайник — **див.** тайник.
Потайно — **див.** потай.
Потвора — **див.** виродок.
Потворний — **див.** жахливий.
Потекти — **див.** ринути.
Потеліпатися — **див.** побрести.
Потемки — **див.** темрява.
Потерпати — побоюватися.
Потилччик — **див.** стусан.
Потилиця — карк; **розм.** гамалик.
Потихенько — **див.** стиха.
Потік — струмок; (**відше**) ручай; (**про дзоркотливий** — **це**) бурчак.

Поставність — **див.** ставність.
Постання — **див.** виникнення.
Постанова — ухвала, рішення; (**уряду** — **як закон**) офіці, декрет; указ.
Постановити — **див.** вирішити.
Постановляти — **див.** ухвалювати.

146

Похилий

Потім — (**відше**) потому; (**через якийсь час**) опісля, далі; **обл.** відтак.
Потіти — **див.** пітніти. Потішити — **див.** порадувати. Потішний — **див.** смішний.
Потішки — **див.** веселун.
Потоваришувати — **див.** здружитися.
Потовстіти — **■** потовщати; (**про огрядного**) погладшати.
Потолоч — **див.** набрід.
Потомний — **див.** майбутній.
Потомок — нащадок.
Потому — **див.** потім.
Потопати — тонути.
Поточний — (**відше**) біжучий; (**про рік і под.**) цей.
Потрава — **див.** страва.
Потрапити — (**куди**) попасти; (**в що**) попастися; (**де**) опинитися.
Потреба — (**доконечна**) необхідність.
Потрібний — **див.** необхідний.
Потрікатися — (**про шкіру**) порепатися; **обл.** посідатися.
Потрошити — **див.** патрати.
Потрух — потрушбк; **обл.** подріб; (**про більшу кількість** — **здебільшого у тварини**) потрухи, тельбухи.
Потрясати — **див.** вражати.
Потужний — **див.** могутній.
Потужність — **див.** 1) могутність; 2) сила I.
Потурання — поцускання, попуск, попуст. **Пор.** потурати.
Потурати — (**поблажливим ставленням до злого**) попускати.
Потяг (до чого) — **відсил.** порив, поривання.
Потягати — **див.** курити.
Потягти **перен.** — **див.** 1) ударити; 2) побрести; 3) украсти.
Потягтися — **див.** 1) піти; 2) поплентатися.
Похабний — **див.** непристойний.
Похашцем — **див.** 1) поспішно; 2) хашцем.
Похвалитися — **див.** погрожувати.
Похватний — **див.** зручний.
Похибка — **див.** помилка.

Похил — *див.* 1) схил; 2) спад.

Похилість

Похилість — *див.* 1) спад; 2) спадистість.

Походило -у *див.* спадисто.

Похиляти — *див.* схиляти.

Похитнутися — *див.* спіткнутися.

Похітливий — хтивий.

Похітливість — похіть, хтивість.

Похмурий — *див.* 1) понурий; 2) похмурний.

Похмурний — (*про погоду, день тощо*)

похмурий, хмарний, хмурний, хмурий.

Похмурно — хмарно, хмурно.

Похмуро — *див.* понуро.

Похнютий — *див.* понурий.

Походити — *див.* скидатися.

Похбжий — *див.* схожий.

Поцілити — *див.* влучити.

Поцупити — *див.* украсти.

Початок — (*в часі*) почин.

Почвалати — *див.* побрести.

Почвара — *див.* чудовисько.

Почервоніти — *прям.* побагровіти, порожевіти; (*про небо, щокви і под.*)

вкритися рум'янцями, за-шарітися.

Почимчикувати — *див.* піти.

Почин — *див.* початок.

Починати — розпочинати; (*про початок процесу роботи*) ставати до роботи.

Почтйвий — *див.* шановний.

Пошана — повага; шаноба, шана; *заст.* пошанівок.

Пошесть — *мед.* епідемія.

Поширювати — *див.* розширяти.

Пошкодувати — *див.* 1) пожалкувати I; 2) пожалкувати II.

Пошматувати — *див.* порвати.

Поштовах — *див.* спонукка.

Пошада (*для ворога*) — помилування (*для злочинця*).

Появлятися — *див.* показуватися.

Пояс I (*для підперізування*) — (*шкіряний чоловічий*) попруга; (*рідше*) пас; (*вужчий*) пасок, ремінець.

Пояс II (*в будові людського тіла*) — *див.* стан.

Предківщина

Предківщина — *див.* 1) давнина; 2) спадщина.

10-637

Похилый — (*про місцевість*) спадистий, пологий, положистий.

147

Прегарний

Пояснення — (*до літ., наук, тво ру тощо*) коментар, коментарій.

Пояснити — пояснювати; (*давати коментар*) коментувати. *Пор.* роз'яснювати.

Правда — (*в теоретичному розумінні*) істина.

Правдивий — *див.* справедливий.

Правдоподібний — *див.* імовірний.

Правдоподібність — *див.* імовірність.

Праведний — *див.* 1) ^ справедливий; 2) цнотливий.

Правий — *див.* 1) лицьовий; 2) прямий.

Правити (*державою*) — управляти; (*бути на чолі чого — це*) керувати.

Правильність — *див.* слухність.

Правильно — *див.* слухно.

Правиця *заст., поез.* — десниця; права рука.

Правління — (*про установу*) управління.

Правник — *див.* юрист.

Правознавець — *див.* юрист.

Правопорушник — *див.* злочинець.

Правога — *див.* чесність.

Правуватися — *див.* судитися.

Прагнення — *див.* 1) жадоба; 2) хотіння.

Прагнути — *див.* хотіти.

Праліс — *див.* ліс.

Прапор — стяг, флаг; (*рідше*) знамено; *заст.* корогва; *рідк.* корогов.

Прасувати — *див.* гладити. Прах — *див.*

труп. Працелюбний — *див.* працювотий.

Працелюбність — *див.* працювотість.

Працівник — трудівник, трудящий.

Працівниця — трудівниця, трудяща.

Працювати — (*на заводі, на виробництві і под.*) *розм.* робити.

Праця — (*про літ., наук, продукцію*) робота.

Працювотий — працелюбний, роботящий, трудящий, роботяга (*розм.*); *підсил.* запопадливий, запопадний.

Працювотість — працелюбність; *підсил.* запопадливість.

Прашувати — *див.* сапати.

Прегарний — *див.* прекрасний.

148

Приграничний

Предковичний — *див.* одвічний.

Предмет — *див.* річ.

Предобрий — *див.* добрий.
 Представити (кого кому) — знайомити (кого з ким).
 Представник — делегат; (*тільки про виборного — це*) депутат.
 Презирливий — зневажливий; *підсил.* погордливий.
 Презирство — (*про зневажливе ставлення*) зневага (до кого, до чого); *підсил.* гордування (ким, чим).
 Прекрасний — прегарний; *підсил.* чудовий.
 Преміювати — *див.* нагороджувати.
 Премія — *див.* винагорода.
 Преподобниця — *див.* святениця.
 Пресловутий — *див.* горезвісний.
 Прибирати — *див.* причепурювати.
 Прибиратися — *див.* чепуритися.
 Прибічник — *див.* поплічник.
 Приблуда — *див.* заволока.
 Приблудний — *див.* захожий.
 Приборкувати *перен.* — (*збунтованих*) присмирятися; (*нерви, біль, тварин тощо*) угамовувати, вгамувати.
 Прибрихувати — *див.* брехати.
 Прибувати — *див.* більшати.
 Прибутковий — доходний; зисковий; *ек.* рентабельний.
 Прибуток — (*від промислового підприємства тощо*) доход; (*рідше*) зиск; (*в торгівлі*) *заст.* *барнш.*
 Привабливий — принадний, вабливий.
 Привабливість — *див.* принадність.
 Приваблювати — принаджувати, приманювати.
 Привал — *див.* відпочинок.
 Привернути (кого до себе) — прихилити; (*етн.* — *чарам*) приворожити.
 Привид — (*витвір уяви*) примара, мара, мана; *рідк.* видиво.
 Привиджуватися — увижатися; (*рідше*) убачатися, вбачатися; (*про щось неприємне*) *розм.* верзтися.
 Пригрівати

Привід — *див.* причина.
 Привілля — *див.* гкпбодя.
 Привільний — *див.* вільний.
 Привіт — (*при зустрічі*) вітання, привітання.
 Привітний — (*про погляд, усмішку*) приязний.
 Привласнювати — *див.* присвоювати.
 Приволоктися — *див.* притягтися.
 Приворожити — *див.* привернути.
 Приворожувати — *див.* причаровувати.
 Привселюдно — *див.* публічно.
 Привчати (до чого) — (*прищеплюючи звичку до роботи тощо*) призвичаювати.
 Прив'язувати — (*тварин до чого, хвартух тощо*) *розм.* припинати.
 Пригвинчувати — *див.* прикручувати.
 Приглушений — (*про голос*) здавлений, придушений.
 Пригнічений — *див.* засмучений.
 Пригнічувати — *див.* гнітити.
 Пригноблення — *див.* гніт.
 Пригноблювати — *див.* гнобити.
 Пригноблювач — *див.* гнобитель.
 Пригода — *розм.* приключка; (*рідше*) притичина.
 Пригодитися (на що) — *див.* здатися.
 Пригожий — *див.* гарний. Приголомштити — *див.* спантеличити.
 Приголомшувати — *див.* вражати.
 Приголубливий — *див.* пестливий.
 Приголублюватися — *див.* ластитися.
 Пригорнутися — *див.* притулитися.
 Пригород — (*ближче міста*) передмістя.
 Пригортати — (*до грудей, серця*) тулити, притуляти.
 Пригортатися (до кого) — *див.* горнутися.
 Пригорща, пригорщ — *див.* жменя.
 Приготовляти — *див.* споряджати.
 Пригощати — *див.* гостити.
 Приграничний — *див.* прикордонний.

Пригрівати (*про сонце*) — *підсил.* припекати.
 Придаватися (до чого) — здаватися, годитися.
 Придавлювати — придушувати.
 Придане, -ного — *заст.* посаг.
 Придатися (*на що*) — *див.* здатися.

Придатний (до чого, на що) — (*про людину*) здатний; (*рідше*) спосібний; (*про річ*) гожий, годящий, догідний.
 Придбавати — *див.* 1) наживати; 2) справляти.
 Придбати — (*про матеріальні блага*) набути; (*своєю старанністю*)

надбати; *(різними способами)* нажити.
Придуркуватий — *див.* недоумкуватий.
Придушений — *див.* приглушений.
Придушувати — *див.* придавлювати.
Приеднувати — прилучати; *(кого до участі в роботі тощо)* залучати.
Приеднуватися — прилучатися; *(до гурту, до товариства)* приставати.
Приемний — *(підсил. — про абстрактні поняття)* солодкий *(стомин і под.)*.
Приемність — *підсил.* насолода, розкіш.
ПриСмно — любо.
Прижмурювати — *див.* примружувати.
Призвичаювати — *див.* привчати.
Призвичаюватися — *див.* 1) звикати; 2) освоюватися *(з чим)*.
Призводити — *див.* спонукувати.
Приземкуватий — *див.* присадкуватий.
Приземок *розм.* — *(про дорослу людину низького росту)* малюк; *фам.* куцак, курдупель. *Пор.* карлик.
Призовник *військ.* — *дорев.* ново-бранець. Прийдешний — *див.* майбутній.
Прийдешність — *див.* майбутність.
Приймак—*див.* вихованець.
Приймальна, -ної—прийомна. *Пор.* вітальня.
Приймати — *див.* частувати.
Приймачка — *див.* вихованка.
Прийшлий — *див.* майбутній.
Прийом — *див.* бенкет.
Прийомна — *див.* приймальня.
Приказка— *(дотепна, жартівлива)* приповідка, примовка; *(здебільшого повчального змісту)* прислів'я.
Прийкадок — *див.* кадібець.
Прилягати

Прилягати *(бути суміжним)* — *див.* межувати.
Прилягаючий — *див.* прилеглий.
Приманювати — *див.* приваблювати.
Примара—*(про привид)* мара, мана. *Пор.* марево.
Примикати — *див.* 1) межувати; 2) причиняти.
Примикаючий — *див.* суміжний.
Примилятися — *див.* підлещуватися.
Примиритися — *див.* помиритися.
Примірник — *(друкованого видання)* екземпляр.
Примітивний — *див.* простий.
Примітка — *(під текстом сторінки)* виноска.

Прикидатися (ким) — *див.* удавати (з себе).
Прикінцевий — *див.* кінцевий.
Приклад — *див.* зразок.
Приключка — *див.* пригода.
Прийколоток — *див.* сніп.
Прикордонний — пригранічний, прирубіжний.
Прикорень — *див.* стовбур.
Прикорхнути — *див.* задрімати.
Прикраса — окраса, оздоба.
Прикрасати — оздоблювати, оздобляти; *(зеленню, квітами і под.)* квітчати, уквітчувати, заквітчувати; *поез.* окрашати; *(різбюю дерев'яні вироби і под.)* мережати.
Прикрий — *див.* неприемний.
Прикро — *(з почуттям досади)* досадно.
Прикрість — *див.* неприемність.
Прикручувати — *(звинтом, гайкою)* пригвинчувати.
Прилад — *(про різновид якогось апарата)* пристрій; *(про комплект)* приладдя.
Прилеглий — прилягаючий, при-лежний; *(що знаходиться в безпосередньому сусідстві)* суміжний.
Прилизуватися — *див.* причісуватися.
Прилипати — приставати; *див.* *це* липнути.
Прилука — *див.* поляна.
Приловчитися — *див.* умудритися.
Прилучати — *див.* приеднувати.
Прилучатися — *див.* приеднуватися.
Прилюдний — *див.* публічний.
Прилюдно — *див.* публічно.

Примічати — *див.* помічати.
Примножатися — *див.* більшати.
Примовка — *див.* приказка.
Приморозок — *(частіше мн.)* приморозки; *(рідше)* недосвіт. *Пор.* заморозки.
Примружувати — прижмурювати; *(рідше)* прищулювати.
Примус—*(про дію)* примушування, змушування, силування.
Примусовий — *див.* силуваний.
Примусовість — *див.* силуваність.
Примусово — *див.* силувано.
Примушений — *див.* силуваний.
Примушеність — *див.* силуваність.
Примушено — *див.* силувано.

Примушувати — змушувати, силувати, неволити, приневолювати.
 Примха — примхи (*мн.*), каприз, вереди (*мн.*); *рідк.* (*про безглузде бажання*) дивацтво; *заст.* забаганка; химера.
 Прїмхати — *див.* вередувати.
 Примхливий — *див.* вередливий.
 Принада — *див.* зваба.
 Принаджувати — *див.* приваблювати.
 Принадний — привабливий; (*який манить до себе*) заманливий, знадливий.
 Принадність — привабливість; заманливість. *Пор.* принадний.
 Принда — *див.* чванько.
 Приндитися — *див.* пишастися.
 Приневолювати — *див.* примушувати.
 Приниження — *див.* упокорення.
 Принука — *див.* силування.
 Приодягати — *див.* причепурювати.
 Припадати — *див.* укриватися.
 Припинати — *див.* прив'язувати.
 Припинити (що)—(*на деякий час*) перервати.
 Припинятися — (*про розмову і под.*) уриватися; (*про рух і под.*) завмирати.
 Припикати — *див.* 1) пригрівати; 2) шкварити.
 Приплентатися — *див.* притягтися.
 Приплентач — *див.* заволока.
 Приспіти

Приплестися — *див.* притягтися.
 Приплигувати — *див.* прискакувати.
 Приповідка — примовка. *Пор.* приказка.
 Припушення — *див.* здогад.
 Приречений — (*силою обставин*) рокований; (*на загибель і под.*) засуджений.
 Приріст — (*населення і под.*) збільшення.
 Природа — *див.* суть.
 Приростати — *див.* збільшуватися.
 Прирубіжний — *див.* прикордонний.
 Присадкуватий — приземкуватий; (*рідше*) осадкуватий. *Пор.* кремезний.
 Присвоювати (собі)—привласнювати.
 Присипати (що чим) — (*злегка*) притрушувати, посипати.
 Присікуватися (до кого) — в'язнути; (*про причепу*) сікатися, приставати, чіплятися; *розм.* доскіпуватися.
 Присілок — *див.* хутір.
 Присінки — *див.* ганок.
 Прискакувати — (*стрибками*) пристрибувати, приплигувати.
 Прискати — *див.* бризкати.
 Прислів'я — *див.* приказка.
 Прислужник — *див.* лакей.
 Присмерки — смерк, присмерк, сутінки, сутїнь, сутїнок.
 Присмиряти — *див.* приборкувати.
 Присок — *див.* попїл.

Присп'ити — *див.* наставати.
 Приставати — *див.* 1) приєднуватися; 2) згоджуватися; 3) липнути.
 Пристановище — *див.* притулик.
 Пристань — *див.* гавань.
 Пристаркуватий — *див.* літній.
 Пристойний — (*про людину*) порядний; (*що додержує звичаю*) звичайний.
 Пристрасний—(*про сильне бажання*) жагучий; (*проїнятий сильнішим почуттям*) палкий.
 Пристрасно — жагуче; палко. *Пор.* пристрасний.
 Пристрибувати — *див.* прискакувати.
 Пристрій — *див.* прилад.
 Приступ — (*гніву, туги тощо*) напад; *див.* 1) наступ; 2) доступ.
 Приступати (до кого)—приступатися, доступати, доступатися (*здебільшого докон.*). *Пор.* розпочинати.
 Приступний (*про форму викладу*) — доступний.

Присуд — *див.* вирок.
 Присуджувати — *див.* 1) засуджувати; 2) надавати.
 Присяга — (*урочиста клятвена*) клятва.
 Присягатися — *див.* клястися.
 Присягтися — *див.* поклястися.
 Притаїтися — причаїтися; (*рідше*) пришулитися.
 Притаманний — *див.* властивий.
 Притаманність — *див.* властивість.
 Притарабанитися (куди) *фам.* — притарганитися; *див. це* притягтися.
 Притискати — *підсил.* придавлювати, придущувати.
 Притихати — *див.* затихати.
 Притичина — *див.* пригода.
 Притока — *див.* річка.
 Приторкатися — *див.* доторкатися.
 Притрушувати — *див.* присипати.
 Притуга — *див.* скрута.

Притулитися — прихилитися; (*до кого — ще*) пригорнутися; (*знайти захисток*) прихиститися.
Притулок — пристановище; (*місце порятунку від чого*) захисток.
Притуляти — *див.* пригортати.
Притулятися — *див.* горнутися.
Притхнутися — *див.* засмердітися.
Притягтися *розм.* — (*прийти насилу*) приволотися, приплестися, причвалати; *фам.* приплентатися, притарабанитися, притарганитися.
Притьмом — *див.* прожогом.
Прихати — *див.* пирхати.
Прихилити (кого до себе) — привернути.
Прихилитися (до кого) — *див.* прихилитися.
Прихилитися — *див.* причиняти.
Прихильний — (*про ставлення до кого*) доброзичливий; (*рідше*) приязний.
Прихильник — (*ідеологічний*) посвідковник.
Прихильність — доброзичливість; приязнь. *Пор.* прихильний.
Прихиститися — *див.* притулитися.
Приязнь

Приязнь — дружба.
Приятелювати — *див.* дружити.
Приятельський — *див.* дружній.
Приятель — *див.* товариш.
Приятелька — *див.* товаришка.
Прірва — *див.* провалля.
Пріти — *див.* 1) пітніти; 2) гнити.
Пробачати — вибачати; (*не поставити на карб більшу провину*) прощати; *розм.* дарувати.
Пробачення — вибачення; прощення. *Пор.* пробачати.
Пробелькотати — *див.* промурмотати.
Пробивати — *див.* проколювати.
Пробиватися — *див.* 1) пробиратися; 2) прориватися.
Пробирати — *див.* картати.
Пробиратися (куди) — пробиватися; (*насилу проходити*) продиратися; (*крізь юрбу*) протовплюватися, протискуватися, пропахатися; (*потаїки*) прокрадатися.
Пробити — (*сильним ударом стіну тощо*) провалити, просадити; (*чим гострим — списом, вилами і под.*) проколоти, (*стрілою, кулею*) перен. прошити.
Пробій — *див.* пробіона.

Приховувати — *див.* таїти.
Прихожа, -жої — *див.* передпокій.
Причайтися — *див.* притаїтися.
Причаровувати — приворожувати; *див.* *ще* чарувати.
Причвалати — *див.* притягтися.
Причепа — *розм.* пена.
Причепурювати — (*гарно вбирати*) приодягати, прибирати; *обл.* кукббити.
Причепурюватися — *див.* убиратися.
Причина — (*вгадана як мотив для зловмисної дії*) привід; (*в логічному розумінні*) підстава.
Причинний — *див.* божевільний.
Причиняти (*двері тощо*) — (*рідше*) примикати; (*нецільно*) прихилити.
Причіпка — зачіпка.
Причісуватися — зачісуватися; (*про гладку зачіску*) *розм.* прилизуватися.
Пришелепуватий — *див.* недоумкуватий.
Прищепа — *див.* щепка.
Прищулитися — *див.* притаїтися.
Прищулювати — *див.* примружувати.
Приязний — дружельюбний.
Прожерливий

Пробійчик — *див.* шило.
Пробка — *див.* затичка.
Проблема — *див.* питання.
Пробіона — (*у стіні тощо*) пробій, пролом, вилом; бреш.
Пробормотати, пробормотіти — *див.* промурмотати.
Пробратися — *див.* проникнути.
Пробубоніти — *див.* промурмотати.
Пробудження — (*про стан*) прокид. *Пор.* пробудитися.
Пробуджуватися — *див.* будитися.
Пробудитися — прокинутися; (*тільки від сну*) проснутися; (*після міцного сну*) *розм.* пробуркатися, прочнутися.
Пробулькотіти — *див.* промурмотати.
Пробуркатися — *див.* пробудитися.
Пробурмотати, пробурмотіти — *див.* промурмотати. Провал — *див.* неуспіх. Провалити — *див.* пробити.
Провалля — (*глибокий яр*) прірва; *відсил.* безодня.
Провалювати — *див.* розбивати.
Провидець — *див.* ясновидець.
Провина — (*рідше*) вина; (*про порушення правила • поведження*) проступок; (*яка карається законом*) злочин; (*про негожий легкий*

вчинок) *перен., розм.* гріх, прбгріх, прогрішення.
Провинитися — завинити; (**вчинити проступок**) проступитися; *перен. розм.* прогрішитися; **жарт.** прошпетитися.
Провинний — *див.* винний.
Провинник — *див.* винуватець.
Провіант — *див.* харчі.
Провід — *див.* керівництво.
Провідний — *див.* керівний.
Провідувати — *див.* відвідувати.
Провізія — *див.* харчі.
Провісник — *див.* вісун.
Провіщати—(**бути ознакою**) передвіщати, віщувати; *заст.* віщати.
Пор. пророкувати.
Проводир — *див.* вождь.
Проворний — моторний; (**бистрий розумом**) меткий; (**з практичним хистом**) промітний.
Прожогом

Провулок — переулоч, заулоч.
Прогайнувати — *див.* промарно-тратити.
Проглядати — *див.* вирисовуватися.
Проговорити — *див.* промовити.
Проговоритися — (**зайвим словом**) промовитися; (**через неухажність при розмові додати, вставити зайве слово**) *розм.* прохопитися (*словом*).
Прбгріх, прогрішення — *див.* провинна.
Прогрішитися — *див.* провинитися.
Продавати — *див.* торгувати. Продажний — *див.* підкупний. Продиратися (куди) — *див.* пробиратися. Продовжуватися — *див.* тривати. Продовольство — *див.* харчі. Продукувати — *див.* виробляти. Продуцент *ек.* — виробник. Прожеера — *див.* ненажеера. Прожерливий — *див.* ненаситний.

153

Просаджувати

Прожогом—(**якнайшвидше**) стрімголов, притьмом, миттю; *розм.* махом.
Прознавати — *див.* розвідувати. Прозорий — *див.* чистий. Прозорливий — *див.* передбачливий.
Пройда *розм.* — (*про спритника*) пролаза; (*про хитруна*) проноза; (*про шахраюватого*) пройдисвіт.
Проймати (*про холод і под.*) — (**наскрізь**) пронизувати.
Проймаючий — *див.* пронизливий.
Проказати — *див.* промовити.
Проквиляти — *див.* завивати.
Прокид — *див.* пробудження.
Прокидатися — *див.* будитися.
Прокинутися — *див.* пробудитися.
Прокинути — клясти.
Проклін — *див.* прокляття.
Проклятий *лайл.* — *розм.* клятий; **підсил.** триклятий, проклятущий.
Прокляття *лайл.* — проклін.
Проклятущий — *див.* проклятий.
Проквтувати — *див.* проглинати.
Проколоти — *див.* пробити.
Проколювати — проштрикувати; (**списом, вилами і под.**) простромлювати, просаджувати; пробивати; *перен.* прошивати.
Прокрадатися (куди) — *див.* пробиратися.

Пролаза — *див.* проноза.
Пролазити — (**повзучи**) проповзати.
Пролепегати — *див.* промурмотати.
Пролісок — *див.* поляна.
Пролом — *див.* вилом.
Промарнотратити — прогайнувати; *розм.* розтринькати; **фам.** проциндрити; **перен.** промантачити.
Промежи — *див.* проміж.
Променистий, променястий — (**що сяє промінням**) осяйний.
Променіти — *див.* сяяти.
Промимрити — *див.* промурмотати.
Промисловий — індустріальний.
Промисловість — (**фабрично-заводська**) індустрія.
Проміж' (кого, чого) — між, межі, промежі (кого, чого і ким, чим),
Промітний — *див.* проворний.
Промігтя — *див.* заграва.
Промовець — оратор.
Промовистий — *див.* виразистий.
Промовисто — *див.* багатозначно.
Промовити — сказати; (**рідше**) проговорити; *обл.* проказати.
Промовитися—*див.* проговоритися.
Промотувати — *див.* розтрачувати.
Промурмотати, промурмотіти

- розм.**— пробурмотати, пробурмотіти, пробормотати, пробормотіти, промимрити, пробубоніти; проленетати, пробелькотати, пробелькотіти. **Пор.** мимрити.
- Пронизливий, пронизуючий — **(про холод тощо)** проймаючий, дошкульний; **(про звук, вітер)** різкий.
- Пронизувати — **див.** проймати.
- Проникливий — **(про погляд)** гострий; **(про розум)** тонкий.
- Проникнути (куди) — пробратися.
- Проноза — **див.** пройда.
- Пронюхати (про що) — **див.** довідатися.
- Пропадати — **див.** 1) загинати; 2) зникати.
- Пропасниця — **див.** лихоманка.
- Пропихатися — **див.** протискуватися.
- Пропіяка — **див.** п'яниця.
- Просадити. 154
- Просадити — **див.** пробити.
- Просвітлий — **див.** 1) світлий; 2) відрадний.
- Просвіщати — **див.** учити.
- Прсбивий — **див.** сивуватий.
- Просинатися — **див.** будитися.
- Просипатися — **див.** будитися.
- Просити — прохати; **(упрошувати)** благати, молити, умовляти; **(настирливо випрошувати)** **розм.** канючити; **обл. рідк.** лебедіти.
- Просихати — просушуватися; **(про землю, свіжу фарбу тощо)** протряхати?.
- Прославлений — **див.** славний.
- Прославляти (кого) — **див.** 1) вихваляти; 2) славити.
- Проснутися — **див.** пробудитися.
- Простигати — охолоджуватися, холонути; **(про траву тощо)** вистигати, стигнути; **обл.** процахати.
- Простий — **(щодо форми побудови)** нескладний; **підсил.** примітивний.
- Простилати — **див.** стелити.
- Простирало — **(з грубого полотна)** рядно.
- Простодушний — наївний.
- Простолюд — **див.** чернь.
- Просторий — **див.** широкий.
- Просторікання, просторікування — **див.** балаканина.
- Просторікати — **розм.** — просторікувати; **(про пишномовного базіку)** **ірон.** розлагальствувати; **фам.** п'ятакати; **див. ще базікати.**
- Просторікуватий — **див.** багатомовний.
- Проповзати — **див.** пролазити.
- Прополювати **(від бур'яну)**—виполювати; **(густо посаджені рослини)** проріджувати, проривати.
- Прорив — **див.** вилом.
- Проривати — **див.** 1) прополювати; 2) шпигати.
- Прориватися — **(крізь ворожі позиції і под.)** пробиватися.
- Проріджувати — **див.** прополювати.
- Прорість — **див.** сходи.
- Пророк — **див.** ясновидець.
- Пророкувати **(майбутнє)** — пророчити; передрікати, провіщати, передвіщати, віщувати.
- Пророчий — **заст., поез.** віщий; **рідк.** віщунський.
- Просаджувати — **див.** проколювати.
- Проциндрувати
- Простромлювати — **див.** проколювати.
- Простувати (куди)—**див.** прямувати.
- Проступитися — **див.** провинитися.
- Проступок — **див.** провинна. Простягатися **(займати простір)**—сягати, тягтися, тягнутися.
- Простягнутися — **див.** упасти.
- Простягтися — **див.** розлягтися.
- Просушуватися — **див.** просихати.
- Просякати (чим) — насичуватися (чим), набиратися (чого).
- Просьба — прохання; **(писана колективно до органів влади)** **заст.** петиція.
- Протверезитися — протверезіти; **розм.** прохмелитися.
- Противитися — **див.** суперечити.
- Противний — **див.** 1) супротивний; 2) гідкий.
- Противник — **див.** супротивник.
- Противниця — **див.** супротивниця.
- Протилежний — **(за місцем положення або напрямку)** супротивний; **(про берег ріки і под.—ще)** той; **(з логічного погляду)** суперечний **(зізнання, інтереси тощо).**
- Протилежність — контраст.
- Протирати — **див.** утворювати.
- Протиріччя — **див.** суперечність.
- Протискуватися — **(крізь юрбу)** пропихатися, протовплюватися.
- Протікати — **див.** сочитися.
- Протовплюватися — **див.** протискуватися.
- Протряхати — **див.** просихати.

Протяжний — *(про голос, крик і под.)* протяглий; *обл.* витяжний.
Протяжно — протягло; *(говорити— це)* протягом, спроквола.
Профан — *див.* неук.
Прохання — *див.* просьба.
Прохапці — *див.* ханцем.
Прохати — *див.* просити.
Прохмелитися — *див.* протверезитися.
Проходити — *див.* минати.
Прохолода — холодок.
Прочахати

Прочахати — *див.* простигати.
Прочахнути — *див.* вистигати I.
Прочинитися — *див.* будитися.
Прочиняти — *див.* відкривати.
Прочнутися — *див.* пробудитися.
Прочуматися, прочунатися — *див.* опам'ятатися. Прочути — *див.* довідатися. Прочуханка *розм.* — прочухан;
(рідше) нагінка, натруска. *Пор.* хлоста.
Прошак — *обл.* канюка. *Пор.* жебрак.
Прошивати *(наскрізь)—див.* проколювати.
Прошити — *див.* пробити.
Прошетитися — *див.* провинитися.
Прощтрикувати — *див.* проколю-ваїи.
Прощання — *див.* розлука.
Прощати — *див.* пробачати.
Прощення — *див.* пробачення.
Проява — *див.* дивак.
Прояснюватися, прояснятися — *див.* випогбжуватися. -
Пруг — *див.* смуга.
Прудюс — *див.* вусач.
Прудкий — швидкий, бистрий; *(в рухах — зрідка)* *розм.* хуткий. *Пор.* верткий.
Прудкість — *див.* швидкість.
Прудкіше — *див.* швидко.
Прудко — *див.* швидко.
Прудконогий — *див.* бистроногий.
Пруг — хлист; різка; *(грубий)* дубець; *(з лози, їви тощо)* лозина; *(про сухий — це)* хворостина.
Протйвус — *див.* вусач.
Пручатися — *див.* 1) упиратися; 2) шарпатися.

Прохолонути — *див.* вистигати I.
Прохопитися *(словом)—див.* проговоритися.
Прощівання — *див.* розвиток.
Прощівати — квітнути; *(буyno)* буюти.
Процент — *заст.* відсоток; *(образно про великий надлишок^ чого-небудь)* лихва.
Процесуватися — *див.* судитися.
Процидрити — *див.* промарнотра-тити.
Процидрювати — *див.* розтрачувати.
Пустомолот

155

Прягти — *див.* жарити.
Пряжити — *див.* смажити.
Прямий — *(не кривий)* простий; *обл.* правий. *Пор.* відвертий.
Прямовисний — *див.* стрімкий.
Прямовисність — *див.* стрімкість.
Прямовисно — *див.* стрімко.
Прямодушний — *ЩИРИЙ*, широсердий.
Прямодушність — *див.* 1) відвертість; 2) ширість. Прямота — *див.* відвертість.
Прямувати (куди) — *розм.* простувати; *(рідше)* прямцювати.
Прямцем — *див.* навпростець.
Прямцювати — *див.* прямувати.
Пряник—*(рідше)* пірник; *(медяний)* медяник, медяничок.
Суевати—*(здоров'я)* збавляти.
Псячий — *див.* собачий.
Пташеня — пташа; *(неоперене)* *розм.* голопуцьок; *(рідше)* пущь-верінок.
Публіка — *(в широкому розумінні)* громадськість; *(в театрі — звичайно)* глядачі.
Публічний — *(влаштований для широких кіл громадськості, також при участі громадськості)* прилюдний *(виступ, захист дисертації і под.).* *Пор.* громадський.
Публічно — прилюдно; *(рідше)* привселюдно.
Пуга — *див.* батіг.
Пужално — *див.* держак.
Пузанчик *(про дитину)—див.* карапуз.
Пузань *фам.* — черевань. *Пор.* гладун.
Пузатий *фам.* — череватий; *підсил.* товстопузий.
Пузир *(на рідині)* — *див.* булька.
Пузо — *див.* живіт.

Пужитися — **див.** бундючитися.
Пук — **див.** жмут.
Пунцовий — **див.** червоний.
Пуп'янок — **див.** брунька.
Пурга — **див.** хуртовина.
Пурхнути (**полетіти**) **розм.**—фіркнути. **Пор.** злетіти.
Пускати (**про лід**)—**див.** скресати.
Пустеля — пустина.
Пустий — (**не заповнений**) порожній; **перен. див.** марний.
Пустомолотство

156

Пустинний — **див.** безлюдний.
Пустиня — **див.** пустеля.
Пустка — (**про спустіле житло** — **це**)
пустище, спустощіна; (**про пусте,**
запущене місце) пустир.
Пустомеля — **див.** 1) балакун;
2) балакуха. Пустомовний — **див.**
беззмістовний. Пустомолот — **див.**
балакун.

Рать

Пустомолотство — **див.** балаканина.
Пустопорожній — **див.** беззмістовний.
Пустотливий — **див.** грайливий.
Пустощення — **див.** руйнування.
Пустошити — **див.** спустошувати.
Пустощі — (**нешкідливі**) витворення;
(**зlobні**) пакості; **розм.** капості.
Пустувати — (**про пустунів**) витворяти;
(**про капосника**) пакостити; **розм.**
капостити; (**рідше**) каверзувати.
Пустун—жирун, збиточник (**обл.**)\(**великий**) шибеник; (**зlobний**)
розм. капосник.
Пустуха, пустунка — **розм.** капосниця.
Пуца — **див.** кайдани. Путівець — **див.**
дорога. Путній **розм.**—путящий. **Пор.**
доладний.
Путь — **див.** шлях.
Пухтелик — **див.** пампушка.

Пухкий — **див.** сипкий.
Пухкість — **див.** сипкість.
Пуцьверінок — **див.** патшеня.
Пучка — **див.** дрібка.
Пушкар — **див.** артилерист.
Пуца — **див.** ліс.
Пхатися — **див.** 1) товпитися; 2)
шкандибати.
Пхикання — **див.** плач.
Пхикати — **див.** хлипати.
П'яний — охмелілий, захмелілий;
(**рідше**) напійтий; **вульг.** наліганий.
Пор. напідпитку.
П'янити — **див.** оп'янити.
П'яниця — алкоголь (**яко того, що все**
пропиває) **розм.** пропьяка.
П'яніти — **див.** хмеліти.
П'янкий — (**що п'янить**) п'янючий,
п'янливий, оп'яняючий.

р Разом — укупі; (**більшою або меншою**
групою) гуртом.

Раб — невільник.
Рабиня — раба, невільниця.
Рабство — **див.** кабала.
Равлик — **див.** слимак.
Радикальний — **див.** докорінний.
Радісний — **див.** утішний.
Радість — радіщі (**мн.**)\ (**про почуття**
вдоволення, відради) утіха.
Радіти (з чого) — радуватися (кому, чому);
(**почувати втіху**) тішитися (ким, чим).
Радо — **див.** залюбки.
Радощі — **див.** радість.
Радувати — (**робити кому втіху**) тішити.
Радуватися — **див.** радіти.
Радуга — **див.** райдуга.
Раз **присл.** — (**про час** — **без точного**
визначення) одного разу, якось.
Разок (**намиста**) — **див.** низка.

Разуразний — **див.** безперервний.
Райдуга — радуга; **поез.** веселка.
Район — **див.** учасок.
Ракло — **див.** босяк.
Ралець — **див.** дарунок.
Рам'я — **див.** лахміття.
Ранг — **див.** чин.
Ранець — **див.** сумка.
Раніше, раніш — **див.** давніше.
Ранішній — (**що буває ранком**)
вранішній, ранковий. Ранній — **див.**
передчасний. Рапорт — **див.**
повідомлення. Рапортувати — **див.**
повідомляти. Раптовий — (**про смерть**)
наглий;

розм. нагальний. Раптово — **див.**
несподівано. Раптом — **див.** враз.
Раритетний — **див.** рідкісний. Рата — **див.**
Рахманний

Рахманний — **див.** лагідний.
Рахманно — **див.** лагідно.
Рахування — **див.** лічба.
Рахувати — **див.** лічити.
Рачкувати — **див.** лазити.
Рвати — **див.** 1) скубати; 2) щипати; 3)
шарпати.
Рватися — **див.** 1) пориватися; 2)
шарпатися.
Рвонутися — **див.** кинутися.
Рвучкий — **див.** навальний.
Реалізація — **див.** здійснення.
Реалізувати — **див.** 1) здійснювати; 2)
виконувати.
Рева — **див.** 1) плаксій; 2) плаксійка.
Ревіти — ревіт; (**про рогату худобу**)
мукати; **перен. див.** плакати.
Ревний (**про працюючого**)—**див.**
запопадливий.
Ревність — **див.** пильність.
Ревно — **див.** пильно.
Ревті — **див.** ревіти.
Регіт — **див.** сміх.
Реготати, реготатися — **див.** сміятися.
Реготня — **див.** сміх.
Реготун **розм.** — (**рідше**) сміхун,
смішко; **знев.** зубоскал, скалозуб,
скализуб.
Реєстр — **див.** перелік.
Реєструвати — **див.** відмічати.
Резервіст — **див.** запасний.
Результат — **див.** наслідок.
Рейтузи — **див.** штани.
Рекрут **чст.** — **розм.** " некрут. **Пор.**
новобранець.
Ремінець — **див.** пояс.
Ремінь — **див.** 1) черес; 2) шкіра.
Ремонтувати — поправляти; **див. ще**
лагодити.
Ремствування — **див.** нарікання.
Ремствувати — **див.** нарікати.
Ренегат — відщепенець; (**зневажа-**
ливіше) зрадник. **Пор.** відступник.
Рентабельний — **див.** прибутковий.
Репатися — **див.** тріскатися. Репегувати
— **див.** кричати. Рептильний — **див.**
підкушний. Ретельний — (**у**
виконанні обов'язків) старанний;
розм. справний (**працівник**).

розстрочка. Ратай — **див.** орач. Ратище
— **див.** 1) держак; 2) спис. Ратник — **див.**
солдат. Рать — **див.** військо.

157

Рицар

Ретельність — **див.** 1) дбайливість; 2)
старанність.
Ретельно — **див.** старанно.
Ретязь — **див.** ланцюг.
Реферат — **див.** доповідь.
Референт — **див.** доповідач.
Реферувати — **див.** доповідати.
Рецензія — (**в короткій формі**) відзив.
Реченець — **див.** строк.
Решето — (**з меншими дірками в**
сітці) сито.
Решта — (**суми**) лишок; (**життя**)
останок.
Рештки (**мн.**)—залишки; (**ворожого**
армії і под.) недобитки.
Рибалка — риболов; (**рідше**) ри-бар,
рибак; (**про того, хто ловить рибу**
вудкою) вудильник; (**що ловить**
неводом — зрідка) невідник.
Ридання — **див.** плач.
Ридати — **див.** плакати.
Ридван — **див.** карета.
Рило — **див.** морда.
Ринковий — **див.** базарний.
Ринок (**про площу для торгів**) —
базар; **обл.** торговиця.
Ринуть — (**про сльози**) хлинуть,
потекти, покотитися; (**про раптовий**
водяний потік) бурхнути, политися;
(**про дощ — ще**) линути, сипнути.
Пор. сунути II.
Ринутися — **див.** сунути II.
Рисак — (**що ступає інохіддю**) іно-
ходець; **обл.** виноходець, вино-хід;
див. ще румак.
Рискаль — **див.** заступ.
Риссо — **обл.** клусом, клуса. **Пор.**
тющем.
Рисувати — креслити; (**фарбами**)
малювати. Рисунок — (**фарбами**)
малюнок; (**з**
натури — ще) зарисовка. Ритися —
див. копатися. Ритмічний — **див.**
розмірений. Ритмічність — **див.**
розміреність. Ритмічно — **див.** розмірено.
Риф — **див.** скеля. Рицар — **див.** витязь.
Рів — перекіп, **перекоп**; **див.** 1) канава; 2)
шанець.
Рівний — прямий, простий; **див. ще** 1)
гладкий; 2) однаковий.

Рівнина — **(в горах)** полонина.
Рівнозначний — **див.** тотожний.
Рівнозначність — **див.** тотожність.
Рівномірний — **див.** розмірений.
Рівномірність — **див.** розміреність.
Рівномірно — **див.** розмірено.
Рівчак — **див.** канава.
Рівчачок — **див.** жолобок.
Ріг — **див.** сурма.
Рід—родина: **(про походження)** *заст.* коліно; **погордл.** кодло. **Пор.** 1) рідня; 2) сорт.
Рідкий — **(не густий)** рідкуватий; **(про сходи озими тощо)** 66-рідний, обрідкуватий. **Пор.** розкиданий.
Рідкісний **(що являється рідкістю)** — рідкий; **(про книгу тощо)** раритетний; **(єдиний у своєму роді)** унікальний.
Рідкуватий — **див.** рідкий.
Рідний — **світ, -родимий (край) \ (про матір)** *заст.* питимий.
Рідня — рід, родичі; **обл.** кривні. **Пор.** родина.
Ріжок — **див.** горн.
Різанина — **див.** бійка.
Різати — **(тканину і под., також перен.— це)** *краяти; (хліб і под. на шматки)* батувати. **Пор.** 1) сікти; 2) убивати.
Різачка — **див.** дизентерія.
Різка — лозина; **див. це** прут.
Різкий — **(про біль і под.)** гострий; **(про голос, вітер і под.)** пронизливий.
Різний — всякий, всілякий. **Пор.** неоднаковий.
Різниця — відмінність; **(несхожість)** неоднаковість; **(в поглядах)** розбіжність.
Різність — **див.** відмінність.
Різно — по-різному, всяко, всіляко; **(що відрізняється чим-небудь)** неоднаково.
Різнобарвний—різноколірний; **(про тварин)** різномастий, різношерстий. **Пор.** рябий.
Різноколірний — **див.** багатобарвний.
Різномастий — **див.** різнобарвний.
Різношерстий — **див.** різнобарвний.
Рільник — **див.** хлібороб. Рільництво — **див.** хліборобство. Рільничий — **див.** хліборобський. Рінь — **див.** гравій.
Рішник — **див.** нафтовик. Ріска — **див.** росинка. Рісочка — **див.** росинка. Ріст — **див.** розвиток. Річ — предмет. **Пор.** справа. Річище — русло; **(рідше)** ложе;

перен. обл. рідк. корито. Річка — **(бічна)** притока. Річний — **(що буває раз на рік — рідше)** роковий; *заст.* рочистий.
Рішати — **див.** ухвалювати.
Рішення — **див.** ухвала.
Рішучий — твердий; **(про волю, характер і под.)** незламний, непохитний; **(про тон мови)** само-впевнений.
Ріща — **див.** сушняк.
Робити—чинити; **(створювати що)** творити; **(великі діла)** вершити.
Робитися — чинитися, діятися, творитися; **(про щось позане)** коїтися.
Робітник—**(рідше)** робочий. **Пор.** працівник.
Робітня — **див.** майстерня.
Роблений — **див.** 1) вимушений; 2) штучний; 3) удаваний.
Робленість — **див.** 1) штучність; 2) удаваність.
Роблено — **див.** удавано.
Робота* — праця; **(про те, чим зайнятий хто)** заняття, діло. **Пор.** труд.
Роботяга — **див.** працювотий.
Роботячий — **див.** працювотий.
Робочий — **див.** 1) буденний; 2) робітник.
Ровесник — перевесник, одноліток.
Ровесниця — перевесниця, одноліток.
Рогатина — **див.** спис. Родак — **див.** родич. Роди — **пологи; обл.** злбги.
Родимий **(край)** — **див.** рідний.
Родина — сім'я; рідня, сімейство; **розм. рідк.** *фамілія.*
Родинний — **див.** 1) сімейний; 2) спадковий.
Родитель — **див.** батько.
Родителька — **див.** мати.
Родич — рідня; **обл.** родак.
Родичі — **див.** рідня.
Роділля — **див.** породілля.
Родовий — **див.** спадковий.
Родючий — **плодучий, плідний; (рідше)** *родовитий. Пор.* урожайний.
Родючість—плодючість, плідність; **(про землю)** *урожайність.*
Рожевий — **див.** червоний.
Рожевіти — **див.** червоніти[ся].
Розбавляти — **див.** розріджувати.
Розбазарювати — **див.** розтрачувати.
Розбазікатися — **див.** розгубитися.
Розбалакатися — **див.** розговоритися.
Розбесідуватися — **див"**, розгубитися.

Розбещений—розпущений, розпусний;
див. ще розгнузданий.

Розбещеність — розпущеність, роз-
пусність; *див. ще* розгнузданість.

Розбивати— (вщент) розтרוшувати;
(сильним ударом стіну і под.)
розвалювати; *(надаваючи)* про-
валювати.

Розбирати[ся] — *див.* 1) роздягатися; 2)
розрізняти.

Розбиття — *див.* розгром.

Розбишака — *див.* розбійник.

Розбишацтво — розбійництво, розбій;
бандитизм; *обл.* харцызтво; *див. ще*
грабіж.

Розбишацький — *див.* бандитський.

Розбіг — *див.* розгін.

Розбігтися — *див.* розбрестися.

Розбіжний — непогбджений; *(про*
погляд на що-небудь і под.) спірний,
суперечний.

Розбіжність — розходження, незгідність
(в поглядах, думках тощо);
непогодженість, суперечність,
суперечливість.

Розбій — *(організованих хуліганів)*
погром.

Розбійник—розбишака, погромник; *обл.*
харцыз; *заст.* опришок. *Пор.* бандит.

Розбійництво — *див.* розбишацтво.

Розбійницький — *див.* бандитський.

Розбір — *див.* розгляд.

Розбірливий — *див.* вибагливий.

Розбірний — *див.* виразний.

Розбовтувати — *див.* розмішувати.

Розболітися — *див.* розхворітися.

Розвиватися

Розвиватися — розгортатися. *Пор.*
розпукуватися.

Розвиднятися — *безос.* видніти,
розвиднюватися, світати, дніти;
(рідше) сіріти; *розм.* благословлятися
на світ. *Пор.* розсвітаТЯСЯ].

Розвиток — розвій, ріст, зростання;
(буйний) розквіт, процвітання.

Розвівати — розвіювати, розмаювати;
(вітром зносити порох і под.)
розмахувати; *(хмари)* розбивати,
розганяти.

Розвіватися — *див.* маяти.

Розвідник, розвідувач — *див.* шпигун.

Розбрат — розлад, розладдя, звада,
незгода, незлагода, чвари, *підсил.*
ворожнеча.

Розбрестися — розійтися; *(швидше)*
розбігтися, розсипатися; *заст.*
розтектися.

Розбурханий — *див.* бурхливий.

Розбурхатися — *див.* розбушуватися.

Розбухати — набрякати, брезкнути. *Пор.*
бубнявіти.

Розбурхлий — набряклий; *(про бруньки*
дерева) набубнявлий. *Пор.* брезклий.

Розбушуватися — розбурхатися,
розігратися; *(про хвилі тощо)*
збуритися, схвилюватися.

Розвага — *обл.* рбзривка; *(з іграми)*
забава.

Розважати—*(допечною розмовою)*
забавляти; *(веселощами)* розве-
селяти.

Розважатися — *див.* бавитися.

Розважливий — *див.* розсудливий.

Розважливість — *див.* розсудливість.

Розважливо — *див.* розсудливо. Розвал
— розлад, розпад, руйнування.

Розвалювати — руйнувати; *(тільки*
прям. — *щось складене, збудоване і*
под.) розкидати; *обл.* бурити;
(сильним ударом, натиском і
под.) висаджувати.

Розвалюватися — *див.* 1) розпадатися; 2)
валитися.

Розвереджувати — *див.* роз'ятрувати.

Розвертатися — *див.* розступатися.

Розвеселити — звеселити, веселити.

Розвивати— *(вітрила і под.)* роз-
пускати; *(щось скручене)* роз-
кручувати. *Пор.* розгортати.

160

Розгубитися

Розвідувати (про кого) — довідуватися,
дізнаватися, прознавати, розпитувати.
Пор. довідуватися.

Розвій — *див.* розвиток.

Розвір — *див.* яр.

Розвіювати — *див.* 1) розвівати; 2)
роздувати.

Розводити — *див.* 1) розмножувати; 2)
розсувати; 3) розріджувати.

Розволікати — *див.* розтягувати.

Розв'язка — *(про завершення якоїсь*
складної справи, твору і под.)
кінець, закінчення.

Розв'язний — невимушений; вільний;
(що виходить за межі ввічливості)
безцеремоний.

Розв'язувати — (*щось заплутане*) розплутувати; (*тільки прям.* — *зашнуроване*) розшнуровувати; (*закутане*) розкутувати; *див. ще* розмотувати.

Розв'язуватися — розплутуватися; розшнуровуватися, розкутуватися; (*про заматане*) розмотуватися. *Пор.* розв'язувати.

Розгадувати — (*даючи своє пояснення тощо*) витлумачувати; (*тільки докон.* — *про сон, загадку і под.*) збагнути.

Розганяти — *див.* розвівати.

Розгардіяш — *див.* безладдя.

Розгарячтися — *див.* розохотитися.

Розгинати — *див.* розпрямляти.

Розгін — розбій. *Пор.* розмах.

Розглабльствувати — *див.* проторікати.

Розгляднути — *див.* розтовстіти. Розгляд — розбір; *див. ще* обміркування.

Розглядатися — роздивлятися; (*кругом себе*) озиратися.

Розгніваний — *див.* гнівний.

Розгніватися — *див.* розсердитися.

Розгнузданий — розпущений, свавільний; розперезаний; *див. ще* розбещений.

Розгнузданість — розпущеність, свавільність; *перен.* розперезаність; *див. ще* розбещеність.

Розгублений

Розгублений — збентежений, зні-яковілий.

Розгубленість — збентеження, зні-яковіння.

Розгублюватися — *див.* неієжи-тися.

Р'згул — *див.* сваволя.

Розгубритися — *розм.* розбесіду-ватися; *фам.* розбазікатися.

Роздавати — (*подарунки і под.*) роздаровувати, наділяти.

Роздаватися — *див.* розступатися.

Роздавлювати — (*сплющуючи*) роздушувати, розчавлювати, чавити, розплющувати; (*тільки ногою*) розгошувати.

Роздаровувати — *див.* роздавати.

Роздзвоновати — *див.* розголошувати.

Роздивлятися — *див.* 1) розглядатися; 2) оглядатися.

Роздирати — розривати; (*про одяг, шкіру і под.* — *це*) розпанахувати;

Розговоритися — *розм.* розбалакатися, розгомонітися; *див. ще* розгутбритися.

Розгодинюватися — *див.* випогб-джуватися.

Розгойдувати — *див.* розхитувати.

Розгомос — слава.

Розголошувати — розславляти; (*зловтишно — в образній мові*) *перен. розм.* дзвонити, трубити, роздзвоновати, розтрублювати.

Розгомонітися — *див.* розговоритися.

Розгонистий — *див.* розмашистий.

Розгорнутий — *див.* докладний.

Розгортати — (*книжку*) розкривати. *Пор.* розгрібати.

Розгортатися — *див.* 1) розвиватися; 2) ширитися.

Розгорятися — [розжеврїтис], розпалатися; (*прям.* — *про вугілля і под.* — *це*) розітлітися.

Розгрібати — (*граблями сіно тощо*) розгромаджувати; (*лопатою щось сипке, також жар у печі тощо*) розгортати.

Розгром — розбиття; винищення, знищення, знищування. *Пор.* розгромлювати.

Розгромаджувати — *див.* розгрібати.

Розгромлювати — розбивати; (*зовсім — припиняти існування*) винищувати, нищити.

Розгубитися — збентежитися, змішатися, зам'ятися, зняковіти.

(*тільки докон.* — *здебільшого про дерево*) розчакнути. *Пор.* розшарпувати.

Розділ — частина: (*книги*) глава.

Розділяти — *див.* роз'єднувати.

Розділятися — *див.* роз'єднуватися.

Роздмухувати — *див.* роздувати.

Роздобути — придбати; (*на що*) розстаратися; роздобути, розжитися.

Роздоріжжя — розпуття, перехрестя, розтока.

Роздражновати — (*сильніше*) злити, розсерджувати, розпотовувати, роз'ярятися; (*рідше*) *розм.* роздрочувати.

Роздратовувати — *див.* дратувати.

Роздрочувати — *див.* роздражновати.

Роздувати — роздмухувати; (*вітром — це*) розвівати, розвіювати.

Роздушувати — *див.* роздавлювати.

Роздягати[ся] — розбиратися]; (*пальто, куртку і под. — це*) скидати, знімати.

Роз'єднувати — розділяти, розлучати, розрізняти, порізати; (*тільки пари*) розпаровувати.

Ц—637

Роз'єднуватися—розділятися, розлучатися; (*тільки з ріднею*) *розм.* розріднятися.

Розжалобити — розжалити. *Пор.* зворушувати.

Розжалоблювати — *див.* зворушувати.

Розжалити — *див.* зворушувати.

Розжарений — розпечений, розпалений; розігротий. *Пор.* розжарювати.

Розжарювати — розпікати, розпалювати; (*нагрівати*) розігрівати.

Розжевертіся — *див.* розгорятися.

Розживатися — *див.* багатіти.

Розжиріти — *див.* розтовстіти.

Розжитися — *див.* 1) роздобути; 2) спромогтися.

Роззява *розм.* — гава, гавря, зівака; *вульг.* роззяпака, розтелепа, солопій.

Роззявляти — *див.* розтуляти.

Розігратися — *див.* розбушуватися.

Розігрівати — *див.* розжарювати.

Розігрітий — *див.* розжарений.

Розізнитися — розсердитися; *під-сил.* розлютитися; *розм.* посатаніти; *рідк.* осатаніти.

Розійтися — *див.* розбрестися.

Розітлітися — *див.* розгорятися.

Розказувати — розповідати; (*в епічному тоні*) оповідати; *фольк.* баяти (*байку*).

Розкарячити — *див.* розпросторити.

Розквіт — процвітання.

Розкиданий (*поселений на великому просторі*) — розсіяний.

Розкиданість — розсіянність. *Пор.* розкиданий.

Розкидати — *див.* розвалювати.

Розкинутися — *див.* розлягтися.

Розкіш — *див.* приємність.

Розкішний — чудовий; (*про вбрання і под. — це*) пишний, багатий.

Розкішно — *див.* рясно.

Розклад—*див.* 1) розпад; 2) розвал.

Розкладати — *див.* розміщувати.

Розкладатися — *див.* розпадатися.

Розкластися — *див.* розлягтися.

Розклеюватися — (*про зліплене*) розліплюватися.

Розколина — *див.* щілина.

Розколихувати — *див.* розхитувати.

Розкологі—(*дереві і под.*) розчахнути.

Розколочувати — *див.* розміщувати.

Розколюватися — *див.* тріскати.

Розкорінятися — *див.* розростатися.

Розкотистий — *див.* лункий.

Розкочуватися — *див.* 1) відбиватися; 2) лунати.

Розкошувати — *розм.* жирувати, жируватися; *ірон.* гараздувати; *заст.* благоденствувати.

Розкрадати — красти; (*в образній мові*) *розм.* розтягати.

Розкрадач — крадій. *Пор.* злодій.

Розкраювати — *див.* розрізувати.

Розкривати — (*двері, вікно*) розчиняти; (*шириє розм.— зрідка*) розчахнути. *Пор.* 1) розтуляти; 2) розгортати.

Розкриватися — *див.* розступатися.

Розкручувати — *див.* розвивати.

Розкуйовджувати — *розм.* розпатлувати (*волосся і под.*), розкудлувати, розкудбвувати.

Розкутувати — *див.* розв'язувати.

Розкутуватися — *див.* розв'язуватися.

Розкущитися — *див.* розростатися.

Розлад — *див.* розбрат. Розладдя — *див.* незгода. Розладжувати — *див.* розладнувати.

Розладнений — розладжений; (*про інструмент, плани і под.— це*) розстронений; (*про здоров'я*) *рБз*-хитаний, підірваний.

Розладнувати — розладжувати; (*інструмент, плани і под.— це*) розстроювати; (*здоров'я, економіку I под.*) підривати, розхитувати.

Розлінуватися — розлінитися, розледащити, зледащити, зледащити, розледащити, розледащитися.

Розліплюватися — *див.* розклеюватися.

Розлогий — (*що займає велику площу*) просторий, широкий, об-шйрний. *Пор.* крислатий.

Розложистий — *див.* крислатий.

Розлука — розставання, прощання.

Розлушлюватися — *див.* тріскати.

Розлучати — *див.* роз'єднувати.

Розлучатися — розставатися, розходитися.

Розлютити — роз'ярити. *Пор.* розсердити.

Розлютитися — роз'яритися, розпалитися (*гнівом*), озвіріти, осатаніти, посатаніти. *Пор.* розсердитися.
 Розлютовувати — *див.* роздражнювати.
 Розлючений — розлютований, озвірілий, осатанілий, посатанілий.
 Розлучувати — *див.* гнівити.
 Розлягатися (*про голос*)—*див.* лунати.
 Розлягтися (*на лаві*) — розкинутися, розкластися, вивернутися, простягтися.
 Розмах — зліт (*творчої думки*).
 Розмахувати (*про вітер*) — *див.* розвівати.
 Розмашистий — широкий (*помах крил і под.*); (*почерк—звичайно*) розгонистий.
 Розмаювати — *див.* розвівати.
 Розмерзатися — *див.* відтавати.
 Розмерзлий — *див.* талий.
 Розмикати — *див.* розтуляти.
 Розмова

Розмова — мова, бесіда; (*про всячину*) *розм.* балачка; *обл.* гутір-ка, говірка, гомінка; *заст.* помовка
 Розмовляти (з ким) — говорити; *розм.* балакати, гомоніти; (*рідше*) бесідувати; *обл.* гутірити.
 Розмовник — *див.* співбесідник.
 Розмотувати—розплутувати; (*нитки і под.* — *це*) розвивати; *обл.* відсбтувати.
 Розмотуватися — *див.* розв'язуватися.
 Рознедужатися — *див.* розхворітися.
 Рознімати — *див.* розтуляти.
 Розорений — *див.* спустошений.
 Розорення — *див.* руйнування.
 Розоритель — *див.* руйніник.
 Розоряти — *див.* руйнувати.
 Розохотитися — запалатися, розгарячатися.
 Розпад — розвал, розклад; занепад. *Пор.* розпадатися. ч
 Розпадатися—розвалюватися; (*на складові елементи*) розкладатися; (*про явище послабленого стану в чомусь*) занепадати.
 Розпадина — розколина. *Пор.* щілина.
 Розпалатися — *див.* розгорятися.
 Розпалений — *див.* розжарений.
 Розпалитися — *див.* розлютитися.
 Розпалювати — *див.* розжарювати.
 Розпалюватися — *див.* спалахувати.

Розмір — *див.* обсяг.
 Розмірений — розмірний, рівномірний, ритмічний.
 Розміреність — розмірність, рівномірність, ритмічність.
 Розмірено — рівномірно, ритмічно.
 Розм'рний — *див.* розмірений.
 Розмірність — *див.* розміреність.
 Розм:'рно — *див.* стосункбво.
 Розмішувати — (*рідину*) розбовтувати, розколючувати.
 Розміщення — розташування; *військ,* дислокація.
 Розміщувати — розставляти, розташувувати; (*про речі в певному порядку—це*) розкладати.
 Розмножувати — розплоджувати, розводити.
 Розмножуватися—*див.* плодитися.

Розпанахувати — *див.* 1) роздирати; 2) розсікати.
 Розпаровувати — *див.* роз'єднувати.
 Розпатлувати — *див.* розкуйовджувати.
 Розпач — *див.* безнадійність.
 Розпачливий — безнадійний; (*про-їнятий відчаєм стан, погляд і под.*) одчайдушний; (*рідше*) відчайдушний.
 Розперезаний — *див.* розгнузданий.
 Розперезаність — *див.* розгнузданість.
 Розпечений — *див.* розжарений.
 Розписуватися (*в загсі*) — *див.* женитися.
 Розпитувати — *див.* розвідувати.
 Розпихати — розштовхувати; (*натовп*) *заст.* розтрачувати.
 Розпізнавати — *див.* розрізняти.
 Розпикати — *див.* розжарювати.
 Розплатувати — *див.* розсікати.
 Розплачуватися—*див.* сплачувати.
 Розплівча[с]тий — *див.* невирозний.
 Розпліскувати — *див.* розхлюпувати.
 Розплоджувати — *див.* розмножувати.
 Розплодитися — *див.* завестися.
 Розплутувати — *див.* розмотувати.
 Розплюскувати — *див.* розхлюпувати.
 Розплющувати — *див.* 1) роздавлювати; 2) розтуляти.
 Розповідати — розказувати; (*таєм-ницю*) розголошувати.

Розколина
Розповідь — *див.* оповідання.
Розповніти — *див.* розговстіти.
Розповсюджувати — *див.* ширити.
Розповсюджуватися — *див.* ширитися.
Розпорювати — *див.* розсікати.
Розпочинати — починати, приступати (до чого).
Розправляти — *див.* розпрямляти.
Розправлятися — *див.* розраховуватися.
Розпросторити — (*крила і под.*) розпростерти; (*ноги*) розставити; *розм.* розкарячити.
Розпросторювати — *див.* ширити.

Розпусність

Розпусність — *див.* розбещеність.
Розпуста — розбещеність; (*повний розклад чогось*) деморалізація.
Розпутний — розпусний, розгнузданий, розбещений, порочний, ненормальний.
Розпутник — розпусник; *диз. ще.* ласолоб.
Розпутниця — розпусниця.
Розпуття — *див.* роздоріжжя.
Розпущений — *див.* розбещений.
Розпущеність — *див.* розбещеність.
Розрада — *див.* втіха.
Розраховуватися (*з ким*) — розплачуватися; (*про борг*) *розм.* квитатися; (*рідше*) квитуватися; (*суворо наказувати*) розправлятися.
Розривати — *див.* роздирати.
Розривка — *див.* розвага.
Розріджувати (*рідину*) — розпускати, розводити, розбавляти, розчиняти; (*тільки докон.*) *рідк.* розсити.
Розріднятися — *див.* роз'єднуватися.
Розрізняти — розпізнавати, розбирати.
Розрізувати — розкраювати, розтинати; *див. ще* розсікати.
Розробляти — *див.* опрацювати.
Розростатися — (*зілля*) розкорінятися, розкущитися (*докон.*); (*збіжжя*) врунитися.
Рзряд — *див.* сорт.
Розсвінути — *див.* розсвітатися].
Розсвіт — *див.* світанок.
Розсвітати[ся] — *безос.* світати, розвиднятися; (*лише докон.*) розсвінути.
Розсерджений — *див.* гн'вний.
Розсерджувати — *див.* роздражнювати.
Розсердити — розгнівати, розізнити; (*сильніше*) розлютити, роз'ярити.

146

Розмножуватися
Розпрямляти — (*крила і под.*) розправляти, розпростувати; (*спину*) розгинати.
Розпука — *див.* 1) відчай; 2) безнадійність.
Розпукувати — розпукуватися, розпукатися]; розпускатися; (*про дерева* — *ще*) розвиватися.
Розпускати — *див.* 1) розвивати; 2) розріджувати.
Розпускатися — *див.* розпукуватися].
Розпусний — *див.* розбещений.
Розпусник — *див.* розпутник. Розпусниця — *див.* розпутниця.

164

Розтікатися

Розсердитися — розгніватися, роззізнитися; (*раптово*) скипіти; (*дуже обл.*) роз'юштитися. *Пор.* розлютитися.
Розсипатися — *див.* розбрестися.
Розсипчастий — *див.* сипкий.
Розсипчастість — *див.* сипкість.
Розситити — *див.* розріджувати.
Розсідатися — *див.* тріскатися.
Розсікати — (*наполовину*) *розм.* розпанахувати, розпорювати; (*рибу*) розплатувати.
Розсіяний — *див.* розкиданий.
Розсіянність — *див.* розкиданість.
Розславляти — *див.* розголошувати.
Розставання — *див.* розлука.
Розставатися — *див.* розлучатися.
Розставити — *див.* розпросторити.
Розставляти — *див.* розміщувати.
Розстаратися — *див.* роздобути.
Розстеляти, розстилати — *див.* стелити.
Розстроений — *див.* розладнаний.
Розстрочка — виплат, виплата (*купити в розстрочку, купити на виплат, виплату*); *заст.* рата (*виплачувати ратами*).
Розстроювати — *див.* розладнувати.
Розступатися — (*юрба*) розтовп'їтися; (*про хвилю, землю і под.* — *ставати розкритим*) розкриватися, розвертатися, роздаватися.
Розсувати — розпихати; (*віття, збіжжя і под.*) розводити, розхилити.
Розсудливий — розважливий, бла-горозумний.
Розсудливість — розважливість, благорозумність.
Розсудливо — розважливо, благо-розумно.

Розсудок — (*здоровий розум*) *розм.* глуд.
Розтавати — танути; (*про віск*) топитися.
Розталий — (*про розмерзлу землю і под.*) відталий; *обл.* відтеплий. *Пор.* талий.
Розтаскувати — *див.* розтягувати.
Розтлумачувати

Розташовування—*див.* розміщення.
Розташовувати — *див.* розміщувати.
Розтєктися — *див.* розбредитися.
Розтелепа — *див.* роззява. Розтинати — *див.* розрізувати. Розтинатися (*про звук*) — *див.* лунати.
Розтікатися — *див.* розпливатися.

165

Рокіт

Розтлумачувати—тлумачити, роз'яснювати, роз'ясняти; з'ясовувати; *розм. фам.* розтовкмачувати.
Розтовпїтися — *див.* розступатися.
Розтовстїти — розгладнути, розповніти; (*ставати жирним*) *розм.* розжирїти; (*про худобу, а також зневажливо про людину*) *розм.* відпастися.
Розтока — *див.* перехрестя.
Розтоптувати — *див.* роздавлювати.
Розтрата — перевід, розтринькування, розтринькання.
Розтратник — *див.* марнотрат.
Розтрачувати — розбазарювати; *розм.* переводити; (*на власні розваги і под.*) розтринькувати, промотувати, проциндрювати. *Пор.* марнотратити.
Розтринькання — *див.* розтрата.
Розтринькати — *див.* промарнотратити.
Розтринькування — *див.* розтрата.
Розтринькувати — *див.* розтрачувати.
Розтринькувач — *див.* марнотрат.
Розтріскуватися — розколюватися; (*про плоти, шкіру і под.*) *розм.* репатися.
Розтрошувальний — *див.* нищівний.
Розтрошувати — розгромлювати. *Пор.* розбивати.
Розрублювати — *див.* розголошувати.
Розтрачувати — *див.* розпихати.
Розтуляти — (*щось зімкнуте*) рознімати; (*повіки очей*) розплющувати, розмикати; (*тільки рота*) *розм.* роззявляти; (*зуби*) розціплювати.
Розтягати — *див.* розкратати.
Розтягувати — розволікати; (*тільки прям.—це*) розтаскувати.
Розтяжний — *див.* широкий.
Розтяпака — *див.* роззява.
Розум — (*рідше*) ум; (*про здатність мислити*) інтелект. *Пор.* розсудок.
Розуміння — *див.* значення.
Розуміти — *див.* усвідомлювати.
Розумїтися (на чому) — тямити

(в чому), знатися (на чому); *заст.* знати (на чому). Розумний — розсудливий, тямущий; (*у вищій мірі — з великим розумом, досвідом і под.*) мудрий.
Розумувати — *див.* мудрувати.
Розхворїтися — рознедужатися, розболїтися.
Розхилати — *див.* розсувати.
Розхитаний — *див.* розладнаний.
Розхитувати—розколихувати, розгойдувати. *Пор.* розладнувати.
Розхлюпувати — розплюскувати, розліскувати.
Розходження (*в поглядах*)—*див.* розбіжність.
Розходитися—*див.* 1) розлучатися; 2) розпливатися; 3) ширитися.
Розціплювати — *див.* розтуляти.
Розчавлювати — *див.* роздавлювати.
Розчаровуватися — зневїратися.
Розчахнути — *див.* 1) роздирати; 2) розколоти; 3) розкривати.
Розчиняти — *див.* 1) розкривати; 2) розрїджувати.
Розчулення — *див.* зворушення.
Розчулювати — *див.* зворушувати.
Розшарпувати — розшматовувати; *див. це* роздирати.
Розширяти — розширювати, поширювати; збільшувати; (*виробництво тощо — це*) розгортати, розвивати.
Розшматовувати — *див.* розшарпувати.
Розшнуровувати — *див.* розв'язувати.
Розшнуровуватися — *див.* розв'язуватися.
Розштовхувати — *див.* розпихати.
Роз'юшитися — *див.* розсердитися.
Роз'ярити — *див.* розсердити.
Роз'яритися — *див.* розлютитися.
Роз'ярати — *див.* роздражнювати.
Роз'яснювати, роз'ясняти — з'ясовувати; *див. це* розтлумачувати.
Роз'ягрювати — ярити, вередити, розвереджувати; *рїдк.* троюдити. Рокїт — *див.* 1) гуркіт; 2) шум І.

166

Рябитися

Роківаний

Рокований — *див.* приречений.
Роковин — *див.* річний.
Рокотати, рокотіти — *див.* 1) гриміти; 2) гуркотіти.
Ропа — *див.* сукровиця.
Ропгати — *див.* дзорчати.
Росинант — *див.* шкапа.
Росинка — рісочка, рїска.
Росити — *див.* зропувати.
Рослий — високий, стрункий, гінкий.
Пор. 1) поставний; 2) буйний.
Рости — (*ставати більш високим*)
підростати, підніматися, більшати,
вицяти; (*тишно, буйно*) буюти (*високо*
вгору) *розм.* виганятися.
Ростити — вирощувати; (*тільки про*
їстоту), годувати. *Пор.* леліяти.
Рот — пїсок (*обл.*) \ (у *тварин і*
лайливо у людини) паща; *вульг.*
хавка.
Рочїстий — *див.* річний.
Рубака — *див.* воїн.
Рубанець — *див.* поліно.
Рубанок *розм.* — (*для гладкого*
стругання) гембель.
Рубати — (*злегка сокирою*) *розм.*
цюкати.
Рубець — *див.* шрам.
Рубіж — *див.* границя.
Руб'я — *див.* лахміття.
Руда — *див.* кров.
Рудник — *заст.* копальня, рудня; (*про*
місце копалин) шахта.
Рудкоп — *див.* шахтар.
Руїни — звалища.
Руїнник — руйнівник; (*рідше*) нищитель,
розоритель, [с]пустош-гель; (*про*
паразитів) *розм.* шкідник.
Руїницький — *див.* шкідницький.
Руїнування — розорення; нищення,
знищування, знищення; пу-стошення,
плюндрування, сплюндрування. *Пор.*
руїнувати.
Руїнувати — розоряти, нищити,
знищувати; (*здебільшого про те-*
риторію) спустошити, спустошувати;
(*рідше*) плюндрувати.
Рука — *див.* 1) правиця; 2) лівиця.
Рукопис — (*оригінальний* — *автора*)
автограф.
Рокотати — *див.* гуркотіти.
Рукоятка — ручка; (*коловорота*) кїрба;
(*ножа*) колодочка *Пор.* держак.
Рульовий, -вого — *див.* стерничий. Румак
— аргамак, скакун; (*баский*)

басун; *див. ще* рисак. Рум'яний — *див.*
червоний. Рум'янити — *див.* червонити.
Рум'янитися — рум'яніти; рожевіти; *поез.*
багровіти, багрянїти, шарїти[ся]. *Пор.*
червонїти[ся]. Руна — *див.* вруна. Рундук
— *див.* ганок. Руно — вовна. Рунь — *див.*
вруна. Русак — *див.* заець. Русло — *див.*
річище. Русявий — *див.* ясно-волосий.
Рухати[ся] — двигати. Рухливий —
жвавий, моторний; (*рідше*) ворущливий;
(*метушливий*) непосидливий,
непосидючий, непосидючий;
(*занадто*) верткий, в'юнкий,
вертлявий, вертливий.
Рухливість—жвавість, моторність;
непосидливість, непосидючість,
непосидючість; верткість, в'юнкість,
вертлявість, вертливість. *Пор.*
рухливий. Рухомий — пересувний.
Рухомість — (*рухоме*) майно,
добро. Ручай — *див.* потїк. Ручка — *див.*
держак. Рушати — *див.* вирушати.
Русій — *див.* важіль. Рюма — *див.* 1)
плаксії; 2) плаксійка.
Рюмати — *див.* плакати. Рюмса — *див.* 1)
плаксії; 2) плаксійка.
Рюмсання — *див.* плач.
Рюмсати — *див.* хлипати.
Рябий — пістряний, строкатий, перїстий;
(*про курку і под.*) зозулястий. *Пор.*
таранкуватий.
Рябіти — (*ЕГ* очах*) мигтїти, миготїти.
Рябітися — *див.* виднїтися.
Ряд — (*питань і под.*) низка. *Пор.*
шеренга. Рядити — *див.* наймати.
Рядно — ряднина; *обл.* верета,
дєрга.
Рядовий (*що нічим не видїляється*) —
простий, звичайний.
Рядок *друк.* — стрїчка.
Рядом (з ким) — поряд, поруч, поплїч, обїк
(кого).
Рядка — *див.* цєбрик.
Рясний — густий, буйний; (*урожай,*
цвіт і под.) багатий, розкішний.
Рясно — густо, буйно; розкішно. *Пор.*
рясний.
Плаксивий листяний дїб **ЛІПНИЦІ**
Ряснолистий — густолистий; (*з великою*
кількістю листя) багатолистий.
Рятувати — *див.* виручати.
Рятунок — порятунок, помїч. *Пор.*
допомога.

Саботажник — *див.* шкідник.
 Саботажницький — *див.* підривний.
 Саботувати — *див.* шкодити.
 Сага — *див.* затока.
 Садиба—(*рідше*) оселя, селитьба,
 посілля; *обл.* обійстя. *Пор.* Двір.
 Садовитися — *див.* сідати. Саж
 — *див.* хлів.
 Сажалка, сажавка — *див.* ставок.
 Сажотрус — *обл.* коминар.
 Сакві—(*рідше обл.— в західних
 областях України*) саква, беса-
 ги.
 Сало — солонина (*обл.*); (*нутряне*) здір;
 (*стоплений*) смалець; (*овечий і
 рогатої худоби*) лій.
 Салон — *див.* вітальня.
 Самітний—самотній; (*що немає
 близьких*) одинокий, безрідний.
 Самітник — *книжн. заст.* анахорет.
Пор. відлюдник.
 Самобутній — *див.* своерідний.
 Самобутність — *див.* своерідність.
 Самовбивець — самовбивця, самогубець.
 Самовбивство — *див.* самогубство.
 Самовідданий — беззавітний.
 Самовідданість — беззавітність.
 Самовілля — *див.* самоправство.
 Самовільний — *див.* самоправний.
 Самовільно — *див.* самоправно.
 Самоволя — *див.* сваволя.
 Самовпевнений — *див.* рішучий.
 Самогубець — *див.* самовбивець.
 Самогубство — самовбивство.

С

Самолюбство — амбіція. Самоповага
 — самопошана, гідність, достойність.
 Самопожертвування — самопо-
 жертва; засг. самозречення.
 Самопошана — *див.* самоповага.
 Самоправний — самочинний, само-
 вільний.
 Самоправно — самочинно, само-
 вільно; (*рідше*) самохіть.
 Самоправство — самочинство, са-
 мовілля, самоволя; *див. це* сваволя.
 Самостійний — незалежний; *політ,*
 суверенний. Самостійність —

незалежність; *політ,* суверенітет. Самота
 — самотність, одиніцтво;
 (*рідше*) *заст.* самотина. Самотній — *див.*
 самітний. Самотність — *див.* самота.
 Самохвальба — *див.* хвальба. Самохіть —
див. самовільно. Самочинний — *див.*
 самоправний. Самочинно — *див.*
 самоправно. Самочинство — *див.*
 самоправство.
 Санаторій, санаторій — *див.* лікарня.
 Сани — (*для перевезення грузу — це*)
 гринджоли, копильчак (*обл.*)\ (*обшитої
 лубком, з кузовом*) глабці; (*рідше*) *обл.*
 залубці, залубні, залубниці. Сапа *с.-р.* —
 мотика, оскард, по-
 лбльник. Сапати — *див.*
 сопіти.
 Сапати *с.-г.* — шарувати; *рідк.* прашувати.
 Сап'янці — *див.* чоботи.
 Сарай — повітка; (*для возів — це*)
 возовня; (*на дровах*) дровітня, дровник.
 Сатана — *див.* чорт.
 Сатаніти — лютувати, шаленіти, скаженіти;
розм. казиритися.
 Сахарити — *див.* цукрувати.
 Сахатися — *див.* пуратися.
 Свавільний — *див.* розгнузданий.
 Свавільність — *див.* розгнузданість.
 Сваволя — самоволя; свавілля, свавільство;
 (*про дії реакційних елементів і под.*)
 розгул. *Пор.* самоправство.
 Сварити — *див.* ляяти.
 Сваритися — ^озм. гйркатися, гризтися,
 гарйкатися; (*налазити на сварку,
 схоплюватися з ким у сварці*) *розм.*
 зайдатися, стинатися.
 Сварка — *розм.* гризня, гризотня, зайдня,
 звада, колотнеча; перепалка; *жарт,*
 баталія.
 Сварливий — сваркий, звадливий,
 сперечливий, незлагідний, не-згодливий.
 Свєрдлити — свєрдлувати; *техн.* бурити,
 буравити.
 Свинарник — *див.* хлів.
 Свєня — льоха, свиноматка; (*образно*)
розм. безрога.
 Свєстілка — *див.* сопілка.
 Свєта — сіряк, сірячина; *обл.* гуня.
 Свєдок — (*про того, хто сам спо-
 стерігав події*) очевидець; (*при обшуку
 і под.*) понятій.
 Свєдомо — *див.* навмисно.
 Свєдоцтво — посвідка.

Свідчити — **див.** доводити.
 Свідчитися (ким) — посилатися, покликатися, здаватися (на кого).
 Свіжий (**новий**) — недавній; (**про вісті і под.**) останній; (**тільки про слід, рану**) живий.
 Свійський — **див.** домашній.
 Світ — всесвіт.
 Світанок — світ, світання, досвіток;
рідк. .розсвіт, досвіт; **мн.** досвітки.
 Свігати **безос.** — розсвітати, розсвітатися. **Пор.** розвиднятися.
 Світити[ся] -- **посил.** висвічувати; (**про зорі**) зоріти, блищати. **Пор.**
 1) блимати; 2) сяяти.
 Світлий — просвітлий (**про хвилину і под.**)
 Світлиця — (**парадна**) кімната; **розм.** горниця; **заст.** покій. **Пор.** вітальня.
 Світліти — **див.** ясніти.
 Світло — світ. **Пор.** сяйво.
 Світовий — всесвітній (**значення**).
 Свічадо — **див.** дзеркало.
 Свічник — підсвічник; (**на кілька свічок**) канделябр.
 Свобідний, свободний — **див.** вільний.

Село

Село — селище; (**коло міста чи в приміській зоні — також**) слобода.
 Селянський — (**що відноситься до села**) сільський.
 Сельбище — **див.** селище.
 Сентиментальний — **див.** чулий.
 Сердега — **див.** бідолаха.
 Сердечний — щирий (**привіт**), щиросердний (**людина**). **Пор.** дружній.
 Сердешна, -ної— бідолашка, неборачка, небога. **Пор.** бідолаха.
 Сердешний — **див.** бідолашний. Сердити — гнівити, дратувати, злити.
 Сердитий — гнівний, злий, лихий; (**дуже**) лютий; (**про зовнішній вигляд**) надутий.
 Сердитися — гнівватися, злитися; (**рідше**) злоститися, злостувати,¹⁴ злобувати; (**дуже**) лютувати.
 Серед — посеред, між, поміж.
 Середньошкільник — **див.** учень.
 Середовище — коло, оточення.
 Серезки — **обл.** ковтки.
 Серйозний — **див.** поважний.

Свобода — воля; (**про незалежність дій**) вільність; (**рідше**) привілля.
 Своєрідний — (**про талант, культуру і под.**) самобутній, особливий; (**з різко вираженими особливостями**) характерний, оригінальний.
 Своєрідність — самобутність, особливість; характерність, оригінальність. **Пор.** своєрідний.
 Своєрідно — особливо; характерно, оригінально. **Пор.** своєрідний.
 Сволота — **див.** наволоч.
 Святенник — святоша, ханжа; лицемір, облудник.
 Святелиця — святоша, ханжа; лицемірка, облудниця; **розм. ірон.** преподобниця.
 Святковий — (**про одяг — це**) по-святній; (**про настрій — це**) урочистий.
 Святоша — **див.** 1) святенник; 2) святелиця.
 Себелюбець — **див.** егоїст.
 Себелюбство — **див.** егоїзм.
 Себелюбний — **див.** егоїстичний.
 Секретний — **див.** таємний.
 Селитьба -^**див.** садиба.
 Селище — сельбище, поселення, оселя.

169

Ситий

Сестрінець — **див.** племінник.
 Сестріниця — **див.** племінниця.
 Сигарета, сигаретка — **див.** цигарка.
 Сивий — сиволосий; (**з блискучо-білим відблиском**) сріблястий.
 Сиволосий — сивий; **розм.** сивоголовий.
 Сивуватий — (**рідше**) прбсивий; **фам.** шпакуватий.
 Сидень — **див.** домосід.
 Сидуха **перен.** — **див.** перекупка.
 Сизий — **див.** сірий.
 Сила I — міць; (**фізична спроможність**) енергія, наснага, снага; **техн.** потужність.
 Сила II — **див.** багато I.
 Силач — богатир; геркулес; **спорт.** атлет; **розм.** здоровило; **обл.** мо-цак, моцар; **рідк.** дужак.
 Сила-силенна — **див.** багато I.
 Силкування — **див.** зусилля.
 Силкуватися — намагатися, старатися; (**здебільшого фізично**) натужуватися, напружуватися.

Силоміць — силою, насильно, живосилом.
 Силуваний — вимушений, примушений;
 примусовий; (*рідше*) по-невільний.
 Силуваність — вимушеність, при-
 МушеНІСТЬ; ПРИМУСОВІСТЬ.
 Силувано — вимушено, примушено;
 примусово.
 Силування — примушування, примус;
рідк. принука.
 Силувати — примушувати, прине-
 волювати; (*рідше*) неволити.
 Сильний — міцний, дужий; *розм.*
 здоровий; (*могутній*) потужний. *Пор.*
 1) бурхливий; 2) цупкий.
 Сильнішати — *див.* дужчати.
 Сильно — дуже, здорово; (*як слід*) добре.
 Симулювати — *див.* удавати (*з себе*).
 Син — (*нерідний*) пасинок, пасерб; *обл.*
 пасербик.
 Синизна — *див.* синява.
 Синій — голубий, блакитний,
 не-бесно-голубий, лазуровий.
 Синіти — синішати, блакитніти, голубіти,
 ставати яснішим.
 Ситний

Синява — синизна, синь, блакить,
 голубизна, голубінь.
 Сипати — *див.* 1) бризкати; 2) лити.
 Сипкий — сипучий; (*про те, що легко*
розсипається, кришиться)
 розсипчастий, крихкий; (*про землю —*
це), пухкий.
 Сипкість — сипучість, розсипчастість,
 пухкість, крихкість. *Пор.* сипкий.
 Сипнути (куди) — *див.* повалити.
 Сипучий — *див.* сипкий.
 Сипучість — *див.* сипкість.
 Сирий — вогкий, вологий (*земля,*
повітря); мокрий (*дрова*).
 Сириця, сирівець — *див.* шкіра.
 Сирість — вогкість, вологість.
 Сиріти — вологнутити, зволожуватися;
 (*підсил.* — *про мокрі стіни*)
 мокріти.
 Сирота — *розм.* безбаченко.
 Сируватий — *див.* вогкуватий.
 Ситий — насичений; (*тільки про*

істоту — це) нагороданий. *Пор.* 1)
 гладкий; 2) жирний.
 Ситний — поживний; (*рідше*) на-їльний.
 травний.
 Сито — (*з' більшими дірками в сітці*)
 решето.
 Ситуація — становище, обстановка.
 Сить — *див.* жир.
 Сйщик *древ.* — агент; *розм. знев.* шпик,
 шпиг; (*про того, хто займається*
доносами) *розм.* донощик. *Пор.*
 шпигун.
 Сідати — садовитися; (*з розмахом —*
образно) плюхнути.
 Сідло — *рідк.* кульбака.
 Сікатися — *див.* присікуватися.
 Сікти — рубати, тяти; (*ножем капусту і*
под.) кришити, шаткувати; *рідк.*
 локшити. *Пор.* бити.
 Сільський — *див.* селянський.
 Сільце — *див.* хутір.
 Сімейний — родинний; (*про справи*
тощо) домашній, хатній.
 Сімейство — *див.* родина.
 Сім'я — родина, сімейство; *розм. рідк.*
 фамілія.
 Сім'я — зерно, насіння; (*в горісі і под.*)
 ядро.
 Сіножать — сінокіс. *Пор.* лука.

Сінокіс — *див.* косовиця.
 Сіпака — *див.* посіпака.
 Сіпати — смикати, шарпати, торгати; (*за*
волосся) тягати, скубти, скубати. *Пор.*
 термосити.
 Сіпатися — *див.* шарпатися.
 Сірий — бурий; *(*про масть — це*)
 мурий, попельастий; (*з синюватим*
відтінком) сизий.
 Сіріти — *див.* розвиднятися.
 Сірома — сіромаха; *див. це* бідолаха.
 Сіромашний — *див.* бідолашний.
 Сіромашня — *див.* біднота.
 Сіряк — *див.* свита.
 Сірячина — *див.* свита.
 Сітка — сіть; (*на дичину*) тетеньга;
 (*на рибу*) невід, волок, бредень.
Пор. хватка. Сіяти (*про дощ*) — *див.*
 імжити. Сіяти — *див.* сяти. Сіяючий —
див. сяючий.
 Скавуління — *див.* скав[у]чання.
 Скавуліти — *див.* 1) вищати; 2)
 скав[у]чати.
 Скав[у]чання — скавуління, скигління.
 Скав[у]чати — скавуліти, скиглити;
 (*рідше*) скімліти.
 Скажений — *див.* біснуватий.
 Скаженіти — казитися, шаленіти,
 лютувати; *перен.* киїти.

Скажено — *див.* шалено.
Сказати — промовити; (*необдумано*) *ф.м.* ляпнути, бовкнути.
Скакати — стрибати, плигати; (*про коня*) басувати.
Скакун — *див.* 1) стрибун; 2) ру-мак.
Скакуха — *див.* стрибунка.
Скалити (зуби) *розм.* — шкірити, вискаловати, вишкіряти, вишкірювати, вищиряти (зуби). *Пор.* сміятися.
Скалка — *див.* скіпка.
Скалозуб, скализуб — *див.* реготун.
Скандал — *див.* бешкет.
Скандалити — *див.* бешкетувати.
Скандаліст — *див.* бешкетник.
Скараскатися — *див.* збутися.
Скарга — жалоба. *Пор.* нарікання
Скарги — *див.* нарікання.
Скаржитися — *див.* жалітися, жалуватися. *Пор.* нарікати.
Скиглити

Скиглити — *див.* слав[у]чати.
Скигління — *див.* слав[у]чання.
Скидати — *див.* 1) роздягатися; 2) усувати.
Скидатися (на кого) — бути схожим (на кого, на що); бути подібним (до кого, до чого); по-добати, походити, виглядати (на що); удаватися (в кого).
Скиндяк — *див.* стрічка.
Скипати — *див.* спалахувати.
Скипатися — *див.* вурдитися.
Скипіти (*про льодину*) — *див.* розсердитися.
Скирта — стіг, ожеред.
Скитник — *див.* чернець.
Скік — *див.* стрибок.
Скімлити — *див.* слав[у]чати.
Скін — *див.* кончина.
Скіпка — скалка, лучина, тріска.
Скісний — навесісний, косий.
Складати — (*руки в безділлі*) згортати. *Пор.* 1) стуляти; 2) утворювати.
Складатися — *див.* утворюватися.
Складка — згортка; (*переважаю на обличчі*) зморшка; (*на очеревині*) брижа. *Пор.* фалда.
Складний — *див.* нелегкий.
Складність — *див.* трудність.
Складчастий — *див.* фалдистий.
Склеп — *див.* підвал.
Склепіння — купол, баня; верх.
Склепляти — *див.* стуляти.

Скасовувати — *див.* касувати.
Скасування — анулювання; (*нерівності і под.*) усунення.
Скатерка — скатерть; (*рідше*) обрус; *обл.* настільник.
Скачки — *див.* перегони.
Сквапливий — *див.* квапливий.
Сквапливість — *див.* квапливість.
Сквапливо — *див.* квапливо.
Сквернити — *див.* поганити.
Скелет — кістяк.
Скеля — *розм.* стрімчак; *обл.* бескид, бескед, бескет; (*підводна*) риф.
Скерувувати — *див.* спрямовувати. Скиба (*землі*)—*див.* шар. Скій[к]а (*хліба*)—шматок, кусок;
(*велика*) *розм.* партика; (*край-~^ній з буханця*) краєць; (*рідше*) цілушка; *обл.* *рідк.* байда. Скиглення — *див.* виття.

171

Скрутний

Скнара — *розм.* скупій, жмикрут; *ф.м.* скупердай, скупердя, скупиндя, скупердяга; *обл.* скупар.
Скнарний — *див.* скупий.
Скніти — *див.* 1) животити; 2) чахнути.
Скобель — *див.* струг.
Скоблити — *див.* шкрябати.
Сковзький — *див.* ковзький.
Сконання — *див.* кончина.
Сконати — *див.*, умерти.
Скончатися — *див.* умерти.
Скорбота — сум, смуток, туга, жаль, печаль.
Скорботний — сумний, смутний, тужний, жалісний, печальний.
Скорботно — сумно, смутно, тужно, жалісно, печально.
Скорий — *див.* швидкий.
Скоринка — *див.* шкурка.
Скорість — *див.* швидкість.
Скоріш[е] — *див.* швидше.
Скоро — швидко; хутко, прудко, бисто. *Пор.* незабаром.
Скоробреха — *див.* 1) брехун; 2) брехунка.
Скородити — *див.* борошувати.
Скороминучий, скороминущий — (*рідше*) перебіжний; недовгий, нетривалий, недовгочасний, короткочасний. *Пор.* хвилинний.
Скороходий — *див.* бистроногий.
Скорочувати — *див.* зменшувати.
Скорочуватися — *див.* зменшуватися.
Скоряти — *див.* підкоряти.

Скорятися — **див.** 1) коритися; 2) піддаватися.
Скот — скотина; (**рогатий**) худоба, товар; (**обл. — на Закарпатті**) маржина; (**лише про робочий**) тягло.
Скотар — **див.** пастух.
Скотина — **див.** скот.
Скотисто — **див.** спадисто.
Скочистий — **див.** спадистий.
Скочити — **див.** схоплюватися.
Скребти — **див.** шкрябати.
Скрекотати — стрекотіти, скрекотати; скрекотіти; (**здебільшого зубами або дзьобом**) скреготати, скреготіти.
Скресати — (**про лід на ріці розм. — зрідка**) пускати (**лід**).
Скрутно

Скривати — **див.** 1) таїти; 2) ховати.
Скринька — ящик.
Скрипниці — **див.** колодки.
Скрійтий — **див.** таємний.
Скрізь — **див.** усюди.
Скріплювати, скріпляти — **див.** зміцнювати.
Скромадити — **див.** шкрябати.
Скромний — **див.** невибагливий.
Скроня — висок.
Скроплювати — оббризувати; (**до щем, сльозами і под.**) зрошувати.
Скрута — біда; (**рідише розм.** при-туга, тіснота. Скрутний — трудний, важкий;
розм. сутужний; (**підсил.** — **розм.** Сльота

172

становище у тяжкий, безвихідний.
Скрутно — трудно, важко, важко; **розм.** сутужно.
Скубати — скубти, смикати, сіпати, рвати; (**коноплі, льон**) брати.
Скубти — **див.** 1) обскубувати; 2) сіпати; 3) щипати.
Скуйовдити — **див.** куйовдити.
Скука — **див.** нудьга.
Скулитися — зпулитися.
Скупар — **див.** скнара.
Скупердя, скупердяга, скупердяй — **див.** скнара.
Скупий — скнарий.
Скупиндя — **див.** скнара.
Скупій — **див.** скнара.
Скупчення — (**про речі, факти і под.**) нагромадження; (**про людей**) **див.** стовпище.
Скупчувати — нагромаджувати, накопичувати, **флор.** зосереджувати.
Скупчуватися — купчитися, збиватися (**докупи**); юрмитися, **флор.** товпитися.
Скучати — **див.** нудьгувати.
Скучний — нудний; (**який не зацікавлює**) нецікавий; **розм.** марудний, **флор.** сумний.
Скучно — нудно; нецікаво; марудно, **флор.** сумно.
Слабий — слабкий, неміцний; **розм.** малосильний, вутлий; (**про людину — це**) слабосильний, кволий, неміцний, недолугий, тендітний, хибний, хирлявий, **флор.** хворий.
Слабість — слабосилість, неміцність, кволість, недолугість, **флор.** недуга.
Слабіти — **див.** 1) слабнути; 2) хляти.
Слабкий — **див.** 1) слабкий; 2) кволий.

Слабкість — **див.** кволість.
Слабнути — слабіти, ослабати; підупадати (на силах), знесилюватися, хлянути, хляти, охлявати, **флор.** хиріти.
Слабовитий — **див.** кволий.
Слабосильний — **див.** слабкий.
Слабосилість — **див.** слабкість. **f**
Слабосильний — **див.** малосильний.
Слабоумний — **див.** недоумкуватий.
Слабувати — нездужати, хворіти, недугувати, хиріти.
Слабшати — ослабати, слабнути; (**про дощ і под.**) ущухати; (**про мороз — це**) пересідатися.
Слава — **див.** поговор.
Славетний — **див.** славний.
Славити — прославляти, величати, вихвалити.
Славний (**гідний поваги**) — славетний, славнозвісний, знаменитий, прославлений; (**що вславився винятковим вчинком, подвигом**) легендарний.
Славно — **див.** добре.
Славнозвісний — **див.** славний.
Славословити — **див.** вихвалити.
Сласний — **див.** смачний.
Сласно — **див.** смачно.
Сластолюбець — **див.** ласолоб.
Слати — **див.** стелити.
Сльіве — **див.** майже.
Слизити — **див.** 1) витікати; 2) со-чїтисся.
Слизький — **див.** ковзкий.
Слизькоязикий — **див.** балакучий.
Слимак — равлик, петрик.
Слід — **див.** треба.

Слідити (за ким, за чим) — слідкувати, стежити; **розм.** збрити, назирати. **Пор.** підглядати.
Сліпий — незрячий, невидущий, темний.
Сліпучий — **див.** яскравий.
Слобода — **див.** село.
Службовець — урядовець; (**в буржуазних країнах** — **звичайно**) чиновник.
Служити — слугувати. **Пор.** батракувати.
Служниця — **див.** наймичка.
Слухняний — **див.** послухний.
Слухняність — послух.

Сльотавий

173

Сніп

та; **розм.** мокреча, мокротеча; **обл.** моква.
Сльотавий — **див.** непогожий.
Смаглий — **див.** смуглявий.
Смагліти — **див.** смуглявіти.
Смагнути — (**про горло** — **це**) пересихати. **Пор.** запкаться.
Смажениця, смажена — **див.** яЄчня.
Смажити — жарити, пражити, пекти.
Смажний — **див.** засохлий.
Смаковитий — **див.** смачний.
Смаковито — **див.** смачно.
Смалець — **див.** сало.
Смалити — **див.** 1) курити; 2) шкварити.
Смачний — (**про страву**) добрий, смаковитий; (**рідше**) ласий; **розм.** слашний; лакбмий (**шматок**).
Смачно — смаковито; ласо, сласно; **розм.** добре (**попоїсти**). **Пор.** смачний.
Смердіти — **див.** відгонити.
Смердючий — вонючий; **розм.** зло-вонний, затхлий, тухлий; (**про недобрый запах яйця** — **зрідка**) гнилий.
Смерк — **див.** присмерки.
Смеркатися — смеркати, вечоріти; (**щораз більше**) сутеніти, темніти.
Смертельний — смертоносний, убивчий, убійчий.
Смертовбивство — **див.** убивство.
Смерть — **див.** кончина.
Смик — **див.** повід.
Смикати — **див.** 1) сіпати; 2) щипати.
Смирений — **див.** покірливий.
Смирення — **див.** покірливість.
Смирити — смирати, упокорювати.
Смирний — **див.** лагідний.
Смирно — **див.** лагідно.
Смиряти — **див.** смирити.

Слухатися — коритися, підкорятися, підпорядковуватися.

Слушний — справедливий, правильний; "(7про **оцінку і под.**) належний; (**обгрунтований**) законний. **Пор.** сприятливий.

Слушність — справедливість, правильність; законність. **Пор.** слухний.

Слушно — справедливо, правильно; законно. **Пор.** слухний. Сльота — негода, непогода, мокро-

Смисл — **див.** 1) значення; 2) толк..

Сміливий — смілий, відважний; (**що виявляє стійкість**) мужній. /7ор. хоробрий.

Сміливість — смілість, відвага; мужність, хоробрість. **Пор.** відвага.

Сміливо — сміло, відважно, мужньо, хоробро; одчайдушно, безстрашно. **Пор.** сміливий.

Смілий — **див.** 1) відважний; 9) сміливий.

Смілість — **див.** 1) відвага; 2) сміливість.

Сміло — **див.** сміливо.

Смільчак — хоробрий.

Сміх — регіт, реготня; (**здушений**) хихикання, хихотіння.

Сміховинний — **див.** смішний.

Сміхун — **див.** реготун.

Смішко — **див.** реготун.

Смішний — сміховинний; (**що викликає забаву і под.**) забавний, потішний; комічний; **розм.** кумедний.

Сміятися — **підсил.** реготати, реготатися; (**образно**) **розм.** гоготати; (**стиха**) хихикати, хихотіти, кйхкати; (**зневажливо**) скалити, шкірити, вишкіряти, вищіряти (зуби).

Смоктати — **див.** курити.

Смуга — стьга, ібсмуга, пруг, пас; (**тільки поперечна**) попруга.

Смугастий — (**про полотно**) пасей-стий; (**гарбуз тощо**) перістий.

Смугліти — **див.** смуглявіти.

Смуглявий — смуглястий, смуглий, смаглий; (**рідше**) темнуватий.

Смуглявіти — смугліти, смагліти.

Смуглястий — **див.** смуглявий.

Смутити — журити.

Смутитися — **див.** сумувати.

Смутний — *див.* сумний.
Смутно — *див.* сумно.
Смуток — *див.* сум.
Смух — *див.* хутро.
Снага — *див.* сила І.
Снитися — *див.* увизжатися.
Сніг — (*перший*) пороша, папо-роша.
Сніговиця, сніговійниця — *див.* метелиця.
Сніжити — порохити; *розм.* мо-трошити (*снігом*); (*образно про лапаний сніг*) *рідк.* ліпачити.
Сніжний — (*про сніжну з заметами зиму*) навальний, заметистий.
Сніжно-білий — *див.* білий.
Сніп — (*вмолочений*) околот; *обл.* прійколоток; (*соломи*) куль.
Сновига *розм.* — швендя, вешта-нець.
Пор. бродяга.
Сновигати — вештатися, снуватися; *рідк.* сотатися; (*жвавіше*) шастати[ся]; (*заглядаючи в усі кути*) никати.
Пор. блукати.
Сновигатися — *див.* швендяти.
Снотворний—*рідк.* усипний.
Снуватися — *див.* сновигати.
Снядь — *див.* ціль.
Собака — пес; (*образно розм.* гавкун.
Собачка — (*про самчика*) песик, пудик.
Собачий — песячий; (*рідше*) псячий; *розм.* песький.
Соватися — *див.* вергітися.
Совісний — сумлінний, справедливий.
Пор. добросовісний.
Совісність — *див.* сумлінність.
Совісно — *див.* сумлінно.
Совок — *див.* шпола.
Содом, содома — *див.* буча.
Сокирище — *див.* топоричце.
Сокогати, сокогіти, сокоріти — *див.* кудкудакати.
Солдат — рядовий, боець, армієць, бойовик; *іст.* червоноармієць; (*в образній мові*) *рум.* ратник, воїн; (*рідше*) *заст.* войовник.
Солідний — *див.* поважний.
Соліст — *див.* співак.
Солістка — *див.* співачка.
Солодити — *див.* цукрувати.
Солодкий — *див.* приемний.
Солодоці — *див.* ласоці.
Солома — (*пом'ята, стерта*) *обл.* мерва.
Солонина — *див.* сало.
Солопій — *див.* роззява.

Сон — спання; (*легкий*) півсон.
Сонливий — (*рідше*) *заст.* сплящий, оспалий.
Сонливість — дрімота; (*рідше*) *розм.* дрімки; (*про одур*) *розм.* соннота, сонливиці, сонниці; сплячка.
Сонний — сплячий; (*про вигляд*) заспаний.
Сонниці, соннота—*див.* сонливість.
Сонячний — *див.* ясний.
Сопілка — дудка, свистілка; (*довша*) *обл.* флюяра.
Сопіти — сопти; (*важко*) дихаїги, сапати. і
Соратник — *див.* співробітник, і
Сором — стид. *Пор.* ганьба.
Соромитися — стидитися; *розм.* стидатися, устидатися; (*ніякові-ти*) конфузитися. *Пор.* бентежитися.
Соромітний — сороміцький (*лісна тощо*); стидкий, стидний; *обл.* страмний; (*позбавлений почуття сорому*) безсоромний, безстидний; *див.* *ще* непристойний.
Соромітник — безсоромний, безстидник; *лайл.* паскудник.
Соромітниця — безсоромна, безстидниця; *лайл.* паскудниця.
Сороміцький — *див.* соромітний.
Соромливий—сором'язливий, СТИД' лівий, несмілий, конфузливий.
Соромливість — сором'язливість, стидливість, несмілість, конфуз-ливість.
Соромливо — сором'язливо, стид-ливо, несміливо, несміло, конфузливо.
Соромний — *див.* ганебний.
Соромно — сором, стидно, ніяково.
Соромота — *див.* ганьба.
Сором'язливий — *див.* соромливий.
Сором'язливість — *див.* соромливість.
Сором'язливо — *див.* соромливо. Сорг — рід, розряд, гатунок. Сотатися — *див.* 1) сновигати;
2) теліпатися. Соус — *див.* підлива.
Сохнути—(*трохи*) підсихати; (*про дрова, ґрунт тощо*) трягнути, протряхати; (*лише про губи, рот*) смагнути. Сочіти — *див.* 1) підстерігати;
2) стежити. Сочітися — протікати, слізити.
Пор. текти. Спад — похил, похилість, схил. Спадати — падати, спускатися.

Спадистий — похилий, пологий, по-
ложистий; (*про рельєф — це*)

Спадисто

Спадисто — похило, полого, положисто;
згористо, скотисто. *Пор.* спадистий.
Спадковий — (*про майно тощо*)
родовий, родинний.
Спадщина — спадок; (*по батькові*)
батьківщина; (*по дідові*) дідизна,
дідівщина; (*по предках*)
предківщина; (*по матері*) матерізна.
Спазм, спазма — *див.* судорога.
Спалахувати *перен.* — спажувати;
(*рум'янцем — це*) паленіти, зай-
матися, запалюватися, розпа-
люватися; (*гнивом і под.*) вибухати,
скипати. *Пор.* загорятися.
Спання — *див.* сон. Спантеличений —
див. збентежений.
Спантеличити — збентежити; (*сильніше*)
приголомшити, ошелешити.
Спантеличитися — *див.* збентежитися.
Спати — (*легким сном*) куняти,
дрімати, (*міцним сном з хропінням*
— *в образній мові*) *розм.* хропака
давати.
Спахувати — *див.* спалахувати.
Спаювати — зварювати, злютовувати.
Спека — *див.* жара.
Спекатися — *див.* збутися.
Спекота — *див.* жара.
Спектакль — *див.* вистава.
Сперечання — *див.* суперечка.
Сперечатися — спбрити[ся]; *розм.*
перечитися; *заст.* змагатися, пе-
ремовлятися.
Сперечливий — *див.* сварливий.
Сперечник — *див.* супротивник.
Спершу — перше, насамперед, спочатку,
напере[^]п[^]Ср[^]^*[^]'
Спеціаліст — фахівець. *Пор.* знавець.
Спина — *перен. розм.* хребет.
Спиняти — зупиняти, стримувати; (*воду*
і под.) гамувати, тамувати.
Спинятися — *див.* зупинятися.
Спиратися — злягати (на що).
Спис — піка; *мисл.* рогатина; *заст.*
ратинце.
Список — *див.* перелік.
Спихати — *див.* зштовхувати, скидати.
Сплавник

згористий, скочійстий.

Спадистість — похилість, пологість,
положистість; згористість. *Пор.*
спадистий.

175

Спішна

Співак — (*один*) соліст; (*в хорі*) хорист.
Співаник — *див.* пісенник.
Співати — (*допомагаючи*
кому-не-будь) підспівувати. *Пор.*
наспівувати.
Співачка — (*одна*) солістка; (*в хорі*)
хористка.
Співбесідник — співрозмовник, бесідник;
(*рідше*) розмовник.
Співвітчизник — *див.* земляк.
Співробітник — (*в діяльності на*
якомусь поприщі — урочисто)
соратник, сподвижник.
Співрозмовник — *див.* співбесідник.
Співучасник — спільний, помічник. *Пор.*
поплічник.
Спід — низ, діл, дно.
Спідниця — (*в нар. одягу*) запаска,
плахта; *обл.* дерга.
Спіймати — *див.* піймати.
Спілий — доспілий, стиглий, достиглий,
дозрілий.
Спілість — доспілість, стиглість,
достиглість, дозрілість.
Спільний — (*що поширюється на все*
або всіх) загальний, об'єднаний,
сукупний, сумісний; колективний;
(*про працю, майно і под. — це*)
гуртовий.
Спільний — *див.* співучасник.
Спільно — разом, укупі; *розм.* сукупно,
сумісно (*жити*); гуртом, колективно
(*працювати і под.*)
Спір — *див.* суперечка.
Спірний — *див.* розбіжний.
Спіти — *див.* доспівати.
Спіткнутися — *див.* спотикнутися.
Спішити[ся] - - *див.* квапитися.
Спішний — терміновий; (*рідше*)
пильний, невідкладний (*справа і*
под.).
Спішність — терміновість, негайність,
нагальність; пильність, не-
відкладність. *Пор.* спішний.
Спішно — терміново, негайно, нагально,
невідкладно, пильно. *Пор.* швидко.

176

„ Спочатку

- Сплавник — *див.* плотар.
- Сплачувати — (*борг*) погашати, розплачуватися; *розм.* розквитатися, розквітуватися. *Пор.* розраховуватися.
- Сплетення (*обставин*) — *див.* збіг.
- Спливати — *див.* 1) минати; 2) стікати.
- Сплітка — *див.* плітка. Сплюндрований — *див.* спустошений.
- Сплюндровання — *див.* спустошення.
- Сплюндрування — *див.* руйнування.
- Сплячий — *див.* сонний. Сплячка — *див.* сонливість. Сплящий — *див.* сонливий.
- Спобігати — *див.* спостигати. Сповитуха — *див.* повитуха. Сповіщати — *див.* повідомляти. Сповіщення — *див.* повідомлення. Спогад — *див.* згадка.
- Спогадати — *див.* згадувати.
- Сподвижник — *див.* співробітник.
- Сподівання, сподіванка — *див.* надія.
- Сподіватися — надіятися, очікувати, ^ дождити.
- Сподобатися — уподобатися; (*взаємно про людей*) *розм.* злюбитися.
- Споживати — *див.* їсти.
- Спокій — *поез.* супокій; (*у співжитті*) мир.
- Спокійний — супокійний (*поез.*); (*вдача, вітер, море тощо*) тихий, лагідний; (*що перебуває в тиші*) затишний.
- Спокійно — *див.* тихо.
- Споконвіку — споконвічно, одвічно, звіку, справіку, з давніх-давен, звіку-правіку.
- Споконвічний — *див.* одвічний.
- Споконвічно — *див.* споконвіку.
- Спокуса — зваба.
- Спокусливий — звабливий, знадний.
- Спокусник — званник; (*рідше*) зводитель (*заст.*), перелесник, баламут.
- СпокусТжця — звабниця; перелесниця, баламутка. Спокушати — зваблювати, знаджувати, підманювати; (*жінку, дівчину*) зводити.
- Сполотнілий — *див.* зблідлий.
- Сполотніти ^ — *див.* збліднути.
- Сполох — *див.* тривога.
- Сполохати — злякати, настрахати.
- Сполохатися — *див.* злякатися.
- Сполучати — (*про комунікацію*) зв'язувати; (*про почуття тощо*) поєднувати (*приемне з корисним*); (*одне з другим*) пов'язувати, погоджувати.
- Спомин — спогад, згадка; пам'ять; *рідк.* воспомин.
- Споминати — *див.* згадувати.
- Спонука — заохота, поштовх (до чого); *книжн.* мотив, імпульс.
- Спонукувати — підбивати (на що) підштовхувати, призводити (до чого).
- Спорий — *див.* чималий.
- Сприти[ся] — *див.* сперечатися.
- Спорожнити — *див.* спустіти.
- Споруа — будівля, будова.
- Споруджати, споруджувати — *див.* будувати.
- Споряджати — готувати, приготувляти; (*улаштуєувати щось зарані— це*) ладити, ладнати, лаштувати.
- Спосіб — (*як взірці певного діяння, вираженого дієсловом*) лад, зразок, манір; *розм.* штиль, штиб.
- Спосібний — *див.* 1) придатний; 2) зручний.
- Спостережливий — кмітливий, уважливий.
- Спостерігати — *див.* помічати.
- Спостигати — настигати, наздоганяти; (*про долю, лихо і под.*) насівати, спобігати; (*несподівано*) захопити; (*рідше*) *розм.* застукати.
- Спотворювати — опоганювати; (*позбавляти краси*) *рідк.* знекра-чувати; (*виклад, мову і под.*) калічити; (*вкладати неправильний зміст*) перекручувати.
- Спотикнутися — спіткнутися; (*зачепившись за щось*) похитнутися.
- Спохвату — *див.* хапцем. Спочатку — спершу; (*в першу чер-* <у>) *насамперед; (рідше) розм.* зразу.
- Спрчйнок — *див.* відпочинок.
- Спочити — відпочити; (*недовго*) перепочити; (*рідше*) передихнути.
- Справа — діло; (*про обставини — це*) річ.
- Справдження — *див.* здійснення.
- Справджувати — *див.* здійснювати.
- Справджуватися — *див.* здійснюватися.
- Справді — дійсно; *уроч.* воістину.
- Справедливий — правий, правдивий; *заст.* праведний. *Пор.* слухний.
- Справедливість — *див.* 1) слухність; 2) сумлінність.
- Справедливо — *див.* 1) слухно; 2) сумлінно.
- Справжній — правдивий; (*тільки про підпис*) власноручний, автентичний;

- (істинний) розм. суцый. Пор. дійсний.
- Справитися (з чим) — розм. упоратися; (рідше) увинутися (заст); (зовсім закінчити) покінчити.
- Справіку — див. споконвіку. Справляти — купувати; (своєю старанністю) придбавати.
- Справний — див. 1) акуратний; 2) ретельний.
- Спрага — жага.
- Спраглий — (про лан, землю від спеки тощо) жадний, жадібний; (рідше) жагучий.
- Сприятливий — див. чулий.
- Сприскувати — скроплювати, оббризкувати; (дощем — це) покапати, пократати.
- Спритний — вправний; (про рух, прийом тощо — це) зручний, меткий, умільний.
- Спритність — вправність; зручність, меткість, умільність. Пор. спритний.
- Спритно — вправно; зручно, метко, уміло, фор, спритний.
- Спричиняти — спричинювати (що) спричинятися, спричинюватися (до чого); (шкоду, лихо і под.) заподіювати, завдавати; (неприємності — рідше) викликати.
- Сприяння — підтримка, допомога.
- Сприятити — помагати, допомагати; розм. пособляти.
- Сприятливий — (позитивний) прихильний; підсил. добрий; (про час дії) слухний.
- Стрійний — див. нарядний.
- Спроквола — протягом.
- Спромога — див. змога.
- Спромогтися (на що) — (на майно тощо) розжитися; розм. збитися (на хату тощо); (рідше) стягтися.
- Спроможний — див. здатний.
- Спроможність — див. змога.
- Спростовувати — заперечувати.
- Спрямовувати — скеровувати, направляти (кого куди); (щось у ціль) наводити; націлювати, націляти.
- Спускається — див. спадати.
- Спустіти — спорожніти; (від людей) обезлюдіти.
- Спустошений — зруйнований, знищений; розорений; сплюндрований. Пор. спустошувати.
- Спустошення — зруйнування, знищення, знищування; розорення; сплюндровання. Пор. спустошувати.
- Спустошитель — див. руїник.
- Спустошувати — пустошити, знищувати; нищити; (країну, господарство і под. — рідше) розоряти; (сильніше) рідк. плондрувати.
- Сп'янілий — підпилий, захмелілий.
- Срамога — див. ганьба.
- Срібляник — див. багач.
- Сріблястий — див. сивий.
- Ставати I — див. зупинятися.
- Ставати II безос. — див. 1) вистачити; 2) починати.
- Ставиться — див. 1) здійснюватися; 2) діятися.
- Ставити (будинок — і под.) — див. будувати.
- Ставиться — див. поводитися.
- Став[бк] — сажалка; обл. сажавка; (для розведення риби) спец. рибник.
- Ставний — поставний, стрункий; заст. статурний.

Ставність

178

Ст^д

- Ставність — поставність, стрункість; заст. статурність.
- Стадник — див. 1) жеребець; 2) пастух.
- Стадо — череда (корів), табун (коней), отара (овець), (дрібною скота — рідше) ватага.
- Стайня — (для коней — це) конюшня; (для худоби) хлів, корівник, телятник, волбвник, воловня.
- Сталевий — див. сталійний.
- Сталій — постійний, незмінний, тривалий. Пор. стійкий.
- Сталити — гартувати.
- Сталість — постійність, незмінність, тривалість; (про волю, вдачу і под.) стійкість, твердість, непохитність.
- Сталь — криця; заст. булаг; рідк. обл. дулевина.
- Сталійний — сталевий, крицевий; заст. булатний.
- Стан (в будові тіла) — талія; (рідше) перен. пояс.
- Станбвище — стан, ситуація.
- Стара, -рої — див. жінка.
- Старанний — пильний, дбайливий, ретельний. Пор. акуратний.

Старанність — пильність, дбайливість, ретельність; **(про точність щодо часу виконання)** акуратність.

Старанно — пильно, дбайливо, ретельно; акуратно.

Старання — **див.** зусилля.

Старатися — намагатися, силкуватися; **(турбуватися, боротися з перешкодами тощо)** побиватися.

Старезний — **див.** старий.

Старенька — **див.** баба.

Старецтво — **див.** жебрацтво.

Старець — **див.** жебрак.

Стариган — **див.** старик.

Старигань — **див.** дід.

Старий — старезний; **(від часу або від еживання)** ветхий, дряхлий; **(тільки про літа, вік)** похилий. **Пор.** давній.

Старик — дід; **розм. пестл.** дідусь, дідунь, дідуньо; дідок; **знев.** стариган, дідуга, дідуган; **(в образній мові — зрідка)** пелех.

Старинний — **див.** стародавній.

Старітисья — старіти; **(ставати дряхлим)** дряхліти.

Старовина — **див.** давнина.

Стародавній — **(про звичаї тощо)** старовинний, старинний; **(не сучасний образом життя)** **заст.** старосвітський; **ірон.** допотопний. **Пор.** давній.

Старожил — **див.** мешканець.

Старожилка — **див.** мешканка.

Старомодний — перестарілий; **ірон.** допотопний.

Старосвітський — **див.** стародавній.

Старуха — **див.** баба.

Скидатися

і

Стидатися, стидитися — **див.** соромитися.

Стидкий — **див.** соромітний.

Стидливий — **див.** соромливий.

Огидливість — **див.** соромливість.

Стидливо — **див.** соромливо.

Стидний — **див.** соромітний.

Стилет — **див.** кинджал.

Стинати — зрубувати; **див. ще** відрубувати.

Стинатися — **див.** сваритися.

Стирчати — стриміти.

Стиск — **див.** тиснява.

Стискати — тиснути, стискувати, здавлювати, здушувати; **(зуби рот і под.)** зціплюватися; **обл.** зціпляти.

Стислий — короткий **(виклад).**

Старцювання — **див.** жебрацтво.

Старцювати — **див.** жебрачити.

Старчачий — **див.** жебрацький.

Старчиха — **див.** жебрачка.

Статечний — **див.** поважний.

Статура — **див.** постава.

Статурний — **див.** ставний.

Статурність — **див.** ставність.

Статут — устав.

Стверджувати — **див.** підкріплювати.

Створіння — **див.** тварина. Створювати

— **див.** утворювати. Створюватися —

див. утворюватися.

Стеблина — стебло. **Пор.** бадилина.

Стежити — слідкувати (за ким),

підстерігати (кого), сочити. **Пор.**

слідити.

Стежка — доріжка, тропа; **(гірська)** **обл.** плай.

Стелити — слати, простилати, розстилати, розстеляти.

Стельмах—**(рідше)** возорб; **(майстер екіпажі)** **заст.** каретник.

Степ — **див.** поле.

Стерво — **див.** паadlo.

Стерегти — сторожити, берегти; **розм.** глядіти; **див. ще** доглядати.

Стерничий, -чого — стерновий, рульовий, керманіч.

Стерно — **див.** кермо.

Стерновий — **див.** стерничий.

Стиглий — **див.** спілий.

Стиглисть — **див.** спілість.

Стигнути — **див.** 1) простигати; 2) доспівати.

Стид — **див.** сором.

179

Страждати

Стиха — тихо, потихеньку, поти-хенько, тихцем; **(пошепки)** нишком.

Стихати — тихнути, замовкати; **розм.** нишкнати; **(про бурю тощо)**

ушухати; **рідк.** залягати. **Пор.** 1)

загихати; 2) переставати.

Стихнути — **див.** унишкнати.

Стіг — стіжок, копча, ожеред.

Стійкий — (про кого) твердий **(характер тощо); (упертий)** непохитний; **(про щось незмінне)** сталий, непорушний.

Стійкість — **див.** сталість.

Стік — відплив, спад.

Стікати — спливати; **(кров'ю — здебільшого)** сходити.

Стілець — **(рідше)** **розм.** дзиґлик.

Стіна—(кам'яна або з цегли) мур;
(тільки круг садиби — звичайно)
ограда.
Стовбур (дерева) — (рідше) прикорень,
відземок, цівка.
Стовпець — **див.** шпальта.
Стовпище—натовп, тгіскнява, тиск
(народу). **Пор.** збіговище.
Стогнати (про тварин, птахів і
перен.) квилити.
Стодола — **див.** клуна.
Столиця — **див.** місто.
Століття — сторіччя, вік.
Столуватися — **див.** харчуватися.
Стомитися — виснажитися, (сильніше)
змордуватися.
Стомлений — натруджений; (пере-
втомою і под.) змучений, знемб-жений,
виснажений.
Стопувати — **див.** зношувати.
Сторіччя — **див.** століття.
Сторож—(рідше) **заст.** вартівник; (за
ким-небудь) доглядач; **заст.**
дозорець. **Пор.** вартовий.
Сторожка — **див.** варта.
Сторожити — **див.** 1) стерегти; 2)
вартувати.
Сторожкий — чуйний, чуткий, на-
сторожений. **Пор.** обережний.
Сторона — **див.** 1) бік; 2) країна.
Сторонитися — **див.** уникати.
Сторонній — **див.** чужий.
Сторопілий — оторопілий, торбп-лений,
переляканий, остовпілий.

Стражденний

Стражденний—**див.** страдницький.
Страйк — забастівка.
Страйкар — забастівщик.
Страйкарка — **збжотбвтгтгтга**
Страйкувати — бастувати.
Страмний — **див.** 1) ганебний; 2)
соромітний.
Страта — **див.** убивство.
Стратегічний — **див.** військовий.
Страх — острах, боязнь, ляк, жах. **Пор.** 1)
переляк; 2) тривога.
Страхати — **див.** лякати.
Страхатися — **див.** лякатися.
Страхів'я — **див.** страхіття.
Страхітливий — **див.** жахливий.
Страхіття — страховище; (рідше)
страхів'я, страховіття, страшило,
пострах. **Пор.** чудовисько.
Страховинний — **див.** страшний.
Страховисько — **див.** чудовисько.

Сторопіти — оторопіти; (з ляку)
остовпіти; **розм.** отетеріти.
Сторч — **див.** навесторч.
Сторчака, сторчолов, сторчма — **див.**
шкереберть.
Стосуватися (кого) — торкатися,
відноситися (до кого), належати (до
чого).
Стосунки — зносини; (тісніші) зв'язок.
Пор. відносини.
Стосункбо — відносно, порівняно; **рідк.**
розмірно.
Страва (варена) — потрава, їжа, їда;
заст. найдки, їство. **Пор.** їжа.
Страдалець — **див.** страдник.
Страдалиця — **див.** страдниця.
Страдник — страдалець, страждальник;
заст. стражденник; (про того, хто
приймає муки) мученик.
Страдниця — страдальниця, стра-
ждальниця; мучениця. **Пор.** страдник.
Страдницький — страждальницький;
(про вигляд тощо) стражденний;
підсил. мученицький.
Страж — **див.** вартовий.
Страждальник — **див.** страдник.
Страждальниця — **див.** страдниця.
Страждальницький — **див.** страд-
ницький.
Страждання — **підсил.** мука, біль.
Пор. скорбота.
Страждати — терпіти.

180

Студеній

Страхополох — **див.** боягуз.
Страхопуд — (на птахів) опудало.
Страчувати — **див.** убивати.
Страшило — **див.** страхіття.
Страшний — страховинний, моторошний;
рідк. жаский; (цо навіває ляк)
лячний, грізний, жахливий,
несамовитий.
Страшно — бязко, лячно, моторошно;
рідк. жаско.
Стрекогати, стрекотіти—**див.** скрекотати.
Стрибати — скакати, плигати.
Стрибок — плиг, скік, вискік; (зрідка)
підскік.
Стрибун — плигун, скакун.
Стрибунка — стрибуха, плигунка,
плигуха, скакуха.
Стривожений — **див.** стурбований.
Стригти — **див.** бити.
Стрий — **див.** дядько.

- Стриманий (*тон, людина*)—здер-жаний; (*розсудливий*) поміркований.
- Стриміти — *див.* стирчати.
- Стримувати — здержувати; (*процес розвитку чоґось*) затримувати, гальмувати; (*почуття тоцо*) гамувати, тамувати. *Пор.* спиняти.
- Стрійний — *див.* нарядний.
- Стрілянина — стрільба, стріляння; < (*зрідка*) перестрілка; (*сильна*) вогонь; (*з гармат*) пальба, канаода.
- Стріляти (*про звук пострілів*) — *пнзм* бух[к]ати, бабах[к]ати, бухати; (*з гармат, пістолів і под. залпами*) бити, палити; (*рідше*) гримати, гатити.
- Стрільба — *див.* стрілянина.
- Стрімголов — *див.* прожогом.
- Стрімкий — стрімчастий, крутий, обривистий, прямовисний.
- Стрімкість — крутість, обривистість, прямовисність.
- Стрімко — круто, обривисто, прямовисно.
- Стрімчак — *див.* скеля.
- Стрімчастий — *див.* 1) стрімкий; 2) шпичастий.
- Стріха — *див.* покрівля.
- Стрічати — *див.* зустрічати.
- Стрічка — стьожка; (*широка*) бйн-да (*обл.*) \ (*на коси*) кісник; (*на голову*) скиндяк; (*вузька шерстяна*) обл. гарасівка.
- Строгий — *див.* суворий.
- Строгість — *див.* суворість.
- Строго — *див.* суворо.
- Строїти — *див.* 1) настроювати; 2) шкувати; 3) убирати.
- Строїтися — *див.* чепуритися.
- Стрбійний — *див.* гармонійний.
- Строк — термін; *заст.* реченець.
- Строкатий — *див.* рябий.
- Строма — стромовина. *Пор.* обрив.
- Струг — скобель; *див. ще* рубанок.
- Стругати — *див.* шкрябати.
- Стругнути — *див.* чкурнути.
- Стружка — *див.* тріска.
- Струмок — *див.* потік.
- Струмувати — *див.* текти.
- Стрункий — високий, рослий. *Пор.* ставний.
- Стрункість — *див.* ставність.
- Струнко (*стояти*) — на витяжку; *заст.* навпійнки.
- Струпішлий — *див.* трухлявий.
- Стрягнути — *див.* в'язнути.
- Стугін, стугоніння — *див.* гудіння.
- Стугіт — *див.* шум.
- СтугонЧти — *див.* 1) гудіти; 2) торохтіти.
- Студений — *див.* холодний.
- Студено — *див.* холодно.
- Студент — вузівець; (*по заочному навчанню*) заочник.
- Студентка — вузівка: зябчиця. *Пор.* студент.
- Студити — *див.* охолоджувати.
- Студінь — *див.* холод.
- Студіювати — *див.* вивчати.
- Стужа — *див.* холод.
- Стукати — стукотіти; (*сильно*) грюкати, гримати, таракхати; (*часто і дрібно*) барабанити, тарабанити. *Пор.* торохтіти.
- Стукіт — стукотіння, грюкіт, гуркіт, торохтіння.
- Стукотіти — *див.* стукати.
- Стуляти — стулювати, згортати; (*пелюстки тоцо*) звивати; (*уста*) склепляти; (*очі*) заплющувати; (*кулаки*) стискати.
- Ступати — крокувати; (*йти прямо*) прямувати, простувати; *див. ще* 1) чимчикувати; 2) шкандибати.
- Ступіця — *див.* пастка.
- Ступневий — поступовий; (*не зразу*) повільний.
- Ступневість—поступовість; повільність.
- Ступнево — поступово; повільно.
- Стурбований — стривожений, занепокоєний. *Пор.* заклопотаний.
- Стурбованість — занепокоєність; (*про зв'язане з клопатами*) заклопотаність.
- Стурбовано — занепокоєно, заклопотано.
- Стусан—тусан, штовхан, шгурхан; (*рідше*) розм. бухан, буханець, духопелик, товченик; (*по потилиці*) потиличник.
- Стусонуту — *див.* ударити.
- Стусувати — *див.* бити.
- Стухати — *див.* зменшуватися.
- Стяг — *див.* прапор.
- Стяга — *див.* смуга.
- Стягтися — *див.* спромогтися.
- Стьобати — *див.* 1) бити; 2) шити; 3) хльостати.
- Стьожка — *див.* стрічка.
- Суб'єкт (*про маловідому люди-ну*) — тип; (*рідше*) індивід, індивідуум.
- Суверенітет — *див.* самостійність.
- Суверенний — *див.* самостійний.
- Суверток — *див.* згорток.
- Сувій — *див.* згорток.
- Суворий — строгий; (*рідше*) грізний; (*на вдачу тоцо* — *це*) *не-рен.* крутий;

під сил. жорстокий; (*тільки про заходи ї под.*) драконівський.
 Суворість — строгість; грізність; крутість; жорстокість. *Пор.* суворий.
 Суворо — строго; грізно; круто (*поводитися з ким*); жорстоко. *Пор.* суворий.
 Суголосний — *див.* гармонійний.
 Сугорб — *див.* горб.
 Суджена, -ної — *див.* наречена.
 Суджений, -ного — *див.* наречений-
 Судитися — позиватися; (*довго тягатися з корисною метою*) сутяжничати; *заст.* правуватися, процесуватися.
 Судно—(*рідше*) корабель; (*на паровій тязі*) пароплав; (*на ел. тязі*) теплохід.
 Судома — *див.* корчі.
 Судомити — *див.* корчити.
 Судорога — корч, корчі (*мн.*); *розм.* судома; *мед.* спазм, спазма; конвульсія.
 Сужена — *див.* наречена.
 Сумлінність

Сужений — *див.* наречений.
 Сужновал — *див.* шаповал.
 Сукровиця — сукроватиця, пасо-ка; *заст.* ропа.
 Сукупний — *див.* спільний.
 Сукупно — *див.* спільно.
 Сум — смуток, журба, печаль; (*глибокий*) скорбота; (*у великому нещасті*) горе.
 Сумирний — *див.* лагідний.
 Сумирно — *див.* лагідно.
 Суміж — *див.* суміжно.
 Суміжний — сусідній; (*примикаючий*) прилеглий.
 Суміжно — суміж, рядом; (*недалеко*) близько, поблизу.
 Сумісний — *див.* спільний.
 Сумісно — *див.* спільно.
 Суміш — сумішка; *розм.* мішанина.
 Сумлінний — *див.* добросовісний.
 Сумка — (*рідше*) торбина; *військ., шкільн.* ранець. *Пор.* торба.

Сумлінність — совісність, добросовісність, справедливість.
 Сумлінно — совісно, добросовісно, справедливо.
 Сумний — сумний, засмучений, сумовитий, безрадісний, невеселий; (*в найвищій мірі — що не знаходить розради*) безутішний, нерозважний; *обл.* маркитний.
 Сумнів — непевність, вагання.
 Сумнівний — непевний.
 Сумно — сумно, засмучено, сумовито, безрадісно, невесело, безутішно, нерозважно; маркитно. *Пор.* сумний.
 Сумовитий — *див.* 1) жалібний; 2) сумний.
 Сумовито — *див.* сумно.
 • Сумувати — смутитися, журитися, печалитися.
 Сунути I — всувати, тикати; (*тільки силою всередину чогось*) впахати, втискати, втискувати.
 • Сунути II — (*образно — рухатися, іти юрбою*) валити, перти, пертися; (*раптово кинутися*) ринутися, ринути; (*підсил. — про багатьох в образному вживанні*) плавом пливти, плавом плисти, хмарою сунути.
 Суп — *див.* юшка.

Суперечити — перечити, заперечувати, противитися.
 Суперечка — спір, спірка, сперечання; *заст.* змагання.
 •Суперечливість — *див.* розбіжність.
 Суперечний — *див.* розбіжний.
 Суперечник — *див.* супротивник.
 Суперечниця — *див.* супротивниця.
 Суперечність — протиріччя. *Пор.* розбіжність.
 Супитися — хмуритися. *Пор.* дутися.
 -Супокій — *див.* спокій.
 Супокійний — *див.* спокійний.
 Супостат — *див.* ворог.
 Супротивний — противний (*вітер*). *Пор.* протилежний.
 Супротивник — (*рідше*) противник; (*в спорі*) суперечник; *рідк. заст.* сперечник. *Пор.* ворог.
 Супротивниця — (*рідше*) противниця; (*в спорі*) суперечниця.
 Сурма — труба; (*менша*) ріжок, ріг; [^] муз. горн.
 Сурмач — трубач; *військ.* горніст.
 Сурмити — трубити.
 Сусідній — суміжний; (*примикаючий*) прилеглий; (*дещо дальший віддаленням*) поблизький, недалекий.
 Суспільний — громадський; (*що належить трудовим масам*) на-

родний; (*що охоплює всіх*) загальний.
 Суспільність — **див.** громадськість.
 Суспільство — (*населення країни*) народ; (*про всіх явних або присутніх*) загаль. **Пор.** громада I.
 Сутеніти — **див.** смеркати[ся].
 Сутерини — **див.** підвал.
 Сутінки — **див.** присмерки.
 Сутінок — сутінь, півтемрява. **Пор.** присмерки.
 Сутінь — **див.** присмерки.
 Сутність — **див.** суть.
 Сутугуватий — **див.** жорсткий.
 Сутужний — **див.** скрутний.
 Сутужно — **див.** скрутно
 Сутяга — сутяжник; (*що любить позиватися*) **розм. рідк.** позивай-ло, позивака.
 Сутяжничати — **див.** судитися.
 Суть — сутність; основа; (*основне якоїсь справи, речей тощо*) природа.
 Сушняк

Суфлірувати — **див.** підказувати.
 Сухий — **див.** 1) посушливий; 2) худий.
 Суховій — **див.** вітер.
 Суходіл — **див.** суша.
 Сухозлітка — **див.** шумиха.
 Сухопутній — суходільний; (*про військові сили*) наземний.
 Сухоребрій — **перен.** сухий; (*образно про коняку і под.*) драбинчастий. **Пор.** худий.
 Сухорлявий — **див.** худий.
 Сухорлявість — худорлявість.
 Суцільний — цілковитий.
 Сучасний — сьогочасний, теперішній, нинішній.
 Суш — **див.** 1) посуха; 2) сушняк.
 Суша — суходіл, земля; (*простір, що омивають моря, океани*) материк, континент.

183

Талий

Сушняк — сушник, суш, ламань, лом, хмиз, трусок; **обл.** ріща.
 Суций — **див.** справжній.
 Схаменутися — **див.** опам'ятатися.
 Схарапудитися — **див.** злякатися.
 Схвилюватися — **див.** розбушуватися.
 Схвилюваний — **підсил.** збурений; (*позбавлений спокою*) неспокійний.
 Схил — похил, нахил, спад, пбкіт; **обл.** в'ідкид.
 Схиляти — (*голову*) похиляти; (*злегка*) нахиляти.
 Схильність — нахил, охота, потяг (до чого); замилювання (в чому; **обл.** до чого).
 Схимник — **див.** чернець.
 Схованка — тайник; **обл.** криївка.
 Сходи — прорість, вруна; (*озимого сіву*) озимина.
 Сходини **заст.** — (*товариська — для розваги*) **рідк.** сходка. **Пор.** вечірка.
 Сходити (*кров'ю*) — **див.** стікати.
 Сходка — **див.** сходини. Схожий — похожий, подібний; **розм.** достеменний.
 Т^бір — лагерь; (*про місце стоянки і перен.*) стан.
 Табун — **див.** стадо.

Табунник — **див.** пастух.
 Тавро — клеймо; **перен.** знак, печать.
 Таврований — клеймований, штампований.
 Таврувати — клейміти, штампувати. **Пор.** значити.
 Таємний — потайний, захований, скритий, секретний; (*про організацію і под.*) **перен.** підільний.
 Таємничий — таємний, загадковий, нерозгаданий, незбагнений.
 Таїти — крити, скривати, приховувати.
 Таїтися — критися, ховатися. Тайкома — тайком, крадькома, нишком, тихцем; **див. ще** потай. Тайник — потайник; (*тільки про*)
 І Схожість — **див.** подібність. І Схопити — **див.** піймати. Схоплюватися — зриватися; (*раптово вставати з місця, ліжка і под.*) зскакувати, зіскакувати; (*лише докон.*) скочити.
 Схудлий — змарнілий, зсохлий; **розм.** знидлілий. Схуднути — **див.** змарніти. Сцена — **див.** кін. Сюрчати — **див.** дзижчати. Сягати — (*до певної точки в просторі*) досягати, простягатися.

Сяйво — світло; (*переривчате*) блиск.
 Сяк-так — **див.** як-небудь. Сякий-такий — **див.** такий-сякий. Сяючий — сіяючий, світлий. **Пор.** осяйний.
 Сяяти — сіяти; (*про небесні світила і перен.— це*) ясніти, зоріти,

променіти; (*яскраво блищати*)
горіти.
Сьогоднішній — *див.* теперішній.
Сьогорічний — *див.* теперішній.
Сьогочасний — *див.* сучасний.
Сьорбати — *див.* хлебтати.

Т

місце для переховування чогось
схованка; *обл.* кривітка.
Так-сяк — *див.* як-небудь.
Такий-сякий — сякий-такий. *Пор.*
абиякий.
Талія

(*про землю і под. обл. — це*)
відтеплий.
Талія — *див.* стан.
Талмудист — *див.* буквoйд.
Тама — *див.* гребля.
Тамувати — *див.* 1) стримувати; 2)
зупиняти.
Тандйта — *див.* 1) мотлох; 2) базар.
Танути — *див.* розтавати.
Танцювати — (*здебільшого про народні*
танці) *розм.* скакати; *заст.*
гопцювати; (*образно про гопак і*
под.) *розм.* віддирати, чесати,
вибивати, тяти (*гопака*).
Тарабанити — *див.* 1) вибивати; 2)
стукати.
Тараганитися, тарагунитися — *див.*
шкандибати.
Тарадайка — тарагайка; (*образно*)
чортопхайка; *див. ще* біда П.
Таран — *див.* довбня.
Таранкуватий — (*із слідами віспи*)
дзьобатий, дзьобатий, рябий,
віспуватий.
Тарарам — *див.* буча.
Тарас — *див.* хворост.
Таратайка — *див.* тарадайка.
Тарахало — *див.* 1) балакун; 2)
балакуха.
Тарахкати — *див.* стукати.
Тарахкотіти — *див.* торохтїти.
Тарахнути (*кидати*) *розм.* — торохнути,
бацнути, бабахнути, гепнути. *Пор.*
ударити.
Тарганити — *див.* тягати.
Тарганитися — *див.* тягтися.
Тартак — лісопилня, пильня.
Тасканина — *див.* бійка.
Таскати — *див.* тягати.

Талалай — *див.* балакун.
Талалайка — *див.* балакуха.
Талан — *див.* доля.
Таланйстий — *див.* щасливий.
Таланити — *див.* шастити.
Таланливий — *див.* щасливий.
Талановитий — обдарований; *підсил.*
високоталановитий; (*у найвищій мірі*)
геніальний; (*про** *здібності*
виконання чого) блискучий.
Талант — дар, дарування, обдарованість;
див. ще хист.
Талапатися — *див.* хлопотати.
Талий — розталій; (*про щось промерзле*)
розмерзлий; відталій;
184 Тенета

Тато — *див.* батько.
Тахла — *див.* шибка.
Таця — *див.* піднос.
Тванистий — *див.* багнистий.
Твань — *див.* баговиння.
Тварина — скотина, худобина; *заст.*
животина, створіння. *Пор.* скот.
Твердження — положення, теза.
Твердий — (*на дотик*) цупкий, тугий;
(*про хліб*) черствий; (*не-рен.* — *про*
сон, слово тощо) кріп-кий, міцний;
(*про ціни*) сталій. *Пор.* жорсткий.
Твердиня — *див.* фортеця.
Твердити — повторяти, правити (свое);
(*образно*) *розм.* *фам.* торочити,
товкти, човпти, товкмачити.
Твердість — *див.* сталість.
Тверднути — твердіти, тугшати,
тужавіти; (*про щкіру тощо*)
шкарубнути, бучавіти; (*про хліб*)
черствіти.
Твердоблий — *див.* тупоумний.
Твір — (*науковий*) *книжн.* трактат.
Пор. витвір.
Творення — формування.
Творило — *див.* витвір.
Творити (*діяти*) — чинити. *Пор.*
витворяти.
Творитися — *див.* діятися.
Творіння — *див.* витвір.
Теза — *див.* твердження.
Текти — литися, точитися, бігти;
(*сильно*) бурити, бити; (*струменем,*
цівкою) дзюрити, струмувати; (*про*
кров з рани тощо) юшити, цебеніти.
Теленькати (*серце*) — *див.* битися.
Телепень *розм.* *лайл.* — йолоп, дурень,
бевзь, бевзень, бовдур, бельбас,
недотепа; *обл.* цїмбал.

Теліпатися **розм.** — метлятися, мотатися, мотлятися; (**рідше**) сотатися; (**колихаючись**) хилитатися. **Пор.** шкандибати.

Телятник — **див.** стайня.

Тельбухи — **див.** нутроці.

Тельбушити — **див.** патрати.

Темінь — **див.** темрява.

Темна — **див.** арештантська.

Темний — (**такий, що нічого невидно — про ніч і под.**) невидний, непроглядний, неясний. **Пор.** безпросвітний.

Темниці — **див.** в'язниці.

Темничний — **див.** тюремний.

Темніти — **див.** смеркати[ся].

Темнота — **див.** темрява.

Темно-червбний — **див.** 1) багровий; 2) бордо.

Темнуватий — **див.** смуглявий.

Темрява — темінь; (**рідше**) темнота, тьма, пітьма; (**відсутність світла**) потемки, морок.

Тендітний — **див.** ніжний.

Тенета — **див.** сітка.

Тепер — нині; (**у даний момент**) зараз.

Теперішній — сьогоднішній, сьогорічний, нинішній. **Пор.** сучасний.

Теплий — **обл.** літєлий.

Тепло — (**про повітря і под. — зрідка**) літєло; **рірк.** дух.

Теплохід — **див.** судно.

Теребити — **див.** уминати.

Теревенити — **див.** баяндрасити.

Теревені **розм.** — баяндраси, баянся; (**безглузді висловлювання**) нісенітниця.

Терези — **див.** вага.

Терзати — **див.** мучити.

Терзатися — **див.** мучитися.

Терликати — цигєнькати.

Терлиця — тіпалка, м'ялиця, би-тельня.

Термін — **див.** строк.

Терміновий — **див.** невідкладний.

Терміновість — **див.** спішність.

Терміново — **див.** спішно.

Термосити — торсати, торгати, смикати, сіпати, шарпати.

Терня — колючка, шпичка.

Терпіти — зносити (**горе**), зазнавати (**бід**).

Терпнути — (**про руки, ноги тощо**) замлівати, дерев'яніти.

Терти — шмуґляти, ковзати (**ногами**), шарувати (**підлогу**). **Пор.** муляти.

Тертися — **див.** чухатися.

Тертійця — **див.** дошка.

Тес — **див.** дошка.

Тесляр — тесля, колісник; **обл.** колодій.

Тетєра — **див.** юшка.

Тєчія (**води**) — біг, плин; **див.** *це* бистрина.

Тєкати — **див.** сунути І.

Тєл — затїлля, запїлля.

Тємчасовий — часовий (**лихо**), хвилинний, минуций; (**що існує до певного часу**) дочасний.

Тєн — плїт, лїса, огорожа.

Тєнятися — **див.** блукати.

Тєп — **див.** суб'єкт.

Тєран — **див.** гнобитель.

Тєрло — **див.** лїгвище.

Тєск — тєснення, натєск, гнїт, нагнїт, напір.

Тєскнява — **див.** стовпище.

Тєснення — **див.** тєск.

Тєснути — **див.** 1) давити; 2) натєскати; 3) стєскати.

Тєснутися — тєснитися; (**по кутках**) тулитися. **Пор.** товнитися.

Тєснява — тєск, стєск, давка, тєснота.

Тєтан — **див.** велєтєнь.

Тєтанїчний — **див.** велєтєнський.

Тєхий — спокїйний; (**про звук і под.**) неголосний, негучний, нечутний; **див.** *це* беззвучний.

Тєхнути — стєхати; **поез.** мовкнути.

Тєхо — спокїйно; неголосно, негучно, нечутно; беззвучно, глухо. **Пор.** тихий.

Тєхомирний — **див.** спокїйний.

Тєхцєм — **див.** стєха.

Тєчба — **див.** юрба.

Тєчка — тєчина, жєрдина; (**для орієнтації**) вїха.

Тєша — спокїй, мовчанка.

Тєшком-нїшком — **див.** нїшком.

Тєк — гарман. /

Тєлистий — **див.** гладкий.

Тєло (**мертве**) — **див.** труп.

Тєпатися (**серце**)—**див.** битися.

Тєпалка — **див.** терлиця.

Тєпати — **див.** 1) шарпати; 2) трєяти.

Тєсний — щїльний (**ряди**); (**що перебуває в зв'язку, в залежності з чим**) близький. **Пор.** вузький.

Тєснити — тєснути, стєскати, давити; (на кого) налягати, напірати.

Тєснитися — **див.** тєснутися.

Тєсно — щїльно; близько. **Пор.** тєсний.

Тєснота — **див.** 1) скрута; 2) тєснява.

Тєтка — **обл.** вуйна.

Тєшити — радувати, веселити.

Тєшитися — **див.** 1) радїти; 2) веселитися.

Ткнути — **див.** кольнути.
Тканина — **див.** матерія.
Тліти — **див.** жевріти.
Тло — фон; **перен.** ґрунт.
Тлумачити — **див.** розтлумачувати.
Тнути — **див.** дудлити.
Товар — **див.** 1) крам; 2) скот.
Товарйна — **див.** худобина.
Товариство — **див.** ґурт.
Товариш — друг; (**близький знайомий**) приятель; **фам.** панібрат.
Товаришка — подруга; приятелька. **Пор.** товариш.
Товаришувати — приятелювати, дружити.
Товкмачити — (**говорити одне і те саме**) **розм.** торочити, товкти, човпiti; (**рідше**) туркати, турчати; **підсил.** туркотати, туркотіти. **Пор.** 1) твердити; 2) бити.
Товкти — **див.** 1) бити; 2) топтати; 3) твердити.
Товкучка — **див.** базар.
Товпитися — юрмитися, купчитися, скупчуватися, тиснутися, пхатися.
Товстий — грубий; **розм.** дебелий.
Пор. 1) гладкий; 2) огрядний. Товстіти — товщати; (**набирати тіла**) повнішати, ґрубнати, гладшати.
Товстопузій — **див.** пузатий.
Товстосум — **див.** багач.
Товстуля — **див.** гладуха.
Товстун — гладун; (**про дитину**) карапуз, опецьок, оклецьок. **Пор.** черевань.
Товстуха — **див.** гладуха.
Товченик — **див.** стусан.
Товщати — **див.** товстіти.
Тогорішній — **див.** торішній.
Тоголітній — **див.** торішній.
Той — **див.** протилежний.
Толк — глузд (**розм.**); (**про розумну мету**) смисл.
Толоца (**як етипас**) — **див.** пасовище.
Толочити — **див.** топтати.
Томити — знесилювати, виснажувати; (**здавати мук**) мучити.
Томитися — знесилюватися, виснажуватися, знемагати.
Томливий — виснажливий, змор-ний (**спека**).
(**ґрім**), дудніти, стугоніти (**земля**).
Торочити — **див.** товкмачити.
Торочки — бахрома.
Торс — **див.** тулуб.
Тортури — **див.** муки.
Тоскний — **див.** тужливий.
Тоскно — **див.** тужливо.

То"нкий **перен.** — (**про манеру поведінки людини і под.**) ніжний, делікатний, тендітний.
Тонкослізка — **див.** 1) плаксії; 2) плаксійка.
Тонути — **див.** потопати.
Топитися — **див.** розтавати.
Топільник — **див.** ґрубник.
Топорище — сокирище. **Пор.** держак.
Топтати — витоптувати, товкти, толочити; (**траву, посіви і под.**) збивати; **обл.** тратувати, ґрасувати.
Торба — торбина, торбинка; **див.** **це** саквій.
Торг — **див.** ярмарок.
Торганитися — **див.** чвалати.
Торгати — смикати, сіпати, шарпати, скубити, тіпати. **Пор.** термосити.
Торгаш — **див.** торговець.
Торгівля — (**дореволуційне** — **про заняття торгівлею**) **заст.** крамарство.
Торговець — (**капіталіст у буржуазному суспільстві**) **заст.** крамар; купець, комерсант; (**презирливо**) торгаш, гендляр.
Торговий — торговельний.
Торговиця — **див.** ринок.
Торговка — **див.** перекупка.
Торгувати — продавати; (**на базарі або ярмарку**) базарувати, ярмаркувати. **Пор.** крамарювати.
Торжество — **див.** перемога.
Торжествувати — **див.** веселитися.
Торішній — тогорішній, тоголітній; (**рідше** — **про пору року**) **розм.** літошній.
Торкатися — (**перен.** — **звертати увагу на що-небудь**) зачіпати, порушувати (**питання**). **Пор.** доторкатися.
Тормосити — **див.** шарпати.
Торопленій — **див.** сторопілий.
Торохнути — **див.** таракнути.
Торохтії — **див.** балакун.
Торохтійка — **див.** балакуха.
Торохтіння — **див.** 1) ґуркіт; 2) стукіт.
Торохтіти — таракотіти, туркотати, туркотіти, ґуркотіти, стукотіти; (**рівномірно**) тукати, ґримотати, ґримотіти, гоготіти
Тотожний — однаковий, ідентичний; (**про значення**) однозначний, рівнозначний; (**з оригіналом**) згідний; (**переклад**) вірний. •
Тотожність — однаковість, ідентичність; однозначність, рівнозначність;

- згідність (з *оригіналом*); вірність (*перекладу*).
- Точити — *див.* 1) гострити; 2) гризти; 3) лити.
- Точитися — *див.* 1) витікати; 2) литися; 3) тривати.
- Точка — *див.* крапка.
- Точний — вірний; (*що не викликає сумніву*) певний, достовірний (*інформація*); *обл.* докладний.
- Трава — мурава, моріг; (*після ви-косу*) отава.
- Травний — *див.* ситний.
- Тракт — *див.* дорога.
- Трактат — *див.* 1) твір; 2) договір.
- Трактир — *див.* корчма.
- Трактирник — *див.* корчмар.
- Тракувати — *див.* 1) роздумувати; 2) частувати.
- Трамбівка — *див.* довбня.
- Траншея — *див.* окоп.
- Траплятися *безос.* — бувати; ставитися, випадати.
- Траса — *див.* дорога.
- Тратити — витрачати; (*час, сили і под.*) марнувати, гайнувати, гаяти (*час*), переводити. *Пор.* марнотратити.
- Тратувати — *див.* топтати.
- Траурний — *див.* жалібний.
- Треба — слід; *див. ще* годиться.
- Тремтіння — дрижання, двигтіння, бриніння (*струни*), мигтіння (*світла*) трепет.
- Тремтіння — *див.* дрижати.
- Тремтячий — *див.* дрижачий.
- Трепет — *див.* тремтіння.
- Трепетати[ся] — *див.* труситися.
- Трепетний — *див.* боязкий.
- Трепло — *див.* кермо.
- Тривалий — довгий (*час*), довготривалий, довгочасний: (*кілька-*)
- Туапак — *див.* тупиця.
- Тупати — *див.* гупати.
- Тупик — (*про становище*) безвихідь; (*образно*) глухий кут.
- Тупиця *розм.* — туапак, тупоголовий, недотепа, лобас, довбеха.
- Тупоголовий — *див.* тупоумний.
- Тупотіти — гупотіти, лопотіти.
- Тупоумний — тупоголовий, твердолобий; *під сил.* тупорильний. *Пор.* ЙУрний.
- Турбота — журба, клопіт, побоювання; *заст.* турбація.
- річний*) довголітній (*процес*), (*про хворобу і под.*) затяжний, хронічний (*недуга*). *Пор.* сталий.
- Тривати — тягтися, продовжуватися; (*про балачки, розмови*) точитися.
- Тривіальний — *див.* банальний.
- Тривкий — міцний, тривалий, сталий; *перен.* твердий, непорушний.
- Тривога — неспокій; (*загальний раптовий*) переполюх, сполох; (*сильніше*) паніка.
- Тривожити — непокоїти; (*сильніше*) лякати, бентежити, турбувати.
- Тривожитися — *див.* турбуватися.
- Тривожний — неспокійний, турботний; (*пронятий страхом*) панічний.
- Тривожно — неспокійно, моторошно. *Пор.* стурбовано.
- Триклятий — *див.* проклятий.
- Тримати — *див.* держати.
- Тринькати — циндрити; *див. ще* марнотратити.
- Тріпати — *див.* трясти.
- Тріск — лускіт, хрускіт, хряскіт.
- Тріска — стружка, скіпка, скалка.
- Тріскати — тріскатися, розколюватися, роздуплюватися. *Пор.* лопатися] 1.
- Тріскатися — (*про плоди, шкіру і под.*) репатися; (*про землю і под.* — *осідаючи, висихаючи, давати тріщини*) розсідатися; *обл.* посідатися.
- Тріскотати, тріскотіти — *див.* тріщати.
- Тріснути — *див.* ударити. Тріумфувати — *див.* веселитися. Тріщати — тріскотіти, тріскотати.
- Пор.* хрустіти. Тріщина — розколина, щілина, шпара. Тропа — *див.* стежка.
- Тротуар — *розм. заст.* пішоход.
- Турботний—(*позбавлений спокою*) неспокійний, заклопотаний. *Пор.* тривожний.
- Турботно — тривожно, неспокійно, заклопотано. *Пор.* стурбовано.
- Турбувати — (*порушувати душевний спокій*) непокоїти; (*про передчуття чогось грізного*) тривожити, бентежити.
- Турбуватися — (*в передчутті не-добро*) непокоїтися, тривожитися, бентежитися, хвилюватися;

побоюватися; (*старатися про кого, про що і под.*) клопотатися, побиватися; (*рідше*) журитися, бідкувати.

Турист—(*рідше*) мандрівник.

Туркати — *див.* товкмачити.

Туркіт — *див.* гуркіт.

Туркотати, туркотіти—*див.* 1) гуркотіти; 2) воркувати; 3) товкмачити; 4) торохтіти.

Турчати — *див.* товкмачити.

Тусан — *див.* стусан.

Тутешній — *див.* місцевий.

Туфлі — (*закриті*) полуботійки; (*хатні*) пантофлі; *розм.* виступці; *обл.* патинки.

Тухлий — *див.* затхлий.

Туча — *див.* гроза.

Тучний — *див.* грозовий.

Тхнути — *див.* відгонити.

Тюпати — (*образно — про біг дрібною риссю*) дріботіти, дро-ботати, трюхати. *Пор.* чимчикувати.

Тющем — підтющем, труськом; *розм.* риссю.

Тюремний — в'язничний; *заст.* острожний, арештантський, темничний.

Тюрма — *див.* в'язниця.

Тюряжник — *див.* в'язень.

Тюхтій — вайло, мамула, вахлак, незграба, неотеса. *Пор.* телепень.

Тяганина — *див.* волокйта.

Тягар — тягота; обтяження, вага; *заст.* вагота.

Тягати — таскати, волокти.

Тягатися — волочитися, шлятися, віятися. *Пор.* вештатися.

Тягло — *див.* скот.

Тягнути — *див.* тягти.

Тягнутися — *див.* простягатися.

Тягота — *див.* тягар.

Тягти — тягнути, волокти, волочити; *розм.* таскати, тарга-нити.

Тягтися — (*про повільну ходу*) волотися, плентатися, плестися, тарганитися, цупитися. *Пор.* шкандибати.

Тяжкий — важкий, ваговитий, нелегкий, обважнілий. *Пор.* 1) трудний; 2) скрутний.

Тяжко — важко; трудно. *Пор.* скрутно.

Тяма — *див.* уміння.

Тямити — розуміти; (на чому) знатися, розумітися; *розм., жарт.* шупити (що).

Тямкий, тямовитий — *див.* тямущий.

Тямуха — *див.* дока.

Тямущий — тямкий, тямовитий; кмтіливий.

Тяти — кроїти, країти, різати. *Пор.* 1) сікти; 2) кусати.

Тьма — *див.* 1) темрява; 2) безліч.

Тьма-тьмуца — *див.* безліч.

Тьямний — матовий, непрозорий, мутний.

Тьопатися — *див.* чалапати.

Тьохкати — *див.* 1) битися; 2) щebetати.

У

Убавляти — *див.* зменшувати.

УВЛЯТИСЯ — *уб.* ЗМЕНШУВАТИСЯ.

Убачатися — *див.* увижатися.

Убавати — забивати, умертвляти; (*карати*) страчувати; (*худобу*) бити; (*свиней — це*) різати, колоти.

Убивство — душоубство, смертовбивство; страга; (*про масове винищення людей*) кровопролиття.

Убивця — *див.* убійник.

Убивчий — убійчий, смертельний, згубний, нищівний.

Убирати — одягати, одівати; (*гарно, пишно*) наряджати, прибирати, причепурювати; *обл.* строїти.

Убиратися — одягатися, одіватися; (*гарно, пишно*) наряджатися, виряджатися, вичепурюватися, причепурюватися; *див. ще* чепуритися.

Убити — *розм.* угробити.

Убитий — *див.* уторований.

Убійник — убивця, душоуб, душоубець; (*про того, хто катує іншого*) кат. *Пор.* розбійник.

Убійниця — душоубка.

Убійчий — *див.* смертельний.

Убір — *див.* одяг.

Убогий — бідний.

Убогість — бідн. бідність.

Убого — злиденно, нужденно, мізерно. *Пор.* бідно.

Убожіти — *див.* біднити.

Убозтво — *див.* бідність.

Убрання — *див.* одяг.

Убувати — *див.* зменшуватися.

Убуток — зменшення, спад (*води*).

Увага — зацікавлення, зосередження.

Уважати — **див.** гадати.

Уважливий — **див.** спостережливий.

%Уважливість — **див.** уважність.

Уважливо — **див.** уважно. Уважний — уважливий, пильний, зосереджений.

Пор. чуйний.

Уважність — уважливість, пильність, зосередженість.

Уважно — уважливо, пильно, зосереджено; чуйно. **Пор.** уважний.

Увиватися — **див.** 1) вертїтїся; 2) упадати.

Увиватися — ввиватися, привиджуватися, верзтїся; бачитися, убачатися; **перен.** снитися, маритися, мріятися.

Увірятися — **див.** довіряти.

Увічливий — ввічливий, привітний, приязний, обхїдливий, люб'язний; (**у відношенні до старших**) чемний, делкатний; (**рїдше**) гречний; (**зрїдка**) **розм.** звичайний.

Уволю — **див.** доволї.

Ув'язнений — **див.** в'язень.

Угавати — **див.** переставати.

Удавано — нещиро, неприродно, штучно, роблено; (**підсил.** — **про вчинки**) фальшиво, облудно, лицемїрно. **Пор.** силувано. Удавати (**з себе**) — прикидатися; (**намагатися видати себе хворим і под.**) симулювати; **розм.** корчити (**з себе**).

Удаватися — **див.** 1) щастити;

• 2) скидатися. Удар — стусан, штовхан;

розм. бухан, товченик, потїлишник, ляпанець, ляпас; **рїдк.** ляц.

Ударити — (**в образній мові**) **розм., фам.** бахнути, бабахнути, тарахнути, луснути, трїснути; **вульг.** молоснути, стусоннути, джигоннути, двигнути, бухнути; гепнути, гупнути, дмухнути, (**чим**) потягти, оперезати; (**чим**) **тяжчим**) змазати, мазнути, мигнути, ляпнути, гильнути, загиляти, лигнути, затопити, заїхати, зацїдити, угрїти, отелешити, урвати, ушкварити, упекти; (**чим-небудь гнучким**) хльоснути, хвїсьнути, стьобнути, оперїщити, цвїгнути, шмагнути, шмагонути. **Пор.** бити.

Угадувати — відгадувати (**загадку**); (**натрапляти на правильну мисль**) догадуватися, додумуватися; (**лише докон.**) збагнути, зрозумїти, зміркувати, зметекувати; **обл.** зметикнути.

Угамовувати — **див.** утихомирювати.

Угамовуватися — **див.** утихомирюватися.

Уганяти — **див.** ганятися.

Углядїти — **див.** побачити.

Угода — умова, договір.

Угортати — **див.** укривати.

Угортатися — **див.** укриватися.

Угощати — **див.** частувати.

Угрїти — **див.** ударити.

Угробити — **див.** убити.

Удавальник — **див.** лицемїр.

Удавальниця — **див.** лицемїрка.

Удаваний — нещирий, неприродний, штучний, роблений, силуваний (**усміх**); **підсил.** фальшивий, облудний, лицемїрний.

Удаваність — нещирість, неприродність, штучність, робленість, силуваність; фальшивість, облудність, лицемїрство. **Пор.** удаваний.

<

Удача — успіх. **Пор.** щастя.

Удачливий — **див.** 1) щасливий; 2) успішний.

Удосконалення — поліпшення; (**квалїфікації і под.**) підвищення.

Удосконалювати — поліпшувати; (**знання і под.**) підвищувати.

Удосталь — **див.** доволї.

Удягати — **див.** надягати.

Уживати — **див.** користуватися.

Ужиток — користування; (**рїдше**) користування (чим **і** з чого); використання (чого); застосування (чого).

Уздечка — **див.** вуздечка.

Уздрїти — **див.** побачити.

Узористий — **див.** цяцькований.

Удливий — **див.** 1) дошкульний; 2) настирливий.

Уїжджений — **див.** уторований.

Уїздити — **див.** уторовувати.

Указ — **див.** постанова.

Уквітчувати — **див.** квітчати.

Уклад — **див.** устрїй.

- Укладистий — місткий, емкий, просторий, об'ємистий.
- Уклепатися — ускочити, попастися.
- Уколоти — кольнути, шпигнути, штрикнути.
- Укочений — *див.* уторований.
- Укочувати (*шлях*) — *див.* уторовувати.
- Украти — (*в образній мові*) потягти, поцупити.
- Укривало — одіяло; (*ватне*) ковдра; (*шерстяне*) *розм.* ліжник; ряднина; *обл.* коц.
- Укривати — (*зверху*) покривати, накривати; застилати, застеляти; (*кутати*) укутувати, угортати; (*обвивати*) оповивати.
- Укриватися — накриватися; укутуватися, угортатися; оповиватися; (*пилом*) покриватися, припадати. *Пор.* укривати.
- Укупі — *заст.* купно; *див.* 1) разом; 2) спільно.
- Укутувати — *див.* 1) укривати; 2) обкутувати.
- Укутуватися — *див.* укриватися.
- Улагоджувати — *див.* утихомирювати.
- Уламок — *див.* відламок.
- Улаштовувати — налагоджувати, обладнувати, упоряджати; (*вечірку і под.*) справляти.
- Улаштування — *див.* устаткування.
- Улесливий — лестивий, підлесливий, облесливий; (*притворний*) вкрадливий; (*про слова обл.* — *зрідка*) маский.
- Улещання — лестощі, підлизування, підлабузництво, запобігання.
- Улещувати — *див.* лестити.
- Улоговина — заглибина, западина; жолобина. *Пор.* балка.
- Улягати — *див.* гнатися.
- Ум — *див.* розум.
- Умерла, -лої — *див.* небіжчиця.
- Умерлий, -лого — *див.* небіжчик.
- Умертвляти — *див.* убивати. Умерги — скончатися, кінчатися; сконати; (*в образній мові*) *розм.* дійти, переставитися; *уроч.* відійти; упокоїтися, спочити; *заст.* спустити дух; (*про багатьох на полі бою і под.*) загинути, полягти, лягти.
- Уминати (*образно* — *з апетитом їсти*) затирати; *фам.* трошити, гателити; (*старанно, все до решти*) теревити; *див.* *ще* жерти.
- Умирати — кінчатися, конати; (*не-рен.* — *образно*) *розм.* доходити; *уроч.* відходити, упокоюватися.
- Умисно — *див.* навмисно.
- Умілий — тямущий, вправний, до-свідчений; (*що виявляє кмітливість і под.*) дотепний.
- Умілість — *див.* спритність.
- Уміло — *див.* спритно.
- Уміння — хист; (*рідше*) тяма.
- Уміти — знати, тямити.
- Умлівати — неприємноніти, обмирати.
- Умова — *див.* угода.
- Умовкати — затихати, зникнути, заніміти.
- Умовляти — *див.* просити.
- Умовлятися — *див.* домовлятися.
- Умудритися — ухиститися, ухитритися, приловчитися.
- Унадитися — *див.* учащати.
- Уникати — обминати; (*людей* — *ще*) цуратися, сторонитися.
- Унишкнути — стихнути, вщухнути. *Пор.* утихомирюватися.
- Унікальний — *див.* рідкісний.
- Упадати (коло кого) *розм.* — витися (коло кого), увиятися; (*рідше*) падати. *Пор.* 1) підлабузнюватися; 2) доглядати.
- Упадок — *див.* 1) падіж; 2) по-мір.
- Упасти — повалитися, простягнутися; (*додолу*) *розм.* бахнутися, бухнути, бухнутися; (*важко*) гупнути, бабахнути, бебехнути[СЯ]; (*з гуркотом*) грюкнутися, гримнутися, гупнути[ся]; (*з шумом*) брязнути, беркнцнутися; (*в мокре*) брьбхнутися. *Пор.* шубовснути.
- Упевнювати — *див.* запевняти.
- Упевнюватися, упевнятися — *див.* переконуватися.
- Упекти — *див.* ударити.
- Упертий — непосупливий, затятий; (*з примхами*) норовистий, натуристий; *заст.* огурний.
- Упертися — (*в негативному ставленні до чого*) затятися, затну-тися.
- Упертість — неупступливість, затятість.
- Упиватися — *див.* хмеліти.
- Упиратися — пручатися; *розм.* но-ровітися, опинатися; *розм.* коми-

- зитися; (*роздратовано і под.*) перен. брикатися; *заст.* огуряти-ся.
- Упнитися — підмелитися; *розм. фам.* надудлитися, набратися, налитися, налігатися, насмоктатися.
- Уповати — *див.* надіятися.
- Уповноважений — повноважний (*представник*); (*в справах*) повірений, довірений.
- Уподобатися — *див.* сподобатися.
- Упокоїтися — *див.* умерги.
- Упокорення — приниження.
- Упокорювати — *див.* смирити.
- Упокоюватися — *див.* умирати.
- Упоратися — *див.* справитися.
- Упоряджати — *див.* улаштувати.
- Упорядження — *див.* устаткування.
- Управління — *див.* керівництво.
- Урожайний — (*про рік доброго врожаю* — *див.* *рідше*) дорідний; за-рідливий (*обл.*); (*на злаки*) хлібородний; (*на плоди дерева*) плодоносний.
- Урожайність — *див.* родючість.
- Урочистий — святковий.
- Урядовець — *див.* службовець.
- Урядовий — державний.
- Усач — *див.* вусач.
- Усвідомлювати — розуміти; (*помилку тощо*) осмислювати. *Пор.* збагнути.
- Усинний — *див.* снотворний.
- Ускладнення — *див.* ^ труднощі.
- Ускладняти — ускладнювати; (*робити незрозумілим*) заплутувати; (*рідше*) утрудняти.
- Ускочити — *див.* уклепатися.
- Услужливий — догідливий.
- Успіх — удача, досягнення.
- Успішний — удачливий, вдалий; щасливий, благополучний.
- Успішно — (*про великий успіх у виконанні чогось*) блискуче.
- Уста — *див.* губи.
- Устав — *див.* статут.
- Установа — заклад; *заст.* інституція.
- Установлювати — запроваджувати; (*порядок, правила і под.* — *це*) заводити.
- Устатковувати — обладнувати; *див.* *це* улаштувати.
- Устаткування—обладнання; улаштування, упорядження.
- Управляти — *див.* правити.
- Упрівати — *див.* пітнити.
- Упряж — (*на коня*) збруя; *фольк. заст.* наряд.
- Уп'ястися — *див.* учепитися.
- Урадити — *див.* вирішити.
- Уразливий — *див.* ущипливий.
- Урвати — *див.* 1) перервати; 2) ударити.
- Урвіголова — *див.* шибайголова.
- Урвище — *див.* обрив.
- Урваний — *див.* уривчастий.
- Уриватися — *див.* припинятися.
- Уривистий — *див.* уривчастий.
- Уривок — частина; (*тексту*) фрагмент.
- Уривчастий — відривчастий, уривистий; (*рідше*) уриваний; (*про манеру говоріння тощо*) відрубний.
- Устигнути (*зробити що*) — устигти, поспіти.
- Устидатися — *див.* соромитися.
- Устрій — лад, порядок; *сусп.-політ.* уклад.
- Усувати — (*з посади*) звільняти, знімати; (*в образній мові*) *розм.* скидати.
- Усунення — *див.* скасування.
- Усюди — скрізь, повсюдно, по всіх усюдах.
- Усякий — *див.* кожний.
- Утвір — *див.* витвір.
- Утворювати — створювати, складати (*комісію тощо*); (*більший колектив*) формувати.
- 13-637
- Утворюватися — створюватися, складатися; формуватися.
- Утертий — *див.* зайложений.
- Утиск — *див.* гніт.
- Утискати — пригнічувати, гноби-
^ ти, неволити, переслідувати.
- Утиски — гніт, гнобительство, переслідування.
- Утискувати — *див.* гнобити.
- Утискувач — гнобитель, гонитель, пригноблювач, переслідувач.
- Утисник — *див.* гнобитель.
- Утихати — *див.* затихати.
- Утихомирювати — втихомирювати, заспокоювати; (*сердитого*) улагоджувати; (*крикливих дітей*) *перен.* угамовувати.

- Утихомирюватися —
втихомірюва-ватися, заспокоюватися;
(звичайно з запереченням. — лише докон.) унишкнуті; **(про сердитого, крикливого і перен.)** угамовуватися.
- Утікач — **(про того, хто уникає державного або громадського обов'язку)** дезертир.
- Утіха — втіха, відрода; **(велика)** радість; **(в горі)** розрада.
- Утішитися — **див.** зрадіти.
- Утішний — утішливий, відрадний; **(дуже)** радісний, відрадісний.
- Утоптаний — **див.** уторований.
- Утоптувати — **див.** уторовувати.
- Утори — **див.** жолобок.
- Уторований—укочений, накочений, уїжджений, убитий, утоптаний **(шлях, стежка).**
- Уторовувати — укочувати, накочувати, уїздити; **перен.** убивати, протирати; **(стежку, дорогу)** утоптувати.
- Уторопати — **див.** второпати.
- Утроба — живіт, черево, нутро.
- Утрудненість — **див.** трудність.
- Утруднення — труднощі, перешкоди, ускладнення.
- Утрудняти — **див.** ускладняти.
- Утюжити — **див.** гладити.
- Ухвала — постанова, рішення; **(судова — в кримінальній справі)** вирок, присуд; **юр.** вердикт.
- Ухвалити — **див.** вирішити.

Ухвалювати — постановляти (*приходити до якогось висновку*) вирішувати, рішати; (*порядок дня*) затверджувати.
 Ухистітися — *див.* умудритися.
 Ухитритися — *див.* умудритися.
 Ухопитися — *див.* учепитися.
 Уцілити — *див.* влучити.
 Уціліти — зберегтися, врятуватися.
 Учасник — (*здебільшого недоброї справи*) співучасник, співник.
 Участок — діляниця; (*в територіальному відношенні — це*) район; (*в населеному пункті*) квартал.
 Учащати — (*тільки докон.*) унадитися.
Пор. відвідувати.
 Учбовий — навчальний (*план*), шкільний (*рік*).
 Учений — (*ступінь*) науковий; (*про знаючу людину*) освічений.
 Учений, -ного—науковий робітник, науковець. *Пор.* спеціаліст.
 Учень — ученик (*обл.*); (*середньої школи*) школяр, середньошкільник; (*будь-якого учбового закладу*) вихованець; (*про слухача курсів або військової школи*) курсант.

Фаєтон — *див.* коляска.
 Файний — *див.* гарний.
 Фактичний — *див.* дійсний.
 Фалда — зборка, складка, зморшка, брижа.
 Фалдистий — збористий, складчастий.
 Фальсифікований — *див.* підроблений.
 Фальш — *див.* облуда.
 Фальшивий — (*про документ, підпис і под.*) підроблений; (*про несправедливе слово тощо*) розм. *заст.* кривий. *Пор.* удаваний.
 Фальшивість — фальш; неправдивість. *Пор.* удаваність.
 Фальшиво — *див.* удавано.
 Фальшований — *див.* підроблений.
 Фамілія — *див.* сім'я.
 Фамільний — сімейний, родинний.
 Фамільярний — (*про відносини*) панібратський, запанібратський.
 Фанатик — бузувір.

Учепитися — ухопитися (*руками*); ущемитися (*зубами*); впитися, уп'ястися (*кігтями, клешнями і под.*).
 Училище — *див.* школа.
 Учинок — *див.* вчинок.
 Учитель — педагог, викладач; вихователь.
 Учити — навчати, просвіщати; (*у навчальному закладі*) викладати; виховувати.
 Учитися — вивчати, завчати; *жарт.* зубрити, визуджувати.
 *
 Учта — *див.* бенкет.
 Ушкварити — *див.* ударити.
 Ушкоджувати — псувати, підривати (*здоров'я*).
 Ущелина — *див.* яр.
 Ущемитися — *див.* учепитися.
 Ущипливий — уразливий; *перен.* колючий. *Пор.* дошкульний.
 Ущухати — *див.* 1) стихати; 2) слабшати.
 Уявний — гаданий, мнимий; *рідк.* позірний.
 Уярмлювати — *див.* поневолювати.

Фантазія — *див.* вигадка.
 Фантазувати — *див.* вигадувати.
 Фантастичний — *див.* нездійснений.
 Фарбувати — красити; (*розкрашу-вати*) малювати (*брови*); (*перен.*— *надавати особливого відтінку*) забарвлювати.
 Фартух — запаска; *обл.* заплітка.
 Фаска — *див.* кадібець.
 Фат — *див.* жевжик.
 Фата-моргана — *див.* марево.
 Фахівець — *див.* спеціаліст.
 Фашинник — *див.* хворост.
 Ферг — *див.* жевжик.
 Фертик — *див.* чепурун.
 Фиркнути — *див.* пурхнути.
 Фіаско — *див.* невдача.
 Фігляр — *див.* штукар.
 Фізіономія — *див.* обличчя.
 Філософ — мислитель.

Фільварк *дорев.* — (*велике поміщицьке господарство*) *заст.* економія; (*відокремлена ділянка землі з будівлями володільця*) хутір.

Фіра — *див.* хура.

Фіранка — *див.* завіса.

Фіскал — *див.* донощик.

Флаг — *див.* прапор.

Флояра — *див.* сопілка.

Фокусник — *див.* штукар.

Фон — *див.* тло.

Фонтан — *поез.* водограй.

Форкати — *див.* пирхати.

Формування — *див.* творення.

Формувати — *див.* утворювати.

Формуватися — *див.* утворюватися.

Фортеця — кріпость; *уроч.* твер-
диня.

Форгунити — *див.* щастити.

Фоса — *див.* канава.

Фрагмент — *див.* уривок.

Франт — *див.* чепурун.

Франтиха — *див.* чепуруха.

Фрукти — (*фруктових дерев*) овочі;
(*про садовину*) плоди.

Фудулитися — *див.* бундючитися.

Фудулія — *див.* бундючність.

Фудульний — *див.* бундючний.

Фудульність — *див.* гордовитість.

Фундамент *прям.* — підмурок, під-
мурівок.

Фургон — *див.* хура.

Фуркало — *див.* дзйга.

Фурман — *див.* кучер.

Фус — *див.* 1) осад; 2) поденки.

Хабар — *заст.* базаринка; (*образно*)
могорич.

Хабарник — вимагатель; *розм.* хапун,
хапуга; здирик, здірщик, дерун,
дерій; *обл.* здірця.

Хабета — *див.* шкапа.

Хавка — *див.* рот.

Хавчати — *див.* хрипіти.

Хазяїн — *див.* господар.

Хазяйка — *див.* господарка.

Хазяйновитий — домовитий; *обл.*
господарський.

Хазяйнувати — *див.* порядкувати.

Хазяйство — *див.* господарство.

Хазяйський — *див.* господарський.

Хазяювати — *див.* господарювати.

Хакати — *див.* дихати.

Халабуда — *див.* 1) повозка; 2) халупа.

Халамидник — *розм.* обідранець,
обіранець, обшарпанець, шарпак,
голодранець; *під сил.* босяк.

Халепа — клопіт.

Халтурити — *див.* партачити.

Халтурник — *див.* партач.

Халупа *розм.* — халабуда, хатина, хижа.

Х

Ханжа — *див.* 1) святенник; 2) свя-
тенниця.

Хаос — *див.* безладдя.

Хаотичний — *див.* безладний.

Хапанина, хапання — *див.* поспіх.

Хапати — лапати, ловити, хватати.

Хапатися — *див.* 1) братися; 2) квапитися.

Хапаючись — *див.* квапливо. Хапуга, хапун
— *див.* хабарник. Хапцем — похапцем,
прохачці, спо-

хвату, нашвидку; хапаючись. Характер —
див. вдача. Характерний — *див.* 1)
властивий;

2) своєрідний. Характерник — *див.*

чарівник. Характерність — *див.*

своєрідність. Характерно — *див.* своєрідно.

Характерство — *див.* чари. Харапудитися —

див. лякатися. Харапудливий — *див.*
лякливий. Харпак *лайл.* — злидар,
старець,

жебрак. Харпацтво — *див.* біднота.

Харциз — *див.* розбійник. Харцізтво —

див. розбишацтво. Харч — *див.* їжа.

Харчати — *див.* хрипіти.

Харчі (*принаси*) — провіант, провізія,
продовольство.

Харчувати — *див.* годувати.

Харчуватися — годуватися, жититися,
кормитися; (*у когось* — *про людину*)
столуватися.

Хата — (*міського типу*) дім; (*невеличка*)
хатина; *знев.* халупа; (*з каменю*)
кам'яниця, каменій-ця. *Пор.* будинок.

Хатина — *див.* халупа.

Хатній — кімнатний; домашній. *Пор.*
сімейний.

Хаша, хаші (*мн.*) — *див.* гушавина.

- Хвалити — величати, славити; (у **Хвоїти** — **див.** хльостати.
розмові з кимсь занадто пере-Хворий — недужий; нездоровий; **розм.**
хвалювати) обл. добрити. слабий; **заст.** болящий.
- Хвалитися — **розм.** вихвалитися; (з **Хворість** — недомагання, слабість, хірість,
хвастовством про себе) **див.** нездоров'я.
хвастати[ся].
Хвальба—(**про себе**) самохвальба,
хвастоці; **розм.** вихвалка, хизування.
Хвалько **розм.** — хвастун, задавака.
Пор. чванько.
Хвалькуватий — **див.** чванливий.
Хвастати[ся] — хизуватися; зазнаватися,
заноситися; **див. ще** чванитися.
Хвастовитий — **див.** чванливий.
Хвастовитість — **див.** чванливість.
Хвастоці — **див.** хвальба. Хвастун — **див.**
хвалько. Хват — зух. **Пор.** молодець.
Хватати — **див.** хапати. Хватка (**на**
рибу) — верша, ятір, жак.
Хвацький — **див.** молодецький.
Хвилина — **розм.** часина, мить; (**рідше**)
момент.
Хвилинка — **див.** мить.
Хвилинний — короткочасний,
ско-роминущий, часовий, тимчасовий.
Хвилювати (**море і под.**) — грати,
буритися, бурхати, нуртувати, кипіти.
Хвилюватися (**людина**) — звору-
шуватися; бентежитися; **див. ще**
турбуватися.
Хвиля — брижі, баранці; (**висока**) вал;
(**прибережна**) бурун.
Хвінтик — **див.** чепурун.
Хвиськати — **див.** хльостати.
Хвисьнути — **див.** ударити.
Хвицати[ся] — **див.** брикати[ся].
Хвійща — хуртовина, завірюха, заметіль,
метелиця; (**рідше**) сніговійниця,
сніговиця.
Хвфтка — **рідк.** ворітця.
Хвіст — **див.** худобина.
Химородниця — **див.** чарівниця.
Хиренний — **див.** кволий. Хиренність —
див. кволість. Хирий — **див.** кволий.
Хірість — **див.** 1) кволість; 2) хворість.
Хіріти — кволіти, нідіти, чакнути; **обл.**
гібити, червіти, чучверіти, слабнути,
хляти, підупадати (на силах). **Пор.**
хворіти.
Хірявий — **див.** кволий.
Хірявість — **див.** кволість.
Хірний — **див.** 1) кволий; 2) слабий.
Хіріність — **див.** кволість.
Хірявий — хирний, кволий, миршавий,
хворовитий, слабовитий, немічний,
вутлий, безиллий.
- Хвоїти — **див.** хльостати.
Хворий — недужий; нездоровий; **розм.**
слабий; **заст.** болящий.
Хворість — недомагання, слабість, хірість,
нездоров'я.
Хворіти — боліти. **Пор.** слабувати.
Хвороба — недуга, неміч. **Пор.** слабість.
Хворобливий — **див.** 1) кволий; 2)
шкідливий.
Хворобливість — **див.** кволість.
Хворовитий — **див.** хірявий.
Хворост — хмиз, тарас, фашінник.
Хворостина — **див.** прут.
Хворостити — **див.** хльостати.
Хиба — **див.** недолік.
Хібатися — **див.** хитатися.
Хібкий — **див.** хисткий.
Хібний — **див.** неправильний.
Хібно — **див.** неправильно.
Хижа — **див.** 1) халуца; 2) хлів.
Хижак **перен.** — (**про експлуататорів**)
кровопійця, акула (**капіталізму**).
Хижий — кровожерливий (**птахи**); **розм.**
дражінний.
Хизування — **див.** хвальба.
Хизуватися — **див.** 1) бадьоритися; 2)
хвастатися.
Хилитатися — **див.** теліпатися.
Хилити — гнути, клонити.
Хилитися — гнутися; (**про трави і под.**)
никнути; (**нахилитися**) подаватися.
Хилятися — **див.** хитатися.
Химера — **див.** примха.
Химерний — **див.** примхливий.
Химерник — **див.** дивак.
Химерно — **див.** чудно.
Химерувати — **див.** вередувати.
Хйморода — **див.** чари.
Химорбдний — **див.** 1) вередливий; 2)
чарівницький.
Химородник — **див.** чарівник.
Хірявість — **див.** кволість.
Хист — дар, здібність; (**рідше**) здатність;
обл. кебета; **див. ще** талант.
Хисткий — хібкий, хиткий, несталий,
нестійкий, непевний.
Хисткість — **див.** несталисть.
Хитання — **див.** вагання.
Хитати — коливати, гойдати; (**головою**—
ще) кивати.
Хитатися — коливатися, гойдатися;
хилатися; **рідк.** киватися, хібатися.
Хиткий — **див.** хисткий. Хиткість — **див.**
несталисть. Хитливий — **див.** 1)
нерішучий;

2) несталий. Хитлівість — **див.**
 несталисть. Хитра, -рої — **ірон.** лисичка.
 Хитрий—підступний, проникливий;
{замислом і под.} хитромудрий;
перен. рідк. вузлуватий. **Пор.**
 лукавий. Хитрик — **див.** хитрун.
 Хитрість — **див.** підступність.
 Хитромудрий — **див.** хитрий. Хитроці —
 підступи, каверзи; (**про**
щось з викрутасами) **розм.** штуки;
ірон. мудроці, мудрування. Хитрувати
 — **розм.** мудрувати;
фам. крутити; (*із скрутного*
стану) викручуватися. Хитрун —
 хитряк; **розм.** хитрик;
фам. крутій, мудрагель; **підсил.**
 проноза; (**образно**) лис. 14—637
 Хихикання — **див.** сміх.
 Хихикати — **див.** сміятися.
 Хихотіння — **див.** сміх.
 Хихотіти — **див.** сміятися.
 Хіть — **див.** охота.
 Хлебтати — хлистати, сьорбати, ковтати,
 лигати.
 Хлинути — **див.** ринути.
 Хлипання — **див.** плач.
 Хлипати — ххикати; **підсил.** рюмсати.
Пор. плакати.
 Хлист — **див.** прут.
 Хлистати — **див.** хлебтати.
 Хліб — паляниця, бухон, буханець, книш;
(тільки пшеничний іншої форми)
 булка, калач.
 Хляпати

Хляпати — **див.** чалапати.
 Хляти — **див.** слабнути.
 Хльбра — **див.** хлоста.
 Хльоснути — **див.** ударити.
 Хльостати — хвиськати, стьобати,
 двигати, ляскати, шмагати,
 хво-ростити, хвоїти. **Пор.** бити.
 Хмара I — оболк, оболкки, баранці
(мн.).
 Хмара II — **див.** багато.
 Хмарний — затьмарений, хмурний,
 похмурний.
 Хмарник — **див.** чорт.
 Хмарно — **див.** похмурно.
 Хмарочос — небосяг.
 Хмеліти — п'яніти, упиватися.

Хлібопекарня — пекарня; (**фабричного**
типу) хлібозавод.
 Хлібороб — землероб; рільник; (**член**
колгоспу) колгоспник.
 Хліборобство—землеробство, рільництво.
 Хліборобський — землеробський,
 рільничий.
 Хлібородний — **див.** урожайний.
 Хлів—стайня, хижка (**обл.**); (*здебільшого*
для птиці) куча; (*для свиней*)
 свинарник, поросятник; (*для*
викорму) саж; (*для овець*) кошара,
 вівчарня; (*для рогатої худоби*)
 воловник, воловня.
 Хлопець—підліток, парубчак. **Пор.** юнак.
 Хлопство — **див.** чернь.
 Хлопчак **розм.** — хлопчина; (**про**
малого) **розм.** дівчак. **Пор.** підліток.
 Хлопчина — **див.** парубчак.
 Хлоп'я — **див.** малюк.
 Хлоста **розм.**— прочухан; (*рідше*)
 хльбра, висікання. **Пор.** прочуханка.
 Хлюпання — **див.** плеск. Хлюпати —
 плюскати, плескати,
 бризкати, пирскати. Хлюпатися —
 плюскатися, плес-
 катися, хлюпостатися, бовтатися,
 таланатися, брьохатися. Хлюпостатися
 — **див.** бовтатися. Хлюпотіння — **див.**
 плеск. Хлюпотіти — **див.** плескати.
 Хлюст — **див.** чепурун. Хлянути — **див.**
 слабнути.

Хмиз — трусок. **Пор.** сушняк.
 Хмурий — **див.** похмурний.
 Хмуритися — **див.** супнитися.
 Хмурний — похмурий; (**про вигляд**
тощо) понурий, сумний, насуплений.
 Хмурно — **див.** похмурно.
 Ховати — заховувати, скривати,
 хоронити.
 Ховатися — **див.** таїтися.
 Ходити — бродити; **див.** *ще* блукати.
 Ходовий — **див.** пожежний.
 Холод — холоднеча, стужа; **обл.** студінь.
 Холодіти — **див.** холонути.
 Холодна, -ної—**див.** арештантська.
 Холоднеча — **див.** холод.

Холодний — студений, зимний (обл.); **перен.** морозний, морозний.
 Холодно — (рідше) студено, морозно, **МОРОЗЯНО; Обл. ЗИМНО.**
 Холодок — **див.** прохолода.
 Холонути — холодити, стигнути, мерзнути, леденіти, клякнути, дубіти. **Пор.** простигати.
 Холостяк — парубок.
 Холоші — **див.** штани.
 Хбпта — **див.** бур'ян.
 Хорист — **див.** співак.
 Хористка — **див.** співачка.
 Хоробрий — відважний, сміливий, смілий, безстрашний; (**що виявляє стійкість**) мужній, доблесний.
 Хоробрість — **див.** сміливість.
 Хоробро — **див.** сміливо.
 Хоровитий — слабовитий, болісний, недужий, хирявий, кволий.
 Хоронитель — **див.** охоронець.
 Хоронити — (**поважаючи що**) берегти, зберігати, шанувати. **Пор.** ховати.
 Хороще — гарно, ловко; красиво, красно; **обл.** лепсько.
 Хороший — (**про вищу оцінку**) відмінний, знаменитий. **Пор.** 1) гарний; 2) добрий.
 Хорошійтися — **див.** чепуритися.
 Хосен — **див.** користь.
 Хотіння — бажання; жадання, забаганка, прагнення. **Пор.** хотіти.

Худорлявість

Худорлявість — **див.** сухорлявість.
 Хукати — **див.** дуги.
 Хура — (**з вантажем**) віз, підвода, фургон; **обл.** фіра.
 Хурделиця — **див.** хуртовина.
 Хурдига — **див.** в'язниця.
 Хурдигарня — **див.** в'язниця.
 Хуртовина — завірюха, буран; (**звичайно з снігом**) заметіль, пурга, хуга, віхола, метелиця;

Царина — **див.** галузь.

Цвайгати — **див.** хльостати.

Цвайгнути — **див.** ударити.

Цвинтар — **див.** кладовище.

Хотіти — бажати; **підсил.** жадати, прагнути.

Храбритися, храбрувати[ся] — **див.** бадьоритися.

Хребет — **див.** спина.

Хрип'ти — харчати, хавчати.

Хронічний — **див.** тривалий.

Хрумтіти — **див.** хрустіти.

Хрупостіти — **див.** хрустіти.

Хрускіт — **див.** тріск.

Хрусгіти — хрумтіти, хрупостіти. **Пор.** тріщати.

Хруский — **див.** крихкий.

Хряскіт — **див.** тріск.

Хтивий — **див.** похитливий.

Хтивість — **див.** похитливість.

Хто-будь — **див.** будь-хто.

Хуга — **див.** хуртовина.

Хто-небудь — будь-хто, абихто.

Худий—(**про зовнішній фізичний стан**) **обл.** марний; худорлявий, сухий, сухорлявий, мізерний; (**здебільшого про тварину**), сухоробрий, миршавий.

Худнути — **див.** марніти.

Худоба — **див.** скот.

Худобина (**одна штука**) — **заст.** животино; **обл.** товарйна; (**образно — зрідка**) **розм.** хвіст. **Пор.** тварина.

Художник — мистець; живописець; **заст.** маляр.

Художниця — артистка; **рідк.** м а лярка.

Художній — мистецький; майстерський (**рідк.**), артистичний.

Худорлявий — **див.** худий.

199

Ціпеніти

(**рідше**) **розм.** сніговійниця, сніговиця, хурделиця.

Хурчати — **див.** дзижчати.

Хутір — сільце, виселок, присілок.

Хуткість — **див.** швидкість.

Хуткий — **див.** прудкий.

Хутко — **див.** швидко.

Хутро — (**зрідка**) смух.

Хутчий, хутче — **див.** мерщій.

Хутше — **див.** швидше.

Цвілий — пліснявий, запліснявілий, зацвілий.

Цвіль — плісень, пліснява; **рідк. обл.** мброх, снюдь.

Цвірінькати — **див.** щербетати.

Цвіркати, цвірчати — **див.** дзижчати.

Цвісти I — красуватися, квітувати (**збіжжя**); (**про квіти — пишно**) бриніти.
 Цвісти II — **див.** пліснявіти.
 Цебеніти — **див.** тексти.
 Цебрик — (**більший для прання білизни**) балія; (**на по миття посуду тощо**) мийниця; (**менший**) ряжка.
 Цей — **див.** поточний.
 Цеп — **див.** ланцюг.
 Цибати — **див.** дибати.
 Цибатий — **див.** довгоногий.
 Цигарка — папірбса, папірбска; (**без мундштука**) сигарета, сигаретка.
 Цигарниця — **див.** портсигар.
 Цигенькати — **див.** терликатити.
 Цидул[ь]ка — **див.** записка.
 Цймбал — **див.** телепень.
 Цйндрити — **див.** марнотратити.
 Цинічний — **див.** нахабний.
 Циркуляр — **див.** обіжник.
 Цирульник — **див.** парикмахер.
 Цитата — **див.** виписка.
 Цівка — **див.** стовбур.
 Цідити — **див.** лити.

Ц

Цідитися — **див.** 1) витікати; 2) литися.
 Цікавий — інтересний; (**про людину, яка намагається все знати**) допитливий.
 Ціпильно — **див.** держак.
 Ціпок — кий, палиця, палка, бук, костур; патик, ломака, гирліга, герліга, ковінька, дрючок; (**великий у чабанів**) обл. бегеря. **Пор.** палиця.
 Цмокати — **див.** цілувати.
 Цмокатися — **див.** цілуватися.
 Цмулити — **див.** дудлити.
 Цнога — **див.** цнотливість.
 Цногливий — чесногливий; добросесний, праведний; моральний; (**тільки про дівчину**) невинна, чиста, незаймана.
 Цнотливість — чесногливість; моральність; (**дівоча**) невинність, чесність, чистість, незайманість, цнога.
 Цокати (**зубами**) — (**рідше**) дзвонити (**зубами**). Цокотуха **розм.** — щebetуха,

Цікавити — інтересувати; (**стосуванися**) займати, обходити.
 Цікавість — **див.** інтерес.
 Цікаво — інтересно; допитливо.
 Цілий — **див.** 1) весь; 2) повний.
 Цілина — новина. **Пор.** пар.
 Цілинний — незайманий; (**про орну землю — ще**) непочатий; перелоговий.
 Цілитися — ціляти; **обл.** міряти[ся], лучити.
 Цілкий (**стрілець**) — вправний, влучний.
 Цілковитий — **див.** 1) необмежений; 2) повний; 3) суцільний.
 Цілком — цілковито, повністю, зовсім; (**нічого не лишаючи**) остаточно (**зруйнувати і под.**), геть-чисто, вкрай, до останку, до рештки, дотла, дощенту, до лня.
 Цілувати — **розм. ірон.** цмокати.
 Цілуватися — **розм. ірон.** цмокатися; **заст.** чоломкатися.
 Цілушка — **див.** скійб[к]а.
 Цілющий — живлющий, животворний, живущий; (**про ліки**) гоїнний (**бальзам'тощо**), оздорбвий, лікувальний.
 Ціляти — **див.** цілитися.
 Цінний — **див.** дорогий.
 Ціпеніти — кликнути, -заклякати, дубіти, костеніти, "дарев'яніти; (**від холоду — ще**) леденіти.

лепетуха; говоруха, балакуха; торохтійка, талалайка; (**зневажливо**) **фам.** базіка, пустомеля; (**сварлива**) обл. кологітійка, пащи-куха.
 Цукрувати — сахарити, солодити.
 Цупитися — **див.** тягтися.
 Цупкий — тугий, твердий; (**про мороз**) міцний, сильний. **Пор.** жорсткий.
 Цуратися — сахатися, сторонитися, відчужуватися.
 Цуцня — **див.** щеня.
 Цуцик — **див.** собачка.
 Цюкати — **див.** рубати.
 Цятка — плямка, точка, крапка.
 Цяткований — **див.** крапчастий.
 Цяцька — **див.** забавка.
 Цяцькатися — **див.** панькатися.

Чарівник— чародій; *міф.* чаклун, **Ч**

Чабан — вівчар. *Пор.* пастух.
 Чавити — *див.* роздавлювати.
 Чавун — *розм.* баняк.
 Чагар — чагарник, кущі, зарість, заросль. *Пор.* гущавина.
 Чад — чагар (*обл.*). *Пор.* дим.
 Чадити — коптити; *див.* *ще* димити.
 Чадний — димний, курний.
 Чадо — *див.* дитина.
 Чаклувати — *див.* чарувати.
 Чаклун — *див.* чарівник.
 Чаклунити — *див.* чарувати.
 Чаклунка — *див.* чародійка.
 Чаклунство — *див.* чари.
 Чаклунський — *див.* чарівницький.
 Чалапати *розм.* — хляпати, шльб-пати; (*по болоті*) брѣхати[ся], тѣпатися.
 Чалати — чалапати, чвалати, дибати; *див.* *ще* шкандибати.
 Чара — *див.* чарка.
 Чари — *заст.* чарівництво; *міф.* чаклунство, чорнокнижництво, характерство, хйморода.
 Чарівний — чарівливий, принадний, привабливий. *Пор.* чудовий.

Частий

201

Чесати

Частий — *див.* багаторазовий.
 Частина (*тексту*)—*див.* уривок.
 Частка — пайка, пай; *обл.* наділ.
 Часто — часто-густо, неодноразово, багаторазово, не раз, нерідко.
 Частокіл — палисад; штахети. *Пор.* огорожа.
 Частвувати — угощати, гостити; *розм.* приймати, шанувати, вітати; *заст.* тракувати.
 Чата — *див.* варга.
 Чагувати — *див.* 1) варгувати; 2) підстерігати.
 Чахнути — марніти, в'янути, нидіти, сохнути, танути, скніти, хиріти, чевріти, занепадати.
 Чаша — *див.* кубок.
 Чвалати—тягтися, плестися, плентатися, волоктися, торганитися, брести. *Пор.* шкандибати.

чорнокнижник, характерник, хи-морбдник, відьмак.
 Чарівництво — *див.* чари.
 Чарівниця — чародійка; *міф.* чаклунка, химорбдниця, відьма, ба-ба-яга.
 Чарівницький *заст.* — чарівний, чародійний; *міф.* чаклунський, химорбдний.
 Чарка — (*дещо більша*) бокал; *заст.* чара. *Пор.* кубок.
 Чародій — *див.* чарівник.
 Чародійка — *див.* чарівниця.
 Чародійний — *див.* чарівницький.
 Чарувати — чаклувати, чаклунити, ворожити; (*красою тощо*) зачаровувати.
 Час — пора; (*період*) доба; *заст.* година.
 Часина — *див.* хвилина.
 Часинка — *див.* мить.
 Часовий — *див.* 1) тимчасовий; 2) хвилиний; 3) дочасний.
 Часом — іноді, інколи, деколи, зрідка; (*час від часу*) коли-не-коли, вряді-годи.
 Часопис — *див.* газета.

Чванитися—величатися, пишатися; хвалитися, вихвалитися; *див.* *ще* хвастати[ся].
 Чванливий—чванькуватий; хвастовитий, хвалькуватий.
 Чванливість — чванство, чванькуватість, величання; хвастовитість, хвастощі.
 Чванство — *див.* пиха.
 Чванько — хвастун, хвалько; *рідк.* принда.
 Чванькуватий — *див.* пихатий.
 Чванькуватість — *див.* чванливість.
 Чвари — сварка; *розм.* колотнеча; (*про відсутність згоди*) ворожнеча. *Пор.* розбрат.
 Чевріти — *див.* чахнути.
 Чекати — ждати, ожидати, виждати, вичікувати, дождити[ся], очікувати.
 Чемний — *див.* увічливий.
 Чепіга — *див.* держак.
 Чепуритися — прибиратися, наряджатися; (*рідше*) *розм.*

- хо-рошитися; **обл.** строїтися. **Пор.** убиратися.
- Чепурний — охайний, чистий; (**про костюм тощо**) елегантний; (**рідше**) **заст. обл.** опатний, кукіб-ний, кукіблівий.
- Чепурність — **див.** чистота.
- Чепурно — **див.** чисто.
- Чепурун — **розм. ірон.** дженджик, джиджик, франт, модник, хвін-тик, ферт, фертик, жевжжк, хлюст.
- Чепуруха — модниця, франтиха; **розм. ірон.** дженджеруха.
- Червінка — **див.** дизентерія.
- Червоний — черлений (**заст.**), багровий, багрянний, пунцовий, рум'яний, рожевий, малиновий, ясно-червоний.
- Червонити — багрити, рум'янити, багрянити.
- Червонити[ся] — червонішати; (**рідше**) рожевіти, рум'яніти, рум'янитися, шартити[ся], жеврити[ся]. **Пор.** багровіти.
- Червоноармієць — **див.** солдат.
- Черга — ряд, порядок; **обл.** колія.
- Черговий — найближчий, наступний.
- Чесатися — прилизуватися.
- Чесний — добросовісний, сумлінний, совісний, ретельний, справедливий, правий, благородний; **заст.** шляхетний.
- Чесність — добросовісність, сумлінність, совісність, ретельність, справедливість, правота.
- Чесно — добросовісно, совісно, сумлінно, ретельно, справедливо.
- Чеснотливий — **див.** цнотливий.
- Чеснотливість — **див.** цнотливість.
- Честь — шана, пошана, шаноба.
- Чигати — **див.** підстерігати.
- Чималий — неабиякий, значний; (**здоровий**) добрий, порядний; **обл.** сприй. **Пор.** великий.
- Чимало — багато, досить, доволі, добре-такі, порядно.
- Чимчикувати (**скоро йти**) — чесати; топати; (**дрібним кроком**) дрібцювати, дробцювати, дріботіти, дріботати. **Пор.** скандибати.
- Чин — ранг, звання.
- Чинити — **див.** робити.
- Чинитися — **див.** діятися.
- Чинність **юр.** — дія, діяння, сила (**закоу**).
- Чергуватися — змінятися, переміщуватися.
- Черевань **розм.** — пузань, товстун, гладун; (**образно**) **фам.** барило.
- Череватий — пузатий, товстий, грубий, боклатий (**злек**).
- Черевки — ботійки; (**рідше**) **розм.** полуботки. **Пор.** туфлі.
- Черевичник — **див.** швець.
- Черевко — **див.** живіт.
- Черевкогодник — **див.** ненажера.
- Черета — отара. **Пор.** стадо.
- Чередник — чередар, пастух, скотар.
- Черес — пояс, пас, ремінь.
- Черкатися — **див.** доторкатися.
- Черлений — **див.** червоний.
- Чернець — монах, скитник, схимник, чорноризець.
- Черниця — монахиня, монашка, чорнорізка.
- Чернь **заст.** — простолод, поспільство, хлопство, мужицтво; **знев.** голота.
- Черствий — **див.** твердий.
- Черствіти — **див.** тверднути.
- Чертог — **див.** палац.
- Чесати — **див.** 1) бити; 2) чимчикувати; 2) танцювати.
- Чинovníк — **див.** службовець.
- Чиряк — налив, болячка, карбункул.
- Чистий — (**про воду, небо і под.**) гожий, погожий, прозорий; (**про білизну, постіль і под.**) білий; (**про зовнішній вигляд тощо**) охайний; (**про репутацію, совість і под.**) незаплямбваний; (**рідше**) незаплямлений. **Пор.** ясний.
- Чистість — **див.** чистота. Чисто — охайно; чепурно. **Пор.** чистота.
- Чистобреха — **див.** 1) брехун; 2) брехунка.
- Чистовик — біловік.
- Чистокровний — **див.** породистий.
- Чистосердий — **див.** щирий.
- Чистосердість — **див.** ширість.
- Чистосердо — **див.** щиро.
- Чистота — чистість; охайність; (**про зовнішній вигляд**) **розм.** чепурність.
- Чіп — **див.** затичка.
- Чіпати — **див.** зачіпати.
- Чіпатися — **див.** чіплятися.
- Чіпкий — **див.** в'язкий.
- Чіпляти — вішати; (**фартух тощо**) припинати.
- Чіплятися — чіпатися, братися; **перен.** липнути. **Пор.** присікуватися.

Чіткий — виразний, розбірливий, ясний.
Чічка — **див.** квітка.
Чкурнути **розм.** — дременути; (**образно**)
розм. дмухнути, махнути, майнути,
стругнути, шмигнути.
Чманіти — дуріти, туманіти, запа-
морочитися.
Чмихати — **див.** пирхати.
Чоботар — **див.** швець.
Чоботи — сап'янці; (**старі**) шкарбани.
Човен — каюк, дуб, душогубка, байдара,
байдарка, байдак.
Човпти **розм.** — товкти, товкмачити.
Пор. 1) бити; 2) твердити.
Чоло — лоб.
Чоловік — (**протилежно до жіночої**
статі — **рідше**) мужчина; (**по**
відношенню до жінки, з якою
перебуває в шлюбі) дружина,

Чортопхайка

203

ник; **міф.** водяник, лісовик, домовик,
мара; **обл.** хмарник; ге-мон.
Чортопхайка — **див.** тарадайка.
Чохол — покривець.
Чуб — чуприна; (**козацький**) оселедець.
Чубанйна — **див.** ^ бійка.
Чубук — **див.** щепка.
Чудак — **див.** дивак.
Чудасія **розм.** — дивовижа, дивина,
диво, диковина; **заст.** куме-дія.
Чудесний — **див.** чудовий.
Чудернацький — **див.** дивовижний.
Чудисько — **див.** чудовисько.
Чудний — дивний, дивовижний; **розм.**
чудернацький, химерний (**вигляд**);
(**смішний**) **розм.** кумедний.
Чудно—дивно, дивовижно ^ химерно,
кумедно. **Пор.** чудний.
Чудо — **див.** диво.
Чудовий — чудесний; розкішний,
прегарний, прекрасний; (**над**
- усяке порівняння) незрівняний.
Чудовисько **розм.**—чудисько, стра-
ховище, страховисько, потвора,
почварка. **Пор.** страгіття.

подружжя; **жарт,** благовірний; **розм.**
музик, старий; **заст.** муж.
Чоломкатися — **див.** цілуватися.
Чорний — вороний (**кінь**), карий (**очі**),
темний.
Чорнило — **заст.** атрамент.
Чорнильниця — **заст.** каламар.
Чорногуз — **див.** бусол.
Чорнокнижник — **див.** чарівник.
Чорнокнижництво — **див.** чари.
Чорноризець — **див.** чернець.
Чорнорізка — **див.** черниця.
Чорнявий — темний, смуглявий,
смаглий.
Чорт **міф., лайл.** — біс; сатана, диявол,
дідько; **розм.** лихий, нечистий,
нечиста сила, люципер, куцак, куций,
лукавий; **обл.** безп'ятко, антишко,
анціболот, анцібол, анціболбтник,
арідник; враг, ідоляка, пекельник,
болбт-

ар

Чудуватися-диш*, дивуватися ^
Чужий — не свій, людський/Дсто-ронній;
(**про країну і поділ** чужоземний;
(**рідше**) чужинецький-(**про мову**)
іноземний/
Чужинець — **див.** іноземець.
Чужинецький — **див.** чужий.
Чужоземець — **див.** іноземець.
Чужоземний — **див.** іноземний.
Чуйний — чуткий, сторожкий, уважний.
Чуйно — **див.** уважно.
Чулий — чутливий, чуткий, вразливий,
сприйнятливий; **підсил.**
сентиментальний.
Чуперадло **розм.** — гергена, одо-робло,
одоробало, опудало, доробало.
Чуприна — **див.** чуб.
Чустрити — **див.** бити.
Чутка — поголобка, вістка.
Чуткий — **див.** 1) сторожкий; 2) чуйний.
Чутливий — **див.** чулий.
Чухати[ся] — шкрябати[ся], дряпа-ти[ся],
дерти[ся], терти[ся].
Чухрати — **див.** 1) бити; 2) підрубувати.
Чучверіти — **див.** хиріти.

Шабля — палаш, меч; шпага.

Шаг — *див.* гріш.

Шалапун — *див.* гультяй.

Шалапут — *див.* вітрогон.

Шалений — навісний, навіжений;
підсил.^ нестямний, біснуватий;
(*прям. і перен.* — *щодо сили, швидкості тощо*) несамовитий, скажений.

Шаленіти — шаліти, скаженіти, казиритися, сатаніти; (*діяти безрозсудно*) навісніти, божеволіти, безумствувати.

Шалено — скажено; несамовито.

Шаленство — *див.* безумство.

Шалівка — *див.* дошка.

Шаліти — *див.* шаленіти.

Шальки — *див.* вага.

Шамотатися — *див.* шарпатися.

Шарахнути

Шарахнути — *див.* кинутися.

Шарварок — *див.* буча.

Шарити — *див.* шукати.

Шаріти[ся] — *див.* червоніти[ся].

Шаровари — *див.* штани.

Шарпак *розм.* — обідранець, обіріванець, обшарпанець, голодранець; голяк, ланець, безштанько.

Шарпати — сіпати, смикати, скубати, тіпати, термосити, торгати, рвати.

Шарпатися — рватися, сіпатися, пручатися; (*рідше*) шамотатися.

Шарувати — *див.* 1) сапати; 2) терти.

Шарудіння — шурчення, шурохтіння, шамотіння, шелестіння.

Шарудіти — шурчати, шурхотіти, шамотіти, шелестіти. *Пор.* шкрябати.

Шастати[ся] *розм.* — шмигляти, сновигати, нйшкати, никати.

Шасть — *див.* шмиг.

Шаткувати — *див.* сікти.

Шатнутися — *див.* кинутися.

Шатро — намет, палатка.

Шахрай — крутій, махляр; *обл.* ошуканець. *Пор.* обманщик.

Шахрайство — обман, обдурювання, ошуканство (*обл.*), крутість; *розм.* крутя, плутня, дурисівітство; (*рідше*) плутощі.

Шахрувати — обманювати, обдурювати, ошукувати (*обл.*), дурити; *фам.* махлювати.

Ш

Шамотіння — *див.* шарудіння.

Шамотіти — *див.* шарудіти. Шамотня —

див. шелест. Шана — шаноба. *Пор.*

пошана. Шанець — окоп, окіп, закіп, вал, рів.

Шаноба — *див.* пошана. Шановний — поважний; *заст.* по-чтйвий.

Шанувати — поважати; *фольк.* величати.

Шапка — кучма; (*висока*) папаха; (*з вухами*) вушанка.

Шапкувати — *див.* кланятися.

Шаповал — сукновал, повстяр, ва-лій, валюшник.

Шар — верства, пласт; (*при оранці тощо*) скиба.

204

Шибайголова

Шахта (*про місце копалин*) — *див.* рудник.

Шахтар — гірник; *заст.* рудокоп. -

Ш в а г е р — *див.* шурин.

Швайка — *див.* шило.

Швачка — шваля, кравчїха; кравчїня; *заст.* модистка; (*про жїнку, яка тїльки вишиває*) вишивальниця; (*яка гаптує золотом*) *заст.* гаптарка.

Швендя — *див.* сновига.

Швендяти[ся] *розм.* — тинятися, сновигати[ся], шастати[ся], снуватися]; *фам.* волочитися,^ віятися, валандатися. *Пор.* вештатися.

Швець — чоботар; (*рідше*) черевичник; (*в образній мові*) *ірон.* полатайко.

Швидкий — скорий; (*рухливий і под.*) бистрий, прудкий; (*поворний*) *розм.* хуткий, жвавий, шпаркий; *заст.* поез. борзій.

Швидкість — скбрість; бистрота, прудкість, хуткість.

Швидко — скоро; бисто, хутко, прудко, шпарко, живо, жваво; *заст.* борзо. *Пор.* прожогом.

Швидконогий — *див.* бистроногий.

Швидкоплинний — *див.* бистроплинний.

Швидше — скоріш[e], бистріше, прудкіше; мерцій; *розм.* хутчії; *обл.* боржїї.

Швиргати — *див.* шпурляти.

Швбра — *див.* повід.
Шворка — мотузка, бечівка, шнурок, шпагат. *Пор.* віршовка.
Шелеснути — *див.* шубовснути.
Шелест (*про різні звуки*)—шелестіння, шурхіт, шемрання, шарудіння; *розм.* шамотня; лопотіння. *Пор.* шелестіти.
Шелестіння — *див.* шарудіння.
Шелестіти — (*листя тощо*) шурхотіти, шарудіти; *розм.* шамотіти; (*про крила, прапори тощо*) лопотіти; (*при запереченні — до-кон.*) ні чичиркнути, ні шамну-ти, ні шерехнути.
Шелихвіст — *див.* вітрогон.
Шелихвістка — *див.* вітрогонка.
Шибеник

Шибеник — капосник, каверзник, пустун; *обл.* збиточник. *Пор.* шибайголова.
Шибка — (*велика*) тахля; (*кругла*) *рідк.* оболонка; *заст.* кватй-ра, кватирка.
Шикувати — строїти (*в ряди*); *заст.* шеретувати.
Шило — швайка, пробійчик.
Шинкар — *див.* корчмар.
Шинок — *див.* корчма.
Ширити — розповсюджувати, розпросторювати.
Ширитися — (*про роботу тощо*) розгортатися; (*про чуткву, тепло і под.*) розповсюджуватися; *перен.* розходитися.
Широкий — (*протилежно до вузький і под.*) просторий; (*костюм тощо*) вільний; (*про поняття*) розтяжний; (*про рух тощо*) розмашистий. *Пор.* розлогий.
Широколистий — листатий.
Широкоплечий — *див.* кремезний.
Широчінь — *див.* обсяг.
Ширяти — *див.* (*носитися*) літати.
Шити — (*узором тощо*) вишивати, мережити; (*золотом, сріблом*) гаптувати; (*прошивати великим вистьобом*) стьобати.
Шія — потилиця, карк, *розм.* гамалик.
Шкандиба — кривий, кривоногий, кульгавий; (*рідше*) *заст.* кутер-нога.
Шкандибати — (*про кульгавого*) кульгати, шкутильгати, кривуляти, дибати; (*повільно йти — образно*) плентатися, плестися; (*насилу*) волоктися, тягтися, пхатися;

Шеляг — *див.* гріш.
Шельма — *див.* обманщик.
Шемрання — *див.* шелест.
Шептати[ся] — шущукати[ся].
Шерегувати — *див.* шикувати.
Шеренга — шерега; (*про демон-странтів і под.*) лава, ряд, колона.
Шерех — шуга, сало. *Пор.* лід.
Шерехатий — *див.* шорсткий.
Шерхнути (*про воду*) — *див.* замерзати.
Шершавий — *див.* шорсткий.
Шибайголова *розм.* — (*про одчайдушного*) одчайдушний, урвиголова, зірвиголова, зайдиголова, паливода, шибеник, голворіз, горлоріз. *Пор.* бешкетник.

205

Шлятися¹

тараганитися, тарагу-нитися, теліпатися, чвалати, чалапати, тюпати. *Пор.* чимчикувати.
Шкапа — кандйба, хабета; *розм.* патика; *книжн., ірон.* росинант; *жарт.* буцефал. *Пор.* кінь.
Шкаралупа — *див.* лупшайка.
Шкарбан, шкарбун — *див.* дід.
Шкарбани — *див.* чоботи.
Шкарубіти — шкарубіти, коря-віти.
Шкарубкий — *див.* шорсткий.
Шкарубніти — *див.* шкарубіти.
Шкарубнути — *див.* тверднути.
Шкатулка — скринька, коробка.
Шкварити *розм.*— смалити; припикати. *Пор.* жарити.
Шкереберть *розм.* — перекидом, перевертом, сторчма, сторчача, сторчголов.
Шкідливий — вадливий, вадкий, згубний, нездоровий (*клімат*); хворобливий (*явище*); некорисний (*вплив*).
Шкідливість — вадливість, згубність.
Шкідливо — вадливо, згубно; погано.
Шкідник—(*про людину*) саботажник. *Пор.* руйнік.
Шкідницький — руйніницький, нищівний. *Пор.* підривний.
Шкільний — *див.* учбовий.
Шкіра — (*на чоботи*) ремінь; (*сиром'ятна*) сирця, сирівець.
Шкірити (зуби) — *див.* скалити.
Шкода — втрага; збиток, недобір; (*рідше*) *заст.* згуба.
Шкодити — вадити (*здоров'ю*); (*навмисно, з лихим наміром*) капостити, пакостити; (*займатися*

саботажем) саботувати. **Пор.** розладнувати.
Шкодувати — **див.** 1) жалітиг 2) жалувати.
Школа — **див.** училище.
Школяр — **див.** учень.
Шкр'ябати — скребити; (**очищаючи, знімати поверхню**) скоблити, скромадити; стругати.
Шкр'ябатися — **див.** чухатися.

Шлях

Шлях — путь; (**залізничний**) колія; **див. це** дорога.
Шляхетний — **див.** 1) благородний; 2) чесний.
Шляхта **іст.** — дворянство, панство, знать, магнати.
Шляхтич **іст.** — пан, дворянин, магнат, Еельмбжа, боярин.
Шляхетський **рідк.** — великопанський.
Шльбндра — **див.** шлюха.
Шльопанець — **див.** ляпас.
Шльопати — **див.** чалапати.
Шльбха — **див.** шлюха.
Шмагати — сікти, парити, шпарити; хльостати, хвиськати, періщити, лущувати. **Пор.** бити.
Шмагонути, шмагнути — **див.** ударити.
Шмарувати — **див.** мастити.
Шматка — **див.** ганчірка.
Шматок — кусок; (**тканини, паперу—це**) клапот, клаптик; (**землі і под.**) латка. **Пор.** скибка.
Шматувати — **див.** дерги.
Шмиг — шасть, шусть, шурх.
Шмигляти — шмигати, сновигати, нйшкати; (**миші, яцірки**) шурхати. **Пор.** шастати[ся].
Шмигнути — **див.** чкурнути.
Шмугляти — **див.** терти.
Шнур — **див.** мотузка.
Шнурок — (**для черевиків**) шнурівка; (**для личаків**) волока.
Шорсткий — шершавий, шерехатий; жорсткий, цупкий; (**із зритою поверхнею**) шкарубкий, корявий, репаний.
Шосе — **див.** дорога.
Шпага — **див.** шабля.
Шпагат — **див.** шворка.
Шпакуватий — **див.** сивуватий.
Шпальта — стовпець, колонка, графа.
Шпара — **див.** щілина.
Шпарити — **див.** шмагати.

Шкурка — кірка, скоринка, лушпинка, лушпайка.
Шлея — найртники.
Шкутильгати — кульгати, кривуляти. **Пор.** шкандибати.
Шлунок — (**тварин**) кендюх.
Шлюб — одруження; **заст., церк.** вінчання, вінець.
Шлюбний — **заст.** вінчальний.
Шлюха **лайл.** — шльоха, шльбндра.
Шлятися — **див.** віятися.

Штурхан

206

Шпаркий — **див.** швидкий.
Шпарко — **див.** швидко.
Шпетити — **див.** 1) картати; 2) ляяти.
Шпиг, шпик — **див.** сйщик. Шпигати — **див.** колоти.
Шпигнути — **див.** кольнути.
Шпигун — шпіби, **розм.** шпиг, шпик; (**переважно в тилу противника**) розвідник; **заст.** лазутчик, розвідувач. **Пор.** сйщик.
Шпилястий — **див.** 1) горбкуватий; 2) шпичастий.
Шпиль — **див.** 1) верх; 2) горб. .
Шпилька — **див.** колючка.
Шпирнути — **див.** кольнути.
Шпиталь — **див.** госпіталь.
Шпйхлір — **див.** комора.
Шпичастий — шпилястий, гостро-кінцевий, гострий, кінчастий, стрімчастий.
Шпичка — колючка, шпилька; (**злаків**) остюк; (**з терну**) терня.
Шпібн — **див.** шпигун.
Шпола — совок, лопатка.
Шпора — острога.
Шпортати — **див.** колупати.
Шпортатися **розм.** — шурпатися, шупбратися.
Цілувати — **див.** бушувати.
Шпурляти — жбурляти, швиргати, метати. **Пор.** кидати.
Шрам — рубець, пруг, знак, смуга.
Штампований — **див.** таврований.
Штани — (**широкі**) шаровари; (**вузькі**) рейтузи; **заст.** галанці; (**суконні**) обл. ногавиці; (**з грубого полотна**) **заст.** холбшні.
Штахети — **див.** частокіл.
Штиб — **див.** спосіб.
Штиль — **див.** спосіб.
Штовхан — **див.** стусан.
Штамувати — **див.** таврувати.

Штовхати — штурхати, тручати, попихати; (**кулаком**) стусувати.
Штора — завіса, запона; **обл.** фіранка.
Шторм — **див.** буря.
Штраф — **див.** кара.
Штрикати — **див.** колоти.
Штрикнути — **див.** кольнути.
Штука — **див.** витівка.
Штурхати

207

Щирість

Штурхати — **див.** штовхати.
Штучний — неприродний; (**усміх і под.** — **це**) силуваний, вимушений, нещирий, роблений. **Пор.** удаваний.
Штучність — неприродність, робленість. **Пор.** удаваність.
Штучно — **див.** удавано.
Шубовснути — бовтнути, шелеснути, булькнути.
Шуга — **див.** шерех.
Шугати — **див.** літати.
Шугнути — **див.** кіннути[ся].
Шукати — шарити; (**вишукуючи**) нищпорити; (в чому) порпатися; (**рідше**) шпортатися, ритися, копатися.
Шулґка — коршак; яструб, каня; (**рідше**) половійк.
Шум І — шелест (**листя**); буркіт, клекіт (**води**); гудіння, стугоніння, стугіт,

Штукар — фігляр, фокусник; **заст.** кумедник.
Штукарка — **див.** вигадниця.
Штуки — **див.** хитроці.
Штурм — **див.** наступ.
Штурмувати — **див.** наступати.
Штурхан — **див.** стусан.

гуркіт (**машин**); гуготіння (**полум'я**); рокіт (**грому, хвиль**).
Шум ІІ — **див.** 1) піна; 2) шумовина.
Шуміха — сухозлітка, позлітка.
Шуміти — шелестіти (**листя**); (**про воду, хвилі тощо**) буркотіти, клекотіти; **підсил.** ревіти.
Шумовина — шум, піна, накіп.
Шумовиння — **див.** піна.
Шумувати — бродити, грати, пінитися.
Шупити — **див.** тямити. Шупортатися — **див.** шпортатися. Шуурин — швагер.
Шурпатися — **див.** шпортатися.
Шурубурити — **див.** бешкетувати. Шурх — **див.** шмиг. Шурхати — **див.** шмигляти. Шурхіт — **див.** шелест.
Шурхотіння — **див.** шарудіння.
Шурхотіти — **див.** шарудіти. Шурчати — **див.** шарудіти. Шурчення — **див.** шарудіння. Шусть — **див.** шмиг.
Шушукатися — **див.** шептатися.

Щадити — жаліти, милувати.
Щасливий — щасний; **розм.** тала-нійстий, таланливий (**людина**); (**щедро обдарований**) удачливий. **Пор.** благополучний.
Щасливо — щасно; благополучно, гаразд.
Щасний — **див.** щасливий.
Щасно — **див.** щасливо.
Щастити — таланити, везти; (**рідше**) **обл.** фортунити; (**добре йтися**) вестися, удаватися.
Щастя-дбля — **див.** доля.
Щебегати — (**про солов'я — це**) співати, тьохкати, ляцяти; (**інших пташок**) джерготати, джеркотати, цвірінкати.
Щебетливий — **див.** балакучий.
Щебетуха — **див.** цокотуха.
Щебінь — щебінка, груз.

Щедрий — **розм.** гоїний.

Щезати — зникати, губитися, пропадати; (**про час і под.**) минатися; (**ставати менш помітним**) **Щ**

розпливатися; (**про плями і под.**) виводитися.
Щеміти — **див.** боліти.
Щеня — цуценя, песеня; собачка.
Щепа **с.-г.** — прищепа, живець; (**виноградна**) чубук.
Щерба — **див.** юшка.
Щербатий — (**горщик тощо**) надколотий; (**ніж і под.**) зазублений, визублений.
Щербина — зазублина, визубень.
Щипати — смикати (**вус**); скубти, скубати (**траву**); врати, проривати.
Щипці — (**ковальські**) кліщі; (**брати вуґілля**) братки; (**слюсарські**) обценьки; (**до горіхів**) давильне; **обл.** лускач.

Щирий — щиросердий, чистосер-дий;
нелукавий, відвертий, прямий,

прямодушний; (*без роздумів і вагань*) непосредний.

Щіро

208

Щирість — щиросердість, чистосер-
Яма

дість; відвертість, прямодушність.

Щіро — щиросердо, чистосердо,
відверто.

Щиросердий — *див.* щирий.

Щиросердість — *див.* щирість.

Щиросердо — *див.* щіро.

Щілина — шпара, розколина, тріщина;
обл. зашкалубина. *Пор.* розпадина.

Щільний — зімкнутий, зімкнений
(*ряди*); збитий (*маса, шрифти і под.*).

Юга — *див.* імла.

Юнак — (*ранньої юності*) хлопець,
молодець, молодик; (*дещо старший*)
парубок; *обл.* легінь.

Юнацтво — молодь, парубоцтво.

Юнацький — молодечий, парубоцький.

Юний — *див.* молодий.

Юність — *див.* молодість.

Юрба — (*народу*) натовп, купа, юрма,
гурма, гурт; *обл.* галайстра; *заст.*
вервечка, тичба; *пе-рен.* орда.

Ябеда — *див.* наговір.

Ябедник — *розм.* брехун, на-брёха,
донощик; *підсил.* наклепник.

Ябедничати — набріхувати, на-
пштівувати, доносити. *Пор.* на-
говорювати.

Являтися — *див.* з'являтися.

Явний—видимий, очевидний; (*що не
приховується*) неприхований,
відкритий.

Явно — відкрито. *Пор.* публічно.

Ядро — *див.* сім'я.

Ябчня—*рідк.* смаження, пряження; *обл.*
смажениця.

Язык — *див.* мова.

Язикатий — *див.* балакучий.

Яр

Щільно — тісно. Щіпка — *див.* дрібка.

Щіточка — *див.* помазок. Щоденний —
повсякденний. Щоки — лиця; *заст.*

ланіти. Що-небудь—будь-що, абищо.

Щулити (*очи*) — *див.* жмурити.

Щулитися — їжитися. Щуплий — худий;

(*малий*) мізерний; *розм.* миршавий.

Щур — пацюк.

Юрист — *розм. рідк.* правник; (*про
теоретика*) *заст.* правознавець.

Юрма — *див.* гурт.

Юрмитися — *див.* товпнитися.

Юродивий — безумний, нависний,
навіжений.

Юха *перен. знев.* — *див.* кров.

Юшити — *див.* тексти.

Юшка — суп, шерба (*обл.*); (*зовсім
рідка водиця*) бурда, тетеря.

Яйце — *обл.* крашанка, пбкладки
(*мн.*); (*тільки пофарбоване*) писанка.

Якій-небудь—будь-який, абиякий.

Якийсь — *див.* деякий.

Якір — (*на паромі тощо*) кітва,
кітвіця.

Якість — добротність.

Як-небудь — с'як-так, так-сяк, абияк.

Якось — *див.* раз.

Яловий — *див.* безплідний.

Ялизити — *див.* бруднити.

Яма — западина; (*на дорозі*) вибоїна,
вибій; (*з болотом*) баю-ра; (*в ріці*)
ковбана, бакай; (*від вибуху снаряда
тощо*) ^ вйрка, ворбна. *Пор.* 1)
улововина; 2) провалля.

209

Ящик

Яр — **(великий)** яруга, байрак; **обл.** звір, ізвір, розвір, бескед, бескид, бескет; **(між горами)** межигір'я, міжгір'я; **(вузьке і глибоке)**

Ярина — **див.** вруна. Яркий — **див.** яскравий. Ярлик — **див.** наклейка.

Ярмаркувати — **див.** торгувати.

Ярмарок — торг, базар.

Ярмо — **див.** кормига.

Ярок — вибалок, виарок, видолинок, улоговина, байрак, балка; **(поперечний)** переярок.

Яруга — **див.** яр.

Яскравий — яркий, блискучий, сліпучий, осяйний; **(про барву тощо)** перен. гарячий.

Яскравіти — **див.** іскритися.

Ясний—світлий **(кімната, погляд);** променистий **(ранок);** сонячний; **рідк.** білий **(день);** погідний, безхмарний, чистий **(небо);** **(про місячну ніч)** видний. **Пор.** зрозумілий.

Ясніти — світліти світитися блищати, сяяти, променіти.

Ясновидець — провидець, провісник, пророк. **Пор.** віщун.

Ясновидючий — віщий, прозорливий, передбачливий.

Ясноволосий — білявий, русявий.

Ясно-сінній — васильковий, волошковий; **див. ще** блакитний.

Ясно-червбний — **див.** червоний.

Яструб — **див.** шуліка.

Ятка — **див.** буд[к]а.

Ятрити — **див.** роз'ятрювати.

Ятіль — **див.** дятел.

Ятір — **див.** хватка.

Ящик — **див.** скринька.

Филипп Максимович Деркач . Краткий словарь синонимов
украинского языка, (на украинском языке). Государственное
учебно-педагогическое издательство «Радянська школа».
Пилип Максимович Деркач . Короткий словник синонімів
української мови.

Редактор **В. Л. Тимошенко** Технічний редактор **Н. К.
Волкова** Коректор **Г. І. Наказнюк**

Здано до набору 5/X 1959 р. Підписано до друку 13/IV 1960 р. Папір 84XЮ8/з.
Друк. арк. 6,625, умовн арк. 10,865, видавн. арк. 16,62. Тираж "21.000.

Державне учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа». Київ,
Ново-Павлівська, 5. Видавн. № 10338. Ціна 4 крб. 50 коп., з 1. І. 1961 р.-^ 45 коп.

Зам. № 637. Львівська книжкова друкарня Головвидаву Міністерства культури
УРСР, Львів, Пекарська, 11 .